פרשת **בהר** תשפ"ד לפ"ק | גליון תתתקמ"ח שנה כ"ח

קול התאחדותינו

יו"ל ע"י התאחדות האברכים דחסידי סאטמאר

בנשיאות כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א

בני ברק יצ"ו

לרגל יומא דהילולא קדישא של התנא האלוקי רשב"י זי"ע:

כדאי הוא רשב"י לסמוך עליו שלא בפניו (פסחים נא:)

בשנים כתיקונם זה העת והזמן אשר עם ישראל בכלל ודרי ארה"ק בפרט מתכוננים ברגש אש קודש ליום המיוחל ל"ג בעומר לעלות לציו"ן ברינה לאתרא קדישא מירון ביומא דהילולא קדישא של התנא האלוקי רשב"י זי"ע, מה נורא המקום הזה תל תלפיות שכל פיות פונים אלי' אין זה כי בית אלוקים אשר בו התהלכו בהתרגשות ובהתרוממות, וזה שער השמים למלאות משאלות כל לבב, ולהשפיע כל מילי דמיטב.

אולם לדאבונינו בשנה זו עם ישראל נמצאים בתקופה קשה, מחוץ תשכל חרב המלחמה ודרי ארעא קדישא זקוקים לרחמי שמים מרובים ה"י, ורבים וכן שלמים שנפשם נקשרה באתרא קדישא הדין נבצר מהם לעלות לחונן את עפר הקודש שם חלקת מחוקק ספון התנא האלוקי רשב"י זי"ע ביומא דהילולא דיליה ל"ג בעומר הבעל"ט.

אכן מצאנו נוחם לנפשינו בדברי חכמינו ז"ל, כאשר בד בבד עם מאמר הגמרא המפורסם **"כדאי הוא רבי שמעון לסמוך עליו בשעת הדחק"** (ברכות טז.), השגור בפי ההמון להמליץ על כוחו הגדול של רשב"י להינצל מכל צער ודוחק, ישנו מאמר בדומה לו, במס' פסחים (דף נא:) **"כדאי הוא רבי שמעון בן יוחי לסמוך עליו בפניו ושלא בפניו"**. במאמר זה נמצא מרגלית של חיזוק בשעת הדחק של שנה זו, ונסמוך על כוחו הגדול של האי עיר וקדיש, אף "שלא בפניו", ובוודאי ימליץ טוב בעדינו אדונינו בר יוחאי.

ומה מאוד ראוי להמליץ מאמרו של רשב"י **"יכול אני לפטור את כל העולם מן הדין"** (סוכה מה:), דהנה תום' (קדושין לא:) הביא משל לשפחה שהלכה לשאוב מים מן הבאר ונפל כדה לבאר והיתה מצטערת ובוכה עד שבאתה שפחת המלך לשאוב ובידה כלי של זהב ונפל אותו כלי שם התחילה הראשונה לשורר ואמרה עד עכשיו לא הייתי סבורה שיוציא שום אדם הכד של חרס מן הבאר, אבל עכשיו מי שיוציא אותו של זהב יוציא כדי עמו.

ועל כן בימים אלו כשזה ימים רבים אשר מקום מנוחת הצדיק זקוק לישועה, ובהיותו מאור גליל בעליון בוודאי יעמוד לבקש רחמים לפני אדון כל שלא יתחלל מנוחתו ויוכלו המוני בית ישראל להמשיך לפקוד את ציון המצויינת אשר היא ספוגה בהרבה דמעות בני ישראל לדורותיהם, על כן זכרונו בא לפניו היום לכלול גם אותנו בתפילתו להשפיע לנו רב ברכות ושובע שמחות, וכמו שהמליצו **דרשב"י** ר"ת י'ושפע **ש**'פע **ר**'ב **ב**'כל העולמות.

ואם בכל שנה הוא כך על אחת כמה וכמה בשנה זו כאשר רשב"י הוא בעל המאמר שאילמלא שמרו ישראל שני שבתות מיד נגאלין, ויתכן לרמז שמוסב על שבת דנן שהוא כמו שתי שבתות דהנה אמרו חז"ל רבי יהודה קרא לרשב"י "שבת" מה שבת לה' קודש, אף רשב"י שבת לה' קודש, נמצא דכאשר אנו זוכים להכנם מקדושת שבת לקדושת שבת שעי"ז אנו זוכין לברכה זו של שני שבתות שמיד נגאלין במהרה דידן אמן.

תוכן העניינים

לקח טוב ..... ב
תורה ותפילה ..... ג
דגש תפרים - לקיטת תפרים ..... ד
קדוש יאפ"ר ..... ו
בשפתי צדיקים - לשון חכמים ..... ח
פרפראות לחכמה - דורש טוב ..... ט
שבח"י רפכ"ן ..... י
פינת קדרת ..... יב
חוקים להורותם ..... יח
פשיב כהלכה ..... כ
לשכת הסופרים ..... כא
הילולא רבא ..... כג
נועם שבת ..... ל
פשולחן מלכים ..... לו

אגרת פרק ד'

להכנסת מודעות, מזל טוב, הנצחת שם, לע"נ
להר"ר **אלטר אשר אנשיל אילאוויטש** הי"ו
052.7648437

כל הזכויות שמורות ©

שִׂמְחָה וְתִשְׂמַח צִיּוֹן
וְתָגֵלְנָה בְּנוֹת יְהוּדָ"ה

מעומק הלב, נשגר ברכות לרוב, לידידינו החשוב מעשיו הטובים לזכרון יוחק
נודע לתהילה, תוך אמוני עם סגולה, מהיושבים ראשונה במלכות סאטמאר
חכם לב יקח מצוות חשיכה כאורה, במעשי חסד תדירא, ברוב עוז וגאון
מנח"ם משיב נפשינו, לב ער וחם למוסדותינו, אין גומרין עליו את ההלל
יהוד"ה אתה יודוך אחיך בשבח ובתפארה, מוזיל זהב מכיסו ותומך נלהב
האדם היקר באנשים, מתעסק בקדשים, במסירות רבה, האי צנתר דדהבא
ותהי ידיו אמונה, בדעת ובתבונה, להיות לאחיעזר ולאחיסמך ברוח נדיבה
דלתי ביתו פתוח לרווחה לכל, בפי כל נערץ ומהולל, מוכתר בכל תואר
הלא הוא מע"כ ידידינו הרבני הנכבד והמרומם שמו הטוב מהולל בשיר ורון

מוה"ר

מנחם יהודה שלעזינגער

הי"ן

חבר הנהלת מוסדות יטב לב בארה"ק

מנכבדי השותפים בקרן "לב אהרן"

לרגל שמחת אירוסי בנו למזל טוב בשעטו"מ

החתן החשוב המופלג בתורה וביראה, שמו הטוב נודה לתפארה

כמר **משה אהרן** ני"ו

עב"ג הכלה המהוללה שתחי' בת ידידינו החשוב והנכבד רודצו"ח

מוה"ר **אנשיל פריינד** הי"ו

וצרופה בזה ברכתינו המרובה, ברגשי הודאה וחיבה, שיזכה לרב תענוג ונחת,
מתוך אושר ועושר בכל עת, וימשיך לעמוד לימין מוסדותינו הקדושים מתוך
הרחבת הדעת דקדושה, ובשכר זאת יתברך בברכאן דנפישא.

המברכים ברגשי היקרה והערכה
אסירי התודה והברכה
הנהלת קרן לב אהרן

קרן
לב אהרן

שע"י
כ"ק מרן
רבינו
הגה"ק
שליט"א

קרן השותפים ליסוד קיום
ק"ק ומוסדות יטב לב בארה"ק וסניפי'

מקיש זריעה לשביתה, לענין האמונה והבטחון

שש שנים תזרע שדך ושש שנים תזמור כרמך וגו'. ובשנה השביעית שבת שבתון יהיה לארץ. לכאורה תמוה הציווי על הזריעה והזמירה בשש שנים, הלא עיקר הציווי היא על השביתה בשנה השביעית. ונראה שהכתוב מתכוין להקיש זה אל זה, דהיינו, כשם שהשביתה בשנה השביעית מורה על מדת האמונה והבטחון, כי האדם מראה בזה ששברו על ה' אלקיו ואין עושה שום מלאכת הארץ רק מצפה לישועת ה', **כן בשש השנים אשר הוא עובד האדמה לא יבטח בכחו לאמר כחי ועוצם ידי עשה לי החיל הזה, רק שישען בה' אלקי ישראל.**

עבודת הגרשוני להרה"ק רבי גרשון מקאלימייע זי"ע

בזכות קבלת מצות שמיטה, נשפע שפע רב לישראל

כי תבואו אל הארץ אשר אני נותן לכם ושבתה הארץ שבת לה' וגו'. קשה וכי תיקף בביאתם נצטוו שתשבות הארץ, והלא שש שנים הראשונות הותרו בזריעה ורק בשנה השביעית תהיה שמיטה. **ונראה דהנה איתא בזה"ק עה"פ 'ויברך אלקים את יום השביעי' שהברכה הוא על ימות השבוע כי מהחיא יומא מתברכין כל שתא יומין דשבתא,** וזה מה שכתוב 'זכור את יום השבת לקדשו **ששת ימים תעבוד וגו'** שבזכות שאתה זוכר את יום השבת מתברכין מעשי ידיך בששת הימים. **וכמו כן בשמיטה הנקראת שבת הארץ ממנה בא השפע לששת השנים שלפניה, ואף שעדיין לא שמרו שמיטה וכיצד תשפיע לשלפניה, אך ע"י קבלתם ומחשבתם הטובה שמקבלין עליהם לשבות בשנת השבע בבא זמנה בזכות זה יתברכו ששת השנים שלפניה.** וזה שאמר הכתוב 'כי **תבואו אל הארץ'** שתיקף בבואכם אל הארץ תקבלו עליכם 'ושבתה הארץ שבת לה' ובזכות זה 'שש שנים תזרע שדך' שיהיה שפע רב לבית ישראל בזכות שמירת שמיטה.

פנים יפות

בזכות צדקה וחסד אף בשעת דחקו ח"ו, יזכה לשפע

ולבהמתך ולחיה אשר בארצך תהיה כל תבואתה לאכול. וברש"י ז"ל: **"כל זמן שחיה אוכלת מן השדה, האכל לבהמתך מן הבית. כלה לחיה מן השדה, כלה לבהמתך מן הבית".** יש לפרש על פי הכתוב (תהלים עד, יט) **"חיית עניך אל תשכח"** (ופרש"י שם: "חיית עניך נפש עניך") ורמז כאן: **"כל זמן שחיה אוכלת"** רוצה לומר, כל זמן שיש ל'חית עניך' לאכול, אכול גם אתה ובהמתך, **"כלה לחיה מן השדה"** שאין לעניים מה לאכול וכתב שם 'בגון עכשיו שעת מלחמה' שנות רעב, ואין לחית עניך לאכול. שהיה אז בסערת מלחה"ע הראשונה], **'כלה מן הבית'** ותפזר לעניים ואל תאמר שלום יהיה לי. כיוצא בזה מה שנאמר ביובל (להלן פסוק יב) **"מן השדה תאכלו"**, ופירש רש"י: **"על ידי השדה אתה אוכל מן הבית, שאם כלה לחיה מן השדה אתה צריך לבער מן הבית"**, היינו גם כן להאכיל 'חית עניך', שאם כלה להם אתה צריך לבער מן הבית ולתת להם, **ועל ידי זה: 'אתה אוכל מן הבית' בפרנסה בריוח,** כמו שנאמר (משלי כב, ט) **"טוב עין הוא יבורך כי נתן מלחמו לדל", ו"יש מפזר ונוסף עוד"** (שם יא, כד)

דברי ישראל

עמלות הפרנסה בכונה טובה, ממנה תוצאות חיים

וכי תמכרו ממכר לעמיתך וגו'. איתא במדרש (ויק"ר לג, א): "וכי תמכרו ממכר לעמיתך הדא הוא דכתיב (משלי יח, כא) 'מות וחיים ביד לשון' וכו' מות מכאן וחיים מכאן". נראה על פי מה שביאר בספר הפין ה' לבעל האוה"ח הק' (עמ"ס ברכות) על מאמר התנא (שם כה:): "אני עמל ומקבל שכר ודם עמלים ואינם מקבלים שכר", **שכשהאדם עמל במשא ומתן וכוונתו כדי להשתכר די מחסורו למען יוכל לעסוק בתורה, אז הוא מקבל שכר גם על עמלו במשא ומתן, יען שהוא משים עסקו במו"מ עילה לעסק התורה.** אכן אם ח"ו כל כוונתו בטירדת עסקיו היא לצורך דברים בטלים, לצבור הון למלאות תאוותו מהנאות הכוזבות, אזי תאוות הללו מוציאין אותו מן העולם, וכמו שאמר אחר כך: **"אני ריץ לחיי העולם הבא וחם רצים לבאר שחת".** ולכן האדם העוסק במשא ומתן הריהו כאילו נתון בכף מאזנים, ובידו להטות עצמו לחיים ולהפכו ח"ו. והנה, ראשי תיבות של **"וכי תמכרו ממכר"** הם: מ'ו'ת', וסופי התיבות הם: ר"ו"ן בגימטריא "גבורה". **אמנם מילואי אותיות מ'ו'ת' מם ויו תיו עולים: ע"ב בגימטריא "חסד". לרמז, שכשעוסק במשא ומתן כדי לעסוק בתורה בלי טרדא, אזי הוא ממשיך על עצמו חסד, ממקור החסד שהוא שם של ע"ב, ונעשה מאותיות ריו"ן סו"ת "וכי תמכרו ממכר" הנ"ל צירוף ע"ב ונמתקים הגבורות ב"חסד".** אך אם ח"ו מבלה בהבל ימיו במו"מ שלא לצורך התכלית האמיתית, הוא הולך ל"מות" ורץ לבאר שחת. וזוהי כוונת המדרש: **"וכי תמכרו ממכר הדא הוא דכתיב 'מות וחיים ביד לשון', רצ"ל שראשי תיבות של וכי תמכרו ממכר הם אותיות מ'ו'ת', שמילואיהן רומזות על חסד, שהוא חיים, להורות כי הלשון המדברת בעסקי משא ומתן יש בה להטות לחיים ולמות, וזהו: "מות מכאן וחיים מכאן".**

מאור ושמש

תורה

תוה"ק תוכו רצוף כל מדרגות היראה ואהבה, וכל החכמות

וידבר ה' אל משה בהר סיני לאמר פירש"י מה ענין שמיטה אצל הר סיני אלא מה שמטה נאמרו כללותיה ופרטי' מהר סיני **אף כל התורה כולה נאמרו כללותיה ופרטי' מסיני.** נקדים ביאור פסוק בשיר השירים, **אפריון עשה לו המלך שלמה עמודיו עשה כסף רפידתו זהב תוכו רצוף אהבה** וגו'. לבאר זה שמעתי משל בשם מוהר"ז, שרצה להוכיח לא' איך כל חכמות שבעולם הן חכמת מדידה והן תשבורת וז' חכמות, הכל נרמז בש"ס. ושאל השואל הא יש כמה עוסקים בלימוד הש"ס, ואינם יודעים חכמות אלו. **והשיבו על פי משל** שהיה מלך אחד ולו כמה מיני אוצרות זה גדול מזה, וגם היה לו כמה מיני עבדים, ובן א'. ולעת זקנתו התחכם והטמין אוצרות החשובים בבנין בכותלי אפריון וחדרי המלך, ועשה רק שינוי אחד בכותל שירגיש בו החכם ומבין, ומה שהיה האוצר יותר חשוב הטמינו יותר ועשה שינוי דק בתכלית. **ואחר כל אמר לבנו ביחידות שתדע כל מה שעשיתי אינו דבר רק, שים לבך להבין.** והנה אחר מיתת המלך האוצרות הגלויים חטפו העבדים, וזה הבן נתן לב להבין מה שאמר לו אביו, ואחר עיוני הרגיש שיש שינוי בכותל במקום זה וחפש ע"י סתירת הכותל ומצא אוצר, ואחר זה נתן לב יותר והרגיש במעט שינוי שיש שם אוצר יותר חשוב. כך בנמשל חכמות חיצוניות חטפו עבדים שהן האומות, ואוצרות החשובים היא יראת ה' לבנו יחידו, ואוצר החשוב מזה תוכו רצוף אהבה ודפח"ת. **ובזה יובן שרמז כאן שעשה המלך אפריון ובו טמונים כמה אוצרות. עמודיו עשה כסף כפשוטו.** (וזה שיר שבח גדולת תורתינו הק' שתוכה רצוף אהבה במטמוניות, וכפי יגיעת האדם יזכה להשיג תכלית חכמת התורה ויראה והאהבה בעמלו בתורה, כי זה הכלל אשר כולן נאמרו למשה מסיני, וטמונים וגנוזים בתורה, אך כלום חסר מבית המלך).

תולדות יעקב יוסף

היום פרק אחד ולמחר פרק אחד, כך ישיג ידיעת התורה

וידבר ה' אל משה בהר סיני וגו' כו'. על דרך שדרשו רז"ל (ויק"ר יט, ב) על פסוק **'ראמות לאויל חכמות'** (משלי כד, ז), **כי האויל אומר איך אוכל ללמוד התורה, ארוכה מארץ מדה ורחבה מני ים** (איוב יא, ט), **יש בה כמה מסכתות וכל מסכת כמה פרקים, מתי תעלה בידי, אבל החכם שונה היום מעט ולמחר מעט,** עד כאן לשונו בשינוי לשון קצת, עיין שם היטב. **וזהו אמרו** ('וידבר ה' אל משה', היינו לזה שיש בו דעת עליון) **"בהר",** הגם שהתורה בהר, ואיך תוכל ללמוד אותה. לכן אמר **"סיני",** הוא גימט' סלם (ב"ר שח, יב), **הלא הסולם המוצב ארצה ולרום יעלה שיאו, התוכל לעלות בפעם אחת למעלה העליונה, כי אם במדריגה אחר מדריגה אז תעלה גם עלה. כמו כן בעסק התורה, תלמוד היום מעט ולמחר מעט, ואז "לאמר"** כו' כנ"ל.

בינת משה (קאזניץ)

תפלה

תפילות ימות החול ותפילות שבת קודש

וידבר ה' וגו' ושבתה הארץ שבת לה' וגו'. שצריך האדם להתעורר בכל יום בעת קריאת שמע ותפלה במסירות נפש בשלימות עד שישאר רושם הקדושה אצלו לכל היום ע"י שיחי' אצלו לב נשבר בעת השמו"ע אשר תקנו אנשי כנסת הגדולה אשר זה ענין הד' כריעות דתפילה שיתעורר בו תכלית השפלות ולא ירגיש עוד שבכחו הוא מדבר רק רוח ה' דובר בו ואז יהי' בכח תפלתו לעשות התקשרות כל ימי המעשה שיהי' עולים בהכללות הקדושה במס"נ דק"ש ותפלה וכו', לכן נאמר אח"כ **'שש שנים תזרע שדך'** שצריך לעסוק בתורה ותפלה בימות החול ואח"כ **'ביום השביעי'** רומז ליום השבת שבתפלת השבת יתעלו כל המדרגות הנפולות למקורם ועיקר העליה הוא ע"י דבורי התפלה וכו', ובעת ק"ש ותפלה שחרית וערבית הוא מוסר נפשו לה' אזי יכול הוא לפעול בברכות התפלה בימות החול לעשות התקשרות לכל הדברים גשמיים ומדרגות הנפולים ולהעלותם למדרגת התפלה אשר הוא עד הח"י חוליות שבשדרה וכו', **ואח"כ בתפלות השבת הוא התעלות תפלות החול וכו' ולכן ביום השבת מתעלים כל התפלות דימות החול וארץ התחתונה ותעלה לארץ עליונה ונותן ביכולת להשפיע כל טוב על בני ישראל,** ועיקר ההשפעה הוא ע"י האדם וכו', וכל עשיותיו יהיו בבחי' קרבן לה'.

עמק תפילה (טשערקאס)

המתפלל בהרגש שאין לו תקוה רק הש"י לבדו, יושע

ואיש כי לא יהיה לו גואל והשיגה ידו וגו'. יש לרמז **"ואיש כי לא יהיה לו גואל"** שמדמה בנפשו **שאין לו גואל מכל בני אדם,** כי משליך יהבו על הש"י לבדו, ובהרגשה כזאת 'אליך ה' אקרא ואל ה' אתחנן', איש כזה יהיה נפשו כמוך ובטוח, כי סופו **"והשיגה ידו" ונגאל.**

חתם סופר

דבש תמרים

פנינים יקרים, מלקט חפרוה שרים, רבותינו הקדושים עצי התמרים

ושבתה הארץ שבת לה'. ופירש"י לשם הי כשם שנאמר בשבת בראשית, ויובן בהקדם דברי העיר דוד טעם לשמיטה להשלים שבתות הי' מה שמגדל צמחים בשבת, כי אף שאנו מונין ללבנה מיום ע"י העיבורים נחשבת שנת החמה שס"ה ימים והוי השבתות של ששה שנים שי"ב שבתות כי בכל שנה יש ני"ב שבתות לשס"ד יום ועם הני"ב שבתות של שנת השביעית הוי שנה שלימה שס"ד ימים ועוד יום א' כי בצירוף כל השבעה ימים יש כאן עוד שבת א' עכ"ד, ולפי"ז יובן מה שנאמר בשבת בראשית שבת לה' כי כביכול גם לפניו הוי שבת, אכן הרי גידול הצמחים הוא ע"י השי"ת כמ"ש המצמיח חרים חציר, וע"כ כתב רש"י ושבתה הארץ שבת לה', היינו שענין השמיטה הוא כפרה לה' על מה שמצמיח בשבת, וע"ד הביאו כפרה עלי על שמיעטתי הירח, כשם שנאמר בשבת בראשית שבת לה' וע"כ צריך כפרה.

(ישמח משה)

☆

וחשב עם קנהו וגו' אם עוד רבות בשנים וגו' ואם מעט נשאר בשנים. ובמסורה וחשב לו כפי שניו, י"ל עפ"י המקובל שישמח הי' אותנו אחר ביאת הגואל כימי גלותנו שנאמר שמחנו כימות עיניתנו והנה הגם שנתארך מאוד הגלות זה זמן רב ולא נשאר כ"כ עד סוף אלף הששי דאז נשלם אפי' ימות המשיח, והתירוץ לזה שיתארכו הימים כי יומו של הקב"ה אלף שנים, ובזה פי' המפרשים מאמה"כ בתהלים למה לנצח תשכחנו תעזבנו בהגלות לאורך ימים וכ"ת בשביל שאחי"כ יתארכו הימים, השיבנו הי' אליך ונשיבה במהרה, ואז חדש ימינו"ו כקדם ימים פשוטים ע"כ, וז"ש וחשב עם קנהו משנת המכרו לו עד שנת היובל הוא שנת הגאולה אשר דרור יקרא לארץ, אם עוד רבות בשנים עד זמן הגאולה, אז לפיהן ישוב גאולתו לשמחנו כימות עניתנו, ואם מעט נשאר עד גאולתינו אז וחשב לו כפי שניו, כלומר לפי זמן שנותינו הקצרים רק כפי ימיו הארוכים ישיב את גאולתו להשלים לשמחנו כימי הגלות.

(ויטב לב)

☆

וכי תאמרו מה נאכל בשנה השביעית הן לא נזרע ולא נאסוף תבואתינו וצויתי את ברכתי וגו'. וני"ל דהנה הקשה בב"י למה קבעו חי' ימי חנוכה הלא היה בו כדי להדליק יום אחד, ותי' בטוי"ז עפ"י הזוהר עה"פ מה יש ליכי בבית דברכתא דלעילא לא שרי באתר ריקניא א"כ למפרע אנו רואין שנעשה נס ביום א' דאלו נדלק כל מה שהיה בלילה הא' לא היה מקום לנס לחול על שום דבר ע"כ, והנה כמו שהיא במצות חנוכה שהיה הנס ביום א' ג"כ דאל"כ לא היה מקום לנס לחול על שום דבר, כן הוא בכל

לקיטת תמרים

אמרות וסיפורים, מלוקט מספרים, על רבותי"ה עצי התמרים

שאלת 'מה נאכל' היינו שחששו שיאבדו עבודת האכילה לברר ניצוצי הקודש באכילתם

וכי תאמרו מה נאכל בשנה השביעית, הן לא נזרע ולא נאסף את תבואתינו, וצויתי את ברכתי לכם בשנה השישית ועשת את התבואה לשלש שנים.

דקדק כ"ק רבינו הגה"צ אב"ד דפה סאטמאר (שליט"א) [זללה"ה] דלכאורה במה שאמר מה נאכל הלא אחז"ל (סוטה מח:) האומר מה נאכל למחר, הרי זה מקטני אמנה, ואיך דיברה תורה מקטני אמנה. **ויפורש בס"ד** עפי"ד הבאר מים חיים דכל הל"ט מלאכות כולם נתהוו ממה שנתקלל אדם הראשון בזיעת אפיך תאכל לחם (בראשית ג, יט), שבזה נתקללה האדמה שלא תוציא המזון, כי אם על ידי עבודת המלאכות, **כי על ידי חטא אדם הראשון נפלו ניצוצות הקדושים לדברים הגשמיים, וע"י העבודה והטורח מברירן ענפי הקדושה על ידי הל"ט מלאכות**, וזה אמרו ששת ימים תעבוד ופו' (ויקהל), כי הציווי הוא באמת בהכרח לעבוד, **וע"י האכילה שנהנין ממנו נגמר הבירור ונתעלו הנצה"ק שבמאכל, כמבואר כל זה בספרים הקדושים באורך.** והנה במדבר לא היה להם שום עבודה בהמאכל, כי במן לא היה שום פסולת כי היה כולו אך רוחני, ויש לפרש בזה טענת בני ישראל (במדב' כא-ה) **ונפשינו קצה בלחם הקלקל כי רצונם היה כולו לה' לעבוד ולעשות בכל דבר ודבר נחת רוח ליוצרם ולבוראם לתקן דבר הצריך תיקון, כדי לתקן גם נפשם ויעלו למדריגה, ומחמת זה לא היה להם שום נחת רוח במאכל המן הרוחני, כי לא היה להם בזה מה לתקן.**

ומעתה יפורש שאלתם 'מה נאכל' כי כששמעו מזמן השמיטה שלא יהיה צריכין לעבוד שום עבודת אדמה בתיקון הניצה"ק, ואם כן אפשר שאכילתם יהא להם אבירים, כמו שהיה במדבר המן מאכל רוחני, וזה ששאלו "מה נאכל" אם אכילה רוחני או אכילה גשמי, **כי לא ניחא להם אכילה רוחנית לבד שאין בו עבודת תיקון הנצה"ק, על זה אמר 'וצויתי את ברכתי וכו' ועשת התבואה לשלש שנים' ר"ל שיהיה מאכל גשמי ויהיה צורך לתקנו.**

ירחון 'לקט ששנ"ה' (שנה ה' סימן ק"א)

ענייני ברכות לישראל שצריכים לחול על שום דבר, ולפי"ז י"ל פי' הכתוב וכי תאמרו מה נאכל בשנה השביעית הן לא נזרע ולא נאסוף את תבואתינו וא"כ לא יהיה שום דבר מקום לברכה לחול ושאלו כהוגן כיון דברכתא דלעילא לא שריא על אתר רקניא, ועי"ז השיב הקב"ה וצויתי את ברכתי לכם בשנה הששית ועשת את התבואה לשלש שנים ופירש"י לקצת הששית וכו' הכוונה לרמז שהוא יתי ינחיל ויצוה את ברכתו שיהיה להם מעט כי הוא כל יכול להשפיע להם אפילו יש מאין וכאשר תבא הברכה קצת בשנה הששית בבחי' יש מאין ממילא יש מקום לחול לכל השלש שנים לאכול לשובע.

(קדושת יו"ט)

☆

וכי תאמרו מה נאכל בשנה השביעית הן לא נזרע ולא נאסוף תבואתינו וצויתי את ברכתי וגו'. ויובן לפי מה שפי' המפרשים מה שאמרו חז"ל אין ישראל ניזונין אלא בזכות האמונה, דלכאורה קשה למה שכר מצוה בהאי עלמא ליכא והרי הקב"ה שומר משמרתה של תורה וקעבר משום בל תלין, אכן יש לומר דקי"ל שהשוכר פועלים ע"י שליח אינו עובר משום בל תלין ואיתא כי תרי"א צוה לנו משה ואנכי ולא יהיה לך מפי הגבורה שמענו, וא"כ על תרי"א שהיה ע"פ שליח ליכא בל תלין ורק על השתים ששמענו מפי הגבורה איכא בל תלין והם יסוד האמונה ולכן אין ישראל נזונין אלא בזכות האמונה, וי"ל עוד דקי"ל אין בעל הבית עובר בבל תלין אלא אם כן תבעו אבל אם לא תבעו אינו עובר עליו, והנה תכלית מצות שמיטה הוא להשריש אמונה ובטחון בלב בני ישראל כי לחי הארץ ומלואה, ולפי"ז גם על שבת הארץ מגיע שכר בעולם הזה כיון שהוא מורה על האמונה אמנם זה רק בתובעו אז עובר על בל תלין, וש"ה וכי תאמרו מה נאכל בשנה השביעית הן לא נזרע ולא נאסוף את תבואתינו, היינו שיתבעו בשכרן המגיע להן אז וצויתי את ברכתי לכם לשלם איש כמעשהו כדי שלא לעבור על בל תלין.

(עצי חיים)

☆

וידבר ה' אל משה בהר סיני. ודקדק רש"י מה ענין שמיטה אצל הר סיני, וי"ל לפי מה שאמרו חז"ל אם אין קמח אין תורה וביאר ברבינו יונה לפי שצריך לחזור אחר פרנסתו ואינו יכול לעסוק בתורה, והנה ע"י מצות שמיטה זוכין לשפע פרנסה כפי שכתב ברב טוב ע"ה"כ והיתה שבת הארץ לכם לאכלה, עפי"מ דמבואר בזוהר כל ברכאן דלעילא ותתא ביומא שביעה תליין וההוא יומא מתברכאן מניה כל שתא יומין, והנה כי כן בשבת הארץ שנת השמיטה ממנו מתברכין כל שאר ששת שנים, ולזה נאמר והיתה שבת הארץ לכם לאכלה כי בזכות שבת הארץ יהיה לכם לאכלה בכל ששת השנים כי ממנו הברכה ע"כ, ולכן הסמיך שמיטה אצל הר סיני כי תיכף אחר שקבלו התורה על הר סיני היה מן ההכרח לתקן להם תיקון הפרנסה כדי שיהא לבם פנוי לעסוק בתורה כראוי שהרי אם אין קמח אין תורה ולזה נצטוו אז מצות שמיטה ומשפיע שפע פרנסה ויכלו לעסוק בתורה במנוחת הדעת.

(ברך משה)

☆

וידבר ה' אל משה בהר סיני. ודקדק רש"י מה ענין שמיטה אצל הר סיני, ויובן עפ"י הכתוב וכי תאמרו מה נאכל בשנה השביעית וגו' כי אי' במדרש בשעה שעלה משה למרם בקשו מלאכי השרת וכו' לא זהו שירדתם אצלו ואכלתם בתוך ביתו, וי"ל לפי דברי המדרש ע"ה"כ ובן הבקר אשר עשה דהול"ל ובן הבקר אשר בישל אלא דאותה הבהמה שנתן אאע"ה לפני המלאכים ברא ע"י ספר יצירה, ונראה דהכיר כי מלאכי עליון המה שא"א לתת להם בהמה גשמי ולכן ברא בהמה ע"י ספר יצירה שהיא רוחנית, והנה אחז"ל גדולים מעשה צדיקים יותר ממעשה שמים וארץ נמצא דבהמה זו שאכלו אצל אאע"ה גדלה בחינתה ממה שאוכלים המלאכים כל השנה בשמים, והנה טענת המלאכים היתה דאין להם יצה"ר וא"כ בניקל להם לקיים התורה, אכן ידוע מה שאחז"ל דתשובה מאהבה זדונות נעשות לו כזכיות ונמצא דע"י שהאדם שב על חטאיו מאהבה נעשו בזה מצוות חדשים, זאת ועוד שהמצוות הכתובות בתורה הן מעשה שמים וארץ כי נצטווינו ע"ז מפי הגבורה אך המצוות שמחדשין בנ"י ע"י תשובה מאהבה ונתהפכין הזדונות לזכיות הם בבחי' מעשה צדיקים, וזה השיב להם מרע"ה כלום יצה"ר יש ביניכם שכיון שבוי"ד יש לו יצה"ר ועלול לחטוא ואם יחזור בתשובה מאהבה יעשה בזה מצוות בבחי' מעשה צדיקים וגדולים מעשה צדיקים יותר ממעשה שמים וארץ, וע"כ יש לתת התורה לבנ"י ולכן צר קלסתר וכו' ואכלתם בתוך ביתו בשר בהמה שנברא ע"י ספר יצירה והרגשתם טעם יותר ממה שאתם מרגישים תמיד באכלכם לחם אבירים וע"כ משום דהיתה מעשה צדיקים וא"כ מוכח דגדולים מעשה צדיקים יותר ממעשה שמים וארץ ויש לתת התוה"ק לבנ"י שיש להם יצה"ר ועלולים לחטוא וישובו מאהבה ויבראו מצוות בבחי' מעשה צדיקים ובזה יש חשיבות יתירה על המצוות שיקיימו מלאה"ש, וזהו ענין וכי תאמרו וכו' דאלמלי היי השי"ת שולח הברכה מבלי שום בקשה ותפלה מלמטה ה"ז בבחי' מעשה שמים וארץ, אך כשישראל מורידים השפעת השי"ת ע"י תפלתם ה"ז מעשה צדיקים, וא"ש ענין שמיטה אצל הר סיני, דמהר סיני למידין דבר זה דע"י שבנ"י קבלו שם התורה ולא המלאכים ע"כ משום דגדולים מעשה צדיקים יותר ממעשה שמים וארץ ולכן יתפללו בנ"י שיצוה השי"ת ברכתו בשנת השמיטה משום שע"י תפלתם יהי' מעשה צדיקים.

(כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א)

וידבר ה' אל משה בהר סיני לאמר. לעתיד לבוא יהיו ישראל יחוד שמו יתברך בשלימות, ולא יהיו צריכים לשום מלאכה, כי כל אלו הל"ט מלאכות הם כדי לברר ענפי הקדושה מכל דבר, ובעת התיקון השלם לא יהיו צריכים עוד לשום מלאכה (האר"י לקוטים תולדות). לפי זה נראה, לעתיד לא יהא שייך לקיים מצות שמיטה כפשוטה, דכיון דלפ"ז בשאר כל השנים לא יעשו כל עבודה בשדה, אם כן לא יהיה להם עוד ממה לשבות בשנה השביעית, ואי יקיימו מצות שמיטה בחופן פנימי, ועל דרך שכתב **הגני ישפכך** (סיון ג): שהמלאכים רצו לקבל את התורה (שבת פח:), דולמי לף הם ידעו שלין להם שייכות בפשטיות התורה, לף השתוקקו לקבל את עיקר התורה שהיא בפנימיותה, וזה רצו לקיים; והנה לאמרו (שם קמו.): כשעמדו ישראל על הר סיני פסקה זוהמתן, ולולא חטא העגל היו זוכים שיהיה מיד עולם התיקון; נמצא שגם אז כשעמדו על הר סיני היו במדריגה לעתיד, ואם כן לפי בחינתם לא היו צריכים לעשות שום עבודה בשדה, וכשנטוו אז במצות שמיטה, היתה הכוונה שיקיימו אותה בחופן פנימי כמו לעתיד לבוא. וזהו **וידבר ה' אל משה בהר סיני לאמר**, על העת ההיא כשעמדו על הר סיני, על זה אמר מיד **דבר אל בני ישראל ואמרת אליהם כי תבואו אל הארץ אשר אני נותן לכם**, ולא אמר תחלה **שש שנים תזרע שדך**, דלפי בחינתם באותה שעה לא היתה שמיטה אחר שש שנים של עבודה בשדה, ומה שנטוו אז במצות שמיטה בשנה השביעית היה על חופן פנימי. (דברי יואל)

כי תבואו אל הארץ אשר אני נותן לכם ושבתה הארץ שבת לה'. כל מה שאנו צריכין לעסוק במלאכה כדי להתפרנס, הינו אלא בזמן הזה שגרם החטא (קדושין פב.). אבל לאחרי בילת משיח צוק לא יצטרכו לעסוק במלאכה, כי מזונותיהם יהיו מצויים בריוח, ויהיו ישראל פנויים לתורה ולעבודת ה', אלא שהכרח לעסוק בזמן הזה במלאכה לצורך פרנסה, ומכל מקום צריך שיהא במדה שיותר פנוי לעסוק בתורה. וזהו **כי תבואו אל הארץ**, לעתיד בעת גאולתינו, אז יהיה **ושבתה הארץ שבת לה'** בכל השנים, אלא יהיה צורך להתעסק בפרנסה, ואחר כך אמר **שש שנים תזרע שדך**, זה מוסב על זמן הזה שצריכין אנו לעסוק במלאכה לפרנסה, הרשות נתונה לעסוק בעבודת השדה לצורך פרנסה, **ובשנה השביעית שבת שבתון יהיה לארץ.** (דברי יואל)

כי תבואו אל הארץ אשר אני נותן לכם ושבתה הארץ שבת לה'. מיד כשנכנסו ישראל לארץ, וקבלו לקיים מצות שמיטה, עמדה להם כחילו קיימוה בפועל. וזהו **כי תבואו אל הארץ אשר אני נותן לכם**, מיד בביאתכם לארץ עוד בטרם תוכלו לקיים מצות שביעית בפועל, אנכי מצוה אתכם **ושבתה הארץ שבת לה'**, וכשתקבלו מיד בשבתכם לשמור

שגם השביעית נעת שתגיע, מעלה אני עליכם כאילו כבר קיימתם בפועל, ושכר טוב ינתן לכם על המחשבה **לשם שמים מזרע שלך**, והיא הבטחה שתהיה הארץ שמנה, כדאמרו (מדרש): כשישראל עושים רצונו של מקום, עושין שמיטה אחת בשבוע אחד, וכשאין עושין רצונו של מקום, עושין ד' שמיטות בשבוע אחד, כילד גרה שגה וזורעה שנה, נמצא מרבע שמיטין בשבוע אחד; מבואר מזה כי בשכר מצות שמיטה יעשה ה' גם מחוץ לארץ הטבע, כי לא שלפי דרך הטבע לא תתן הארץ כוחה, כי אם בזמן שיזרעוה שנה אחת, ויימוח זורה בשנה שלאחריה, כמנהג עובדי אדמה, יהיו ישראל זורעים שדותיהן בכל שנה ושנה, ולא תכחיש הארץ חילה. (דברי יואל)

ושבתה הארץ שבת לה'. לשם ה', כשם שנאמר בשבת ברא**שית** (רש"י). לא ברא ה' כי אם בעולם לעמוד אלא לשם ימים, ומחכם ה' וברא את יום השבת, ובו ביום חוזר ה' ומשפיע נפש לעולם שיעור המקיימו עוד שבת ימים, וכן על זה הדרך לעולם, וזולת יום השבת היה העולם מרוב גשמר שבת ימים (אור החיים הק' בראשית). והנה כעין זה הוא בשנת השמיטה, שהיא מחזיקה לעולם ומקיימתו לשם שנים, ובמיוחד כבמיוחד יום השבת, וכדכתב הרמב"ן: כשם שהשבת הוא שביעי בימים, כן שנת השמיטה הוא שביעי בשנים; ובזה **ושבתה הארץ שבת לה'**, **לשם ה'**, לרמוז בזה **כשם שנאמר בשבת ברא**שית, כמו שהשבת היא קיומו של עולם, וכל שבת הוא כאילו עתה העולם עומד ברא**שית** היצירה, כן שנת השמיטה יש בה בחינה זו להחזיק את העולם ולקיימו שבת שנים. (דברי יואל)

ושבתה הארץ שבת לה'. לשם ה', אפשר שרימז שייקיים המצוה על דרך שאמרו (מנחות קי.): כל העוסק במורת חטאת כאילו הקריב חטאת בפועל; וגם מה דכתיב ענין מלאכה **שם שנים מזרע שלך**, שהוא דבר נאמי ונוהג בכל זמן, יוצרכו לקיימו על ידי הלימוד בהלכות הל"ט מלאכות, וכיון דקאי על קיום המצוה בפועל עסק התורה, והוו בחינת קיום המצוה במחשבה, דעל ידי שעוסק בלימוד הלכות המצוה ומתעמק מתי תבא לידו לקיימה, מעלה עליו הכתוב כאילו קיימה בפועל, ובחינת המחשבה אין מכיר בה אלא ה' לבדו, לזה אמר **שבת לה', לשם ה'**, על דרך שאמרו (שבועות ג:): בשעיר לשם חודש כתיב ביה (במדבר כח) חטאת לה', שהוא מכפר על טומאת מקדש וקדשיו שאין בה ידיעה לא בתחלה ולא בסוף, שהוא חטא שאין מכיר בו אלא ה'; והכי נמי אמר **שבת לה'**, כי נקודת פנימיות הלב בעסק התורה, המעתוקק לזכות לקיים את מצות ה' בפועל, אין מכיר בה אלא ה' לבדו, וזהו **כשם שנאמר בשבת ברא**שית, דקודם חטא אדם הראשון היה אלו קיום מצות שמיטה רק על ידי עסק התורה, דלא הוה שייכא גדיה מצוה זו בפועל, לכלוס יש מלאכה בגן עדן. (דברי יואל)

ושבתה הארץ שבת לה'. לשם ה',מה שנתלקו אמוראי (שבועות כה:) אי מצות צריכות כוונה או לאו, היינו אלא במצוה שיש בה מעשה, משום דאף אם הוא עושה בלא כוונה, מכל מקום המעשה הוא במקום הכוונה, אבל במצוה התלויה בדיבור בלבד, כולי עלמא מודו דצריך כוונה, שהרי עיקר המצוה היא כוונת הלב, וכשאינו מכוון במצוה, לאו מידי קא עבד (רבינו יונה ברכות ח). וזהו מה דנאמרו (סנהדרין קו.): זכור את יום השבת' בכניסתו, ושמור (פסחים קו.): זכרהו על היין, וגמר אומר 'לקדשו', דזה תלוי עסק קדושת השבת, ואם לא קדשת, לא בלבד שביטלה מצות עשה דזכור, אלא אין לך חלק בקדושת השבת, וגם מצות שביתה לא קיימת. ולפי זה נמצא דבמצות שמיטה שעניה שהיה נמנעים ממלאכה, אם לא כיוון בה לא יצא. וזהו **ושבתה הארץ שבת לה'**, שיתכוון בשם שהוא נמנע ממלאכה בשמיטה **לשם ה'**, ובזיזה חופן מתקייים המצוה **כשם שנאמר בשבת ברא**שית, זכור את יום השבת לקדשו, ומיניה יליפינן דקדושת השבת תלויה בשמה שיהיה מקדש את השבת בכניסתו, הכי נמי צריך לקדש את שנת השביעית בכניסתה מחותו טעם, משום שהיא מצות עשה שאין בה מעשה. (דברי יואל)

סיפורי צדיקים, גבעזר הפסוקים
הפלאים זיו ונוגה פניקים

וציויתי את ברכתי

איכר אחד נכנס בערב שנת השביעית אל גאב"ד ירושלים רבי יוסף חיים זאנענפעלד זצוק"ל, ושאל: רבי, איך אעשה בשנת השמיטה, ממה אתפרנס, אולי אוכל למכור את האדמה לגוי, במקום להשיבו ניגש רבי יוסף חיים אל ארון הספרים והוציא מתוכו ספר "ירמיהו" והראה לאיכר את הפסוק "ארור הגבר אשר יבטח באדם ומן ה' יסור לבו" והראה לו ברש"י עה"פ הנ"ל שהוא מבאר "ארור הגבר אשר יבטח באדם" בחרישו ובקצירו, לומר אזרע בשביעית ואוכל, "ומן ה' יסור לבו" שהבטיחו וציוויתי את ברכתי.

לא תרדה בו בפרך

מעשה בהגאון רבי ישראל סאלאנטער זצ"ל ששהה פעם בדרכו אצל אכסניא אחת, שקיבלוהו כמובן בכל הכבוד הראוי לו, כשכל בני הבית עומדים לפניו הכן לשרתו, למלאות חפצו ורצונו. ויהי בעת הסעודה כשהתבוננו בו אנשי הבית לראות דרכיו ומנהגיו של אותו צדיק על כל דקדוקיו, והנה שמו על לב, שבשעה שנטל ידיו לסעודה, צמצם בשיעור המים ונטל במעט מים ממש לצאת ידי חובה.. אף שהכד היה מלא וגדוש במים, ויתמהו האנשים בלבם הן ידוע אמרם ז"ל (שבת סב) דמי שנוטל ידיו מלא חפנים מים נותנים לו משמים מלא חפנים טיבותא ומה גם שהיה כאן מים די והותר.

לאחר שהרהיב אחד עוז ושאלהו על כך נענה לו אותו צדיק ראה ראיתי את טירחת הנערה המשרתת בלכתה כל פעם להביא ממרחק המים תוך שהיא כורעת תחת כובד המשא לפיכך אמרתי בלבי אל אהיה מן המהדרין במצות על חשבונה של ריבה זו.

את כספך לא תתן לו בנשך

סוחר יהודי אחד שרבים הפקידו אצלו את כספם בריבית, נקלע ביום מן הימים לקשיים ומצבו הלך והתדרדר עד שפשט את הרגל ובן לילה ירד לטמיון כל כספו וכספם של המפקידים אצלו, כשסיפרו הדבר להגאון מטשעבין זצ"ל אמר לתלמידיו: אבי זצ"ל אמר פעם למה כתיב בפרשתן את כספך לא "תתן" לו בנשך, והו"ל למימר לא "תלוה" לו, אלא שבא הכתוב ללמדינו שכך הוא דרכם של מלווי בריבית, שלבסוף הם יורדים לטמיון, ונמצא שכל הכסף שנתן למלוה היתה נתינה ולא הלוואה.... וע"כ התורה מזהיר לישראל את כספך לא "תתן" לו בנשך.

על חטא שחטאנו בנשך ובמרבית

אחד מבעלי הבתים בעיר בריסק ששמו יצא לשמצה כמלווה בריבית, האריך בתפילת "שמונה עשרה" של מנחה בערב יום הכיפורים, וכשהגיע לתפילת "על חטא" הכה בכח רב על חזהו, לאחר התפילה ניגש אליו הגאון ר' יאשע בער מבריסק ואמר לו שעכשיו הבין היטב דברי ישעי' הנביא שאמר "על מה תכו עוד תוסיפו סרה" (ישעי' א' ה') כפי הנראה התכוין כאן הנביא למלווי בריבית, שאפי' בשעה שהם מכים על לבם "על חטא שחטאנו בנשך ובמרבית" בין מכה אחת לחברתה גדלה והולכת הריבית שהם נוטלים מן הבריות.

לשון חכמים

לשון חכמים צדקו מישרים, בדרך צחות ומליצה נאמרים

ושבתם איש אל אחוזתו ואיש אל משפחתו תשובו. ואפשר לפרש בדרך צחוק מכאיב, כי מדרך העולם כשהאדם יורד מנכסיו, מתרחקים ממנו קרוביו וידידיו, ושוב אין חפצים להתייחס אתו, אדרבה מתביישים עמו, אבל כשעולה לגדולה פעם שנית, שוב מתקרבים אליו והם חפצים להתייחס אתו. וזה יש לרמז בפסוק (תהלים קז מא) **וישגב אביון מעוני**, כשהקב"ה מציל את האביון מהעניות ומתעשר, אזי **וישם כצאן משפחות**, מתרבות אצלו פתאום משפחתו וקרוביו כצאן רבות. ובדרך זה יתכן לפרש מאמר הכתוב בפרשה זו, **ושבתם איש אל אחוזתו**, דבבוא שנה השביעית שכל אחד מקבל שדותיו בחזרה, ומי שמכרם מחמת דחקו מקבלם בחזרה ועולה לגדולה כמימי קדם, אזי **ואיש אל משפחתו תשובו**, דפתאום שבים אליו כל קרוביו וידידיו, דכיון דעלה לגדולה שוב חפצים להיות בקרבתו ולהתייחס אתו. (קדושת יואל)

[וכדאי לציין עובדא שסיפר הרה"ח ר' משה אייזענבערג ע"ה, שהיה לו קרוב מקורב בארגענטינא שהיה עושר גדול, ובא פעם לשבות ביום טוב אצל רבינו ז"ל, ושאל אותי רבינו אם יש לי טובות מהאי קרוב, השבתי שרק צרות יש לי ממנו, תמה רבינו ושאל איזה צרות אפשר לך להיות מקרובך, אמרתי לו שבכל פעם שאני רוצה ללות איזה הלואה מבני אדם, משיבין לי הרי יש לך קרוב עושר גדול, ולמה צריך אתה להלואה שלי, וכשאני רוצה ללוות מקרובי, בכל פעם דוחה אותי מזמן לזמן ואין אני מקבל ממנו כלום. בהאי שיחה היה שם הרה"ח ר' שלמה גפן ז"ל שהיה שוחט בימים ההם בארגענטינא, ואמר שהוא פלא לשמוע את מה שאני אומר, שהרי שמו של אותו קרוב נודע לכל לבעל חסד גדול, ויודע אני כעת מבנין מקוה טהרה חדשה שנבנה בעיר, ואותו נגיד הבטיח ליתן כמה אלפים לצורך בניניה. השיב לו רבינו: האם אין אתה יודע שלמען האמת אין נותנים כלום, די וועלט זאגט שתיבת "אמת" ראשי תיבות מ'בשרך א'ל ת'תעלם, צדקה נותנים רק במקום שיעשה רושם וידברו ממנו בני אדם מלבו הטוב, אבל לקרוב משפחה מי ידע אם נתן לו או לא. (באילנא דחיי ח"א עמוד שעח, תורות ושיחות פ' חיי עמוד עג)]

ובשנה השביעית שבת שבתון יהיה לארץ. י"ל הטעם למה דווקא השנה השביעית היא שנת השמיטה ע"פ מה דאיתא (ברכות ל"ה:) אמר להו רבא לרבנן במטותא מינייכו ביומי ניסן וביומי תשרי לא תתחזו קמאי כי היכי דלא תטרדו במזונייכו כולא שתא, ואם בטלו מלמוד שני חדשים בשנה נמצא במשך שש שנים בטלו י"ב חודש לכן אמרה תורה בשנה השביעית קודש לה' ללמוד מה שבטלו י"ב חודש.

(פרדס יוסף)

☆

וכי תאמרו מה נאכל בשנה השביעית וגו' וצויתי את ברכתי לכם. קשה למה תלה הכת' הברכה דווקא ב"וכי תאמרו" הלא בלאו הכי צריך לשלוח הברכה בשנה הששית לשלש שנים, י"ל ע"פ מה שפירש"י (ויקרא כ"ו ה') אוכל קמעא והוא מתברך במעיו, לכן בלי האמירה של מה נאכל יאכלו קמעא ויתברך במעיהם, רק אם תאמרו מה נאכל והכוונה הוא ע"פ מה שפירש ה"אברבנאל" על הפס' 'בלתי אל המן עינינו' אף שהיה במן כל הטעמים אבל תלונתם היה שאינם רואים המאכל שרוצים לאכול "בלתי אל המן עינינו" שאין אנו רואים רק המן, כך גם הכוונה כאן שיאמרו מה נאכל אנחנו רוצים לראות בעינינו התבואה שנאכל ולא לסמוך על הנס שיתברך במעינו ע"כ הבטיח להם הקב"ה "וצויתי את ברכתי לכם בשנה הששית ועשת את התבואה לשלש השנים" שיספיק לשלש השנים ותראו זאת בעיניכם.

(בית אהרן)

☆

גאולה תתנו לארץ, וכי ימוך אחיך. י"ל הסמיכות ע"פ מה שאמרו (סנהדרין צ"ז.) אין בן דוד בא עד שתכלה פרוטה מן הכיס, וז"ש "גאולה תתנו לארץ" אימתי כשיהיה "כי ימוך אחיך".

(פרדס יוסף)

☆

וכי ימוך אחיך עמך והחזקת בו גר ותושב וחי עמך. קשה למה לא כלל שתיהם בהדדי וכך הל"ל וכי ימוך אחיך עמך גר ותושב ומטה ידם והחזקת בם וחי עמך, י"ל ע"פ מה דאיתא (ב"ב ט.) בודקין לכסות ואין בודקין למזונות אי בעית אימא סברא ואי בעית אימא קרא אי בעית אימא סברא האי קמצערא ליה והאי לא קמצערא ליה וכו', וז"ש "וכי ימוך אחיך עמך" אחיך שאתה מכיר בו שאינו רמאי אז "והחזקת בו" בכל מילי אבל "גר ותושב" באיזה ענין שוין גר ותושב אע"פ שאין אתה מכירו "וחי עמך" בענין פרנסה.

(אור תורה)

☆

אל תקח מאתו נשך ותרבית וחי אחיך עמך. איתא (פרדר"א ל"ב) שהראה הקב"ה ליחזקאל את העצמות היבשות בבקעת בית דורא והחיה אותם חוץ מאיש אחד אמ' הנביא רבון כל העולמים מה טיבו של זה האיש אמ' לו בנשך נתן ובתרבית לקח וחיה חי אני לא יחיה, קשה למה המלוה ברבית ענשו שלא יקום בתה"מ, י"ל הנה כתיב 'אל תקח מאתו נשך ותרבית וחי אחיך עמך' ואמרו (נדרים ס"ד:) תניא ארבעה חשובין כמת עני ומצורע וסומא ומי שאין לו בנים, נמצא עני חשוב כמת וזה המלוה ברבית היה בידו להחיותו ולהלוות לו בחנם והיה מקיים בזה מעין תחה"מ והוא לא רצה להחיות את אחיו ע"כ מדה כנגד מדה גם הוא לא יקום בתחיית המתים.

(כסא דוד)

דורש טוב

כי תבואו אל הארץ אשר אני נותן לכם ושבתה הארץ שבת לה' וגו'. קשה וכי תיכף בביאתם נצטוו שתשבות הארץ, והלא שש שנים הראשונות הותרו בזריעה ורק בשנה השביעית תהיה שמיטה.

י"ל דאי' בירושלמי פסחים **דאף המקדיש את כרמו חלה שמיטה על הכרם** משום דהוי כקדם הפקרו לנדרו, פי' דאף דקי"ל שהנוטע כרם להקדש פטור מן הערלה והקדיש חיה ועוף פטורין מכיסוי הדם היינו **דהקדשם קדם למצוותם** דבעת שמקדיש עדיין לא חל חובת הערלה והכיסוי לפיכך חל ההקדש ומפקיע את הקרקע מחיוב ערלה והחיה מחיוב כיסוי הדם. כשיבא זמן מצוות אלו. **משא"כ בשמיטה הרי בעת שמקדיש את הקרקע אף בשנה ראשונה לשנות השמיטה כבר מאז הפקיעה התורה באפקעתא דמלכא את כרמו מבעלותו לשנה השביעית, וחיוב השמיטה עושה כאילו הקרקע היא שלו רק למשך שש שנים ולא לשנה השביעית, וכיון שלשנה השביעית יהיה שלו לא היה יכול להקדישו לשנה ההיא דכבר חלה שמיטה מקודם.**

וזה בא התורה להודיע שלא יחשוב האדם שהשדה שלו היא בעצם, ורק כשמגיע שנת השמיטה יתחייב לשבות, דלפי"ז נמצא דאם הקדישה לא תחול שביעית על ההקדש, ובאמת לא כן הדבר אלא **'כי תבואו אל הארץ'** מיד בבואכם לארץ **'אשר אני נותן לכם'**. הנני מצוה אתכם מתחילה **'ושבתה הארץ'** תדעו שהארץ ניתנה לכם רק לשש שנים אבל בשנה השביעית אינה קנויה לכם, אלא ע"מ שתשבות, ולכן חלה אף על ההקדש וזה שאמר **'שבת לה' שאף הארץ שתקדיש לה' חייבת בשביתה ופירותיה הפקר הן מפני שמצוות השמיטה חלה מיד בבואכם אל הארץ.**

משך חכמה

כוונת התורת כהנים שתקיעת יובל דוחה שבת בכל ארצכם

וְהַעֲבַרְתָּ שׁוֹפַר תְּרוּעָה בַּחֹדֶשׁ הַשְּׁבִעִי בֶּעָשׂוֹר לַחֹדֶשׁ בְּיוֹם הַכִּפֻּרִים תַּעֲבִירוּ שׁוֹפָר בְּכָל אַרְצְכֶם: (פרק כה פסוק ט)

ביום הכיפורים. ממשמע שנאמר ביום הכיפורים, מיני יודע שהוא בעשור לחודש, אם כן למה נאמר בעשור לחודש, אלא תקיעת בעשור לחודש דוחה שבת בכל מלכם, ואין תרועת ותקע השנה דוחה שבת בכל מלכם אלא בבית דין בלבד, לשון רס"י. והנה הרב מפני בקיאותו בתלמוד והכל לפניו כשולחן ערוך, היו חושש וסותם הבריימות, והן מטעות לשמר בני אדם. שידוע הוא וכדול בגמרא (ר"ה כט) כי התקיעות כולן, של ותקע השנה ויום הכפורים ואפילו של רשות, מותרות הן בשבת לפי שהיא חכמה ואינה מלאכה, ותוקעין היו בדין תורה בשבת של ותקע השנה ושל יום הכפורים בכל מקום. וענין התקיעה בבית דין, תקנת רבן יוחנן בן זכאי היא שלא יהיו מסתכלין בתקיעת שופר, ואין הכל בקיאין בתקיעת שופר, שמא יטלנו בידו וילך אצל בקי ללמוד ויעבירנו מרבע לשנות הרבים, והתיר לנו רבן יוחנן בן זכאי בבית דין בלבד, ואין לזה עיקר בענין הכתוב כלל[א].

ומה שהזכירו (במ"כ פרשה ג ה) תקיעה בעשור לוחה שבת, לומר שהיא נעשית בכל יום הכפורים, כי הלחיה ביום הכפורים שהל להיות בשבת ושחל להיות בחול אחת היא, שיום הכפורים בשבת בכל מלאכה בין להוציא בין בכל המלאכות[ב]. ומכל מקום לזה הרב ללמדנו שתקיעת שופר ביום הכפורים נעשית בכל מקום, שפירוש 'תעבירו שופר בכל מלכם' ללמד שכל יחוד חייב לתקוע, ואין התקיעה בבית דין בלבד כמו הספירה[ג].

מעשה חש"ב

א כוונת רבינו להקשות, מכיון שדרשת התורת כהנים אינם פשוטו של מקרא, שהרי אי אפשר לומר שכוונת הכתוב לומר שדווקא תקיעת שופר של יום כפור דוחה שבת, ולא תקיעות של ראש השנה, שהרי מן התורה יכולים לתקוע אפילו בראש השנה שחל בשבת, ואינו אלא תקנת רבי יוחנן בן זכאי. וע"כ שדרשת התורת כהנים אינו אלא אסמכתא, **וא"כ רש"י הבא לבאר הכתובים כפשוטו של מקרא, למה הביא דרשה זו, שאינו אלא אסמכתא בעלמא.**

ב פירוש, שאין לומר שלכן הביא רש"י התורת כהנים, לומר שתקיעת יובל דוחה שבת, שהרי על זה לא צריכים קרא, שהרי שבת ויום כפורים שניהם שווים הם לענין איסור עשיית מלאכה, שהרי בשניהם כתיב שבת שבתון. וכשאמרה התורה שיש לתקוע ביוהכ"פ של יובל, כולל בזה שצריכים לתקוע גם כשחל יוכ"פ בשבת. ומש"כ התו"כ שתקיעת יובל דוחה שבת, אין כוונתו לומר כשחל יוכ"פ בשבת, שהרי שבת ויום כפורים שניהם שווה הם. אלא כוונתו באמרו שדוחה שבת, היינו שתוקעים ביום הכפורים שדינו כשבת. ולא גוזרים שמא יעבירנו. וא"כ צ"ב למה הביא רש"י דברי התו"כ, דהרי לענין ראש השנה מותר מן התורה לתקוע. ולענין יוכ"פ אין צריך לרבות שמותר כשיוכ"פ חל בשבת.

ג רבינו מבאר שלכן הביא רש"י דרשת התורת כהנים, ללמוד מהתורת כהנים שחובת תקיעת שופר ביובל הרי הוא לכל יחיד ויחיד, כמו תקיעת שופר דראש השנה, ולא כמו הספירה של השבע שבתות שנים, שהחיוב הוא על הבי"ד בלבד. וכוונת הכתוב 'בכל ארצכם' הנאמר ביום הכפורים, כמו כוונת הכתוב 'בכל ארצכם' בראש השנה, דהיינו שהחיוב לתקוע על כל אחד ואחד, **וזהו כבר ביאור לפי פשוטו של מקרא שחיוב תקיעת שופר ביובל הרי הוא לכל ארצכם, דהיינו לכל יחיד ויחיד, ולא רק בבית דין בלבד. ולכן שפיר הביאו רש"י.**

וראיה לדבר שכוונת התו"כ ללמד שהחיוב לתקוע על כל יחיד ויחיד אפשר לומר, שהרי אם נאמר שהחיוב לתקוע ביובל רק על בית דין, הרי בבית דין גם בראש השנה תוקעים בשבת, וא"כ מה החילוק בין יובל לראש השנה. אע"כ שכוונתו לומר שביובל חיוב תקיעה על כל יחיד ויחיד.

והטעם שביום כפורים לא גזרו שמא יעבירנו כמו שגזרו בראש השנה כשחל בשבת אפשר לומר, מכיון שהחכמים לא עוקרים מצוה מן התורה, והנה בזה שגזרו שאין תוקעים בראש השנה כשחל בשבת, לא עקרו תקיעת שופר של ראש השנה, שהרי שפיר יוכלו לתקוע כשחל ראש השנה בימות החול. אבל אם יגזרו ביום כפור שחל בשבת שאסור לתקוע, שוב יהא אסור אפילו ביום כפור שחל בחול, דשניהם שווה. ולכן לא רצו לעקור מצוה מן התורה, לכן לא גזרו כשחל יוכ"פ בשבת.

וטעם הדבר שכל יחיד ויחיד חייב לתקוע בשופר, ולא על הבית דין בלבד, אפשר לומר משום שע"י תקיעת השופר משוחררים העבדים. ואם נאמר שתקיעת שופר יהיה רק בבי"ד, נמצא שבמקום שאין בי"ד לא יוזכרו לשחרר העבדים. לכן חייבו כל יחיד ויחיד לתקוע, לזכור שצריכים לשחרר העבדים.

שיעור פאות הראש (ב)

מאת: הרב שלמה שבתי קעסטנבוים, חבר המערכת

בתורתינו הק' פ' קדושים נצטוינו על מצות פאות הראש שהיא לאו מן התורה כפי שנאמר בפסוק (ויקרא יט, כז): לֹא תַקִּפוּ פְּאַת ראשְׁכֶם, דהיינו שאסור להקיף הראש, ומחיוב להשאיר שערות בפאות הראש, ושיעור הפאה הוא מקום הצדעין וכפי פירוש רש"י הק' לגבי פאות הראש: "לא תקפו פאת ראשכם - זה המשוה צדעיו לאחורי אזנו ולפדחתו, ונמצא הקף ראשו עגול סביב, שעל אחורי אזניו עקרי שערו למעלה מצדעיו הרבה. אולם יש לעיין שיעור אורך השערות כמה? ויש לדון בזה לפי הדין ולפי המנהג, ודברי רבותינו הק' בזה.

והנה ב'מדרש' (דברים רבה ב, יח) איתא: "הלכה אדם מישראל מהו שמותר להקיף פאת ראשו, כך שנו חכמים אלו דברים אסורים מפני דרכי האמורי, המספר קומי, עושה בלורית, מהו המספר קומי זה המספר פאת ראשו ועושה תפיסת קורצין, מהו חייב סופג את הארבעים", עי"ש. וב'מתנות כהונה' מביא ביאור בשם ה'ערוך' דקורצין היינו שמגלח אותם עד שאינו יכול לתופסם, כי אם בראש הזוג או בצפורנים, עי"ש.

אולם ב'עץ יוסף' פירש: דהתורה לא אסרה לדעת הרמב"ם אלא השחתה בתער, ולפי שיטת התוס' והרא"ש (פ"ג דמכות) אסרה התורה אף במספרים כעין תער, דהיינו שגוזז במספריים סמוך לבשר כעין תער, וע"ז חייב מלקות מדאורייתא, והכא שואל המדרש אם מותר מדרבנן לעשות אותם קצרים עד שלא יצא כלל למטה מאזניו, והשיב כך שנו חכמים וכו' זה המספר פאת ראשו ועושה תפיסת קורצין, קורצין היינו אזנים, כדאיתא באבות דר"נ (פרק ל"א), והמספר שארות ראשו עד שאינם יוצאים כלל למטה מאזניו, אז יוכל לתפוס את אזניו בלי שום עיכוב של הפאות, וזהו שאמר המספר פאת ראשו ועושה תפיסת קורצין, ולכן המספר פאת ראשו לא יעשה אותם קצרים מן האזנים".

ומבואר לפי פירושו דיש איסור מדאורייתא מצד הדין של 'ובחקותיהם לא תלכו', שלא יעשה אותם קצרין מן האזנים, אבל מצד הלאו ד'לא תקיפו' ליכא איסור, והוא חידוש גדול. וכבר ציינו דמצינו כעין זה בספירת הזקן דיש גם איסור מצד הלאו הנ"ל חוץ מהלאו דלא גילוח הזקן. דב'תרומת הדשן' (סי' רצ"ה) נשאל אי יש נדנוד איסור לגלח פאת הזקן במספריים, והשיב: "יש מקום להחמיר אלא שאין העולם נזהרין בדבר", עי"ש. ובספר 'בית הלל' ביאור דבריו, דלכאורה יש מקום לפרש דהיינו מטעם דחיישינן דילמא יספר רק בחלון התחתון לבד כשהוא חדוד מאד והוי כתער, אבל דוחק לפרש כן, ויראה דכוונתו דצריכין להחמיר משום איסור ד'ובחקותיהם לא תלכו', ומשום הכי אסור אפילו במספרים כעין תער, אולם אין העולם נזהרין בזה, עי"ש.

ובשו"ת 'ארץ צבי' (סימן ג' אות ה') מעתיק את דברי ה'עץ יוסף', ומסיק דאין זה מעיקר הדין, עי"ש, וכן נראה מכל האחרונים שדנו בשיעור הפאות, דלא נקטו בכלל שאיכא בזה משום חוקת העכו"ם. וידוע מש"כ ה'חתם סופר' (שו"ת או"ח סי' קנ"ט) בהשאלה אי גילוח הזקן באופן דליכא איסור משום גילוח זקנו אי יש בו משום חוקות העכו"ם, והשיב בארוכה דליכא איסור בזה, ויסוד הדברים דאם תחילת המנהג באיסור יש בו משום חוקות הגוי, אבל אחר שכבר נהגו לגלח וכו' תו אין בו שום נדנוד ופקפוק כלל אפילו ריח איסור אין בו וכו', עי"ש.

ובספר הק' 'טעמי המצות' למרן האריז"ל (פ' קדושים) כתב, וזל"ק: "בענין פאות הראש וכו' גם שער הפאות של הראש הי' מניחן לגדלם, ולא חתכם עד שגדלו כ"כ שיכנס למטה במקום שער הזקן ממש, כי משם ולמטה לא יקרא פאות הראש", עי"ש. וכן בספר הק' 'שער המצות' (פ' קדושים) כתב האריז"ל ג"כ בזה"ל: "ואף אם היו שערות הפאות גדולים מאד וארוכים, לא הי' חותכן במספריים, רק עד יגדלו ויתארכו וידלדלו וירדו ויכנסו למטה בגבול שערות הזקן, ואז הי' קוצרן במספריים, לפי מה שמשתלשל משם ולמטה אינו נקרא פאות הראש עכל"ק.

והנה האחרונים מציינים דמקור דבריו הק' הוא בזוהר הק' פרשת נשא, וזל"ק: "ובגין דא לא תלי שערא דרישא על שער דדיקנא, דשערא דרישא תלוי וסליק על אודני' לאוחורי, ולא תלי על דיקנא, משום דלא אצטריך לאתערבא אלין באלין, דכלהו מתפרשן בארחייהו" וכו', עכל"ק, וביאור דבה"ק: כי שערות הראש תלוים ומשולשלים מאחוריו מעל האזנים ואינם מתפשטים דרך הפנים, ולא תלי על דיקנא - ואינם תלויים על הזקן, והיינו טעמא, משום דלא אצטריך לאתערבא אלין באלין - לפי שאין ראוי שיתערבו אלו באלו, דכלהו מתפרשן בארחייהו - לפי שכל אחד מהשערות נפרדים ומתחלקים לפי דרכם, כי שערות הזקן היוצאים מצד הפנים הם קשים לפי שהם דינים ותקיפין, ושערות הראש היוצאים מצד העורף הם יותר רכים לפי שהם רחמים, ומבואר דשערות הראש לא יתערב עם שערות הזקן.

והבן איש חי בספרו 'בניהו' על תיקוני זוהר (תיקון ע') האריך על מש"כ שם בתיקונים: "ובגין דא צריך לבערא שערא מעל אודנין דלא יהון סתומין תרעין דשמיעה דצלותא", ומבאר שם, וזל"ק: "ובאדרא זוטא אתמר בזה"ל מכאן אוקימנא מאן דבעי דירכין מלכא אודניה לקבלי', יסלסל ברישיה דמלכא ויפנה שערי מעל אודנוי, וישמע לי' מלכא בכל מה דבעי", ע"כ. והנה כוונת המאמר כאן ובאד"ז מ"ש צריך לבערא שערי, ומ"ש ויפנה שערי מעל אודנוי - היינו קאי על אורות העליונים אשר עליהם רומזים השערות ונקראים ג"כ בשם שערות, והעברתם מעל אודנוי דמלכא למעלה תהי' ע"י כוונות ויחודים שעושה האדם למטה שהם שייכים לענין זה, אבל אין הכונה שיעביר האדם השערות מעל אוזן שלו בגופו ובזה יזכה שתהי' נשמעת תפלתו למעלה, מיהו עכ"ז יש מדקדקים שאם יש להם שערות על האוזן שלהם או בתוך האוזן שמעבירים אותם במספרים, וכוונתם בזה לעשות פועל דמיוני ע"ד שאמרו בלולב וכו', אמנם אני אומר טוב ונכון וישר למי שיש לו שערות על האוזן או בתוך האוזן להעבירם ולאו משום שתהי' תפלתו מתקבלת וכו', אלא מטעם אחר, דאיתא לקמן בתיקונים, וזל"ק: "ושערין אחרנין דבר נש צריך לבערא לי' תחות אודנין, בגין דלא יתרבו בי' מארח דדינין לגבי תרעין דשמעין בהון צלותין". ויש נוסחא אחרת "ושערא דאיהו תחות אודנין צריך לבערא דאתקרי מארי דדינא לגבי תרעין, דשמעין בהון צלותין", עי"ש. והנה שם ודאי מדבר באדם התחתון שצריך להבעיר שער מן האוזן, ומ"ש תחות אודנא - הכוונה על מה שהוא תוך מקב האוזן שהוא מקום התחתון באוזן, וגם קאי על שערות הצומחין על האליה של האוזן שהיא תחת האוזן, ומפורש שם הטעם משום להעביר כוחות הדינין ממקום הזה וכו' והאריך שם בזה.

ואח"כ מסיק וזל"ק: "ודע דאם יש לנו ללמוד מלשון התיקונים כאן דאמר צריך לאעברא שערא וכו', אין הכונה על השער שצומח באוזן, אלא קאי על שערות הפאות שלא יהי' נסרכין ותלויין על פתח האוזן אלא ידחה אותם לצד אחר, או יקוץ מאורך שלהם, **וכן אני נזהר בזה תמיד לדחותם אחרי האוזן**, מיהו נוסחא השנית דגריס כאן וכו' מגו אדנין, משמע דמדבר משערות תוך האוזן והם הצומחים באוזן עצמו, ואפשר דנמי יש לפרש על שערות הפאות, דקאמר שלא יכנס סוף השערות תוך האוזן ואיך שיהי' צריך האדם ליזהר לדחות שערות הפאות אחר האוזן ולא יהי' סורחין ונמשכין על האוזן כלל, עי"ש.

וכ"כ מהר"י צמח ז"ל בספרו 'נגיד ומצוה' (דף מ"ט ע"א בדפוס קושטנדינא) וז"ל: "וגם שערות הפאות שעל הראש לא היה (רבנו האר"י ז"ל) מניח לגדל כל כך שיכנס במקום שער הזקן, ואז היה חותכו עד שיעור אותו מקום, כי משם ולמטה לא יקרא פאת הראש", עכל"ק. וכ"כ הרה"ק ר' נתן שפירא זצ"ל בספרו 'יין המשומר' (דף ל"ו ע"א) וז"ל: "וגם היה (רבנו האר"י ז"ל) מניח הפאות של הראש ליגדל, ולא היה חותכץ רק עד שיגדלו כל כך שיכנסו למטה במקום שער הזקן ממש, שאז היה חותכן, עד אותו המקום שמשם ולמטה לא יקרא פאת הראש", עי"ש.

ועי' בספר 'שמן ששון' (ח"ד, בפירושו על שער המצוות פרשת קדושים) שכתב לענינינו, וזל"ק: "ורבנו האר"י ז"ל היה מתנהג בחסידות שהיה מניחם להתגדל עד שהיו ארוכים שמגיעים עד שערות הזקן, והיינו תיקון הראשון מידת א"ל, שהוא מקום חצי גובה אזן, **ולא שהיה מניחם להתגדל עד כל שיעור אורך הזקן כמנהג בני אשכנז**, דאין זה נקרא פאה ופשוט", עי"ש, ונראה מדבריו דבני אשכנז הי' מניחים להתגדל עד כל שיעור אורך הזקן, והאריז"ל לא הי' מניחם להתגדל כ"כ.

ובפשטות מבואר דלפי הזוה"ק ומרן האריז"ל, לא יהי' שערות הפאות בכלל תיכף בתחילת פאות זקן, דהיינו בתחילת לחי העליון. אולם בשו"ת 'צמח צדק' (יו"ד סימן צ"ג אות י') כתב דכונת האריז"ל הוא כשמגיעים לזקן ממש, דהיינו מקום פאות הזקן של לחי התחתון, וכן מבואר בספר 'דרכי תשובה' (יו"ד סימן קפ"א סעיף ט'), שכתב (לאחר שהעתיק לשון שער המצוות הנ"ל) בזה"ל: "ועיין בשו"ת צמח צדק החדשות (חיו"ד סימן צ"ג דף פ"ב ע"ג) דמ"ש האר"י ז"ל כשמגיעין (פאות הראש) למקום השערות של הזקן ממש היה חותכן, היינו ר"ל כשמגיעין למקום פאות הלחי התחתון, עי"ש לדרכו. ויותר מזה הגיד לי כ"ק אדמו"ר הגה"ק מו"ה יחזקאל שרגא זצללה"ה משינאווא, בשם רבו הגה"ק מו"ה שלום מבעלזא זצללה"ה, דמ"ש מהרח"ו בטעמי המצוות שם, שהאר"י ז"ל לא היה מניחן שיגדלו עד שיכנסו למטה במקום שער הזקן ממש עכ"ל, תיבת 'ממש' הוא להורות שאינו ר"ל במקום שמתחיל הזקן למעלה בסיום פאות הראש תיכף אחר הצדעיים, אלא ר"ל למטה בלחי התחתון ששם נקרא זקן ממש, וזה המכוון של מהרח"ו ז"ל בשם האר"י ז"ל, שלא להניח לגדל השערות של פאות הראש רק עד שיגיע למטה בסוף הלחי התחתון, הוא סוף הפנים ולא יותר. וכן הגיד לי אדמו"ר זצללה"ה הנ"ל, דמ"ש המהרח"ו ז"ל שם בטעמי המצות דבשערות הראש הוא מקום השראת הדינים ועל כן צריך לסלקם, זה שייך גם בהשערות של פאות הראש כשהם ארוכים יותר מסוף הפנים כנ"ל", עי"ש.

ועי' ב'אור החיים' הק' (פר' כי תצא, ד"ה וראית בשביה) שכתב, ששערות הראש גורם לתאוה ולתחלואי הרע הנדבק באדם. ובספה"ק 'יערות דבש' (חלק א, דרוש י) כתב, שרבוי השערות גורם שיהיה איש דם, מלא חמה וכעס, וזולל וסובא וכו' כפי שמצינו בעשיו וכו', עי"ש.

ובספה"ק 'צמח ה' לצבי' (פר' נשא) כתב הטעם ששער מביא דאגות, לפי שהשערות הם מותרות הגוף, וכשהם מגודלים על ראשו, בזה גורם לנפשו לחשוב אחר מותרות עולם הזה, ודואג תמיד, ואינו שמח בחלקו, לכן אין לגדל שער. וכן כתב ה'רביט בחיי' (פר' נשא) שמטעם זה צריך הנזיר לגדל השערות, מפני שגורם דאגה, ועל ידי זה יהיה לבו נכנע לעבודת השם יתברך וכו', עי"ש.

ובספה"ק 'דברי יחזקאל' (עמ' שפא) מביא, שסיפר אבד"ק סערדאהלי, שכשהיה בשינאווע היו לו פיאות ארוכות, קראו אליו הרה"ק רבי יחזקאל משינאווע זצ"ל ואחז בב' פיאותיו מצד זה ומצד זה, וסבבם בידיו הק' עד סוף הפנים באמצע [תחת הפה], ואמר לו שרק עד שיעור הזה צריך להניחם שיגדלו. וכן הוא בספר 'דברי חנה' (חלק ב, עמ' רג) מביא שהרה"ק רבי חנה מקאלאשיץ זצ"ל אמר בשם הרה"ק משינאווע זצ"ל, שעד הסנטר הם פיאות, ומשם ואילך הם כשערות זנב.

המשך המאמר בשבוע הבא בס"ד

ברכת האורז

הקדמה

הנה גרעינים מה' מיני דגן שאוכלם חי בענין שראויים לאכילה או קלוי או מבושלים כשהם שלימים ברכתם בורא פרי אדמה, ואם אוכלם כשהם מבושלים הרבה עד שנתמעכו או נדבקו ביחד או מבושלים כשאינם שלימים מברך בורא מיני מזונות, ואם טחנם ועשה מהם פת ברכתם המוציא, וגרעינים של מיני קטניות בין אוכלם חי בענין שראויים לאכילה ובין אוכלם מבושל בין שנתמעכו או שנדבקו ובין כשלא נתמעכו או נדבקו מברך אדמה, ואם אין ניכר צורתם מברך שהכל, ואורז שהוא אינו מה' המינים כשאוכלם חי מברך אדמה, ואם אוכלם מבושל בין כשנתמעכו או נדבקו ובין כשלא נתמעכו ולא נדבקו ובין כשלא ניכר צורתם יש לדון בברכתם, והנידונים הם האם ברכתו הוא מזונות או אדמה או שהכל.

ויסוד הדברים הם דכיון דאורז אינו מה' מיני דגן לכן הוא דומה לקטניות שאף אם בישלם הרבה או כשאינם שלימים ברכתם אדמה, ואם נשתנו צורתם ברכתם שהכל, אולם בגמ' (ל"ז.) נחלקו האמוראים בזה דרב ושמואל סוברים דברכתם כמו קטניות, אולם מסקנת הגמ' כרבנן דדינו כמו בה' מיני דגן וברכתם מזונות, וכן נקטו רוב הראשונים דברכתו מזונות.

והטעם דברכתו מזונות אף על פי דרק על ה' מיני דגן מברכים מזונות, והאורז אינו מחמשת המינים, מ"מ מכיון דתבשיל של אורז משביע וסועד את הלב כמו ה' מיני דגן נקרא מזון וכדלקמן, ודוקא כשנתבשל כפי התנאים דלקמן, אבל בלא נתבשלו ברכתו אדמה כבכל מיני קטניות שאוכלם חי.

והנה בטור (ריש סי' רח) כתב הטעם שמברכים מזונות על תבשיל מה' מיני דגן כיון שמתוך חשיבותן שנשתבחה בהן ארץ ישראל קבעו להם ברכה בפני עצמן, ועוד יש להם מעלה כי עליהם יחיה האדם, ואם עשה מהם פת מברך עליהם המוציא, ולכן אפילו לא עשה מהן פת אלא תבשיל כגון מעשה קדרה ודייסא ואפי' עירב בהם דבש ושאר מינין מברך עליהן במ"מ ע"כ, ולכאו' זה אינו שייך באורז, ועכ"ז דעת הראשונים והטור דברכתו מזונות, וכפי שכתב הטעם בטור דדי בזה שהוא משביע, ובאמת בב"י הביא דברי הרא"ש (סי' ח') שכתב בשם הבה"ג דאין מברכים עליהם מזונות, וכנראה דדעתם כיון שלא שייך בהם הני טעמים.

אולם באורז שלנו עדיין יש ב' נידונים בזה:

- **נידון א' - אף דנקטי' דאורז מבושל ברכתו מזונות, אולם בגמ' ובראשונים מבואר דיש שני מינים שדומים זה לזה, והם אורז ודוחן, אולם יש הבדל ביניהם בברכתם, דעל אורז מבושל מברכים מזונות, ועל דוחן מבושל מברכים אדמה, ואם נשתנה צורתו ברכתו שהכל כמו שאר קטניות, ובפוסקים אינו ברור להדיא איזה מין נחשב אורז ואיזה דוחן, דיש אומרים שאורז הוא רייז [מה שאנו קוראים אורז] ודוחן הוא הירז [דהיינו מין אחר], ולשיטתם על אורז מבושל שלנו מברכים מזונות, ויש אומרים להיפך דאורז הוא הירז ודוחן הוא רייז [מה שאנו קוראים אורז], ולשיטתם על אורז מבושל מברכים אדמה.**
- **נידון ב' - אפילו אם ננקוט דאורז היא רייז, ונמצא דאורז שלנו כשהוא מבושל ברכתו מזונות, עדיין יש לדון מהו דרגת הבישול בכדי לברך מזונות, דבה' מיני דגן כשבישלם כשהם שלימים בעינן שיתבשלו עד שיתמעכו או שיתדבקו בכדי לברך מזונות, ובפשטות באורז גם כן בעינן שיתמעכו או יתדבקו בשביל לברך מזונות, ובישול בלא שיתמעכו ברכתם אדמה, אולם בבית יוסף מסתפק דשמא אורז אינו דומה לה' מיני דגן ואפילו בלא נתמעך ברכתו מזונות.**

וצדדי הספק הוא דשמא אורז אינו דומה לחטים כפי שמצדד בב"י לחלק בין חטים לאורז, דדוקא בחטים שאין הדרך לבשלו בעינן שיהיו נתמעכו או נדבקו להדדי בכדי לברך מזונות, משא"כ באורז שדרך לבשלו כשהוא שלם ברכתו מזונות אף כשהם שלימים ולא נתמעכו.

אורז [ריי"ז] מבושל

אורז מבושל, מנהג העולם לברך עליו בורא מיני מזונות.

בשו"ע (סי' ר"ח סעי' ז') פסק המחבר דאורז מבושל מברך מזונות, ומקורו ממסקנת הגמ' (ל"ז.) דקיי"ל דמברכים מזונות, ודלא כרב ושמואל דסוברים דרק על ה' מיני דגן מברכים מזונות, וכן פסקו הרא"ש (פ"ו סי' ח') ורבינו יונה (כ"ו.) ועוד ראשונים, ובב"י הביא ראשונים בה"ג ועוד דדעתם דאין מברכים מזונות, ופשטות הגירסא בבה"ג דברכתו שהכל, ויש שגרסו דברכתו אדמה, ובמרומי שדה מיישב הגירסא שהכל דכתב דאיירי באורז שעשה ממנו פת דנשתנה צורתו.

והנה בשל"ה (שער האותיות, קדושת הארילה, אות ב', רסז) ובב"ח (ד"ה ועל פת דוחן) נסתפקו האם האורז שלנו הוא המין אורז שאמרו חז"ל דברכתם מזונות, או שמא האורז שלנו אינו האורז המדובר בשו"ע אלא הוא "דוחן", ולדעת הרבה ראשונים ברכתו אדמה, והספק בזה יסודו הוא עפ"י מחלוקת הראשונים בנידון זה מהו אורז ומהו דוחן, דלרש"י (ד"ה אורז) אורז הוא מי"ל, ודוחן הוא פנ"ן, ולתוס' (ד"ה רש"י) בשם יש מפרשים אורז הוא ר"ייז, ודוחן היינו מי"ל, ומובא בב"י (ד"ה ומ"ש רבינו), ובמ"א (סק"ט) לאחר שהביא דבריהם העתיק דברי הל"ח (מעדני יו"ט פ"ו סי' ז' אות ז') דסובר דסוגיא דעלמא דאורז הוא ריי"ז, וכתב דכן פסקו הב"י והלבוש, ומשמע קצת דנוטה לפסוק כן, ובשל"ה (שם) וכן במהר"ם שיף (דרושים פוף חולין והובא במחצה"ש) הביאו סימן לזה בשם חכם אחד "פת הדראה" הדראה ר"ת ה'ירז ד'וחן, ר'ייז א'ורז ה'וא, וכן הביא במשנ"ב (סק"ז) כמה אחרונים דאורז שלנו ברכתו מזונות, ומבואר דעתו דיש לסמוך לברך מזונות, ובצירוף דעת החיי אדם הסובר דעל הכל אם בירך מזונות יצא חוץ ממים ומלח, ובצירוף דעת הפוסקים המובאים בביאוה"ל (ד"ה על פת) הסוברים דכל דבר שאנו רואים דמיון ברכתו מזונות, ובערוה"ש (סעי' כ"ה) כתב דאף שיש שנסתפקו בדבר, אולם עכשיו נתברר הדבר שכן הוא ואין שום ספק בדבר, וכן כתב בשולחן הטהור (סעי' א') דמברכים מזונות, וכתב דכן כתב בעל החסד לאברהם זצ"ל, וכן הוא בברכ"י (מובא בהערה הבאה), ובקו' אוצרות ירושלים (גיליון ב', תש"ם) מובא עדות ממי שהיה משמש את הגאון רבי זעליג ראובן בענגיס זצ"ל אב"ד ירושלים לעת זקנותו שהיה מברך מזונות, ומובא דכן נהג החזו"א לברך מזונות, ובשו"ת שבט הלוי (ח"י סי' מ"ג) כתב ג"כ דההוראה למעשה לברך מזונות, ומוסיף ליתן טעם בזה, דבזה שאנו רואים שיש מדינות שלימות שעיקר אכילתם ולחמם הוא ריייז, מזה עצמו הוכחה שזהו האורז שמשביע, ועי"ש עוד טעם בזה, ולכן סוגיא דעלמא לברך מזונות.

בין כשנתבשלו עד שנתמעכו או שהם שלימים ונתדבקו, ובין כשנתבשלו והם שלימים ולא נדבקו ביחד אלא עומדים בפני עצמם, בכל ענין המנהג לברך מזונות.

דהמחבר סתם דבכל ענין מברכים מזונות ואפילו כשלא נתמעכו ולא נתדבקו, ואף דחטים מבושלים אינו מברך מזונות אלא אם כן נתמעכו או נדבקו אהדדי, אורז אינו דומה לחטים כפי שמצדד בב"י לחלק בין חטים לאורז, דדוקא בחטים שאין הדרך לבשלו בעינן שיהיו נתמעכו או נדבקו להדדי בכדי לברך מזונות, משא"כ באורז שדרך לבשלו כשהוא שלם ברכתו מזונות אף כשהם שלימים ולא נתמעכו ולא כתושים, אולם הרמ"א פסק דדוקא כשנתמעכו הגרעינים ברכתם מזונות, ולפי"ז באורז שלנו דבדרך כלל הם שלימים ולא נתמעכו ברכתם אדמה, אלא דבפמ"ג (א"א סק"י) כתב דבאורז שהוסר קליפתן כאורז שלנו יש לצדד שאף כשלא נתמעכו ברכתם מזונות, וכן פסק במשנ"ב (ס"ק כ"ו), אלא דכתב כן רק בלשון "אפשר", ובביאוה"ל (ד"ה עד שיתמעך) לאחר שהביא חבל ראשונים דדוקא בנתמעך מברכים מזונות, הביא דברי הפמ"ג דבהסיר קליפתן מברך מזונות, ומסיק ד"המברך עליהם מזונות לא הפסיד", ובשולחן הטהור (שם) כתב דאף בלא נתמעך מברכים מזונות, וכן הוא בברכי יוסף (שם) וז"ל מר זקנינו הרב החסיד מהרי"א אזולאי זלה"ה בהגהותיו כ"י כתב דמנהג העולם לברך על האורז שלם שלא נתמעך בורא מיני מזונות,,, ועלה בידינו דהמברך על אורז שלם שלא נתמעך בורא מיני מזונות טעמו ונימוקו עמו, דהכי מטי דברי הראשונים וכסתם הש"ע וכמ"ש רבינו יונה וארחות חיים וכלבו בפירוש, והכי נהוג עלמא באתרין בדורות שלפנינו כמדובר, וכן ראיתי שכתב הרב הלקט (ח"א סי' מ') דאורז שלא נתמעך הרוב בורא מיני מזונות ע"כ, ויש להוסיף מה שכתב בערוה"ש (סעי' כ"ב) דנראה דגם כוונתו של הרמ"א [דאינו מברך מזונות אלא בנתמעך] אינו בנתמעך לגמרי עד שאינה עומדת כל אחת בפ"ע, אלא כלומר שנתבשלה לגמרי שכל אורז ואורז נתנפח כדרך הבישול היפה, והוסיף וכמדומה לי שכן מנהג העולם שכל שנתבשל יפה מברכין במ"מ וכן הוא עיקר לדינא ע"כ.

ויש פוסקים שסוברים דמחמת ספק ברכה, נכון לברך עליו ברכת שהכל.

ט"ז (סק"א), של"ה (שם), ומובא במ"א (סק"ט), שועה"ר (סבה"נ פ"א י"א), אלא דיש חילוק ביניהם לגבי צדדי הספק, דבט"ז מבואר דצדדי הספק הם האם ברכתו מזונות או שהכל, משא"כ בשל"ה ושאר אחרונים מבואר דצדדי הספק הוא האם ברכתו מזונות או אדמה [דהיינו אי רייז הוי אורז או הוי דוחן], אלא כיון דספק הוא לכן אזלי' בתר כללא דעל ספק יברך שהכל, ועדיין יש חילוק בין השל"ה והשועה"ר, דבשל"ה כתב דחומרא זו לא שייכא כי אם כשנתמעכו [דאז אם הוי אורז ברכתו מזונות ואם הוי דוחן ברכתו אדמה], אבל אם לא נתמעכו כתב דמברך עליו בתחילה בורא פרי האדמה, וכנראה דדעתו כהרמ"א דבכדי לברך מזונות בעינן שיהיו נתמעכו, אולם בשועה"ר כתב דהספק הוא בלא נתמעך, וצדדי הספק האם בעינן שיהא נתמעך לברך מזונות כהרמ"א או אפילו בלא נתמעכו כהמחבר, ובנתמעך סתם ברכתו מזונות, אלא דכתב דכיון דיש מחלוקת מהו אורז, לכן יר"ש לא יאכל בין נתמעך ובין שלא נתמעך אלא בתוך הסעודה, ובמ"א הביא ספיקת השל"ה וכסתימת דבריו דהספק הוא רק בנתמעכו, וכן העתיקו בח"א (כללנ"א הל' יא), וכ"כ בקיצושו"ע (סי' נ"ב סעי' יז), ובפמ"ג מעמיד גירסא זו, ומבאר דבלא נתמעך מברך האדמה משום ספק ספיקא לברך האדמה, דשמא האורז הוא דוחן ולכן ברכתו אדמה ואפי' את"ל דזהו אורז שמא אורז שלא נתמעך ברכתו אדמה כהרמ"א, אולם במחצה"ש כתב דתיבת

נתמעכו במ"א טעות סופר הוא, דגם בלא נתמעכו ספק הוא, וכן הוא בב"ח ובעטרת זקנים (אות ד') ועוד.

ובטעם הספק בט"ז לברך שהכל בפשטות יש לומר דהוא כתב כן רק בפת שנשתנה לגמרי, ולכן הספק הוא אי הוי אורז וברכתו מזונות או הוי דוחן ובנשתנה ברכתו שהכל, וכן משמע קצת דהא כתב ביאורו בד"ה "על פת דוחן" ומשמע דאיירי בפת דנשתנה צורתו, ולפי"ז בתבשיל שלא נשתנה לא כתב מה הדין, אולם בתהל"ד (סק"ג) ביאר דהספק לברך שהכל דדעתו דדוחן שנתמעך ברכתו שהכל, ולפי"ז אפשר דספיקותו אפילו בלא נשתנה, ובשבילי דוד כתב בביאור דברי הט"ז לברך שהכל, דכיון דנעשה כמעשה קדירה לכן יש לו חשיבות של מזונות, וחשיבות זו נותנת לו שברכת אדמה כבר אינו ראוי לברך עליו, ולכן כיון דמזונות אינו מברך, יברך עליו שהכל שהיא ברכה כללית.

והנה השל"ה, שועה"ר, ודה"ח כתבו לברך שהכל, רק כשצריך לאכלו שלא בסעודה, אבל לכתחילה נכון שלא לאוכלם אלא בתוך הסעודה, ובדרך החיים כתב דרק בשעת הדחק יברך שהכל.

ויש מחמירים על עצמם מחמת ספק ברכה שאין אוכלים אורז כי אם בתוך הסעודה.

בשל"ה כתב דמחמת ספיקות הנ"ל יכוין כל אדם שלא לאכלו כ"א בסעודה, ובשועה"ר כתב דירא שמים יאכלנו בסעודה וכן בדה"ח, ובס' כתבי קודש עטרת יהושע מובא שהרה"ק מנאסויד זצ"ל נהג לאכלו רק בתוך הסעודה, וכן הובא בהגה' לס' הדרת קודש (מנהגי הרה"ק מנאסויד) שתמה על מה שכתבו שם שהוא בירך שהכל ואמר שכן נהג הרה"ק מגארליץ זצ"ל, ותמה דמעולם לא אכל אלא בתוך הסעודה.

ויש נוהגים לפוטרו על ידי שמברכים קודם ברכת מזונות על מין מזונות, ואדמה על מין אדמה, ויש נוהגים אף לברך שהכל על מין שהכל.

ברכת מזונות והאדמה מברכים מחמת הספיקות הנ"ל, דאם רייז הוא אורז ברכתו מזונות, ואם הוא דוחן ברכתו אדמה, ואף אם הוא אורז אזי אם לא נתמעכו עדיין ספק הוא האם בעינן שיתמעכו בכדי לברך מזונות, והנוהגים לפטרו אף בברכת שהכל הוא משום דבט"ז משמע דאם הוא דוחן ברכתו שהכל, וגם איכא שי' כלבו (י"ס. ומובא בא"ר סקי"א) הסובר דעל דוחן שלם מבושל מברכים שהכל, ועי' בתהל"ד דמבאר שיטות אלו, ובס' מרא דשמעתתא מובא שהגה"ק הרמ"א פריינד זצ"ל כשהוצרך לאכול אורז שלא בתוך הסעודה בירך ג' ברכות כנ"ל, ובקובץ מבית לוי (ח"ג) מביא "ושמעתי מבעל שבט הלוי ששאל פעם את האדמו"ר מסאטמאר זצ"ל איזה ברכה מברך על אורז, וענה לו שמעולם לא אכל אורז [שלא בשעת הסעודה], והפליג בגדלותו של האדמו"ר זצ"ל שמחמת ספק ברכה מעולם לא אכל אורז".

ובס' מראש צורים הובא תוכן השיחה של רבינו עם הגאון בעל שבה"ל זצ"ל כאשר ביקר רבינו בביתו בהיותו בארה"ק בשנת תשט"ו, הגאון זצ"ל שאל את רבינו איזה ברכה מברכים על מאכל האורז, והשיב לו רבינו הלא מבואר בשולחן ערוך שהוא ספק ברכה, והמשיך הגאון לשאול שבוודאי ידוע לו איזה ברכה מברכים, והוסיף ושאל איזה ברכה מברך רבינו בעצמו על אורז, השיב לו רבינו דבשביל שהוא ספק ברכה אינו אוכל אורז, ושאל הגאון זצ"ל בלשון תמיה בכלל נישט, נענה רבינו ואמר שהתכוון לומר שאינו אוכל אורז בפני עצמם, ואוכלו רק בתוך הסעודה בכדי לצאת מידי ספק.

וידוע שבהיות רבינו זצ"ל במדינת שוויין אחרי שובו מעמק הבכא העלו על השולחן קערה עם אורז שנתבשל בביתו, אולם רבינו לא נגע בזה, וכאשר נשאל רבינו למה אינו טועם מהאורז, ענה להם רבינו כי במגן אברהם כתב שיש על זה ספק ברכה, ולכן אין ראוי לאוכלו רק בתוך הסעודה, וע"כ נמנע מלאכלו.

בירך אדמה

אם בירך עליהם בורא פרי האדמה בדיעבד יצא.

משנ"ב (סי' ר"ח ס"ק כ"ו), אלא דהתם איירי בשלימים שלא נתמעכו ורק הוסר קליפתן דכתב הפמ"ג (א"א סק"י) דברכתם ג"כ מזונות, ובזה כתב המשנ"ב דבדיעבד שבירך אדמה משמע בפמ"ג דיצא, ולכאו' משמע מזה דבנתמעכו לא יצא בברכת אדמה, אולם לכאו' הרי לכמה פוסקים יש לברך אדמה עי' מה שכתבנו לעיל בטעם החוששים לברך גם אדמה, וא"כ ממילא הרי יצא בדיעבד בברכת אדמה, ובס' ברכת הבית (סי' י"א סעי' ה') שכתב דבדיעבד יצא בברכת אדמה, וציין לעי' באבן העוזר שכתב דאף בנתמעך יוצאים בברכת האדמה כיון דדרך למעכם, וכן בשולחן הטהור (שם) כתב דבדיעבד יוצא אף בנתמעך.

ברכה אחרונה

ברכה אחרונה בורא נפשות.

שו"ע (שם), ובמשנ"ב (סקכ"ט) הטעם דכל מין שאינו משבעת המינים ברכתו בורא נפשות, ובשו"ת הלכות קטנות (ח"א סי' מ') כתב דמה שלא התקינו לכתחילה מעין שלש הוא כדי שלא להשוותו בכל למינין שנשתבחה בהם א"י.

בירך בטעות על המחיה על אורז מבושל יצא.

שו"ת הלכות קטנות (שם), ברכ"י (אות ז'), מובאים בשע"ת (אות ט'), והטעם דיצא כיון דהאורז מיסעיד סעיד ורק לכתחילה לא תיקנו עליו מעין ג', כדי שלא להשוותו בכל למינין שנשתבחה בהם א"י.

אכל מזונות ואורז

אם אכל מיני מזונות ואורז יברך בורא נפשות על האורז ולא יפטרנו בברכת על המחיה.

שו"ת חסד לאלפים (סי' ר"ח י"ט), וכן פסק בשבה"ל (ח"ט סי' ס"ה), וכן משמע בשע"ת (שם) דאמירת על המחיה הוא רק בדיעבד, אבל לכתחילה יברך בור"נ ובפרט לדידן שאנו מסופקים איזהו

האורז, ויכול לכוון בברכת על המחיה שלא לפטור את האורז, או יכול לברך בורא נפשות לפני על המחיה, וי"א דלכתחילה כשאכל מיני מזונות ואורז יברך רק על המחיה ויכוין לפטור גם את האורז, בן איש חי (פרי פנחס אות יח) ומובא בכה"ח.

פריכיות אורז, רייז קעי"ק

פריכיות אורז, רייז קעי"ק [מאכל העשוי מאורז שגרעיניו נתפחו ונדבקו ע"י חום], להרבה פוסקים ברכתם אדמה.

כיון שלא נתבשלו הגרעינים ורק נתפחו ע"י החום, לכן דינו כאורז חי שאינו מבושל שברכתו אדמה, ולסברא זו ברכתו אדמה מכח ודאי, ואף דבסתם אורז מבושל ספק הוא, מ"מ באורז שלם בכל ענין מברכים אדמה, כיון דאף על צד הספק שמא דוחן הוא ג"כ ברכתו אדמה לרוב פוסקים כיון דאינו מבושל, כן מובא בשם בעל שבה"ל זצ"ל ובשם הגרשז"א זצ"ל, וכסברא זו מבואר בשו"ת קרן לדוד (סי' נ"ב) לגבי פירות מרוסקים דברכתם שהכל כשנשתנו צורתם, דשינוי שע"י החום לא נחשב נשתנה צורתו לגבי דין של פירות מרוסקין, אולם י"א יש אומרים דהא שנדבק ע"י החום ג"כ נחשב כבישול, וכן יש אומרים שדינו כאורז מבושל כיון דיש בו סיבת הדבר שמברכים מזונות על אורז מבושל, דהיינו שהוא סועד ומשביע, ודרך העולם לאוכלם כך, ולכן עדיין שייך בו הספק אי ברכתו מזונות או אדמה או שהכל, ויש להוכיח כן מדברי הבית יוסף (סעי' ח') כשמבאר דעת הרבינו יונה לברך מזונות אף כשלא נדבקו וז"ל יש לחלק בין חטין לאורז שדרך האורז לבשלו כשהוא שלם בלא שום כתישה, והילכך אף כשלא נתבשל הרבה לא תשתנה ברכתו, מה שאין כן בחטין שאין דרך לבשלם אלא חלוקים או כתושים כגון הריפות, והילכך כשמבשל אותם שלמים בלא כתישה הוי כאילו כוסס אותם חיים ע"כ, ומבואר מדבריו דבכל ענין שמכינו לאכילה בענין שדרכו בכך, הריהו מחשיבו כבישול גמור.

וכן מיני פריכיות אורז העשויים מקטניות [עם כוסמת, מה' "אסם"], ברכתו אדמה.

והמחמירים שהבאנו בהערה הקודמת לברך גם מזונות, בזה אין לברך מזונות כיון דנעשו מקטניות ולא מאורז.

פיצפוצי אורז, [רייז קריספעיס]

פיצפוצי אורז, [רייז קריספעיס], יש מהם שמבשלים את האורז לפני שמייבשים אותם וברכתם מזונות כאורז מבושל.

כיון דנתבשלו דינם כשאר אורז מבושל, ופשוט דזהו לפי המנהג לברך מזונות, ולהמחמירים באורז מבושל דינם כנ"ל, ובזמנינו מינים אלו מיוצרים על ידי של "בטר אנד דיפרנט", ו"אשבול", ו"עדין הדר".

ויש מהם שאין מבשלים אותם וברכתם אדמה.

כיון דלא נתבשלו ורק קולים אותם בתנור ברכתם אדמה, אותם המיוצרים במפעלי דגן אינם מבושלים, ומפורט במדריך הכשרות.

פשטיד"א, ודייסא מאורז

פשטיד"א מאורז [רייז קוגעל], דייסא מאורז דינם כאורז מבושל, ולמנהג העולם ברכתו מזונות.

להנוהגים לבשל האורז לפני האפיה, ודינם כאורז מבושל, ואם אופים האורז בלא בישול ברכתו אדמה.

פת אורז

פת מאורז שנטחן ונעשה קמח ואפאו, ברכתו שהכל.

דפת מאורז אינו חשיב כלחם גמור וברכתו שהכל כדין אורז שנטחן ואפאו.

אורז המעורב במאכל

אורז שמעורב במאכל, אם האורז הוא הרוב מברכים כברכת האורז, ואם שאר מהמאכל הוא הרוב, מברכים כברכת המאכל.

בט"ז (ס"ק ט) כתב דמשמע מלשון הרי"ף דכשנתערב האורז עם מין אחר אין שום מעלה לאורז אפילו אם הוא רוב, דהא רב ושמואל לא נתנו מעלה לאורז לברך בורא מיני מזונות, ואתותבו מברייתא דנתנו מעלה זו לאורז, וכת' הרי"ף דבזה דוקא אתותבו כשהוא בעין, אבל כל שלא בעיניה אפי' אם הוא הרוב לא אתותבו רב ושמואל ואין בזה מעלה לאורז, וכתב דכן י"ל בל' הרמב"ם, ולא כהרא"ש והטור שכתבו שלא הפסיד האורז מעלתו רק אחר שיש בתבשיל אחר הרוב, אולם בשו"ע (שם) פסק דאזלי' אחר הרוב, וכן נקטו האחרונים, וכתב במשנ"ב (סק"ל) דאף להנוהגים לברך על האורז ברכת מזונות, עכ"ז מברכים כשאר המאכל ולא מזונות, דבאורז לא אמרינן הכלל "דכל שיש בו" דאינו חשיב כל כך, וכפי שפסקו הרי"ף והרשב"א (בגמ' ל"ז.), וכן הוא בטור (סי' ר"ח), אולם בשלטי גיבורים (כ"ו.) הביא הריא"ז דאם בישל אורז עם דבש, ובישלן כעין דייסא ראוי לברך עליהם בורא מ"מ, דהדבש בטל אצלן כדין חמשת המינים.

ואם הם מחצה על מחצה כתב בא"ר (סק"י) דמברכין מזונות, אולם בפמ"ג (משב"ז סק"א) כתב בשם הפרישה (סק"א) דלא יברך משום דאי אפשר לצמצם, ולכן יוסיף מאיזה מהמינים ויברך כהרוב.

לעילוי נשמת
הרה"ח
מוה"ר מנחם זאב הירש ז"ל
ב"ר אברהם אבא ז"ל
נלב"ע כ"א אייר
ת נ צ ב ה.
הונצח ע"י חתניו החשובים והנכבדים
רודפי צדקה ומועלי חסדים
מוה"ר גדלי' סעגדין הי"ו
מוה"ר וואלף פערל הי"ו
מוה"ר עקיבא צבי קליין הי"ו

לעילוי נשמת
האה"ח
מרת אסתר מלכה רובין ז"ל
ב"ר אלכסנדר זושא ז"ל
נלב"ע י"ח אייר
ת נ צ ב ה.
הונצח ע"י בניה החשובים והנכבדים
רודפי צדקה ומועלי חסדים
מוה"ר מרדכי רובין הי"ו
ומוה"ר ישעי' יצחק רובין הי"ו

לעילוי נשמת
האה"ח
מרת שרה ליבערמאן ע"ה
ב"ר חיים צבי ז"ל
וכל בניה שנעקד"ה
נלב"ע כ"ג אייר
ת נ צ ב ה.
הונצח ע"י נכדה
מוה"ר אהרן יוסף וויים הי"ו
אב"י בבארא פארק יע"א

לעילוי נשמת
הרה"ח
מוה"ר פסח ראטה ז"ל
בן יבלחט"א
הרה"ח ר' חנני' יו"ט ליפא הי"ו
נלב"ע כ"ג אייר
ת נ צ ב ה.
הונצח ע"י ידידיו החשובים והנכבדים
רודפי צדקה ומועלי חסדים
מוה"ר אברהם יעקב לעווי הי"ו
ומוה"ר חיים סופר הי"ו

הלכה ברורה

לקט הלכות בענין הגעלת כלים
לקראת יו"ט פסח הבעל"ט

מיקרוגל [מייקראווייעוו] לבשר וחלב

אין להשתמש עם מיקרוגל אחד למאכלי בשר ומאכלי חלב. אע"פ שמיקרוגל אינו פועל על ידי מקור חום, ודפנות המיקרוגל נשארים צוננים. וא"כ לכאורה אינו בולע כלל.

והוא מכח שני סיבות:

א. שיש לחשוש שנשפך ממשות מהמין הראשון, ואם יעמיד על ממשות זו קדירה ממין השני יבלע. משום שהמאכלים נעשים רותחים.

ב. אפילו כשהמיקורגל נקי לגמרי עדיין יש לאסור משום 'יעית אוכלין', כגון כשמבשל בשר יש לחשוש שנבלע זיעה בגג ובדפנות המיקרוגל ונעשה בשרי, ושוב כאשר יבשל חלב תצא ממנו זיעה ותגיע עד הגג והדפנות, ותבלע מהזיעה של הבשר ותחזור ותיכנס אל החלב[1].

ואפילו שדפנות המיקורגל נשארים צוננים, מ"מ כיון שהזיעה עצמה חמה כשיעור שיד סולדת בו הרי היא נבלעת בדפנותיה אפילו כשהם צוננים.

להשתמש במכוסה

והנה במיקרוגל אפשר להשתמש לחמם מאכלים, גם כשהמאכלים מכוסים היטב, ואז לא שייך שיצא הזיעה, אעפ"כ אין לסמוך לכתחילה על כיסוי. כי המציאות כמאה עדים דמי, שהרבה פעמים מחמת החום נקרע הכיסוי ועולה זיעה, וכן שאינם מכסים היטב.

בשעת הדחק

אמנם בשעת הדחק, או באופן אקראי, יש להקל להשתמש במין השני ע"י שיעטוף המאכל היטב. ואם לא נקרע העטיפה המאכל מותר[2].

פרווה

אבל להשתמש עם מיקורגל של בשר למאכל פרווה, ומכסה המאכל הפרווה היטב, יש להקל אף כשבדעתו לאכלו עם המין שכנגדו.

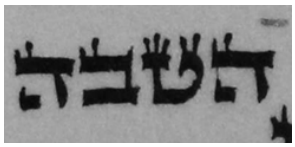
---

1 ואע"פ שלא לכל סוגי התבשילים יש זיעה כזה שיכולים לאסור, אבל דבר זה קשה למדוד, מתי יש זיעה ומתי אין זיעה. ולכן לכתחילה אין לסמוך שאין במאכל ההיא זיעה.

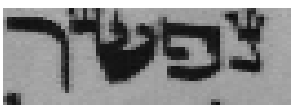
2 מבית לוי (פסקי חודש ניסן) "יש להחמיר בתנורי מיקרו גל לגבי הרחקה בין בשר לחלב כמו בתנור רגיל. ולא להשתמש בו לבשר וחלב גם כאשר מכסים את התבשילים בשעת החימום, כי מצוי מאד מסיבות שונות שהתבשילים מתבשלים ומתחממים כשאינם מכוסים, ולעיתים גם גולש וניתז מהתבשילים". וכ"כ בארחות הבית (פ"ז ס"ט) "בתנור מיקרוגל אין להשתמש לכתחילה למאכלי בשר וחלב, אלא שיהא תנור נפרד לחלב ולבשר. אבל אם מכסה המאכל היטב מכל צדדיו שמונע מעבר הזיעה, מעיקר הדין יש להקל, **אך כיון שמצוי מכשולים בזה אין ראוי לעשות כן אלא בשעת הדחק**". ובתשובות והנהגות (ח"ב סימן ריב) **התיר נמי באופן 'אקראי' אבל לא בקביעות**.

מכתבי הלשכה

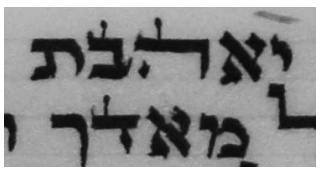
ה' של 'השבבה', **פסולה.** כיון שנוגע היו"ד להגג. אע"ג שהנגיעה ע"י קו ולא היו"ד בעצמו נוגע, ואפי' שהנגיעה דקה מאוד. **ולא מהני תיקון** כיון שתיקונו ע"י שימחוק היו"ד, ובתפילין ומזוזות הרי הוא שלא כסדרן.

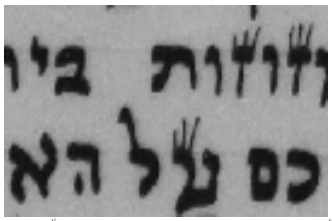
ש' של 'נפשך', **כשרה.** כיון שעדיין צורתה עליה. וניכר כל חלקי האות. [אמנם חסר בהידור].

ו' של 'ואהבת', **שאלת תינוק**, כיון שרגלה מעט יותר מקולמוס מהני שאלת תינוק. ואם התינוק קוראה יו"ד פסולה. ואם קורא וא"ו כשירה, וראוי לתקנו העמידה על עיקר צורתה. ואין בזה משום שלא כסדרן. כיון שהתינוק קראו וא"ו. [אבל אם התינוק קראו י', אי אפשר לתקנו בתפילין ומוזוזת משום שלא כסדרן].

ע' של 'על', **פסולה.** כיון שהרי הוא אות ט'.

לשכת הסתם כהלכתה
רוזוב ראדומין 8 ב"ב | 0548562976

◆ משנה א' ◆

איזהו חכם הלומד מכל אדם.

ופירש הברטנורא מיזהו חכם שרואי שיתהלל בחכמתו. והקשה בתוספות יום טוב הרי כבר נאמר (ירמיה ט כג) אל יתהלל חכם בחכמתו וגו' כי אם בזאת יתהלל המתהלל השכל וידוע אותי. ואין שייך כלל לחכם שיתהלל בחכמתו.

ויתבאר בהקדם מה שכתב העקרים (מאמר ג פרק ה) לפרש הפסוק אל יתהלל חכם בחכמתו וגו', כי כל אדם כשיש לו איזה מעלה נריך להשפיע ממנו לזולתו, וזהו אל יתהלל חכם בחכמתו וגו' אם מחזיקו לעצמו, וכמו כן גבור בגבורתו עשיר בעשרו, לא יתהלל במעלות אלו אם מחזיקם לעצמו, כי אם בזאת יתהלל המתהלל השכל וידוע אותי, היינו אם משפיע מחכמתו וגבורתו ועושרו לאחרים כדי שיגיעו גו אל תכלית השלימות השכל וידוע אותי, אז רואי להתהלל המתהלל במעלות אלו, עכ"ל.

והנה איתא בגמרא (תענית ז.) אמר רב נחמן בר יצחק, למה נמשלו דברי תורה כעץ שנאמר (משלי ג יח) עץ חיים הוא למחזיקים בה, לומר לך, מה עץ קטן מדליק את הגדול, אף תלמידי חכמים, קטנים מחדדים את הגדולים (ופירש"י שמושלין בכל שעה), והיינו לאמר כדי מניעת הרבה למדתי מרבותי, ומחבירי יותר מרבותי, ומתלמידי יותר מכולן.

וזה יובן דברי המשנה, מיזהו חכם, וכפירוש הברטנורא את מי רואי להלל על חכמתו, הלומד מכל אדם פי' אף מן הקטנים, והיינו שלומד תורה לאחרים והוא מתמדד מהם, חכם כזה רואי להתהלל על חכמתו, היות שהוא מחזיק החכמה לעצמו אלא משפיע ממנו לאחרים.

◆

איזהו חכם הלומד מכל אדם.

ובמס' תמיד (דף לב:) איתא, מיזהו חכם הרואה את העולד, ולקדק המהרש"א דבמשנתינו לומר בעניין אחר.

ויל"פ דהנה מבואר בספה"ק (מיקוי זוה"ק קלב.) מובא האדם בעולמו לקיים כל התרי"ג מצות, ובלא זה יצטרך להתגלגל ולבוא עוד הפעם בעולם הזה עד שיקיים את כולם. וכזה פירש במולדות יעקב יוסף (פ' תקפ) מאמרם ז"ל (סנהדרין ג.) מיזהו שוטה הלן בצית הקברות, כי מי שהשלים נפשו בהיותו בחיים בעולם הזה, שוכב בקברו עד לעת התחיה, מה שאין כן השוטה ל"ן בצית הקברות, שאינו שוכב רק זמן קלר, שצריך להתגלגל כדי להשלים עצמו, עכ"ל.

ובבחינה זו פירש המהריז"ל (הובא בצית שמואל אהרון פ' שמות) מאמר הגמרא (סנהדרין נז.) ובעוונותינו שרבו יצאו מהם מה שיצאו. כי מחמת ריבוי העוונות לא נשלם עדיין תיקון הנשמות, ולכן יצא"ו לעולם נשמות מ"ה שיצא"ו בכר, ולא בזו לעולם נשמות חדשות, כי הנשמות הישנות נריכים לחזור ולבא בגלגול, עכ"ל.

והנה הקדמונים מקרו היאך יוכל האדם להשלים בזה תוכנו ולקיים כל התרי"ג מצות, הרי כמה מצות אי אפשר לו כלל לקיים, כגון מצות התלויות בארץ או בזמן המקדש או בכהנים וכדומה, ויש על זה שני עצות, הא' על ידי לימוד התורה בפרטיות והלכות של תרי"ג מצות, שהלימוד נחשב כעשיה וקיום בפועל, כדאיתא בגמרא (מנחות קי.) כל העוסק בתורת חטאת כאילו הקריב חטאת. הב' על ידי השלום והאהבה נחשבין כל ישראל כגוף אחד, ובכן בעת שאים אחד מקיים איזה מצוה, הוא מזכה לכל ישראל, שיהא נחשב לכולם כאילו קיימוהו בפועל, והדברים עמיקין. (ועיין בזה בישמח משה פ' שמות).

ומעתה י"ל כי שני המאמרים הם מפרשים ענין אחד מעלת החכ"ס שמשלים תפקידו בהיותו בעולם הזה, היפך השוטה שצריך להתגלגל, ולזה אמרו מיזהו חכם, כלומר מי זוכה להשלים תיקונו בהיותו בחיים ואינו צריך לבא בגלגול, הרואה את העול"ד כבר, והיינו שהוא רואה בעין שכלו ומבין שנשמתו עולה כבר והיתה פעם אחת בעולם הזה, ולכן החכם לומ"ד

מכ"ל אדם, שזה הוא עושה שני עניני להשליט נפשו שלא יטורך לצוות עוד בגלגול, הע' שהוא לומד ועוסק במורה בפרשיות של תרי"ג מצות, הב' שלימודו הוא מכ"ל אדם, והוא מתאחד עם כל מיני ישראל, ובשני עניני אלו נמשך לו כחילו מקייס כל התרי"ג מצות, וזה הוא משליט חוכמו בעולם שלא יטורך להתגלגל עוד, וינוח בשלום על משכבו עדי יעמוד לגורלו לקץ הימין.

◆

איזהו חכם הלומד מכל אדם.

ובמ' תמיד (דף לב:) ליתא, ליזהו חכם הרואה את הנולד.

ויבואר על פי מה שכתב בנועם מגדים (פ' תצא) לפרש מאמרם (רמב"ם דעות יג.) המעביר על מדותיו מעבירין לו על כל פשעיו, שנאמר (שמות לד ז) נוטר עון ועובר על פשע, למי נוטר עון למי שעובר על פשע, לשארית נחלתו, למי שמשים עצמו כשיריים. טעם הדבר, כי הכנעה ועניה הוא תועלת גדול לכלות חטא ולהמתם פשע, כי טענה רבה היא זכור כי עפר אנחנו (תהלים קג יד), ואחרי מי ירדוף מלך ישראל, אחר פרעוש אחד או זבוב, אך כל זה אם האדם מחזיק עצמו כן, או כל חטאיו לע מזכרנה, אבל האדם המתגאה, גם למעלה מחזיקים לומו כחיש להגיעו בשפע על כל נעלם, ושזו מאמרם המעביר על מדותיו בשביל שמחזיק עצמו כעפר ושיריים, מעבירין לו על כל פשעיו, עכ"ל. (וע"ע בנועם מגדים פ' אחרי).

וזזה ים לפרש מה שאנינו להלן (משנה ד) מאד מאד הוי שפל רוח שתקות אנוש רמה, דהנה אין לדיק בארץ אשר יעשה טוב ולא יחטא, ולכן צריך שישפיל עצמו ויתנהג בענוה, ואז יעבירו ממנו כל פשעיו. וזהו מאד מאד הוי שפל רוח, שהלא תקות אנוש פי' הקיווי שלו הוא שבשמי מעל לא ידעו לותו לפי מעשיו, אלא יחזיקו לותו לרמה ותועלה.

ובכן י"ל כי שני המאמרים באים להורות מדת הענוה, ולזה אמרו ליזהו חכם הרואה את הנולד, פי' שמתבונן התוצאות מכל דבר, והוא מבין דבר זה שבמדה שאדם מודד מודדין לו (סוטה ח:), ולכן החכם הוא לומד מכל אדם, ופירש הברטנורא שאינו אם על כבודו ולומד לף מן הקטנים. והיינו שמתנהג עצמו בענוה, כי הוא מבין שאם יתנהג בענוה ויחזיק את עצמו לשפל ואין, גם למעלה יחזיקו לותו כן, ויעבירו ממנו כל פשעיו.

◆

איזהו גבור הכובש את יצרו.

ביום שמחת תורה שהל בערב שבת קודש והוכרחנו לקבל בריקודין של מצוה לכבוד התורה משמת כבוד שבת קודש הממשמש ובא, ממרתי בדרך לחות ברמז המשנה ליזהו גבור הכובש את יצר"ו, ע' יצר"ו, ע' יצר הרע, שלא יצרו אתם ואף היצר טוב בשמחת, כי לעת כזאת היצר טוב משתוקק ומתאוה לרקוד עוד כדי לשמוח בשמחת התורה, ומן הנורך לכבשו שהתבדה לע תקלקל את השורה, ונוכל להזהר בכבוד השבת.

◆ משנה ב' ◆

הוי רץ למצוה קלה.

יש לבאר ענין ריצה זו מה היא ומה טיבה.

וז"ל על פי מה שכתב ע"ז זללה"ה בייטב פנים (מאמר קדישין אות מב) לבאר ענין הבריקודין, על פי מה דאיתא בזוה"ק (נח דף סט:) שגלי היה מנשקין עצמן בכל עת, שמשתוקקין לעלות למעלה למחות פני ה' ומומרים מן בעינן למהוי קמי מלכא, והגם שאין ביכולתם ומופלים למטה, עם כל זה הוא מביא מאד לפני ה'. וזהו ענין ריקוד, שהאדם מנשא עצמו למעלה בכל עת, הגם שמוזר ומופל למטה, מכל מקום מה שרוצה לעלות זה מביא ומשוב בעיני ה', עכ"ל.

וזזה יובן ענין הריצה לדבר מצוה, כי כמו שהריקוד הוא מביא מאד לפני ה', היות שזה מורה על רצונו

פי, היינו כאשר ידבר פי, אז אני פועל שיבחר כל באשר שם קדשו. ובאמת כן רואי לכל איש ישראל, כי לכל אחד מישראל יש לו אשים רגוע ניעורות בנשמה, גיעור אחד לכל נשמה ונשמה מהאשים רגוע נשמות של ישראל, ואם כן כשמתעורר אחד מישראל, רואי להתעורר כל ישראל על ידי הניעורות, וזהו כאשר ברכי נפשי את ה', ממילא הללויה כולכם, שהוא יעורר כולם, עכ"ל.

◆ משנה ג' ◆

אל תחי בז לכל אדם שאין לך אדם שאין לו שעה.

ר"ל על פי דברי ר"ו זללה"ה בישמח משה (פ' תצוה) בענין שני בחי מקדשות שלומ ה' לבנותם ואחר כך נאמרו, תלילה לומר שהם היו פועל ריק, אך הענין הוא, כי לולא שהי המקדשות הראשונות לא היה בכח הארץ הלזו לקבל קדושת המקדש השלישי שעתיד הקב"ה בעצמו לבנותה, ולכן זוה לבנות בית ראשון ושני, אשר על ידם ובכח קדושת עבודת מעשה הקרבנות זבח ומקריב ויתר עבודת הקודש אשר היה אם כמה מאות שנה, קנתה הארץ כח רוחני וחיבות קדושה נפלאה, ומוכשרת לקבול אור בהיר המקדש השלישי מעשה ידי יוצר בראשית ב"ה, עכ"ל.

ומוסיף ר"ו זללה"ה בקדושת יום טוב (לראש השנה אות ח) שהקב"ה עשה כך כדי לחזק לבב האדם, שלא יתייאש עצמו מן התשובה לומר שעל ידי חטאיו ח"ו כבר נסתלק ממנו כח הקדושה, כי זעם ישיב אל לבו, שעל ידי הרשימע דקדושה שים לו, הוא קול דודי הדופק בעמקי לבבו, מזה הרשימע יכול לחדש את עצמו לשוב למקורו מקור הקדושה אשר משם נחצב, ויקח רוחי לעצמו משמי המקדשות, אשר על ידי הרשימע דקדושה שנשאר מהם, יצמח בו ישועה מחדש ומזכה לבנין העתיד במהרה, כמו כן מכח הרשימע דקדושה שנשאר בו בפנימיותו, יוכל להתחדש לבנות את עצמו בנין חדש בקטן שנולד ובכריה חדשה, עכ"ל.

ובזה יובאר המשנה, אל תחי בז לכל אדם, לומר שעל ידי רוב העונות הוא נדחה לגמרי מן הקדושה, שאין לך אדם שאין לו שעה, הוא הניצוץ הישראלי הרשימע דקדושה שנשאר בקרבו ומובע תוכו בעמקי לבבו שיתקן מעשיו, ומכח זה יחדש את עצמו כבריה חדשה להדליק את הניצוץ הלזה בחם קודש שלהבתיה להאיר בנר מצוה ותורה אור.

אל תחי בז לכל אדם שאין לך אדם שאין לו שעה.

יתבאר על פי מה שכתב הטל"ה הקדוש (מס' רפש השנה פרק דרך חיים) בדרוז הא דקי"ל (או"ח סי' תקפו ס"ק) שופר של רפש השנה מצותו בשל אול וכפוף, ובדיעבד כל השופרות כשרים. שופר רמז על הנעל התשובה על שם שצריך ליפות מעשיו ולשפרם, מצותו בשל אול (יחזקאל י יג) ותא אילי התרן לקח, שפירושו הוא כח וגבורה, רומז שעיקר המצוה שישוב מדרכו הרעה בימי בחרותו בשודו בתקפו וגבורתו. ממנה אף אם שב בימי זקנתו וממרט בכל בנו על מה שעשה בבחרותו, תשובתו מקובלת, וכמו שאמרו חז"ל (קידושין מ:) אפילו רשע גמור כל ימיו ועשה תשובה בשחרוה, אין מזכירין לו רשעתו. וזהו ובדיעבד כל השופרות כשרין, פי' אפילו אינו של אול, כלומר אפילו מי שאינו שב בשחרותו כשהוא בתקפו וגבורתו, רק המתין בתשובה עד לעת זקנתו כבלות כח גבורת הבחרות, אפילו הכי תשובתו תשובה, עכ"ל.

ממנה לכאורה יש לעיין בזה, שהרי מצאנו בספרי הקדמונים שהבעל תשובה צריך להרבות בתעניתים וסיגופים כדי לכבס נפשו מכתמי העונות, ובכן מי שהוא זקן ובא בשנים ואין לאל ידו להתענות ולסגף את עצמו, היאך תועיל לו התשובה.

אך כתב הגודע ביהודה (מהדו"ק או"ח סי' ל"ה) דאין התענית רק דבר טפל לתשובה, ועיקר התשובה הוא עזיבת חטא, וידוי דבריס בלב נשבר, חרטה בלב שלם, התקרבות והתלהבות לאהוב את הבורא, ע"ש. ואם כן אפיר תועיל התשובה לכל אדם, דרחמנא לבא בעי, והתשובה עם החרטה מעמקי הלב תועיל אף בימי הזקנה.

וזה נרמז במאמר המשנה, אל תחי בז לכל אדם, היינו אפילו זקן שנשתרש בחטא רח"ל, אל תבז אותו לומר ובזה י"ל המכוון בדברי המשנה, הוי רן למצוה קלה, היינו שמרוב השמוקות והתלהבות לקיים מצות ה' יזון אף למצוה קלה, וכיון שהוא יתלהב לדבר מצוה, גם אחריס יתעוררו עמו מכחו ומזכותו, ותהיה מצוה שלו גוררת מצוה אחרת, שהיא תעשה רושם בלבב אחריס ויגררו אחריו אינותו גם הס לקיים מצות ה' בהתלהבות ובהשמוקות.

שלא תועיל לו התשובה, שאין לך אדם שאין לו שעה, היינו שעה אחת בימי חייו, כי כל עוד הוא נשמתו יקרה תשובתו יכיר מדמתו להיטיב לחבירו, ואם יצוב ויתחרט מעומק הלב, תשובתו מקובלת לרצון לפני ה'.

◆ משנה ד' ◆

מאד מאד הוי שפל רוח, שתקות אנוש רמה.

יתפרש על פי מה דאיתא בפס' סוטה (דף ה.) אמר רבי חייא בר אבא אמר רב, תלמיד חכם צריך שיהא בו אחד מעשרה בשמיעה (פי' מעט גאוה), אמר רבא בשמעא דאית ביה ובשמעא דלית ביה, אמר רב נחמן בר יצחק לא חיונה ולא מקלתה, מי זוטר דכתיב ביה (משלי טז ה) תועבת ה' כל גבה לב. וכתבו המפרשים דהני תמורתי פליגי בפלוגתא דתנאי בפס' סנהדרין (דף עח.) דהא דכתיב (ויקרא כד יז) ואיש כי יכה כל נפש אדם, רבנן סברי כל כולו בכלל, ורבי יהודה בן בתירא ס"ל כל כלל בעינן אף כל שהוא. והכא נמי כתיב תועבת ה' כ"ל גבה לב, למ"ד כל כולו בעינן אבל מקלת שרי, הכי נמי כולו גאוה אסור אבל מעט גאוה שפיר דמי ומותר שיהא בו אחד מעשרה בשמיעה, ולמ"ד כל כל דהו בעינן לא חיונה ולא מקלתה, עכ"ד.

ומתמרמת מסתיים להגאון הרבי ר' העשיל מקרלין זללה"ה (הובא בישמח משה פ' ויצא) לפרש זה מאמרם (עיין תענית ח.) כל המתגאה מרבה חיתה, להיות כתיב (תהלים עח לח) והוא יעיר כל חמתו, ואמרו במדרש (ילקוט תהלים עח) כל חמתו אינו מעיר, אבל מעיר הוא מקלת חמתו. ולכן המתגאה שסובר דמה שנאמר בועבת ה' כל גבה לב היינו רק כולו אבל מקלת שרי, הוא מרבה חיתה, לפי פירושו גם ולא יעיר כל חמתו היינו רק כולו אבל מקלת חיתה אינה, עכ"ד.

וזה י"ל בביאור המשנה, מע"ד מע"ד הוי שפל רוח, וכפירוש הברטנורא להטות לקצה האחרון של שפלות הרוח. ומפרש הטעם, שתקות אנוש, כלומר מה שהוא מצפה ומקווה להשבית ממנו חרון אף וחיתה, הוא רק אם אינש עלמא רמה ומולעה, שמתרחק לגמרי מן הגאוה וכמ"ד לא חיונה ולא מקלתה, שאז לא יעיר שום חיתה, ואף טוב ושפל ירדפוהו כל הימים.

◆

המחלל שם שמים בסתר נפרעין ממנו בגלוי, אחד שוגג ואחד מזיד בחילול השם.

יש להבין למה שייך חילול השם בסתר במקום שאין רואים. גם צריך ביאור למה נענש בשוגג, כי לא נזדון לבו עשה.

ומפ"ל על פי המבואר בתיקוני הזוה"ק (דף סו.) שהשומר בריח קודש שורה עליו שם הוי"ה מלגאו ושם אד"י מלבר, והפוגם בברית ח"ו שורה עליו שם שטן מלגאו ושם ס"מ מלבר. וזה פירש ג"ז זללה"ה בייטב פנים (לי"ג מדות אות יג) ממרינו (הקפה ג דהו"ר) רשומים בשמ"ך הושענת, היינו זכות טוטרי בריח שנרשם בהם שמות אלו הוי"ה אד"י העולין בגימטריא ס"מ. וזה שאמרו (ויק"ר פל"ב ס"ה) שלא שינו את שמ"ס, כי בני ישראל בהיותם במצרים נזהרו בקדושתן, ולא שינו השמות העולין ס"ס, עכ"ד.

והנה מחלת הפגם הוא על ידי הרהור עבירה, כמו שדרשו חז"ל (עבודה זרה כ:) ונשמרת מכל דבר רע (דברים כג י), שלא יהרהר אדם ביום ויבוא לידי טומאה בלילה. וכתב ג"ז זללה"ה בייטב פנים (לי"ג מדות אות ד) שמטעם זה פגם מטת המורע הזה הוא בחוש יו"ד מהשם הוי"ה ב"ה, כי היו"ד נאמר על המחשבה (תיקו"ז דף נד.), וחטא זה בא על ידי הרהורי דיומא, עכ"ד. ובספרי מוסר מבואר, שגם המכשול בחוש נחשב לעון ועונשו קשה, מאחר שההרהור גרם המכשול, והתורה הזהיר על ההרהור, שנאמר ונשמרת מכל דבר רע. (עיין ייטב פנים לי"ג מדות אות יג).

ועל דרך זה יתפרש המשנה, כל המחלל שם שמים בסתר, היינו שם מהרהר בעבירה ח"ו, שזהו חילול שם שמים, שפוגם בחוש י' מהשם הקדוש הוי"ה ב"ה, בסתר, להרהור יחיד בחווני דלבא ואינו נראה מבחוץ, נפרעין ממנו בגלוי, ולכן אחד שוגג ואחד מזיד בחילול השם, כי על הפגם של חילול הס"ס אפילו ידי מכשול ונתחללו שמות הקדושים שהם בגימטריא ס"ס, יש על זה עונש הן אם פגם העבירה היתה בשוגג והן אם היתה במזיד, כי תחילתו בפשיעה הוא, דתלמלי היה נזהר בקדושת המחשבה, לא היה בא לידי מכשול. הס"ת יטהר את לבבינו לעבדו באמת ובלבב שלם, אכי"ר.

הילולא רבא

מאמרים יקרים, עובדות וסיפורי קודש יקרים
מצדיקים קדושים וטהורים, בעלי ההילולא זי"ע

י"ז אייר

הגה"ק רבי יחזקאל לאנדא זי"ע [נודע ביהודה]

אלה תולדות

נולד באפטא ביום י"ח חשון שנת דע"ת לאביו הרב הקצין רבי יהודה הלוי פרנס ומנהיג וועד ארבע ארצות, ועוד בשחר ימי עילומיו כבר הי' מפורסם זכרון המופלא שלו ושנינותו ופקחותו העצומה, כשמלאו לו י"א שנים כבר הי' מפורסם לעילוי גדול, וכבקי נפלא בש"ס ופוסקים, הג"ר משה יעקב מקראקא זצ"ל רבה של אפטא הרבה לחבבו והרבה לפלפל עמו בסוגיות חמורות שבסדר קדשים, את חידושיו משנות ילדותו מזכיר בספרו "ציון לנפש חיה" (צל"ח). גם שאר גאוני דורו הרבו להשתעשע עמו בד"ת. כשהי' בן י"ד נדד מבית אביו להעיר בראד, והצטרף לחכמי הקלויז שבבראד שמפורסמים היו לאריות שבחבורה בתורת ד', בשנת תצ"ב כשמלאו לו ח"י שנים נשא את בתו של הגביר רבי יעקב מלודמיר ז"ל ועבר לגור בבית חותנו, שם הוסיף תורה על תורתו וקדושה על קדושתו, ובהשפעתו עבר חותנו ביחד אתו וכל משפחתו לבראד שהיתה עיר מלאה חכמים וסופרים ועד מהרה נתקבל שם בזרועות פתוחות כאחד מ"חכמי הקלויז" שעליהם נמנו גאוני ארץ כהגאון רבי יצחק הורוביץ והגאון ר' חיים צנזר זצ"ל זה שהעיד עליו "צפה יחזקאל במעש מרכבה" ומקלויז זה יצתה תורה לישראל, ומני אז דרך כוכבו בקרב ישראל בגאון ובעוז, ונהרו אליו תלמידים רבים לשתות בצמאון רב את מימי תורתו, בשנת תצ"ד כשמלאו לו עשרים שנה, נתנו עיני חכמי בראד עליו, ומינוהו לראש לארבעה בתי דינים שהתקיימו אז בבראד.

על כס הרבנות

בשנת תק"ה נתקבל לכהן כרב עיר יאמפאלא והגלילות, ביאמפאלא נגה אז אורו של המגיד הק' רבי יחיאל מיכל מזלאטשוב זי"ע ובניו, והוא עם כל התנגדותו לדרך החסידות ידע להעריך את גדולתם, בספרו צל"ח למסכת ביצה מצטט קושיא "שזה יותר מארבעים שנה הקשה הרב הגדול מוה"ר יוסף בק"ק יאמפאלא" הוא בנו של המגיד הקדוש רבי יחיאל מיכל, בתקופת כהונתו שם, הראה את כוחו בדרוש לייסר את העם בדברי נועם ואגדה המושכת את הלב, ואת דרשותיו הנפלאות המלאות חריפות ובקיאות נדפס לאחר פטירתו ע"י בנו הג"ר שמואל זצ"ל ונקרא בשם "דורש ציון". בשנת תקט"ו נתמנה לאב"ד ור"מ בעיר ואם בישראל פראג ויסד שם ישיבה גדולה שאיליה זרמו תלמידים מכל קצוי תבל עד מרוב הדחק זו הלחץ נאלץ לילמוד עמהם בחצר בית הכנסת הרחבה, עד יומו האחרון לא פסקה ישיבה זו מביתו, ומהם יצאו גדולי הוראה גדולי ישראל מפורסמים כהגאון רבי אברהם דנציג זצ"ל בעל "חיי אדם" הגאון ר' דוד דייטש זצ"ל בעל אוהל דוד הגאון רבי אליעזר פלעקלס זצ"ל בעל תשובה מאהבה, הגר"ב רנשבורג זצ"ל מחבר ההגהות על הש"ס, ועוד. עם כי עסוק היה במלאכת הקודש עם התלמידים עכ"ז השגיח על קהילתו בעין פקוחה ודאג לכל צרכיהם, לאחר מלחמת שבע שנים בה נלחמו המלכה תירזה מלכת אוסטריה עם המלך פרידריך השני מלך פורסיה, כאש הי' פראג במצור לא שעה לעצת נכבדי העם שיעצו לו שהוא יצא מן העיר עד יעבור הזעם אלא נשאר שם ביחד עם בני קהילתו והתאמץ להקל מסבלם, דרש מהעשירים בתוקף לפרנס את העניים וכדו' וסוחרים הזהיר בל יפקיעו השערים, עמד על משמר הדת ותיקן תקנות גדולות בעירו להגדיל תורה ולהאדירה, אחת התקנות המעניינות היא היות וכמה מורי צדק אשר בעיירות שאין להם חיך לטעום ולהבחין בעצם הדבר, סוברים שכל ספר שנתפשט בעולם ראוי לסמוך על דבריו וע"כ באים לידי תקלה להתיר את האסור, על כן תיקן שקודם שמלאו לצורבא מרבנן ארבעים שנה לא ירום ידו להדפיס חידושיו בש"ס ופוסקים וכאשר

ימי ההילולא

י"ז אייר

- רבי יחזקאל הלוי לאנדא ב"ר יהודא (נודע ביהודא) – **תקנ"ג**
- רבי משה חיים אפרים ב"ר יחיאל מיכל (דגל מחנה אפרים) - **תק"ס**
- רבי איתמר ב"ר ישראל (משמרת איתמר) – **תקצ"א**

י"ח אייר

- רבי שמעון בר יוחאי - **ג"א תתפ"א**
- רבי משה איסרליש ב"ר ישראל (רמ"א) - **של"ב**
- רבי שלמה מקשאנוב (תלמיד הנוע"א) ב"ר משה – **תתקפ"ח**

י"ט אייר

- רבי מאיר ב"ר ברוך מרוטנבורג (מהר"ם מרוטנבורג) – **ה"א נ"ג**
- רבי מנחם מענדל מרימינוב ב"ר יוסף – **תקע"ה**
- רבי יצחק אייזיק הלוי אב"ד האמעל (חנה אריאל) ב"ר מרדכי תרי"ז
- רבי שלמה זלמן מקאפוסט ב"ר יהודה לייב (מגן אבות) **תר"ס**
- רבי ישראל יעקב יוקל הורוויץ מבולחוב (אחי רנ"צ מראפשיץ) ב"ר מנחם מענדל **תקצ"ב**

ימלאו לו ארבעים שנה אז הרשות נתונה, אם בר הכי הוא לפרסם חידושיו, גם תיקן תקנות אחרות, נגד חיי המותרות ולוקסוס המעוררים את קנאת הגוים וגורמים הכבדת עול המס, צוה למעט בהזמנת אורחים לסעודת מצוה, למעט כלי זמר ובדחנים, והנשים לא ילבשו בגדי פאר מחוץ לגעטא וכדו' ואף הם הביטו אחריו בחדרת קודש ובעיניהם הי' נראה כמלאך אלוקים.

איש אלוקים קדוש

הי' מתנהג בקדושה ובטהרה, תלמידו רבי אליעזר פלקלס מעיד עליו כי מעולם לא עבר חצות לילה בשינה, ועד שהגיע לזקנה לא שכב במיטה ולא פשט בגדיו בלילה, הי' מרבה בתעניות ובסיגופים, מר"ח אלול עד יוה"כ הי' מתענה משבת לשבת, מר"ח אב עד ת"ב לא אכל רק לחם יבש כל לימודיו עם תלמידיו הי' בעמידה, צדקת פזרונו נודע הי' ב.יהודה וישראל ותרן בממונו הי' וכדו'.

לוחם מלחמת ה'

עשוי ללא חת ועז כחלמיש הי', לוחם מלחמת ה' בגבורים גודר גדר ועומד בפרץ, הי' זה בשנת תק"ה כאשר אחד מנשואי פנים שבבראד שריננו לעז על בני משפחתו, ניסה להטיל חיתת על העם לבל יעיז לפצות פה עליו בקלונו, שלשה גבורי רוח לבשו רוח קנאה והם הגה"ק בעל מאיר נתיבים הגה"ק ר' גרשון מקיטוב גיסו של הבעש"ט והנוב"י בראשם הוקיעו בריש גלוי את אותו נשוא פנים, ועוררו עליהם חרון אפו עד כי נאלצו לברוח מן העיר בראד. גם לחם מלחמת חרמה קודש נגד כת ש"צ וההולכים בשיטתם, אף יצא נגדם בכרוז חריף שצוה להדפיסו בגליון מיוחד ולהכריזו בביהכ"נ לפני כל נדרי בליל יום הכיפורים בכל שנה ושנה, בין השאר נאמר שם "כל לכל החוטאים והפושעים יש תשובה חוץ מאלה מעריצי הש"צ ימ"ש ומחזיקים בשיטתם", כמו"כ קנא קנאת ה' צבקות על המשכילים שבברלין שהרימו ראשם בדורו.

פוסק הדור

כבר בשנת ת"ק מופיע כבר במלוא שיעור קומתו כפוסק הדור ומשיב מובהק שהכל חרדים לדבריו וכל גדולי הדור כבר מאז הציעו לפניו שאלותיהם הקשות ולבקש את הכרעתו, בין השאר התשובות שבאותו שנה אנו מוצאים תשובה ארוכה בענין

ימי ההילולא

כ' אייר

- **רבי מרדכי מטשערנאביל ב"ר מנחם נחום מטשערנאביל - תקצ"ג**

כ"א אייר

- **רבי יצחק אייזיק הלוי מפרעמיסלא ב"ר יעקב** (ריא מהימנא) **- תקמ"ג**
- **רבי שמעון שלמה אבי הסאוריינער** (תלמיד המגיד) **- תקפ"ב**

כ"ב אייר

- **רבי מרדכי שרגא פייבוש מהוסיאטין ב"ר ישראל מרוזין - תרנ"ד**
- **רבי שלמה אליעזר אליפנדרי ב"ר יעקב** (שו"ת הסבא קדישא) **- תר"צ**

כ"ג אייר

- **רבי יהושע העשיל מדינוב ב"ר ארי' לייב** (תלמיד בעל קדושת לוי) **- תקצ"ג**

היתר עגונה אותה ערך לבקשת אחד מגאוני הדור ה"ה רבה של אוסטרובצה זצ"ל הוא אשר לבש שריון ענוה משחר נעוריו חשב כי הוא נשאל רק כדי "לפתוח בקטן תחלה" ובתשובה המוזכרת מדגיש הוא "להפצרת השואל באתי לגלות דעתי דרך פילפול לא להלכה ולא למעשה שלא יסמוך על דברי לא לאיסור ולא להיתר ואני רק כתלמיד הדן לפני הגדולים והגאונים אשר בדור" תשובות לאלפים הריץ לכל קצוי תבל ועיני כל ישראל הי' נשואות לו, הוא הי' עונה לכל דורש עיין נוב"י מהדו"ת יו"ד סימן ע"ז "זה דרכי להשיב לכל שואל אפילו לפחות שבפחותים" ספר שו"ת נודע ביהודה מקובל בהערצה בבית ישראל מתי מספר יכולים להשיב בדיוק שמו ושם עירו, לעומת זה כולם יודעים להעריך ולהעריץ כשמזכירים "נודע ביהודה" עד היום נמסרים בעולמה של תורה דברים ורעיונות מחשבות עמוקות סברות ישרות מה"נודע ביהודה".

דעתו לדרך החסידות

אם כי בתחלה הי' נודע במלחמותיו נגד דרך החסידות, אולם מסופר כי לאחר חילופי דעות והשקפות שערך עם אבות החסידות שינה את טעמו וחדל מללחום נגדם, ומתאמרא מימרות מהרבה גדולי ומאורי החסידות שבחים עליו, מרן הבעשטה"ק העיד עליו בלש"ק: אויף די דאדער שווארצע יחזקאל שטיט אַ דריטל וועלט, הרה"ק ר' ברוך ממעזיבוז' זי"ע אמר במתיבתא דרקיעא הכריזו כי הלכה כרבי יחזקאל וכל מקום כיון להלכה האמיתית, הרה"ק בעל התניא זי"ע אמר שהי' יחיד בדורו בהוראותיו וה' הי' אתו שקלע אל חוט השערה ולא החטיא את המטרה האמיתית בכל דבר אשר יורה, הרה"ק מצאנז זי"ע אמר אילו הי' הנודע ביהודה חיי אתנו כיום הייתי מתגולל אצלו תחת שלחנו כי כל כוונותיו הי' רק לשם שמים ונפלא הי' בקדושתו וצדקתו. ידוע שהי' מתנגד לאמירת "לשם יחוד" מכח הלכה וכפי שמסופר שהי' מכריז קודם תקיעת שופר בראש השנה בקול גדול: למה תוקעים רחמנא אמר תקעו, והרה"ק מצאנז לא אמר בשביל זה לשם יחוד, אבל מאידך ראה מה שכתב רביה"ק זי"ע בספרו הק' ויואל משה מאמר ב' סימן מ"ז וזל"ק: ואף שהנוב"י פליג על אמירת לשם יחוד מ"מ אנו רואים שנתן הסכמה חמה על אותם הדרושים שבס' אור לישרים וכתב עליו שהוא בעצמו שמע מפיו דברים מתוקים ונכנסים בלב השומע להלהיב הלבבות לי"ש ושם באותו הספר בדרוש הראשון כתב

הטעם הנ"ל על אמירת לשם יחוד, ונראה דאחר שאמר טעם זה קבלה ממנו, עכדה"ק.

אשכבתי' דרבי

עדי הגיעו לגבורות נשאר כתר תורה ונזר מלכות על ראשו, בי"ז באייר תקנ"ג נסתלק לשמי מרום והוא בן שמונים שנה, בלב שבור ורצוץ ליווהו המוני תלמידיו וגדולי תורה שבפראג, למקום מנוחתו האחרונה שנכרה בבית העלמין העתיק, כשהם משננים וחוזרים בלי הרף מדברי תורתו, רבבות רבבות השתתפו בהלוויתו, וגדל המספד מאוד, עפ"י צוואתו לא נחרתו על מצבת קברו כל תוארים זולת "הרב המפורסם מו"ה יחזקאל הלוי", על כסאו עלה בנו הגאון ר' שמואל זצ"ל.

מורשתו הרוחנית

השאיר אחריו ברכה ירושה רוחנית הרבה לכלל ישראל, ה"ה ספריו א) שו"ת נודע ביהודה מהד"ק מהד"ת, ב) "ציון לנפש חיה" חידושים על הש"ס, ג) "אהבת ציון" דרושים והספדים, ד) "דגול מרבבה" חידושים והגהות על שלחן ערוך, ה) "דורש לציון" דרושים ופילפולים לכמה מסוגיות הש"ס, ו) "דרוש הספד" על מות מריה תריזיה מלכת אסטריה, ז) "דרוש השבח וההודאה" על נצחון אוסטריה במלחמתה נגד טורקי', ח) "דרושי צל"ח" דרשות, ט) "חוקי האישות עפ"י דת משה והתלמוד" הוא כתבו ע"פ בקשת קיסר אוסטריה פרנץ יוזף השני לגלות את דעתו אודות חוקי הנישואין שהוציא ביחוסם אל חוקי ישראל, י) "מראה יחזקאל" הגהות על התלמוד.

י"ז אייר

הגה"ק רבי משה חיים אפרים מסדיסלקאב בעל "דגל מחנה אפרים" זי"ע

צור קודש מחצבתו

בן ובת קדושים וטהורים הניח אחריו רבן ומאורן של ישראל אור שבעת הימים מרן הבעש"ט הקדוש זי"ע, ה"ה בנו הרה"ק ר' צבי הירש זי"ע שהי' צדיק נסתר כל ימי חייו, ובתו הרבנית הצדקת המפורסמת מרת אדל זת"ע, אשר אביה אמר ששמה היא ראשי תיבות א"ש ד"ת ל'מו שאש קודש בוערת בקרבה. נודעת הי' כבעלת רוח הקודש, צדיקי הדור העידו עליה שלא פעם אירע שבעת שאחזה באמצע כיבוד הבית השליכה באמצע את המכבדה ("בעזעם") מידה ואמרה סדר "קדושה" יחד עם מלאכי השרת, שאמרו אז שירתם. אביה הק' החשיבה אותה כאחד מבני החברייא קדישא, ומסר לה הרבה סודות הק', והיא היתה הממונה על כספי הבית והוצאותיו המרובים של אביה. כשהגיע עיתה עת דודים נשא את הצדיק נסתר הרה"ק ר' יחיאל (מיכל) זי"ע, מסופר שלפני הקישור שלח הבעשטה"ק תלמידו הגדול המגיד ממעזריטש זי"ע לבחון את החתן ר' יחיאל ובשובו סיפר המגיד שכשבחן אותו ענה על כל דבריו לא ידעתי איני יודע ולא אדע, אז אמר הבעשטה"ק אם כן אפשר לגמור השידוך, ואכן נשא הצדקת אדל את הרה"ק ר' יחיאל, אולם ר' יחיאל המשיך כל ימיו להיות נסתר במעשיו.

זרע קדש

כמה שנים לא זכו ר' יחיאל ואשתו מרת אדל לזש"ק, בשנת תק"ח כאשר התאספו החברייא קדישא תלמידי הבעשטה"ק בשמחת תורה, והי' מרקדים בהתלהבות עצומה, ויהי באמצע הריקודין של מצוה נקרעה מנעלו של אחד מבני החברייא קד' ה"ה הרה"ק ר' דוד לייקס זי"ע, ולא הי' יכול לרקוד, והצטער מאד על שאינו יכול להשתתף בשמחת התורה, הרבנית שעמדה מן הצד הריקודין, ראתה את זה, ותאמר אל ר' דוד שאם יבטיח לה בן זכר תביא לו מנעלים חדשים כדי שיוכל לרקוד הלאה, הרה"ק הבטיח לה, והביאה לו מנעלים חדשים והמשיך בריקודין של מצוה, ועוד באותו שנה שנת תק"ח נולד לה בנה הבכור, ויקרא שמו בישראל משה חיים אפרים, כעבור חמש שנים נולד להם בנם השני ה"ה הרה"ק הרבי ר' ברוך ממעזשבוז זי"ע, וצדיקי הדור אמרו על שני האחים הקדושים שתי נשמות קדושות הורידו בני הבעשטה"ק לעולם, האחת מסטרא דחסד הוא ר' משה חיים אפרים, והשני היא מסטרא דגבורה הוא הרר"ב, נוסף להם נולד בתם הצדקת המפורסמת מרת פייגא ע"ה שהיתה נודעת כמו אמה לבעלת השגה ורוה"ק, ובנה הי' הרה"ק ר' נחמן מברסלב זי"ע.

במעלליו יתנכר נער

הני תרי צנתרי דדהבא האחים הקדושים הוכרו מיד כי זרע ברך ה' המה, יסופר שפ"א במוצאי שב"ק הגיע לביתו של הבעשטה"ק תלמידו ר' מאיר הגדול מפרעמישלאן זי"ע, וביקש מהרבנית אדל שתכין לו סעודת מלוה מלכה, והיא היתה באותו זמן חולה ולא יכלה לרדת ממטתה, והבטיח לה ר' מאיר שאם תכין לו יהי' לה רפואה שלימה, כששמעה ההבטחה ירדה מיד ממטתה להכין לה הסעודה, ופתאום התחילו שני בני' הקטנים לבכות, והלכה אצלם ותוציאם ממטתם לחוץ, ויהי כאשר אך יצתה מהחדר נפלה כותל החדר על מטתם, ואמר הבעשטה"ק לר' מאיר באת להציל את חיי בתי ושני בניה ראיתם את זאת ברוה"ק, והנכם שליחא דרחמנא ומגלגלין זכות על ידי זכאי, משמיא קא זכו ליה להציל נפשות קדושות כאלו "אשר העולם יאיר מגודל קדושתם". האחים הקדושים יצקו מים חיים על זקנם הקדוש ושאבו ממנו מלא חפניים תורה ויראה, וקלטו במוחם כל אמרותיו והנהגות קודש של ראשית תורת החסידות. סיפר המלמד של הרה"ק ה"דגל", שהי' לה"דגל" שמירה מיוחדת של זקינו, ומעשה שהי' כך הי', פ"א כאשר ישב ליד זקינו הבעשטה"ק אמר לו הבעשטה"ק בא ואראך דבר, וצוה להביא לו פיסת קלף והניח את זה תחת מפת השלחן, לכמה דקות, כשהוא תפוש בשרעפיו, לאחר מכן הוציאה מתחת המפה וימצא כתוב בה: "אני מט"ט שר הפנים"!... ונתן הבעשטה"ק את הקלף לנכדו, ואמר לו לשמרה היטב, ואכן שמרה זמן מה, וסיפר המלמד שכאשר נעשה מלמדו נאבדה לו הקלף ומאז הרגיש כאב שניים. כשנעשה בן שתים עשרה שנה נחשך עולמו בעדו בהסתלקותו של זקינו הגדול אשר ממנו הי' רוב תורתו, אבל הוא חיזק את עצמו והמשיך לשאוב

מתורת זקינו ע"י שדבק עצמו לממשיך דרכו ה"ה הרה"ק הרה"מ ממעזריטש זי"ע, וביותר אצל הרה"ק בעל "התולדות" זי"ע.

תורה מתוך הדחק – רבנותו

אחרי חתונתו התיישב בעיר סדילקוב, וקידש עצמו בסילודין ועסק בתורה ועבודה בקדושה ובטהרה יומם ולילה מתוך דוחק גדול, ולפרנסתו הי' משמש כמגיד מישרים בעיירה, באותו זמן הי' העיר רובם ככולם מתנגדים, וכמובן שהוא נהג כזקינו הבעשטה"ק, וזה לא הי' לרוחם של תושבי העיר ולא כבדוהו כראוי ואף פרנסתו נתנו לו בדוחק גדול, עד שרבו בעל ה"תולדות" השתדל הרבה בעבורו ונעתרו לבקשתו והוסיפו לו קצת. אחיו הרר"ב הי' לו קפידה על העיר סדילקוב על שאין מכבדים את אחיו כראוי, פ"א ביום ב' דשבועות הי' רעם גדול, ובתו של הרר"ב היתה יושבת באותו זמן ליד שלחן אביה, ותחלחל מאד על הברק, אמר לו הרר"ב מה תתייראי, הדינער ילך לסדילקוב, והי' שם איש אחד שלא הי' ממעזריטש ושמע את הדברים, ויהי כאשר נסע משם, באמצע הדרך ראה עגלה מלאה חסידים, שאלם מהיכן אתם, ענו לו שבאים מהרה"ק מלובלין, שאלום מה הי' בשלחן, אמרו ששמע מרבם דבר אחד ולא הבינו פשר הדבר, שאמר: שתמה על הרר"ב בשתיים א' על שיושב עם בנותיו אצל השלחן, והב' איך פסק כב"ש שקידש את סדילקוב בדינר,(עיין קידושין ב.) וישחק האיש ואמר שהוא יודע פשר הדבר, ודברי רבם הי' המתקה שלא יזיק הרעם בסדילקוב וסיפר להם המעשה. מכל מקום הי' הדינער בשם והרס ב' או ג' בתים בלא אדם. – אבל הוא לא הצטער על דחקותו אדרבה הי' שמח בחלקו והוסיף עבודה על עבודתו ביתר שאת, פ"א ביקר אצלו אחיו הרר"ב וראה את ביתו העני', ויאנח ואמר לאחיו: אוי לי אחי שראיתי בכך, כבר הגיעה השעה שיהי' לך מנורת כסף, השיב לו, ואתה אחי מנין לך הכסף לקנות מנורת כסף, ענה לו מסובב אני בערי ישראל ומדריכם לעבוד את ה' בדרך זקינינו הק', והם מהנים לי עבור זה כפי יכלתם, השיב לו, אם כן הדבר, אז אשריך שראית אותי כך, שמוטב שמנורת הכסף יהי' בנכר ואני אשב בביתי מאשר מנורת הכסף יהי' בביתי ואני יהי' בנכר. אבל לימים יצא שמו בעולם והתחילו לנהור אליו חסידים רבים, ואף אנשי העיר סדילקוב התחיחו להרגיש כח קדושתו, וקבלוהו גם המה לרב ולמורה דרכם, ובמשך הזמן קנו לו מנורת כסף ונתקיים רצון צדיק אחיו הרר"ב, כאשר ראה פ"א איך שהרבנית אורו פני' כשהדליקה נרות בהמנורה, אמר לה "דיר איז יעצט ליכטיג, און מיר איז פריער גיווען לעכטיג", אבל אשריך בעולם הזה וטוב לך לעולם הבא – פשוטו כמשמעו,

פקודא בגו צדיקיא

שמעו הק' יצא על פני תבל כגאון מפורסם, לאיש אלקים בקי בנגלה ובנסתר, עובד ה' במסי"נ ממש, וגם לפועל ישועות, וכמו שהבטיחו זקינו באחד החזיונות המובאות בספרו הק' "טבעך וטבעי יצאו לעולם", ואלפים מישראל הגיעו להסתופף בצלו והוא קרבם לדרך החסידות כמו שקיבל מזקנו הק', ולא רק פשוטי עם באו אצלו, אלא גם צדיקי הדור עלו אליו לקבל פניו, מסופר שהרה"ק רבי ר' מענדעלע מרימנוב זי"ע בא פ"א אליו, כשנכנס הי' באמצע גזיזת הציפורנים לכבוד שב"ק, וישב כשגבו מופנה אל הנכנס, לאחר נטלו ידיו, הושיט ידיו לאחריו לתת שלום, ושאלו האם אתה תלמידו של ר' אלימלך האם אתה יוכל לספר לי איזה מופת מרבך, ענה לו מופת אני לא יכול אך זה אני יכול לומר שידוע שיש באוזן גיד שרק בשעת הגסיסה מחמת פחד המיתה רואים שהיא דופק, ואני ראיתי את הגיד הזה דופק אצל רבי כל פעם שהוא מתפלל, אז פנה אליו ונתנו עוד פעם שלום בסבר פנים יפות, והי' אצלו כל אותו שב"ק וביחד עסקו בתורה וחסידות. ראה מה שכתוב באגרת הקדש של הרה"ק רבי ר' זושא זי"ע, וז"ל: בעזה"י, שלום וברכה מאלקי המערכה, לכבוד אהו' או"נ ידיד ה', וידיד נפשי ה"ה מו"ר הרב המאור הגדול, רב גובריה ורב חילו לאורייתא, חסידא ופרישא, בוצינא קדישא, יפה נוף משוש כל הארץ, לא יעבור עליו כליון וחרץ, שיאו יתנשא למעלה באורך ימים ושנות חיים ושלום בטוב ובנעימים איש אלקים קדוש יאמר לו, כש"ת כמוהר"ר משה חיים אפרים נ"י ויופיע הולך ואור עד נכון היום, וכו' וסיים שם הלא כה דברי אוהב נפשו ודורש שלומו וטובתו בלב נפש חפצה ומעתיר בעד אריכות ימים ושנותיו ה' יקשה ואומר שלום לכל ב"ב. עם כל גדולתו שגדולי עולם חרדו לקראתו הי' בעיניו עניו ושפל ברך והי' מקדים שלום לכל אדם אפ' לנכרי שבשוק,

צדיק מה פעל

אצל הבעשטה"ק הסתובב יהודי פשוט מאד, אשר שכר בית מזיגה אצל אדון הכפר, וביקש מהבשטה"ק שיפעול עבור בשמים שימצא חן בעיני האדון ולא יצטרך לשלם מסים על הבית המזיגה, וכדי לקרבו להקב"ה עשה הבעשטה"ק את רצונו, ופעל שהאדון יפטור אותו ממס, כשנסתלק הבעשטה"ק חיבו מיד האדון את המיסים, נסע האיש אל הרה"ק בעל ה"תולדות" זי"ע ויספר לו ענינו ואת בקשתו, ענה לו הרה"ק ה"תולדות" שמעת שנפטר הבעשטה"ק כשיהודי נקלע לעת צרה צריך ליקח ספר תהלים ולהתפלל לבד להקב"ה והשי"ת יעזור לו, האיש יצא ברוגז משם ואמר שעלינו להתאונן על פטירת הבעשטה"ק כי בזמנו האם היינו צריכים ליקח ספר תהלים, כאשר שמע הרה"ק ה"תולדות" את דיבורו הבין מיד שבעבור שיש לו אמונה פשוטה בהבשטה"ק אומר זאת, קראו מיד בחזרה והבטיח לו בקשתו, וכן הוה, ויהי כאשר נסתלק ה"תולדות" בא האיש אל הרה"ק ה"דגל", ושטח לפניו בקשתו, הרה"ק כאשר ראה לפניו איש בעל ולא ידע, געד אותו על אשר ביקש בקשה כזו לזקנו ולה"תולדות", הלה יצא בפחי נפש ורץ על הציון הקדוש של הבעשטה"ק ויבך שם מאד ואמר לו רבי על מי נטשתם אותנו, ומרוב בכיה נרדם שם על הציון, והנה בחלום רואה את מרן הבעשטה"ק ויאמר לו "לך לנכדי ותפעול עתה אצלו שלא תשלם מיסים כמקדם", והנה דרכו של הרה"ק ה"דגל" הי' שבשעה שהניח עצמו לישון קמעה היו מניחים סביביו שומרים שלא יהי' רעש כי מכל קול קל הי' מתעורר, ואותו האיש כאשר התעורר מהחלום רץ תיכף לביתו של הרה"ק ומרוב זריזותו לא ראוהו אותו כלל השומרים וניגש מיד אל החדר של הצדיק אשר מיד הקיץ משנתו, ומיד אמר להאיש "לך לביתך כי העלת שלא תשלם מיסים כל ימי חייך",

אשכבתי' דרבי

כפי הנראה הרגיש ברוח קדשו כי הגיעה זמנו להפטר מעולם הזה, ועזב את סדילקוב ועבר לגור בעיר זקינו מעזיבוש, זמן קצר לאחר מכן ביום י"ז אייר ערב ל"ג בעומר תק"ס והוא כבן נ"ב שנה נסתלק לחיי העולם הבא, ונטמן בחלקת זקינו מרן הבשטה"ק, ולימים גם נטמן שם אחיו הרה"ק הרר"ב, ולאחר מכן נטמן גם הרה"ק האוהב ישראל מאפטא שגר סוף ימיו במעזיבוש.

מורשתו הרוחנית

כמו שאחיו עסק בהפצת תורת זקינו בנסיעותיו הרבות בין אחינו בני ישראל, עסק גם הוא בהפצת תורת זקינו על ידי קולמתו, הוא ליקט את אמרותיו של זקינו הק' כשעל פיהם הוא בונה דרושים נפלאים אמרות טהורות דברים חוצבים להבות אש, המחממות ומלהיבות את ליבן של ישראל לאביהם שבשמים בדרך החסידות עפ"י סדר הפרשיות, וחוץ מחידושיו כתב עוד ליקוטים על ענינים שונים, ואף חזיונותיו שראה את זקינו ואת שאר בני היכלא קדישא לאחר הסתלקותם הכל העלה על הכתב, ולאחר פטירתו הוציא אותם בנו הרה"ק ר' יעקב יחיאל מקאריץ זצ"ל לאור העולם, כשהיא מעוטר בהסכמות נלהבות של ראשי צדיקי הדור ההיא, ומרוב חביבות הספר נדפס הספר הרבה פעמים במשך כל השנים.

י"ח אייר

התנא האלוקי רבי שמעון בר יוחאי זי"ע

בר יוחאי אשרי יולדתך

התנא האלוקי רבי שמעון בר יוחאי נולד לאביו יוחאי שהי' משבט יהודה והיה מגדולי הדור, ורבי רחומאי כינהו בתואר הנכבד "חברינו" וכך התבטא: ליוחאי חברינו יש מרגלית טובה המאירה את כל העולם ואורה של המרגלית הנו כאור השמש היוצאת מנרתיקה, כמו כן הי' יוחאי עשיר ונכבד וקרוב למלכות, וחיבה יתירה נודעת לו בבית הקיסר אנדרינוס, ואשתו של יוחאי היה שמה שרה, מזרע הנשיאים, מזרעו של הלל הזקן, ותהי שרה עקרה ולא נפקדה בבנים, וכשראה שעברו הרבה שנים ועדיין אין לה ולד, עלה בדעתו של יוחאי הצדיק לגרשה ולישא אשה אחרת, ויצו לשדכן אחד שיחפש עבורו אשה הגונה ובת טובים, לאחד זמן נודע הדבר לשרה אשתו, שיוחאי בעלה רוצה לגרשה, ולא אמרה לו דבר, רק שהיתה מרבה לצום ולתת צדקה ומתפללת יום יום בהיותה לבדה, ותבך בכי גדול לפני ה' בלב נשבר, להצילה מגירושין ע"י שתלד בן.

והיה בליל ראש השנה, וירא יוחאי בחלומו והנה הוא עומד ביער גדול מלא אילנות לאלפים ולרבבות מהם רעננים הנותנים פירות, ומהם יבשים, והוא יוחאי נשען על אילן יבש, וישא עיניו וירא והנה איש מדה, מראהו נורא מאוד, ועל שכמו נאד אחד מלא מים, ויעבור בכל היער וישקה כמה מהאילנות היבשים, וכמה מהאילנות עבר עליהם והניחם כמו שהם יבשים ולא השקה אותם, ויגיע עד האילן אשר נשען עליו יוחאי, ויוציא מחיקו צלוחית אחת קטנה מלאה מים חיים טהורים, וישקה את האילן אשר נשען עליו יוחאי, ויברכהו, ואז ראה יוחאי כי שרתה הברכה באותם מעט מים חיים טהורים, וגאו מאוד ויכסו כל סביבות האילן שעליו נשען, ואז תיכף נשא האילן פרי, תפוחים גדולים ויקרים, וסביבם מלא עלים רעננים, ויגדל האילן עד מאוד בסעיפים ופאורות ועלים ופירות נותנים ריח חזק למרחוק, וישמח יוחאי מאוד על המראה שראה בחלומו, ויקץ משנתו מתוך שמחה, ובכן דובב הפסוק "מושיבי עקרת הבית אם הבנים שמחה, הללויה".

ויספר את חלומו לאשתו ויאמר לה: חלום חלמתי, ופתרונו לדעתי פשוט הוא, היער הוא העולם, והאילנות הן הנשים, מהן נותנות פירות, ומהן עקרות כאילנות היבשים, ובראש השנה נפקדות יש מהן להוליד, ויש מהן נשארות עקרות, ואת בתי היא האילן שהייתי נשען עליו והשקו אותי ממעין הברכה להוליד בנים צדיקים וחכמים, ואמנם דבר אחד נשאר לי להבין בפתרון חלומי: מדוע כל האילנות השקה אותם מהנאד, והאילן שהייתי נשען עליו השקהו מהצלוחית ושפך עליו את כל הצלוחית, ולא השקה מאותה צלוחית לא קודם לכן ולא אחר כך שום אילן אחר, רק את כולה שפך על אותה אילן שהייתי נשען עליו, ותאמר לו אשתו: תמיהתך תמיהה, ובכן נלך אל רבי עקיבא להגיד לו את החלום, והוא יגיד לנו את פתרונו.

ויהי במוצאי ראש השנה הלכו שניהם יחדו אצל התנא רבי עקיבא, ויספר לו יוחאי את חלומו, ויפתור לו כאשר פתר יוחאי, ואמנם הודיעו סיבת השקאת אותו אילן רק מהצלוחית, ויאמר לו: דע יוחאי, כי חלומך הוא משל על הנשים היולדות והעקרות, ואשתך שרה היא מהעקרות שאי אפשר לה להוליד בשום אופן, ורק ע"י תפילותיה ורוב דמעותיה אשר שפכה לפני ה', הן הם שזיכו אותה ונהפכה מעקרה ליולדת, והצלוחית שראית היא צלוחית של דמעותיה שנאספו, ומהן השקוה להוליד לך בנים, ולכן לא השקו מאותה הצלוחית שום אילן אחר, רק אותו אילן שאתה נשענת עליו הרומז לאשתך, ויאמר רבי עקיבא אל שרה: הנך בזאת השנה הרה ויולדת בן שיאיר לישראל בתורתו הבהיר, וישמחו יוחאי ושרה אשתו מאוד מדברי רבי עקיבא וילכו לביתם לשלום.

ואכן כאשר פתר להם כן הי' ותלד בן ביום חג השבועות שבו נתנה תורה לישראל והבית נתמלא אורה מההוד וההדר שהיה חופף עליו, וידעו כל רואיו כי ברכה בו ויאיר לישראל אור גדול, וישמחו הוריו בו מאוד ויהללו את ה' ויחלקו צדקות ויעשו סעודה ומשתה גדול ביום מילתו, ויקרא את שמו שמעון, כי שמע ה' לקול תפילת אמו ולקול בכיותיה. (אבן, לגבי יום לידתו כותב "הבני יששכר" שנולד בל"ג בעומר ולא בחג השבועות כנ"ל, וז"ל: "הנה יום הזה ל"ג בעומר, יומא דהילולא דרבי שמעון בר יוחאי, בו ביום

עלה לשמי מרומים, ומסתמא ביום זה נולד גם כן, כי הקב"ה יושב וממלא שנותיהם של צדיקים מיום ליום", עכ"ל, וכמו"כ לגבי שנת לידתו יש אומרים שנולד עוד בזמן הבית שני, וי"א שנולד כחמישים שנה לאחר חורבן הבית).

איש אלוקים קדוש הוא

נשמת רשב"י היתה קדושה מאוד וידוע בשם האריז"ל שרשב"י הי' ניצוץ מנשמת משה רבינו ע"ה, וכמה דברים שאירע למשה אירע לו, (מרע"ה ברח מחרב פרעה ורשב"י ברח מפני הגזירה, כמו"כ רשב"י סידר וערך את "ספרא דצניעותא" בחמשה פרקים כנגד ה"חמשה חומשי תורה" שעשה מרע"ה, ועוד), ומשמיה דהחיד"א מתאמרא: עלית למרום שבית שב"י הם אותיות ש'מעון ב'ן י'וחאי שכשעלה משה למרום לקבל את התורה לקח עמו נשמת רשב"י, (לפלא לציין שבספר שער יששכר להגה"ק בעל מנחת אלעזר זצ"ל מובא של"ג בעומר בגימטריא "משה רבינו", וכמו"כ ידוע שלעולם יחול ל"ג בעומר ביום שחל בו ז' אדר יומא דהילולא של מרע"ה).

דורשי רשימות היו אומרים: ע'יר ו'קדיש מ'ן ש'מיא נ'חית, ר"ת שמעון, הרה"ק ר' אהרן מקארלין אמר: מבשרי אחזה אלוקי, מבשר"י אותיות רשב"י שממנו נוכל לראות ולהשיג אלוקותו ית', הרה"ק העטרת צבי מזידטשוב זי"ע אמר: ידיד נפש אב הרחמן, בגימטריא רבי שמעון בן יוחאי.

בעל רבותיו

מהיום ההוא נתנו הוריו עיניהם עליו לשמרו ולגדלו בקדושה ובטהרה, ומעת החל לדבר הרגילוהו רק בדברים שבקדושה פסוקים ומאמרים, ובהיותו בן חמש שנים מסרוהו לבתי אולפנא שהעמיד רבן גמליאל בירושלים, ויהי כמעין המתגבר, ובהיותו ילד קטן כבר הי' שואל שאלות בדיני התורה התנאים הגדולים רבן גמליאל נשיא הסנהדרין, ורבי יהושע בן חנניה ראש אב בית דין, כמו כן קיבל רבי שמעון תורה גם מרבי אלעזר בן יהודה איש כפר ברתותא, כך הוסמך רשב"י על ידי התנא רבי יהודה בן בבא אשר סמך את ידו עליו בהחבא בין שני הרים שבין אושא לשפרעם, ועל כך נתפס אז רבי יהודה על ידי שלטון הרומיים שהרגוהו על קדוש ה'.

ברם, רבו המובהק של רשב"י היה רבי עקיבא וממנו ינק את עיקרי חכמתו, רבי שמעון היה אחד מחמשת התלמידים להם העביר רבי עקיבא את מסורת התורה, לאחר שעשרים וארבעה אלף תלמידיו מתו במגיפה בימים שבין פסחא לעצרתא.

האיש מקדש ומתקדש

בהגיע עתו עת דודים נשא את בתו של התנא רבי פנחס בן יאיר, (כן משמע בזוה"ק (ח"ג רמ:), אמנם בגמ' (שבת לג:) אי' שרבי פנחס בן יאיר הי' חתניה, ובהגה' מלא העומר עמ"ס שבת מציין לפי"ז דיש לגרוס בגמרא רבי פנחס בן יאיר "חותניה").

עוד בימי משתה חופתו אמר רבי חנינא בן חכינאי לרבי שמעון, שיוצא הוא ללמוד תורה בבית רבו, רשב"י הפציר בו שימתין לו עד שיכלו שבעת ימי המשתה וילכו שניהם יחדיו, אך רבי חנינא סירב ויצא לדרך בגפו, בגמר ימי המשתה נטל רבי שמעון רשות מאשתו ויצא לבני ברק, שם שהה ברציפות שלש עשרה שנה ולמד תורה מפי רבי עקיבא, יחד עם רבי חנינא בן חכינאי, כל אותן שנים לא נסע רשב"י לביתו כלל רק לפעמים הי' שולח שליחים להודיעו משלום בני משפחתו.

לאחר מכן פתח רשב"י עצמו ישיבה בצידון, וגם אז היה נוסע מדי פעם אל רבו לבני ברק לדלות ממנו תורה, ואפילו בעת שרבי עקיבא היה חבוש בבית האסורים, מסר את נפשו עד שהצליח להיכנס אליו כדי ללמוד ממנו תורה, (אך רבי עקיבא סירב בדבר מכיון שחס על חיי תלמידו הצעיר שלא יתפס ויחרצו משפטו כמוהו, אמר לו רשב"י: אם אין אתה מלמדינו תורה, הרינו אומרך ליוחאי אבא ומוסרך למלכות, אמר לו ר"ע: בני, יותר ממה שהעגל רוצה לינוק הפרה רוצה להניק, אלא שהדבר כרוך בסכנת נפשות, השיבו רשב"י: הלא כבר נתפסת, וחשש הסכנה היא רק עלי בלבד, ואני מגלה דעתי שהנני מוכן למסור נפשי כדי ללמוד עוד תורה ממך, כשראה רבו עז רצונו וחפצו ללמוד עמו, נתרצה לו ולימדו באותו מעמד חמשה דברים).

החיבה והאהבה ששררו בין הרב לתלמידו רשב"י היו מיוחדות, ומגודל חיבותו קרא לו רבי עקיבא "בני", ופע"א הושיב רבי עקיבא את רבי מאיר בעל הנס לפני רבי שמעון בר יוחאי, והדבר ציער מאוד את רשב"י בחשבו שאינו חשוב כל כך בעיני רבו, וכשהרגיש רבי עקיבא בכך אמר לו "דייך שאני ובוראך מכירין כוחך", רואים אנו עד כמה העריך רבי עקיבא את גדלותו של רשב"י תלמידו, ורבי עקיבא אף הכתירו וסמכו להיות מורה הוראה בישראל.

כמו כן היה רשב"י מכבד ומוקיר את רבו, ושנים רבות לאחר פטירת רבו היה מזהיר ומבקש את תלמידיו ואומר להם: "בני, שנו מידותי שמידותי תרומות מתרומות מידותיו של רבי עקיבא", והי' רשב"י מעיד על עצמו שאת כל כוחו קיבל מרבו.

ארי שבחבורה

חבריו שלמדו עמו היו: רבי יוסי, רבי יהודה, רבי מאיר בעל הנס, רבי אלעזר בן צדוק, רבי יוחנן בן ברוקה, רבי מתיה בן חרש, רבי חנינא בן חכינאי, רבי אליעזר בן יעקב, רבי שמעון בן גמליאל, איסי בן יהודה, ועוד, ביניהם שררה אחוה וחיבה יתירה, וכיבדוהו מאוד.

ונציין כאן כמה מהשבחים שאמרו עליו: רבי יהודה קרא לרשב"י "שבת" מה שבת לה' קודש, אף רשב"י שבת לה' קודש, רבי יוסי אמר עליו: "שפתים ישק משיב דברים נכוחים", רבי יוחנן אמר עליו: "כדאי רבי שמעון לסמוך עליו בפניו ושלא בפניו", רב אדא בר אהבה אמר: "ינוחו לו על רבי שמעון ברכות על ראשו".

גם רשב"י היה מכבדם, ואף במקום שהיה חולק עליהם, היה תמיד מביא ומסביר את דברי חבריו ואת שיטותיהם, מדוע הם סוברים כך, ורק אחר כך היה הוא אומר את השגותיו והסבריו מדוע הוא חולק עליהם, וכן לאחרים היה אומר לפסוק כרבים דווקא ולא כיחיד, ומעשה הי' כשיצא מהמערה בה הסתתר, בדרכו לשוב לביתו עבר בבקעת נטופה וראה אדם עומד בשדהו ומלקט ספיחי שביעית (שלדעת חכמים הם אסורים באכילה,

ולדעת רשב"י הם מותרים באכילה), שאלו רשב"י הלא ספיחי שביעית הם ומדוע אתה לוקטם, השיבהו האיש: הרי אתה הוא שהתרתם וכך שנינו במשנה שאתה מתיר את הספיחים, אמר לו רבי שמעון: והלא חברי חולקים עלי, ועוד אמר לו פרצת גדרן של חכמים, "יפורץ גדר ישכנו נחש" הדבר יצא מפי רבי שמעון, ובא נחש והכישו.

תלמידיו – החבריא קדישא

לאחר פטירת רבו רבי עקיבא פתח רשב"י ישיבה בעיר תקוע אשר בגליל, ואותה ישיבה העמידה הרבה תלמידים, הם היו הדור הרביעי שאחר חורבן בית שני, וגם ראשוני האמוראים למדו בישיבתו של רשב"י, וביניהם האמורא הגדול "רב" שאף נחשב הוא בגמרא כאחד התנאים.

לאחר מכן קבע משכן ללימוד התורה בכפר מירון, ורבים באו ליצוק מים על ידיו, ורבים מהם היו בני עליה, ומתוכם בחר רבי שמעון תשעה תלמידים ללמוד עמם את פנימיות התורה, והיה מכנה אותם "חבריא", ואלו הם: בנו רבי אלעזר, רבי אבא, רבי יהודה, רבי יוסי בר יעקב, רבי יצחק, רבי חזקיה בר רב, רבי חייא, רבי יוסי, ורבי ייסא, ואתם עשה וחיבר את "האדרא רבא קדישא".

לא כל הרוצה ליטול את השם בא ונטל, את רזי וסתרי התורה גילה כאמור רק להחברים בעלי מדריגה, ובכדי לקבל מושג כלשהו על אופן קבלת החברים נוכל לראות מהתנא רבי חייא אשר למד סודות התורה אצל רבי אלעזר י"ב שנה, ובא אל רשב"י להתקבל כאחד מן החברייא.

כשהגיע רבי חייא לבית רשב"י ראה מחיצה של אש שהיה מפסיק וחוצץ בין רשב"י והחבריא לשאר בני הבית, אמר רבי חייא אעמוד מאחורי הפרגוד ואשמע תורה מפי רשב"י, שמע שדרש על הפסוק "ברח דודי ודמה לך לצבי או לעופר האילים", אמר רבי חייא: ווי לי, שקדושי עליון עוסקים בתורה מבפנים ואני יושב מבחוץ, והתחיל בוכה, כששמע רשב"י את קול הבכי, וראה השראת השכינה על רבי חייא, אמר וודאי השכינה היא בחוץ, מי יצא דרך הפרגוד ויכניסנו, אמר רבי אלעזר בנו: אני יצא, כי לא ארגיש אם אכווה מאש הפרגוד, אך לפתע שמע קול משמים שאמר: עוד לא נתקנו השערים בפרגוד האש שיוכל לעבור דרכם, ישב רבי חייא ובכה ונאנח והתפלל, עד שניתן הרמז מן השמים שהגיע העת, ורק אז הוכנס להיות נמנה על החברייא קדישא.

זה המרגיז ממלכות

עד לאותם הימים בהם חי ופעל רשב"י היתה תקופה קשה ביותר לעם ישראל, הרומאים ובראשם הקיסר אנדרינוס, רדפו את היהודים בכל מקום שהיו, רדיפות אלו נמשכו מאז חורבן הבית ועד לתקופה זו של רשב"י, במיוחד רצו הרומאים לגזור על היהודים שימירו את דתם, והכל ע"י גזירות קשות, ודור זה הי' נקרא בפי חז"ל "דורו של שמד", כי זה היה עיקר מטרתם – השמדה רוחנית של כלל ישראל, וכידוע שהם הוציאו להורג את עשרת הרוגי מלכות, אשר ביניהם נמנו גם רבותיו של רשב"י, אך לאחר מכן כשעלה על כס המלוכה אנטונינוס פיאוס, הוקל מעט עולם של הרומאים, אולם לא כן היה גורלו של רשב"י הוא עצמו נדרף ע"י המלכות ואף הוציאו עליו גזר דין מות, מסיבת היותו מנהיג ישראל, וגופא דעובדא הכי הוה: באותה עת ישבו יחד חכמי ישראל והם: רבי יהודה בר אילעי, רבי יוסי, ורבי שמעון בר יוחאי, וישב אתם גם יהודה בן גרים, פתח רבי יהודה ואמר: כמה נאים מעשיהם של אומה זו תיקנו שווקים, תיקנו גשרים, תיקנו מרחצאות, רבי יוסי שתק ולא ענה מאומה, נענה רשב"י ואמר: כל מה שתיקנו לא תיקנו אלא לצורך עצמם, תיקנו שווקים להנאתם ולטובתם, תיקנו מרחצאות לעדן בהם עצמם, תקנו גשרים ליטול בהם מכס, הלך יהודה בן גרים וסיפר את הדברים לקרוביו וידידיו, ובתוך כך נודע הדבר גם למלכות, יצא דבר המלכות וגזירתם כדלהלן: רבי יהודה ששיבח את הרומאים יתעלה ויהיה ראש המדברים בכל מקום, רבי יוסי ששתק יגלה לציפורי, רשב"י שגינה יהרג.

יום נסת יום אשר ברחת

כאשר נודע הדבר לרבי שמעון, ברח הוא ובנו ר"א מביתם והתחבאו בביהמ"ד, וכל יום היתה אשתו מביאה להם לביהמ"ד פת לחם וכד של מים לסעוד את לבם, כאשר גברו החיפושים אחריו חשש רשב"י שמא יתגלה מחבואם, ואמר לבנו: נשים דעתן קלה, שמא יצערו אותה אנשי המלכות והיא עלולה לגלות את מקום מחבואם.

במערת צורים שעמדת

יצאו רבי שמעון ובנו מבית המדרש וברחו אל מחוץ לעיר והתחבאו במערה במדבר לוד, בכפר פקיעין אשר בגליל העליון, בזמן ששהו במערה היו פושטים את בגדיהם כדי שלא יתבלו, והיו יושבים עד צוארם מכוסים בחול, כשהם לומדים ועוסקים בתורה, רק בשעת התפילה לבשו את בגדיהם והיו מתפללים בהם, ולאחר מכן שוב היו פושטים את בגדיהם, מתכסים בחול וממשיכים ללמוד.

שם קנית הודך והדריך

בי"ג השנים בהם שהה רשב"י יחד עם בנו רבי אלעזר נתעלו ונזדככו עד כי זכו להתקדש בקדושה של מעלה ולהשיג מדריגות נעלות ונשגבות בהשגות התורה, ופעמיים בכל יום היה אליהו הנביא בא לבקרם ולמד עמהם סתרי תורה ורזין דרזין, ואחר שיצאו מהמערה גילה אותם רשב"י לבני החבריא קדישא.

ושם נברא מעין לו וחרוב למאכלו

כשישבו במערה נעשה להם נס ונברא להם עץ של חרובים ומעין של מים, ומהם אכלו ושתו כל ימי היותם במערה, היה זה נס בתוך נס מאחר שעץ החרוב אינו טוען פירות אלא לאחר שבעים שנה, ואילו כאן הוציא פירות בו במקום, ועוד מנפלאות העץ, שאע"פ שהיה עץ של חרובים היה נהפך בכל ערב שבת לאילן של תמרים.

לאחר שעברו שתים עשרה שנה, מת המלך והגזירה נתבטלה, אלא שלא היה מי שיודיע לרשב"י, מאחר שלא ידעו היכן הוא נמצא, בא אליהו ועמד על פתח המערה ואמר: מי יודיע

לבן יוחאי שהמלך מת וגזירותיו נתבטלו, שמע זאת רשב"י ובנו ויצאו מן המערה.

בצאתם מן המערה ראו בני אדם כשהם חורשים וזורעים, התפלא רשב"י על העולם שנוהג כמנהגו, ואמר: כיצד מניחין הללו חיי עולם ועוסקים בחיי שעה, כל מקום שנתנו בו עיניהם מיד נשרף, יצאה בת קול ואמרה להם: האם יצאתם מן המערה כדי להחריב את עולמי, חזרו למערתכם, הלכו וחזרו למערתם וישבו שם י"ב חודש, לאחר מכן אמר רשב"י: משפט רשעים בגיהנום הוא י"ב חודש וא"כ כבר נוכל לצאת, יצתה בת קול ואמרה: "צאו ממערתכם".

אחר שיצאו מהמערה היו רשב"י ובנו תשושי כח וכל גופם העלה חבורות ופצעים, כששמע חותנו רבי פנחס בן יאיר, שכבר יצאו מן המערה, הלך לקראתם לקבל את פניהם, והביאם לטבריה כדי לרחוץ שם בחמי טבריה, הכניסם לבית המרחץ והיה סך ורוחץ את גופם במים ובשמן, ראה רבי פנחס שכל גופם מלא סדקים ובקעים מחמת החול שישבו בו במשך שלש עשרה שנים, התחיל רבי פנחס לבכות מרוב צער, ונשרו הדמעות על הפצעים של רשב"י והכאיבו לו מאוד, אמר לו רבי פנחס: אוי לי שראיתי אותך בכך, אמר לו רשב"י: אשריך שראיתני בכך, שאלמלא ראית אותי כן לא היית מוצא בי כל כך הרבה תורה, שלפני כן כאשר הי' מקשה איזה קושיא היה רבי פנחס מתרץ לו ועונה שנים עשר תירוצים, ועכשיו לאחר שיצא מן המערה כשהיה רבי פנחס מקשה קושיא היה רשב"י מתרץ לו עשרים וארבעה תירוצים על קושייתו.

טיהר את עיר טבריה

אמר רשב"י: הואיל ונעשה לי נס שניצלתי מגזירת הקיסר אלך ואתקן דבר מה לצורך ולהנאת אחרים, ומכיון שהעיר טבריה עשתה לו טובה גדולה שמצא רפואה במעיינותיה לכן אמר לבנו: הבה נתקן דבר מה בעיר טבריה, פנה רשב"י לפרנסי עיר טבריה ושאל אותם אם יש דבר בעיר שצריך לתקנו, אמרו לו: יש בעיר שוק המשמש מעבר לרבים שיש בו ספק טומאה, שמא מתים קבורים בו, ולכן נמנעים הכהנים מלהכנס לאותה שוק מחמת טומאת מת, ונאלצים הם להקיף דרך אחרת ארוכה יותר הגורמת להם צער וטירחה מרובה.

שאל אותם רשב"י האם יש אדם היודע שבעבר התיחסו למקום זה כמקום טהור שלא קבורים בו מתים, (כוונתו הי' אם שימש המקום כבית הקברות גמור שאז אסור לפנות את המתים, או שמא הוחזק בעבר בטהרה, אלא שמאוחר יותר נקברו בו מתים באקראי שאז מותר לפנותם), אמר לו זקן אחד: כאן שתל רבי יוחנן בן זכאי תורמסין של תרומה, וכיון שעמד כאן רבי יוחנן בן זכאי שהי' כהן, וגם שתל כאן משל תרומה אשר חיבים לשמרה בטהרה, מוכח שהמקום הוחזק בעבר למקום טהור. עמד רשב"י וקצץ תורמסין והשליכם באותו מקום, כדי לעורר בזה זכותו של רבי יוחנן בן זכאי, ונעשה נס שהמתים שהיו קבורים במקום צפו מתחת לפני האדמה, ועפר מקום קבורתם התפורר והתרכך, ועל פי זה קבע רשב"י שכל מקום שעפרו נותר קשה טהור הוא, וכל חלקת האדמה שעפרה נמצא רפוי ציינו אותם כמקום קבר כדי שידעו הכהנים להזהר ולעמוד סביבו.

עליונים למטה ותחתונים למעלה

לאחר שהתפרסם הנס שנעשה על ידי רשב"י קם כותי אחד שונא ישראל שלא היה יכול לסבול את הכבוד הרב שנגרם לרשב"י בטהרו את טבריה, ואמר לעצמו: אלך ללעוג באותו זקן של יהודים, לילה אחד הלך לבית הקברות הוציא ארון עם גופת מת מתוך אחד הקברים והטמין את המת באותו מקום אשר טיהר רשב"י, למחרת אסף אנשים רבים ואמר להם: הלא אמרתם כי בר יוחאי טיהר את טבריה, בואו וראו גופת מת הקבור במקום זה שטיהר רשב"י, לאחר מכן הלך לרשב"י עצמו ואמר לו.

צפה רשב"י ברוח קדשו שהכותי עולל מעשה נפשע זה, הכריז ואמר: גוזרני על העליון שירד ועל התחתון שיעלה, וכך הוה, הכותי הרשע נמשך בכח אל מקום החפירה ומת כעונש על מעשהו, והמת ננער ממקומו וקם לתחיה, תחת העלבון והצער שנגרם לו.

יכול לפטור העולם

יום אחד יצא רשב"י מביתו וראה את העולם שחשך, אפילה גדולה כסתה את פני תבל, ואור היום כאילו כיסוי עב מכסהו וסותמו מלהאיר, אמר רשב"י לבנו ר"א: אין זה מקרה אלא שהקב"ה חפץ לעשות בעולמו דבר הבה נראה ונתבונן מה מבקש הקב"ה לעשות בעולמו, הלכו רשב"י ובנו ר"א ויצאו חוץ לעיר, והנה לפניהם מלאך אחד דומה להר גדול ונישא, ומפיו בקעו שלושים להבות של אש.

שאל רשב"י את המלאך: מה בכוונתך לעשות, השיב המלאך: עומד אני להפוך את העולם ולהחריבו, כי אין בדור הזה שלושים צדיקים, וכך גזר הקב"ה בדברו עם אברהם אבינו, כי בכל דור צריכים להיות לפחות שלושים צדיקים שיגינו בצדקתם על העולם, אמר לו רשב"י: אבקשך ללכת לפני בורא עולמים ולאמר לו: "בר יוחאי נמצא בעולם, וכוחו שקול כנגד שלושים צדיקים".

הלך המלאך בשליחותו, התייצב לפני כסא הכבוד ואמר לו מה שציוה לו רשב"י, אמר לו הקב"ה: לך והחרב את העולם ואל תשגיח על בר יוחאי, חזר המלאך לעולם הזה וביקש להחריבו, משראהו רשב"י אמר לו: אם לא תלך בשליחותי להקב"ה פעם שניה אגזור עליך שלא תוכל לעלות לשמים, ותהיה מוכרח להדחות למקום בו נמצאים עזא ועזאל, הם המלאכים אשר נדחו מלפני הקב"ה והפילם מן השמים לארץ.

רשב"י המשיך ואמר לו: כאשר תבוא לפני הקב"ה תאמר: אם אין שלושים צדיקים בעולם יספיקו עשרים שכך נאמר "לא אעשה בעבור העשרים", ואם אין עשרים די אם יהיו עשרה שכך נאמר 'לא אשחית בעבור העשרה', ואם אין עשרה דים כוחם של שנים שכך נאמר 'על פי שנים עדים יקום דבר' ואין דבר אלא עולם שנאמר 'בדבר ה' שמים נעשו', ואם אין שנים הרי יש אחד, ואני הוא, ודי כוחו של אחד שכך נאמר "וצדיק יסוד עולם", באותה שעה יצאה בת קול מן השמים ואמרה: אשרי חלקך רבי שמעון, הקב"ה גוזר למעלה ואתה מבטל למטה, עליך נאמר "רצון יראיו יעשה".

כל ימיו אשר חיה אות הקשת לא נהיה

רשב"י הגין על דורו ובימיו לא נראתה הקשת, מפני שלא היו צריכים לאות ברית להגין עליהם, וכמו שאמר בעצמו "יכולני לפטור את כל העולם כולו מן הדין מיום שנבראתי ועד עתה", ומעשה ברבי יהושע בן לוי שהיה אליהו הנביא עוסק עמו בדברי תורה בפתח מערת רשב"י, ונתקשה רבי יהושע בהבנת הלכה, אמר לו אליהו הנביא: התרצה לשאול את שאלתך לפני רבי שמעון בר יוחאי, בא עמי ואני מעמיד אותו לך, קרא אליהו הנביא לרשב"י ואמר לו: הנה בן לוי בא לשאלך בהלכה, שאלו רשב"י הנראתה קשת בימיך, אמר הן, אמר לו רשב"י: אם כן אין אתה בן לוי, ואינך ראוי לכרוז שאני שומע אודותיך, כי הקשת הוא אות ברית שלא יחרב העולם, וכשיש צדיק גמור בעולם אין צורך באות.

דבריו עושים פירות ביטל כמה גזירות

פעם גזרה מלכות רומי הרשעה גזירות על ישראל, שלא ישמרו את השבת, שלא ימולו את בניהם וכו', והיה שם תלמיד חכם גדול ועשיר המקורב למלכות, ורבי ראובן בן איסטרובלי שמו, ועפ"י עצת החכמים החליף מלבושיו לבגדי הגויים, וישב עם גדולי מלכות רומי ומצא חן בעיניהם ואמר להם שלטובת המלוכה הוא שישמרו ישראל שבת שע"ז יהיו עניים, וע"י שימילו את בשר ערלתם יהיו חלשים, וכך ביטל כל הגזירות.

לימים נודע להרומאים שהיועץ שנדמה בעיניהם כמייעץ לטובתם הוא יהודי, עמדו וחידשו את הגזירות ביתר שאת וביתר עוז, דנו חכמי ישראל ביניהם את מי ישלחו לרומי להשתדל לבטל הגזירות, אמרו: ילך רבי שמעון בר יוחאי שהוא מלומד בניסים, ועד היום נתרחשו לו נסים רבים ונפלאים, שנבראו לו מעיין ועץ חרובים בשהותו במערה, לכן ראוי הוא לילך, ואליו יתלוה רבי אלעזר בנו של רבי יוסי.

ברדתם מהספינה ללכת לבית הקיסר, נזדמן להם שד ושמו בן תמליון, ואמר: רצונכם שאבוא עמכם, בכה רשב"י ואמר: הגר שפחת שרה נזדמנו לה שלשה מלאכים בזה אחר זה, ואני אף לא מלאך אחד, אבל יבוא הנס מכל מקום, אמר להם בן תמליון: אני אקדים ואכנס בגופה של בת הקיסר ותשתגע עד שילאו הרופאים להעלות לה ארוכה, ואז תבואו אתם ותאמרו לי "צא", ואתן לכם סימן שבצאתי אשבר את כלי הזכוכית שבבית הקיסר.

הסכים רשב"י ליזה, ועד מהרה פשטה השמועה ברומי שבת הקיסר נשתבשה עליה דעתה, והיא מבקשת שיביאו לפניה את חכם היהודים רבי שמעון בר יוחאי, הסתובבו עבדי הקיסר בחוצות רומי בחפשם אחרי רשב"י, כאשר מצאוהו הכניסוהו בכבוד גדול לארמון הקיסר, גחן רשב"י ולחש באזני הבת ואמר: בן תמליון צא, בן תמליון צא, רשב"י הקפיד לומר את דבריו בלחישה כדי שלא ירגישו בו אחרים, ויסברו שע"י תפילה פעל להצלת בת הקיסר, מיד נסתלק השד מגופה של בת הקיסר והבריאה כאחד האדם, הקיסר שהי' שמח וטוב לב על רפואת בתו פנה לרשב"י ולר"א ואמר לעבדיו שיכניסו אותם לאוצר גנזי המלך ויקחו משם כל מה שלבם חפץ, רשב"י ור"א לא פנו לאוצרות היקרם שנעצו באור יקרות, אלא חיפשו אחרי גזירות השמד, במצאם את האגרת החתומה על שלש הגזירות נטלוה וקרעוה לגזרים.

פעם הגיע רשב"י לעיר לוד ונודע לו שמגיפה שוררת בעיר, הסתובב רשב"י בעיר וראה אנשים נופחים את נשמתם, אמר: כל זה בעיר ואני כאן, גוזרני שתתבטל הגזירה, מיד יצאה בת קול והכריזה: מזיקים, צאו מן העיר, כי רבי שמעון בר יוחאי נמצא בעיר, ואע"פ שהקב"ה הוא גוזר הרי רבי שמעון מבטל, מיד בטלה הגזירה והמגיפה נעצרה, היה שם רבי חנינא אשר התפעל מגדלותו של רשב"י, והלך וסיפר על כך לרבי מאיר, אמר לו רבי מאיר: שבחו של רשב"י מי יכול לעמוד בו, אם לא שהוא כמשה רבינו ע"ה, כמו שמצינו במחלוקת קורח ועדתו אשר לאחריה פרצה המגיפה בישראל ציוה משה לאהרן לקחת מחתה לתת עליה אש שנלקחה מהמזבח ולשים קטורת לכפר על בני ישראל, ויעש כן אהרן ויעמוד בין המתים ובין החיים ותעצר המגיפה, כל זה היה צריך לו למשה לטרוח, ואילו רבי שמעון בר יוחאי בדיבור בלבד ביטל גזירה והמגיפה מעל בני ישראל. (זוהר חדש רות קג ע"א)

* * *

יום אחד יצא רשב"י מביתו וראה את העולם שחשך, אפילה גדולה כסתה את פני תבל, ואור היום כאילו כיסוי עב מכסהו וסותמו מלהאיר, אמר רשב"י לבנו ר"א: אין זה מקרה אלא שהקב"ה חפץ לעשות בעולמו דבר הבה נראה ונתבונן מה מבקש הקב"ה לעשות בעולמו, הלכו רשב"י ובנו ר"א ויצאו חוץ לעיר, והנה לפניהם מלאך אחד דומה להר גדול ונישא, ומפיו בקעו שלושים להבות של אש, שאל רשב"י את המלאך: מה בכוונתך לעשות, השיב המלאך: עומד אני להפוך את העולם ולהחריבו, כי אין בדור הזה שלושים צדיקים, וכך גזר הקב"ה על אברהם אבינו "ואברהם היו יהיה" ,יה"ה בגימטריא שלושים, כי בכל דור ודור צריכים להיות לפחות שלושים צדיקים שיגינו בצדקתם על העולם, אמר לו רשב"י: אבקשך ללכת לפני בורא עולמים ולאמר לו: "בר יוחאי נמצא בעולם, וכוחו שקול כנגד שלושים צדיקים", הלך המלאך בשליחותו, התייצב לפני כסא הכבוד ואמר לו מה שציוה לו רשב"י, אמר לו הקב"ה: לך והחרב את העולם ואל תשגיח על בר יוחאי, חזר המלאך לעולם הזה וביקש להחריבו, משראהו רשב"י אמר לו: אם לא תלך בשליחותי להקב"ה פעם שניה אגזור עליך שלא תוכל לעלות לשמים, ותהיה מוכרח להדחות למקום בו נמצאים עזא ועזאל, הם המלאכים אשר נדחו מלפני הקב"ה והפילם מן השמים לארץ, רשב"י המשיך ואמר לו: כאשר תבוא לפני הקב"ה תאמר: אם אין שלושים צדיקים בעולם יספיקו עשרים שכך נאמר "לא אעשה בעבור העשרים" ,ואם אין עשרים די אם יהיו עשרה שכך נאמר "לא אשחית בעבור העשרה", ואם אין עשרה די כוחם של שנים שכך נאמר 'על פי שנים עדים יקום דבר' ואין דבר אלא עולם שנאמר "בדבר ה' שמים נעשו" ,ואם אין שנים הרי יש אחד, ואני הוא, ודי כוחו של אחד שכך נאמר "וצדיק יסוד עולם", באותה שעה יצאה בת קול מן השמים ואמרה: אשרי חלקך רבי שמעון, הקב"ה גוזר ואתה מבטל, עליך נאמר "רצון יראיו יעשה". (זוהר בראשית לג ע"א)

* * *

פע"א בליל ראש השנה ראה רשב"י בחלומו שבני אחותו יצטרכו לשלם למלכות שש מאות דינרים, פנה אליהם רשב"י ועשאם גבאי צדקה ואמר להם: תשלמו הכל מכיסכם ופרטו כל הוצאה בפנקס מיוחד בסוף השנה נבדוק את החשבון והיה אם הפסדתם ממונכם אשלם לכם עד פרוטה אחרונה, נענה האנשים לדבר רשב"י ובמהלך אותה שנה חילקו בעין יפה מעות לעניים, בשלהי השנה הלשינו עליהם אצל המלכות שהם מסתחרים במשי, דבר שנאסר ע"י השלטונות, כתוצאה מההלשנה אסרום וחבשום בבית האסורים, בא עליהם אחד מאנשי הממשלה בהצעה: אם תרצו להנצל מעונש ב' דרכים יש לפניכם, או שתעשו בגד חשוב למלך, או לשלם קנס שש מאות דינרים, כששמע רשב"י את כל אשר נעשה בא אליהם לבקרם בבית האסורים, ושאלם: כמה מעות הוצאתם בשנה זו לעניים, בדקו את החשבון ומצאו שחילקו לאביונים שש מאות דינרים פחות ששה דינרים, אמר להם רשב"י: תנו לי ששה דינרים ואשחרר אתכם ממעצרכם, עמדו ונתנו לו בהצנע ששה דינרים, הלך רשב"י ושיחד בהם את השליח שלא יספר למלך על אודות הענין, כשיצאו לחפשי שאלו את רשב"י: אם ידעת מקודם מדוע לא אמרת לנו את אשר יקרה אותנו באחרית הימים ואז בחפץ לב היינו נותנים גם ששה דינרים אלו לעניים, ולא היה לנו את כל העגמת נפש הלזו, השיב להם רשב"י: ידעתי גם ידעתי שבשמחה רבה הייתם נותנים את כספכם לעניים, ולמרות זאת נמנעתי מלגלות לכם על אודות הגזירה לפי שרציתי לזכותכם במצות צדקה לשם שמים. (ויקרא רבה לד, יב.)

* * *

רשב"י ישב פעם בפתח שערי העיר לוד, זקף עיניו וראה את השמש מאירה במלוא עוצמתה, לפתע נתעמעם אורה שלש פעמים עד שחשך האור ונראו בשמש צבעי שחור וירוק, פנה רשב"י לבנו רבי אלעזר: בני, בוא אחרי כי וודאי נגזרה גזירה מלמעלה והקב"ה מבקש להודיעני ששלושים יום תלוי הדבר שנגזר בעליונים ואין הקב"ה עושה דבר עד שמודיע לצדיקים, וזה שכתוב "כי לא יעשה ה' אלוקים דבר כי אם גלה סודו אל עבדיו הנביאים", החלו מהלכים ונכנסו לכרם, שם ראו נחש גדול בא במרוצה ופיו פתוח ולוהט בעפר הארץ, התנער רבי שמעון וחבט בידיו על ראש הנחש, ובעוד שהנחש משפיל את פיו הבחין רשב"י שלשונו מרחשת, אמר לו: עכנאי עכנאי לך ואמור לנחש העליון שרבי שמעון בר יוחאי נמצא בעולם, הרכין הנחש את ראשו לתוך בור אחד שבעפר ואז הוסיף רשב"י ואמר: גוזרני, כשם שהנחש התחתון חזר לנקב העפר, כן העליון יחזור למקומו, נשאו רשב"י ובנו ר"א תפילה לה' ובעוד שפתותיהם רוחשות תפלה ותחנונים, שמעו קולו של כרוז האומר: הממונים על גזירות הכנסו למקומכם כי רבי שמעון בר יוחאי ביטלן, אשריך רשב"י שריבונך חפץ ביקרך יותר מכל בני העולם, במשה רבינו נאמר "ויחל משה" שאחזתו מחלה, ואתה רשב"י גוזר גזירה והקב"ה מקיים, הוא גוזר ואתה מבטל, מיד ראה רשב"י שהחמה שבה להאיר כבתחילה, והשחור חלף כלא היה, נענה ואמר: וודאי כבר נתמתקו הדינים בעולם, נכנס לביהמ"ד ודרש "כי צדיק ה' צדקות אהב ישר יחזו פנימו". (זוהר ויקרא טו ע"א)

* * *

בעיר צידון התגוררו זוג ששהו עשר שנים ולמגינת לבם לא זכו להפקד בזרע של קיימא, באו לפני רבי שמעון בר יוחאי ובקשו להפרד אמר להם: בקשה אחת לי אליכם ואל תסרבו לי, כשם שנשאתם זה ליזה מתוך אכילה ושתיה, כך תפרדו לדרכיכם מתוך אכילה ושתיה, בני הזוג קיימו בנאמנות את דברי רשב"י וערכו סעודה מכובדת אשא אליה הוזמנו תלמידי חכמים ועניים, בעת הסעודה כטוב לב הבעל ביין אמר להאשה: ראי כל חפץ טוב שיש לי בבית טלי אותה ולכי לבית אביך, המתינה האשה ובראותה כי תרדמה נפלה על בעלה הורתה לעבדיה לשאתו במיטתו לבית אביה, בחצי הלילה נעור הבעל משנתו וכיון שפג יינו התבונן ומצא עצמו במקום זר, פנה בשאלה לרעייתו: מה לי ולבית אביך אשר הבאת אותי הלום, השיבה האשה: וכי לא כך אמרת לי אמש, כל חפץ טוב שיש בביתי טלי אותו ולכי לבית אביך, ובכן אין לי חפץ טוב יותר ממך, חזרו השנים לרשב"י וסיפרו לו את אשר ארע, בראות רשב"י את האהבה השרויה בין בני הזוג עמד וביקש עליהם רחמים ונפקדו. (שיר השירים רבה א)

* * *

פעם אחת היה רשב"י מהלך בדרך יחד עם בנו ר"א ותלמידיו רבי אבא ורבי יוסי ורבי יהודה, בדרך הילוכם הגיעו לאמת המים, ורבי יוסי החליק במדרון לתוך המים עד שבגדיו נרטבו, אמר רבי יוסי: החריצים ובקעי המים שבני אדם עושים בשדותיהם להעברת המים קשים הם, מי יתן שלא היו נעשים, בשמוע רשב"י את דברי רבי יוסי הוכיחו ואמר: מדוע אתה אומר כן הרי משמשי העולם הם, ואין לנהוג בזיון בהם ואפילו אם הם מזיקים, שנאמר "וירא אלוקים את כל אשר עשה והנה טוב מאוד", וירא אלוקים את כל אשר עשה כל כולו משמע ואפילו נחשים ועקרבים אע"פ שהם נראים מחבלי העולם בכולם כתוב והנה טוב מאוד, עודם מדברים והולכים בדרכם והנה ראו נחש עובר על פניהם במרוצה, אמר רשב"י: נחש זה הולך לעשות עבורינו נס, ואכן כפי שאמר כן היה, הנחש נתקל באפעה (נחש מסוכן מאוד) ונאבקו זה בזה עד שנפלו מתים, כשהגיעו בני החבורה הקדושה ראו את שני הנחשים מוטלים מתים, הודה רשב"י להקב"ה ואמר: ברוך אבינו הרחמן אשר עשה עמנו נס ופלא, שכל אדם המביט באפעה בעודו חי, או כשהאפעה מסתכל על האדם, הראיה עצמה גורמת לו נזק ובוודאי לא ינצל ממנו וכ"ש אם הנחש עצמו מתקרב להאדם, קרא עליו "לא תאונה אליך רעה ונגע לא יקרב באהליך", והוסיף רשב"י ואמר: בכל דבר עושה הקב"ה שליחותו, ואין לנו לנהוג בזיון בכל מה שבר השי"ת ועל זה נאמר "טוב ה' לכל ורחמיו על כל מעשיו" ונאמר "יודוך ה' כל מעשיך". (זוהר אמור קו ע"ב)

* * *

פעם אחת גזרה מלכות רומי הרשעה גזירות על ישראל, שלא ישמרו את השבת, שלא ימולו את בניהם וכו', והיה שם תלמיד חכם גדול ועשיר המקורב למלכות, ורבי ראובן בן איסטרובלי שמו, ועפ"י עצת החכמים החליף מלבושיו לבגדי הגויים, ויושב עם גדולי מלכות רומי ומצא חן בעיניהם ואמר להם שלטובת המלוכה הוא שישמרו ישראל שבת שע"ז יהיו עניים, וע"י שימילו את בשר ערלתם יהיו חלשים, וכך ביטל כל הגזירות.

מעמד הדלקה רבתי

בהשתתפות כ"ק אדמו"ר שליט"א

בראשות כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א

ל"ג בעומר – יום א' בחקותי

בשעה הגדול בחצר בית מדרשינו הגדול

ויכ
אנו
ד

זיכערהייט מאָנאַמען

אַזוי ווי עס קומט זיך צונויף בליעה"ר אזא ציבור הרבבות, איז געווארן אונטערגענומען וויכטיגע זיכערהייט מאסנאמען, און מ'בעט דעם ציבור זיך צו האלטן צו די אנווייזונגען מיט פּאַרשטענדעניש.

- אַ גרעסערע וואָך פון זיכערהייט אינסטאנצן וועלן זיין אנווענדט אַרום די שטח הדלקה.
- בשעת'ן אנצינדן די הדלקה זאָל מען נאר טאנצן רינגען. און בשו"א נישט טאנצן אהין און צוריק, נאר טאנצן רינגען, און עס האָט שוין אין די פאַרגאַנגענע יאָרן גרוים געווען אַ שטאַרקע סכנה.
- ביים אריינקומען און אהיינגיין צווישן דעם ציבור זאָל מען גיין רואיג און גלאַטן, און זיך ח"ו נישט שטופּן אַז עס זאָל נישט קומען לידי סכנה.
- על כל צרה שלא תבוא ועט זיין צוגעשטעלט מערערע הצלה סטאנציעס סיי ביי די מערב און סיי ביי די פרוינ, מיט ספעציעלע באציונגען טאוולן, אויב דאַרפט איר סיי וועלכע הילף, ביטע נישט אריינפאלן אין אַ פּאניק נאר בעטט פאר הילף ביים נאַנסטטע הצלה סטאנציעס.
- פאר סיי וועלכע הילף קענט איר זיך וועגן צום הדלקה קאָמאנד צענטער אויף 845.774.4040 #138.
- ביי די אריינגאנג צום שטח הדלקה סיי ביי די מערב און סיי ביי די פרוינ ועט זיין אַ ספּעציעלע "חברים סטאנציע" וואו מ'וועט פאַרטיילן ספעציעלע סטיקער'ס אנצוטון פאר די קינדער, אין פאַל אַ קינד וועט פאַרלירן זאָל מען אים קענען אידענטיפיצירן.
- אויב טרעפט איר אַ פאַרלוירענע קינד, ביטע אים ברענגן צום פובליק טעפטי קאָמענט סענטער.

טראַפיק דעסאַלן

די גאַנצע סדר פון טראַפיק איז היי-יאָר געווארן איבערגעמאכט לתועלת הציבור, ביטע אינאכט נעמען אלע דעסאַלן:

- די צענטראַלע גאַסן וועלן זיין פאַרמאַכט פאַרן פאַרקער, און עס וועט נישט זיין די מעגליכקייט צו קומען מיט פריוואטע קאַרס, דערביבער ביטע נאר נוצן די פובליק טראַנספאָרטאַציע.
- היי-יאָר וועט די פובליק פאַרקינג זיין בלויז ביי די שטחים אַרום קרית יואל, אַנדערש ווי ביז היינט וועט אין קרית יואל זעלבסט נישט זיין קיין פובליק פאַרקינג.
- די גאַסן וועלן ווערן אפגעשפארט פאַר'ן פאַרקער אום 5:30 נאכמיטאָג, ביטע זיך אויסטכנען נישט צו דאַרפן אַרומפאָרן נאָך די צייט. (צוליב באזונדערע מצפה מיט די נאכן וועלן וועלן פארמאכט).
- ספעציעלע באַאמטע וועלן פאַרסירן די אפגעשפארטע גאַסן אָן קיין אויסנאַם, ביטע אויספאלגן די אַנווייזונגען, און זיך נישט אפשטעלן און פרובירן אַריינצופאָרן וויל דאָס שטערט די טראַפיק פון אַלע קאַרס.
- קאַרס אויף די אפגעשפארטע גאַסן וועלן ווערן אויטקגעשלעפט אנגעהויבן פון 5:30 (אין מרומים זאָס וועדטיש קענען אינפיניטי מאָנאַשאַ צופרי), און התורה חסה על ממונם של ישראל.
- נעמט וואס קומען צו חתונות זאָלן אריינקומען פון די בעקערשאַון אַריינגאנג, וויל פון די אַנדערע זיידן וועט מען נישט קענען אַנקומען, צוליב די אפגעשפארטע גאַסן.
- די פאַרקינג ביי די חתונה-זאלן איז דעזיגנירט פאר די משתתפים ביי די שמחות, ביטע זיך רעכענען און נישט פאַרקירן ביי די חתונה זאָלן.
- צו פאַרזיכערן אַ גוטע שבועה טראַפיק-פלוס פאר אלע הונדערטער באַאמט און שאָטל'ס וועלן די גאַסן זיין פארמאכט ביז אַ שעה נאָכן פאַרענדיגן די מעמד הדלקה.
- מען וועט בעז"ה קענען הערן כסדר-היגע "לייוו טראַפיק אפדעיט'ס" מיט אינפארמאציע און אנווייזונגען אויבער פאַרקינג און טראַפיק אַרום די שטאָט, רופט אריין אויף 'קול מאַמאַר' #7 845.537.4000 צו הערן די "לייוו טראַפיק אפדעיט'ס".
- פאר סיי וועלכע הילף קענט איר זיך וועגן צום הדלקה קאָמענט צענטער אויף #138 845.774.4040

פאַרקינג און שאַטל'ס

אַזוי ווי די שטאָט וועט זיין אפגעשפארט פאַרן פאַרקער פון קאַרס, דערביבער וועט וועלן צוגעשטעלט מאסיווע "פובליק פארקינג" שטחים ארום די שטאָט, מיט כסדר-דיגע שאטל'ס אהין און צוריק.

- האָרס ביים עקזיט 129 פון ד 17 וועט זיין צוגעשטעלט די ריזן "פארק ענד רייד" שטח אויפן "אראנדש ענד ראקלענד ראוד" צו פאַרקירן קרוב צו 1000 אויטאָס.
- די אדרעס אריינצוליינן אינעם GPS איז:
  28 Orange and Rockland Rd, .Monroe, NY 10950
- אנגעהויבן פון 6:30 ביז נאכן מעמד הדלקה וועלן כסדר קומען שאטל'ס אהין און צוריק - פון די גרעסטערע פארקינג פלעצער, אַ קורצע וועג פון 10-12 מינוט.
- די שאטל'ס וועלן אראפלייגן און אויפנעמען דעם ציבור ביי פאַרעסט קאָר. העיס.
- עס וועט זיין באזונדערע שאטל'ס פאר מענער און פרויען.
- מ'בעט זייער אויסצופאלגן די אנווייזונגען פון די עסקנים ביי די "פובליק פארקינג" וועלכע וועלן דירעקטירן די טראַפיק.
- ביטע געבט אכטונג נישט איבערצולאזן שמוץ ביי די פאַרקינג ערטער, אַז עס זאָל אַרויסקומען די ריכטיגע קידוש ה'.

מיגע ויזנגען

מאַסן טראַנספאָרטאַציע

אין ליכט פון די איבערגעמאַכטע טראָפיק איבער די שטאָט, איז היי-יאָר שטאַרק פאַרבעסערט געווארן די מאַסן טראנספאָרטאציע סיסטעם, סיי פון איבער גאנץ קרית יואל און סיי פון אנדערע שטעט.

קרית יואל צענטער:

- עס איז צוגעשטעלט א ריזן פלאָטע פון באַסעס וועלכע וועלן קורסירן אינבער די גאנצע שטאָט, פון דעסטוועגן איז ראַסטאַם פאר די וואָס וואוינען נישט וויט צו גיין צופוס.
- **מענער באַסעס:** וועלן אַרומפאָרן די שטאָט פון 6:30 ביז 7:30.
- די מענער באַסעס וועלן אַראָפלייגן דעם ציבור ביי פאַרעסט קאָר. הציס. אָון ביים אהיימגיין וועלן די באַסעס וואַרטן אויף הציס קט.
- **פרויען באַסעס:** די באַקוועמע וועלעדזש טראנזיט באַסעס וועלן קורסירן פאר די פרויען פון 6:45 אוֹן וויטער.
- די פרויען באַסעס וועלן אַראָפלייגן ביי פארעסט קעגן אינבער די ביהמ"ד, אוֹן דורכאויס די גאַנצע צייט פון די הדלקה וועלן די באַסעס כסדר אהיימפירן די פרויען פון פארעסט קעגן אינבער די ביהמ"ד.

קרית יואל וויסיערע געגנטער:

- עס איז צוגעשטעלט א ריזן פלאָטע פון באַסעס פון אַלע געגנטער, אונטערוועגס אוֹן אַפּערוויס דורך דרכי ישר באס קאמפאני.
- **מענער באַסעס:** וועלן ארומפאָרן אום 6:45, אוֹן צוריק פאָרן נאָך די הדלקה פון מרדכי שעהר בלוום. די רעכטע ציים.
- **פרויען באַסעס:** וועלן ארומפאָרן אום 7:00, אוֹן צוריק פאָרן נאָך די הדלקה פון מרדכי שעהר בלוום. די לינקע ציים.

וויליאַמסבורג:

- 5:45 פון בעדפאָרד העכער די הייוויי, פאָרן ספּעציעלע פריי פון $40 א ראַונד טריפ, אוֹן צוריק נאָכן הדלקה פון שאָפּינג סענטער.

בארא פארק:

- 5:30 פון 14 ביז 53, פאָרן ספּעציעלע פריי פון $40 א ראַונד טריפ, אוֹן צוריק נאָכן הדלקה פון שאָפּינג סענטער.

מאַנסי:

- **מענער:** פון 6:00 ביז 7:00 פאָרנט פון ביהמ"ד הגדול 13 מאַנסי בלוום.
- **פרויען:** 6:45 פון מאַנסי בלוום. קאָר. ניסן קט.
- פאָרן פריי פון $15 א ראַונד טריפ, אוֹן צוריק נאָכן הדלקה פון ליפּא פריעדמאַן לעין (אין בויקס מון שאָפּינג סענטער).

לעיקווּוד:

- 4:45 פון בית מדרשינו הגדול אויף איסט קענעדי בלוום. פאָרן פריי פון $65 א ראַונד טריפ, צוריק נאָכן הדלקה פון ליפּא פריעדמאַן לעין (אין בויקס מון שאָפּינג סענטער).

מאַנטריאַל:

- 11:15 פאָרומיטאָג פון בית מדרשינו הגדול, פאָרן פריי פון $180 א ראַונד טריפ, אוֹן צוריק נאָכן הדלקה פון מרדכי שעהר בלוום. עס וועט דאָרט זיין צוגעגרייט מזונות אוֹן געטראַנקן.
- **וואַרימע אינערביס:** עס וועט זיין צוגעשטעלט וואַרימע אינערביס דורכאויס די מעמד, אז די אלע וואס קומען פון וויסיערע, נעמט אזעלכע זאכן מיט דערצאָן דאס האַרץ.

כלליות'דיגע אָנווייזונגען

מענער אָנווייזונגען

- מען בעטט אלע נעמט אז בשעת די ריקודין זאל מען זיך צושטעלן מיט די איידעלע גוטיגע ריקודין פונעם ציבור הרבנות חסידים ואנשי מעשה, אוֹן נישט צושטערן די שמחה מיט וויליגע צעלאָמטע טענץ.
- די שטה הדלקה איז ענגע גרוים, אוֹן מ'קען גוט מיטהאָלטן פון אלע זיידן, אזוי אויך איז אריינגעלייגט געווארן שטארקע כוחות אז אינעראל זאל די מאוד טיסטען זיין אויספּרויון אינבער די נאַנצע שטח כדי עס זאָל נישט קומען צו קיין סכנה.
- בהיכלי ביהמ"ד הגדול ועט זיין צוגעשטעלט סיגנה אוֹן שטעקאות בהרחבה גדולה זיך צו דערקאָפן די הָארץ במשך די נאַנצע צייט.
- **וואַרימע אינערביס:** עס וועט זיין צוגעשטעלט וואַרימע אינערביס דורכאויס די מעמד, אז די אלע וואס קומען פון וויסיערע נעמט אזעלכע זאכן זיך קענען דערקאָפן דאס האַרץ.
- עס וועט זיין צוגעשטעלט ביי אלע זיידן "וואַסער סטאָנציעס" מיט קאָלטע וואַסער להשקות נפשות צמאים.
- די פאָשע לאָבי פון די בנין מבצר הכוללים וועט זיין אפן פאר צרכי ציבור, און מניני מערב.
- תיכף נאָכן מעמד ההדלקה וועלן פארקומען מערע"ע מיני מערב אין ביהמ"ד הגדול.
- צוליב די גדלי הציונות, זאָלן די מענער נישט גוזיין נאָכט צום נעיע וואס שילט אפ צווישן מענער און פרויען לענגאוויס גארפילד רד.
- **ביים אהיימגיין נאָכן מעמד ההדלקה זאָלן די מענער נישט אריבערגיין צו פארעסט ביים קאמוניטער פארקוינג לאָט, נאר ביים דורכגאַנג פון 7 גאַרפיעלד רד.**

פרויען אָנווייזונגען

- די גאנצע שטח אקעגן דער מעמד הדלקה אויף גאַרפיעלד רד. אנגעהויבן פון העיט ביז נאָכן ביהמ"ד הגדול, איז באשטימט פאר פרויען.
- **פרויען מיט קטי־דזשעס זאָלן בלויז גיין צום קומוניטי פארקינג לאָט, כדי ס'זאָל נישט קומען צו קיין סכנה.**
- די ביהכ"ד פאר די פרויען וועט זיין ביי די פארקינג לאָט פון קרן יואל משה.
- עס וועט זיין א ספּעציעלע קראָס־וואלק צו אריבערגיין פארעסט רד. צו קרן יואל משה, ביטע אויספאָלגן די אָנווייזונגען.
- נאָכן פארעדיגן די מעמד הדלקה, זאָלן די פּחיות וד וויסי מעגליך זיך נישט באַווען מיט העיט קט. וואו עס וועלן זיין די מענער באַסעס.
- על כל צרה שלא תבוא ועט זיין צוגעשטעלט מערערע הצלה סטאַנציעס ביי די פּרויען, מיט ספּעציעלע באַציכונגען שוואָנק, אויב דאָרפט איר סיי וועלכע הילף ביטע זיך האלטן ראָיג אוֹן נישט אריינפאלן אין א פאניק וואס שטערט פון די הצלה־לייט צו קומען באַהאַנדלן די סיטואציע, נאר בעזט פאר הילף ביים נאַנטסטע הצלה סטאנציעס.

ביים אהיימגיין פון די הדלקה

- כדי צו קומען אויסקלאָרן די טראפיק פון די הונדערטער פובליק־טראנספּארטאציע באַסעס נאָכן מעמד הדלקה, בעט מען תושבי קרית יואל זיך נישט צו באַנוצן מיט די קאָרס נאָכן מעמד הדלקה, לכה"פ פאר די ערשטע האלבע שעה, כדי צו גיבן א גלעטלעכייט אז די אויסשטאטיטע טראפיק זאָל קומען אַרויספאָרן און די טראפיק אויבער די גאָטן זאָל צוריק ניין צום רוהיק.

לימים נודע להרומאים שהיועץ שנדמה בעיניהם כמייעץ לטובתם הוא יהודי, עמדו וחידשו את הגזירות ביתר שאת וביתר עוז, דנו חכמי ישראל ביניהם את מי ישלחו לרומי להשתדל לבטל הגזירות, אמרו: ילך רבי שמעון בר יוחאי שהוא מלומד בניסים, ועד היום נתרחשו לו נסים רבים ונפלאים, שנבראו לו מעיין ועץ חרובים בשהותו במערה, לכן ראוי הוא לילך, ואליו יתלוה רבי אלעזר בנו של רבי יוסי. ברדתם מהספינה ללכת לבית הקיסר, נזדמן להם שד ושמו בן תמליון, ואמר: רצונכם שאבוא עמכם, בכה רשב"י ואמר: הגר שפחת שרה נזדמנו לה שלשה מלאכים בזה אחר זה, ואני אף לא מלאך אחד, אבל יבוא הנס מכל מקום, אמר להם בן תמליון: אני אקדים ואכנס בגופה של בת הקיסר ותשתגע עד שילאו הרופאים להעלות לה ארוכה, ואז תבואו אתם ותאמרו לי "צא", ואתן לכם סימן שבצאתי אשבר את כל כלי הזכוכית שבבית הקיסר. הסכים רשב"י לזה, ועד מהרה פשטה השמועה ברומי שבת הקיסר נשתבשה עליה דעתה, והיא מבקשת שיביאו לפניה את חכם היהודים רבי שמעון בר יוחאי, הסתובבו עבדי הקיסר בחוצות רומי בחפשם אחרי רשב"י, כאשר מצאוהו הכניסוהו בכבוד גדול לארמון הקיסר, גחן רשב"י ולחש באזני הבת ואמר: בן תמליון צא, בן תמליון צא, רשב"י הקפיד לומר את דבריו בלחישה כדי שלא ירגישו בו אחרים, ויסברו שע"י תפילה פעל להצלת בת הקיסר, מיד נסתלק השד מגופה של בת הקיסר והבריאה כאחד האדם, הקיסר שהי' שמח וטוב לב על רפואת בתו פנה לרשב"י ולר"א ואמר לעבדיו שיכניסו אותם לאוצר גנזי המלך ויקחו משם כל מה שלבם חפץ, רשב"י ור"א לא פנו לאוצרות היקרים שנצצו באור יקרות, אלא חיפשו אחרי גזירות השמד, במצאם את האגרת החתומה על שלש הגזירות נטלוה וקרעוה לגזרים.

* * *

רבי יצחק תלמידו של רשב"י היה יושב יום אחד לפני פתח ביתו של רבי יהודה והיה עצוב ומדוכא, יצא רבי יהודה מביתו ומצאו לרבי יצחק יושב עצב, שאלו רבי יהודה: מה יום מיומיים, אמר לו רבי יצחק: ברצוני לבקשך שלש בקשות, האחת, כאשר תאמר דברי תורה ותזכיר מדברי תאמר גם את שמי, כדי שיוזכר שמי בין החיים, שנית, שתלמד את בני תורה כדי שיגדל לתלמיד חכם, ואף גם זאת שבכל ימי האבלות על מותי תצא אל קברי ותתפלל לעילוי נשמתי, שאלו רבי יהודה: מנין לך כי הגיע זמנך למות, השיב לו רבי יצחק: שני סימנים בידי, האחד, שבכל לילה כאשר הנשמה מסתלקת מן האדם, רואה אני אותה והיא מאירה, אך עתה אין נשמתי מאירה לי בחלומי, והשני בכל עת שהייתי מתפלל בהגיעי לברכת "שומע תפילה", הייתי רואה את הצל שלי ממולי ועתה איני רואהו, ומתוך סימנים אלו יודע אני כי קרובה זמני להסתלק מהאי עלמא, אמר לו רבי יהודה: כל מה שביקשת ממני אעשה כדבריך, אבל גם לי יש בקשה אליך, שבעולם העליון תבחר את מקומי לידך למען אהיה בחברתך כפי שהייתי בחברתך בעולם הזה, בכה רבי יצחק ואמר לרבי יהודה: בבקשה ממך, אלא תעזבני לבדי בימים אלו, הלכו שניהם אל רשב"י ומצאוהו יושב ועוסק בתורה, הרים רבי שמעון את עיניו וראה את רבי יצחק עומד לפניו, הסתכל בו רבי שמעון וראה את מלאך המות מרקד לפניו, נעמד רשב"י ואמר: גוזר אני מי שרגיל לבוא אצלי יבוא, ומי שאינו רגיל לבוא אצלי אל יבוא, תוך כדי דיבורו נטל את ידיו של רבי יצחק וקירבו אליו, נכנסו רבי יהודה ורבי יצחק לביתו של רבי שמעון ומלאך המות נשאר בחוץ מאחר שלא התיר לו רשב"י להכנס, ראה רבי שמעון כי לא נשאר לרבי יצחק כי אם שעות מספר עד זמן פטירתו של רבי יצחק, רשב"י התחיל לעסוק עם רבי יצחק בתורה, ואמר לבנו רבי אלעזר: שב בפתח הבית ואם תראה מאן דהוא אל תפנה אליו ואל תדבר עמו וכל מי שרוצה להכנס אל הבית השבע אותו בשבועה שלא יכנס, שאל רשב"י את רבי יצחק: האם ראית את אביך היום, כי למדנו שבשעה שאדם מסתלק לבית עולמו באים אליו מעולם הנשמות אבותיו וקרוביו, השיב רבי יצחק: עד כה עדיין לא ראיתי את צורת אבי, קם רבי שמעון ואמר: רבונו של עולם, רבי יצחק ממיודעינו הוא והוא בביתו מ"שבעת העינים" [הם שבעת בני החבריא שנותרו בחיים בצאתם מהאדרא רבא] אוחז אני בו ומבקשך אנא תן לי אותו, יצאה בת קול מן השמים ואמרה: נתקבלה תפילתך לפני כסא הכבוד במרומים, והרי רבי יצחק שלך הוא ובידך נמסר, אך תביאהו עמך בעלותך למרומים לשבת על כסאך בעולם העליון, ענה רבי שמעון: בוודאי כך אעשה ואביאנו עמי ביום פטירתי, תוך כדי דברים אלו שמע רבי אלעזר - שישב בפתח הבית - את מלאך המות מפטיר ואומר: אין הדין קיים במחיצתו של רבי שמעון, הביט רשב"י על רבי יצחק וראה שהוא חיור כולו ורועד מפחד, אמר רשב"י לבנו שיבוא מפתח הבית להרגיע את רבי יצחק, וכבר סובב רשב"י פניו מהם והיה עוסק בתורה, מרוב חולשה נתנמנם רבי יצחק ובחלומו רואה את אביו שאומר לו: בני, אשרי חלקך בעולם הזה ובעולם הבא, בין עלי עץ החיים שבגן עדן אתה יושב, אילן גדול וחזק הוא רבי שמעון בר יוחאי והוא מחזיקך בין ענפיו, אשרי חלקך בני, אמר רבי יצחק לאביו: אבי מה מצבי ומעמדי בעולם האמת, השיב האב: שלשה ימים היו מכינים בחיפזון את חדר משכבך ופתחו בחדר חלונות שיאירו לך מארבע רוחות העולם, ואני ראיתי מקומך ומחיצתך ושמחתי מאוד אמרתי אשריך בני, אך הייתי מצטער על בנך הקטן שעוד לא זכה לתורה ואתה לא תזכה לחנכו, שנים עשר צדיקים מן החברים היו אמורים להקביל פניך, ובעוד הם מוכנם לצאת נשמע קול בעולמות העליונים המכריז: מי הם החברים העומדים לצאת לקראת רבי יצחק, תשארו במקומותיכם, כי רשב"י התפלל עליו עליו שלא ימות ובקשתו נתקבלה, שאל רבי יצחק את אביו: לכמה זמן האריכו את ימי עוד בעולם הזה, השיבו האב: סוד זה אין לי רשות לגלות כי אין מודיעים לאדם ימיו ושנותיו, אולם זאת אודיעך כי בשמחה הגדולה של רשב"י ביום פטירתו שם תהיה יחד עמו ואתה תערוך שולחנו, כתום המחזה שראה רבי יצחק בחלומו נעור משנתו והיה צוחק ופניו מאירים, התבונן בו רבי שמעון ואמר: בוודאי דבר חדש שמעת בשנתך ורזים נגלו לך, השיב רבי יצחק: אכן כך הדבר, וסיפר רבי יצחק לרשב"י כל מה שראה בחלומו, כאשר סיים לספר השתטח רבי יצחק על הארץ לפני רגליו של רבי שמעון בהכרת טובה ותודה על הצלת חייו. (זוהר ח"א ריז א, והרמ"ק מוסיף בספרו: עשרים שנות חיים נוספו לו לרבי יצחק בזכות תפילתו של רשב"י, וביום ל"ג בעומר יום פטירתו של רשב"י נפטר גם רבי יצחק, ולפי המסורת קבור רבי יצחק בחצר

ציון הרשב"י בכניסה לחצר בצד ימין)

שלום רב על משכבו

כשחלה רשב"י נכנסו אליו שלשה תלמידיו רבי פנחס ורבי חיא ורבי אבא, אמרו לו: מי שהוא עמוד העולם נוטה למות, אמר להם: אין בית דין של מעלה מעיינים בדיני, שהרי אני רואה שאיני נמסר למלאך ולדין של מעלה, אלא הקב"ה בעצמו דן את דיני, ואני אכנס לעולם הבא דרך שלשה עשר פתחים, שלא עברו בהם אלא האבות, ולא יהיה מי שיעכב בידי, הוסיף רשב"י ואמר דבר מה, וראו תלמידיו הנמצאים בבית שבאו לבקר, שאיננו נמצא שם, תמהו מאוד, ואף אחד מהם לא היה יכול להוציא הגה מפיו מרוב פחד שנפל עליהם.

דין ריח"א ובר ריח"א

בעודם יושבים שם, עלו באפם ריחות של בשמים רבים, וכל אחד ואחד מהם חזר והתאושש, עד שראו את רבי שמעון שנראה כמדבר עם אדם, אולם לא ראו אדם אחר מבלעדיו, לאחר זמן מה שאל אותם רשב"י: האם ראיתם דבר מה, אמר לו רבי פנחס: לא, אלא שכולנו תמהים על שלא ראינו אותך על מיטתך זמן רב, וכשראיניך עלו באפינו ריחות בשמים של גן עדן, ושמענו את קולך מדבר ולא ידענו מי מדבר עמך, אמר להם רשב"י: ולא שמעתם דיבור אחר חוץ משלי, השיבו לו: לא, אמר להם: כנראה שאין אתם ראויים עדיין לראות פניו.

מקום בחר בשמיא עם הנביא אחיה

אחר כך אמר להם רשב"י: כעת שלחו אחרי מן השמים והראו לי את מקומם של הצדיקים בעולם הבא, ולא נשא חן בעיני מקומי המיועד, רק חפצתי במחיצתו של אחיה השילוני, ובחרתי מקומי שם וחזרתי, ובאו עמי שלש מאות נשמות צדיקים, ובראשם היה אדם הראשון, והוא אשר ישב לידי ודיבר עמי, לאחר מכן נתקרב אליו רבי אלעזר בנו ואמר לו: אבי, היכן מקומי שם, אמר לו רבי שמעון: אשרי חלקך, בני, זמן רב יעבור שלא תהיה קבור עמי, אבל בעולם הבא בחרתי מקום בשבילי ובשבילך.

אש דת השערה

באותו יום שרשב"י עמד להסתלק מן העולם התכנסו החברים לבית רבי שמעון והבית הי' מלא על כל גדותיו, זקף רשב"י את עיניו וראה שהבית נתמלא, בכה רבי שמעון ואמר: בפעם הקודמת כאשר הייתי חולה, היה רבי פנחס בן יאיר לפני, ועד שבירדתי את מקומי בגן עדן המתינו לי, וכשחזרתי סבבה האש לפני, ומעולם לא פסק פרגוד של אש לפני, ולא נכנס אדם אלי אלא אם כן קיבל רשות, ותה רואה אני שפסק האש וכל הבית מלא.

בעוד שהיו יושבים, פתח רבי שמעון את עיניו, וראה מה שראה, ואש ירדה מן השמים והקיפה את הבית, הכל יצאו החוצה ונותרו רק רבי אלעזר בנו ורבי אבא ושאר החברים ישבו בחוץ.

אמר רשב"י לר"א בנו: היכן הם החברים, קם ר"א והכניס אותם וישבו לפניו, נשא רשב"י את ידיו והתפלל תפילה, והיה שמח ואמר: "אותם החברים שהיו בבית ה"אדרא" יבואו לכאן", יצאו כולם ונשארו רק רבי אלעזר ורבי אבא ורבי יהודה ורבי יוסי ורבי חיא.

גילה מדרש הנעלם

אמר להם רשב"י: הרי עתה שעת רצון היא, ואני רוצה להכנס לעולם הבא בלי בושה, והרי דברים קדושים שלא גליתים עד עתה ברצוני לגלותם כעת, שלא יאמרו כי בחסרון הסתלקתי מן העולם, וכך אסדר אתכם: רבי אבא יכתוב, ורבי אלעזר בני ישנן ויחזור הדברים, ושאר החברים יהגו בלבם.

עמד רבי אבא מאחורי כתפיו, ורבי אלעזר בנו לפניו, אמר לו רשב"י: "קום בני, שהרי אחר יושב באותו מקום", קם רבי אלעזר, ורשב"י ממשיך ואומר: כמה שונה שעה זו מה"אדרא רבא" שבאדרא הזדמן הקב"ה ומרכבותיו, ועתה בא הקב"ה בלוית הצדיקים שבגן עדן, הרי רב המנונא סבא כאן, וסביב לו שבעים צדיקים מעוטרים בעטרות מבהיקות, שבאים לשמוע בחדוה דברים אלו שאני אומר.

בעוד רבי שמעון יושב אמר: "הרי נשמת רבי פנחס בן יאיר כאן, הכינו לו את מקומו", נזדעזעו החברים ועמדו ממקמם וישבו בירכתי הבית, ורבי אלעזר בנו ורבי אבא נשארו על מקומם לפני רשב"י.

פתח רשב"י ואמר "אני לדודי ועלי תשוקתו" כל הימים שהייתי קשור לעוה"ז לא נתקשרתי אלא בהקב"ה, ולפיכך עכשיו "ועלי תשוקתו", שהוא וכל פמליא דילי' באו לשמוע בשמחה דברים סתומים.

פתח את פיו בחכמה הויא אור תעלומה

כאן התחיל רשב"י לגלות סודות התורה ורזין דרזין, בתוך דבריו אמר רשב"י: "עד עכשיו היו דברים אלו שגיליתי כאן מכוסים ונסתרים, ורציתי להסתירם לעולם הבא משום ששם שואלים אותנו שאלות בחכמה כמו שכתוב 'והיה אמונת עתיך חוסן ישועות חכמה ודעת' אבל עתה אני רואה שרצון הקב"ה שאגלה את הסודות, כדי שאכנס בלא בושה לפני ארמנותיו".

אח"כ אמר: עד עכשיו הייתי ירא לגלותם, וכעת הם נתגלו, גלוי וידוע לפני קוב"ה שלא לכבודי ולא לכבוד בית אבא עשיתי זאת, אלא כדי שלא אכנס בבושה לפניו, זאת ועוד מפני שראיתי שהקב"ה וכל אלו צדיקי אמת הנמצאים כאן כולם הסכימו על ידי לגלותם וראיתי שהכל שמחים בשמחה זו".

כאשר סיים רשב"י לומר דבר זה, הרים את ידיו, בכה ואח"כ שמח, ושוב רצה לגלות איזה דבר, אלא שמיד אמר: כל ימי נצטערתי בדבר זה לגלותו ועכשיו אין נותנים לי רשות", התחזק רשב"י וישב ושפתותיו דובבות, אח"כ השתחוה שלש פעמים, ואיש לא יכול היה להסתכל במקומו ובפרט להביט בפניו, אח"כ אמר: "פה, פה, שזכית לכל אלה ולא יבשו מעיינותיך, עליך אנו קוראים 'ונהר יוצא מעדן' וכמאמר הכתוב "יכמוצא מים אשר לא יכזבו מימיו" כעת אני מעיד על עצמי שכל הימים שעמדתי בעולם משתוקק הייתי לראות את היום הזה שאוכל לגלות בו סודות התורה, ועכשיו מותר לי לגלות הדברים כדי שלא אכנס בבושה

לעולם הבא", והמשיך רשב"י לגלות סודות התורה לפני החברים, עד שסיים דבריו בפסוק "כי שם ציוה ה' את הברכה חיים עד העולם".

אמר רבי אבא: לא סיים רשב"י לומר "חיים" עד שנשתתקו דבריו, ואני חשבתי בכתבי להמשיך ולכתוב ולא שמעתי יותר כלום, ולא הרימותי ראשי מפני שהאור היה כל כך גדול עד שלא יכולתי להסתכל, בתוך כך נזדעזעתי ושמעתי קול קורא ואומר: "כי אורך ימים ושנות חיים ושלום יוסיפו לך", שוב שמעתי קול אחר: "חיים שאל ממך נתת לו".

כל אותו היום לא פסקה האש מן הבית ולא ה' מי שיתקרב אליו, שלא יכלו לגשת אליו, שהאור והאש היו סביבו, כל אותו היום שכבתי על הארץ וגעיתי בבכיה, לאחר שנסתלקה האש ראיתי את רשב"י קודש הקדשים שנסתלק מן העולם כשהוא שוכב על ימינו מעוטף ופניו שוחקות, עמד רבי אלעזר בנו לקח את ידיו ונשקן, ואני לחכתי את העפר שתחת רגליו, ביקשו החברים להספידו ולא יכלו לדבר, התחילו החברים בוכים, ורבי אלעזר בנו נפל שלש פעמים ולא היה יכול לפתוח את פיו, אחר כך פתח ואמר: "אבי, אבי, שלשה היו חזרו להיות אחד", דהינו שלשה צדיקים היו בארץ: רבי פנחס בן יאיר, רשב"י, ורבי אלעזר, ועכשיו נשאר רק ר"א, מפני שאביו וזקינו נסתלקו לעולם שכולו טוב.

עמד רבי חייא על רגליו ואמר: "עד עכשיו היה רשב"י משגיח עלינו, עכשיו הגיעה השעה להשתדל בכבודו", קמו רבי אלעזר ורבי אבא ולקחו את רשב"י על מיטה העשויה כסולם, כדי להעלותו על מיטתו, ולא התעסקו בו אלא רבי אלעזר ורבי אבא, וכל החברים עמדו במבוכתם כשלעיניהם נצחו אראלים את המצוקים ונשבה ארון קודש הקדשים.

לגבי יום פטירתו כותב ה"בני יששכר" שביום ל"ג בעומר עלה לשמי מרומים, אך יש עוררין על כך ולדבריהם עיקר השמחה בל"ג בעומר הוא לכבוד הרשב"י שביום זה נסמך עם חבריו ע"י רבו רבי עקיבא אחרי מיתת כ"ד אלף תלמידי ר"ע, או מפני שביום זה יצא מן המערה, אמנם לפי המקובל מדורי דורות יום פטירתו היתה בל"ג בעומר, שנת פטירתו לבעל "סדר הדורות" בשנת ג' אלפים תתפ"א (וי"א שנפטר ג"א תתק"כ).

עלי יניח צדיק את ראשו

כשהתפשטה השמועה על הסתלקותו של רשב"י הזדרזו ובאו אנשי חיל מכפר ציפורי, והפצירו בהם כי רצו שיקבר רשב"י במקומם, בני מירון צעקו בחבורה, כי חשבו שלא יטמן בגבולם, ויהי לאחר שיצאה המיטה עלתה המיטה כפורחת באוויר, ואש היתה מלהטת לפניה, ושמעו קול: "עולו ואתי ואתכנשו להילולא דרבי שמעון", היכנסו ובואו והתקבצו להילולא של רשב"י, "יבוא שלום ינוחו על משכבותם".

כשהוכנס למערה שמע קול מהמערה: "זה האיש מרעיש הארץ, מרגיז ממלכות, כמה קטרוגים ברקיע משתתקים ביום זה בגללך, רבי שמעון בר יוחאי, שריבונו משתבח בו בכל יום, אשרי חלקו למעלה ולמטה, כמה אוצרות עליונים שמורים לו, עליו נאמר "ואתה לך לקץ ותנוח ותעמוד לגורלך לקץ הימין".

ציון המצויינת

מערת רשב"י נמצאת במרומי הררי מירון, מאז ומתמיד היתה סתומה וחתומה, וכף רגלו של בן אנוש לא דרכה בה, הקדמונים הציבו ציונים על גבי המערה כנגד מקום מנוחת רשב"י ור"א בנו, אולם במשך מאות שנים נותרו הציונים תחת כיפת השמים ללא בנין המסוכך עליהם.

הראשון שבנה החצר במירון היה הגאון רבי אברהם גלאנטי מגדולי תלמידיו של המקובל רבי משה קורדובירו, אשר תורה וגדולה התאחדו על שולחנו, וממנו בנה את החצר ובסמוך לציון בנה בית מדרש קטן, כמו כן יסד חדר מסביב לציון רבי אלעזר, ומדריגות אבן הובילו מציון רשב"י אל ציון רבי אלעזר.

בעת חפירת היסודות סביב ציון רשב"י גילה אחד הפועלים את פתחה של המערה, ובו במקום כרע הלה ומת, בעקבת האסון ציוה רבי אברהם גלאנטי לסתום לגמרי פתח המערה.

במשך הדורות נוספו נדבכים נוספים בצמוד לבנין אותו בנה רבי אברהם גלאנטי, החדרים שנבנו שמשו כאכסניא לעולים מירונה, הבני הורחב ושופץ וכיפה מיוחדת נבנתה מעליו.

בשנת תקכ"ב פקד רעידת אדמה נורא את העיר צפת וסביבותיה, שהביא להריסות רוב בתיהם ובתי הכנסיות שבה, ובמירון באו הישמעאלים שבאותו מקום אל מערת רשב"י, ולדאבונם היה השער סגור ונעול, בצר להם החלו לזעוק בקול בוכים: "רבי שמעון, רבי שמעון, מאחר שאדם גדול אתה וחשוב בעולם, וגם שמענו מפי אבותינו מחשיבותך, אם כן אנא ממך פתח לנו פתחך", בו במקום נפתחה הדלת מאליה, ונכנסו כולם פנימה וניצלו הם ונשיהם ובניהם ורכושם.

כעבור כמה חדשים התחוללה רעידת אדמה נוספת, וברחו שוב למערת הרשב"י כמו בפעם הראשונה, בחשבם להציל את נפשם בזכות הצדיק, אבל בהתקרבם אל הציון ראו שהבנין כולו גבה ונשא עצמו למעלה וקפץ באויר כמו אדם מלמטה למעלה ומלמעלה למטה, והכיפה שבמרומי הבנין נחלקה לחצאין, בראות הנאספים נפלה חרדה עליהם, וצעקו: "רבי שמעון, רבי שמעון, אם לבנין שלך ארע כך, מה נאמר אנן", מחזה מרעיד זה נמשך כחצי שעה, ולאחר מכן שקטה הארץ והבנין כולו עמד על מקומו כבראשונה כשכיפתו מאוחדת ושלימה בלי נזק כלל.

בשנת תקפ"ה ירדו גשמי זעף בגליל העליון ומטרות עוז הצליחו למוטט בתים שלמים על יושביהם, ורבים נותרו ללא קורת גג, הגשמים הכבדים לא פסחו על מירון, וגם בה נפגע בתים רבים לרבות מערת רשב"י, תושביה הדוים קצרה ידם מלשאת בהוצאות המרובות של שיפוץ הציון, אי לכך נשלחו שליחים לתפוצות הגולה להרים את תרומתם, ובאותה שנה מלבד מה שתיקנו את הבנין, בנו והוסיפו אכסדרות חדשות במזרח החצר. בשנת תקצ"ז פקדה שוב רעידת אדמה קשה את צפת וסביבותיה, אלפי יהודים מצאו את מותם תחת עיי החרבות, ולעומתה מירון לא ניזוקה, כל המבנים נשארו בשלימותם, ונתערערה החומה החיצונה בלבד.

עשרות שנים לאחר מכן נעשו תיקונים אחדים במבנים אשר סביבות מערת רשב"י על ידי הרב שמואל אבו זע"ל רבה הספרדי של העיר צפת, ובעזרתם של אנשי הקהילה הספרדית והאשכנזית

בצפת, הם הגביהו את ציוני רשב"י ובנו ר"א וגדרו כל ציון במחיצות ברזל, כמו כן הרחיבו את האולם בו שכנו שני הציונים הקדושים.

צדיקים במיתתן קרויין חיים

רבי חייא ורבי יוסי הלכו בדרך, בהגיעם לשדה נחו קמעא ועסקו בתורה, בסוד תיבת "בראשית", בלימוד זה גילה רבי יוסי סוד אותו שמע מרבי שמעון, לשמע הדברים השתטח רבי חיא על הארץ, נשק את העפר ובכה ואמר: "עפרא עפרא, אור קדוש שהאיר פני תבל, בזכותו מתקיים העולם, אור המאיר זיו העולם מתבלי בך", הוסיף רבי חייא ואמר: "רבי שמעון מורי ורבי, אע"פ שנסתלקת לבית עולמך אתה נקרא חי כי ע"י תלמידיך הלומדים את מאמריך שפתותיך דובבות בקבר".

אשרי עין ראתהו

רבי חייא הי' ממרר בבכי תמרורים על הסתלקותו של רבי שמעון, ועינה את נפשו בארבעים תעניות, כדי לזכות לראות את רשב"י בהקיץ או בחלום, בתום ארבעים יום אמרו לו מן השמים: עדיין אינך ראוי לראותו, הוסיף רבי חיא והתענה ארבעים יום אחרים, או אז ריחמו עליו מן השמים והראוהו במראה חזיון את רשב"י ובנו רבי אלעזר ניצבים ליד קברם, פתח רבי שמעון ואמר: יכנס רבי חיא בגן עדן, ויראה בכמה אורות עתיד הקב"ה לחדש פניהם של הצדיקים לעתיד לבוא, ראה רבי חיא שמכניסים אותו לישיבת רבי שמעון, בהכנסו קמו לכבודו רבי אלעזר ושאר הצדיקים שבמתיבתא, בושה עזה אחזה ברבי חיא, עד שהשמיט עצמו ונכנס להתיישב למרגלות רבי שמעון, יצא קול ואמר: "השפל עיניך, אל תזקוף ראשך, ואל תביט באורות הנפלאים המצויים בגן עדן, כי סוף סוף נשמתך מקושרת לגוף, ואע"פ שרבי חיא השפיל עיניו, מכל מקום הבחין באור גדול ועצום שזרח באור יקרות והאיר למרחקים, אחר כך ראה שרבי שמעון מתפלל עליו, שיאריכו לו את ימיו ושנותיו בעולם הזה, בצאת רבי חיא בכה ואמר: "אשרי חלקו של בר יוחאי, שזכה למעלות נוספות ונשגבות בעולם הבא".

אשרי מי שראה פניו בחלום

אחד מתלמידי רשב"י שכח את תלמודו והלך להשתטח על ציון רבו הק' ובכה שם בכי רב, כשנרדם נתגלה אליו רבו רשב"י ואמר לו: "כשתזרוק בי שלשה צרורות אבוא", כשהתעורר הלך התלמיד לפותר חלומות וביקשו שיפתור לו את חלומו, אמר לו ההוא "אם על כל מה שאתה לומד תחזור שלש פעמים ישאר לימודך בידך ולא תשכחהו עוד", נהג התלמיד כך ולימודו נשאר בידו, כפי שרמז לו רבו בחלומו.

אשרי העם הם לומדיך

מאמרי רשב"י נזכרו שלש מאות עשרים ושלש פעמים בש"ס, וסתם רבי שמעון המוזכר במשנה ובתלמוד הוא רבי שמעון בר יוחאי, וידוע בשם רביה"ק זי"ע דבזמנינו אין הלכה כרשב"י מפני שתורתו הי' למעלה מהשגתינו, אכן לעת"ל יהיה הלכה כמותו (ומתאמרא משמי' דהרה"ק מקאמינקא שבכל מקום שנזכר רק בשם "רבי שמעון" הוי קודם כניסתו למערה, ובכל מקום שנזכר "רבי שמעון בר יוחאי", הוי אחר צאתו מן המערה, ובכל מה שאמר אחר צאתו מן המערה נקטינן הלכה כוותיה).

וכאן המקום לציין מאמר רשב"י (שבת קלח:): תניא רבי שמעון בר יוחאי אומר חס ושלום שתשתכח תורה מישראל שנאמר כי לא תשכח מפי זרעו, וידוע כי הסו"ת של כ"י ל"א תשכ"ח מפי' זרע'ו, הם יוחאי, שמזרעו יצא רשב"י שעשה שלא תשתכח תורה מישראל.

ואשרי העומדים על סודך

אך ביחוד נודע לנו ספרו "הזוהר הקדוש" שמקובלים אנו מדור דור שרבי שמעון בר יוחאי חיברו יחד עם החבריא קדישא – תלמידיו, לאחר שהותו שלש שרה שנה במערה, ובשעה שחיברוהו הסכימו עמם מן השמים על כך, כמו כן הוסיף רשב"י חיבור "רעיא מהימנא" ומפוזרים הם בספר הזוהר, ו"ספרא דצניעותא" חמשה פרקים כנגד חמשה חומשי תורה, גם הוסיף רשב"י לעשות "תיקוני הזוהר" ובו גילה סוד ה' ליראיו שבעים אנפין בתיבת "בראשית", גם "האדרא רבא" עשו רשב"י ותלמידיו.

דברי ספר הזוהר נתקבלו מפי רבי שמעון בר יוחאי בעל פה ומכוסים, וכן נמסרו לבנו ותלמידיו, וכל זמן שרשב"י היה חי וישיבתו היתה קיימת לא נכתבו הדברים על ספר כלל, ורק כדי שלא תשתכח תורת הסוד מישראל החליט רשב"י להעלות על כתב את רזי התורה, ועל כך מינה את רבי אבא שהיה סופר מהיר מגדולי תלמידיו לכתבו, במקורו היה ספר הזוהר על כל עשרים וארבעה ספרי התנ"ך, והי' משקלו כמשא גמל, ולדאבוננו לא נותר לנו רק על חמשה חומשי תורה.

עת גילה סוד נסתרים

הספר הזוהר הקדוש הוא ספר המקודש ביותר אצל כל יהודי, גם מי שאינו ראוי להגות בסודיו, חוזר על קטעי הספר בחרדת קודש, אם זה אמירת "כגוונא" בליל שבת קודש או אמירת "בריך שמיה" או אמירת "תיקוני שבת" קודם הסעודות, וכן הוא גם נמצא בבתי ישראל בתור שמירה עליונה על דרי הבית, או חוזרים על דבריו הקדושים המובאים בספרי 'ראשית חכמה' או ב'יסוד ושורש העבודה' ובכלל בכל ספרי היראה.

אך ידוע לכל שעל פי דעת רוב הספרים הקדושים לא היה בנמצא ספר הזוהר הקדוש עד סוף תקופת הראשונים, דהיינו למעלה מאלף שנה אחר הסתלקותו של התנא האלוקי רשב"י, וכן ידוע שבספרים רבים עוסקים בהפולמוס הידוע האם הראשונים כהרמב"ם ראו את ספר הזוה"ק או לא, וכמו כן מרן רביה"ק זי"ע בספרו דברי יואל (פר' ויקהל עמ' שס"א) ובספה"ק ויואל משה (מאמר ישוב א"י סימן מ"ח) עוסק בשאלה זו.

ומכאן נובעת השאלה המהדהדת בעולם, אנה נעלם זכרו של הזוהר הקדוש בימות האמוראים, בימי הגאונים ורבנן סבוראי, ועד לסוף תקופת הראשונים, הכיצד נפקדו כליל עקבותיו של הספר הקדוש משך שנות דור ארוכות ומתמשכות.

לכן עלינו להביא מקור כתיבת הספר הזוהר הקדוש, התנא

רבי אבא מבני החבריא קדישא עליו הטיל רבו הגדול התנא האלוקי רבן שמעון בר יוחאי את המשימה הקדושה לכתוב את ספר הזוהר, והרה"ק רבי יצחק אייזיק מקאמארנא זי"ע בעל היכל הברכה' שנודע בגדולתו הרבה ברזי חכמת הח"ן כתב במספר מקומות בספריו הרבים שעברו כתבי הזוהר בידי אחד מיחידי הסגולה דור אחר דור כאשר רק אחד או שנים מראשי הדור נתגלו לו תורת הסוד, והוא העבירו אחריו לאחד בדומה לו תוך שמירה יתירה בשבע עינים את הגווילים היקרים והטמירים, וזלש"ק: ...כשהיו רואים מי שראוי למעשה מרכבה, היו מוסרין לו זה הספר ומלמד עמו מעשה מרכבה, ובכל ימי הגאונים לא יצא ספר הקדוש הזה לאור, כי היה חמדה גנוזה אצלם בכתב יד, ואחר שנתדלדלו ישיבות הגאונים בבבל, נתגלה מעט ספר זה ליחידי סגולה.

ובדבריו הוא מביא את שיטת הקדמונים שסברו שרבי אבא תלמידו הגדול של רשב"י שכתב את כל ספר הזוהר, הוא הוא האמורא הגדול "רב" בר הפלוגתא של שמואל שחי בדור הראשון של האמוראים ושמו היה 'אבא אריכא' כדאיתא בסנהדרין, ולפי שיטה זו נמצא שהאמורא 'רב' חי בעצם מעל 300 שנה, ואף שבגמרא הוא נחשב כתלמידו המובהק של רבי יהודה הנשיא שחתם את דורות התנאים וחיבר את המשניות, הרי שבנסתר היה כבר מאות בשנים לפני כן, בהיותו מן החבריא קדישא דרשב"י.

שיטה זו מובא בסדר הדורות בשם ספר כנפי יונה, ובשו"ת חוות יאיר אף מוסיף על פי זאת דבר נפלא מאוד, שמה שמצינו בכמה מקומות בש"ס שרב נשאל על הלכות שונות שיצאו מבית מדרשו ו'שתיק רב', הוא מפני שהתשובה לדבר היתה על פי תודת הסוד, אותה קנה אצל רשב"י ונמנע מלגלות את הסוד ברבים.

אך בעל הסדר הדורות עצמו מערער על שיטה הזאת, וכותב ש...תמוה הענין אם האריך ימים כל כך למה לא נזכר זכרו בזמן תנאים הקדמונים... כמו כן בספר 'בשם אומרו' על סדר הדורות מביא קושיות רבות על שיטה זו אך מיישב את כל הוכחותיהם אחת לאחת. לעומת זאת רבים מצדדים בשיטה זו, ומסבירים בכך את הכלל בגמרא 'רב תנא הוא ופליג', שכן היה אכן שייך לדורות התנאים, למרות שעיקר פרסומו בתורת הנגלה היתה בתחילת ימי האמוראים, כאמור אף הגה"ק מקאמרנא מצדד באותה שיטה שר' אבא האריך ימים רבים.

ובזה הוא מסביר שכתבי הזוהר הקדוש אותם העלה הוא עצמו על הכתב היו שמורים ברשותו כל ימיו, וכאשר ירד לבבל, ויסד את ישיבת סורא והיה לראש גולת בבל עד שקראוהו 'רב', נטל עמו את האוצר הספון עמו, ומסר אותו באחרית ימיו לגדולי בבל, ומאז עבר תכריך הכתבים היקר דור אחר דור למי שהיה חד בדרא וראוי לאותה אצטלא.

אמנם החיד"א בספרו שם הגדולים מביא גירסא שהיו כתבי הזוהר טמונים מאין רואה מאות בשנים, עד שהגיע עיתם משמים בתגלית פתאומית. ואלו דבריו: "מצאתי בזוהר כתב יד ישן נושן אצל מורי מהר"ם זכות נר"ו, רשב"י עשה ספר הזוהר וחיבר בו כמה חיבורים כמו התיקונים, וכשמת רשב"י ור' אלעזר וכל הדור ההוא אבדה חכמת הקבלה, עד שהקרה ה' לפני מלך אחד ממלכי מזרח שציווה לחפור במקום אחד על עסקי ממון, ונמצא שם ארון אחד ובו ספר הזוהר, ושלח לחכמי אומות העולם וחכמי אדום, ולא ידעו ולא יבינו, שלח אחר היהודים ובאו אצלו וראו הספר, ואמרו לו אדונינו המלך, זה הספר עשאו חכם אחד, והוא עמוק ואין אנו מבינים אותו, אמר להם, וכי אין יהודי בעולם מבין, אמרו לו, יש במדינת טוליטולא, והמלך שלח הספרים עם גיבוריו לטוליטולא, וכשראוהו חכמי טוליטולא שמחו בו שמחה גדולה, ושלחו למלך מתנות רבות, ומשם נתפרסמה הקבלה בישראל".

וכה כתב הרה"ק המקובל רבי משה קורדבירו זצ"ל (או"י תקו"ז ח"ב קד צ) ...וכן היה במציאות גילויו נס ופלא, שאין מי שידע אופן גילויו, ויש בזה דרכים רבים, יש מי שאומר שמצאו ישמעאלי עובד אדמה במערה במירון, ומכרו לבשמים ורוכלים לכרוך התבלינים, ומצאו חכם אחד מתושבי דרעא בארץ ישראל בעיר צפת תוב"ב מפוזר ומפורד וקרוע, וקבצו וטרח כמה טרחות, עד שהלך אפילו באשפות לקבץ החתיכות הקטנות שמכרו הרוכלים והבשמים ותבלינים כדרך הנשים שמשליכין ניירין שכורכין התבלינים, והלך על כל החנויות הרוכלים מוכרי בשמים ותבלינים, וקנה מהם כל מה שנשאר בידם שמכר להם עובד אדמה ישמעאלי שמצאו במערה, והעתיקו ונמצא בו חסרונות הרבה מזה שנאבד וכלה ונקרע ונפזר, ואין בזה הכרח ולא ראיה, רק שמצינו שבארץ דרעא במדינות המערב היה עיקר מציאות הספר, ומשם נתפשט אלינו, וכבר חקרו על הענין בימים קדמונים בימי הר' משה דילאון ובימי ר' שמואל דמן עכו בעל ספר מאירת עינים ככתוב בספר מעשה החסידים אשר לי...

על מאורע אחרת שהיתה שנים רבות לאחר מכן עם תכריך כתבי היד מביא החיד"א משמו של רבי יוסף שלמה רופא דיל-מדיגו מארץ קנדיא, ששמע מפי מגידי אמת שכשבזזו הספרדים את עיר הידילבירג"א לקחו מהאקידימיי"א [אקדמי"ה] כמה אלפים ספרים וביניהם ספרי קודש על קלף, ובכללם ספר הזוהר על כל עשרים וארבע, משא סבל, ושלחו הספרים לחשמנים ולדוכסים...

בהגהת מנחם ציון מוסיף שם כמה פרטים, ולפיו היה המאורע בשנת ה' אלפים שפ"ב (1622 למנינם) כשלכד שר הצבא מקסמיליא"ן 'דוכס מחוז בייערן" את העיר 'היידלבערג' ושלל אוצר ספרי ישראל, והעניקם במתנה לרומי, והמה מונחים בוואטיקן עד היום.

על כל פנים בעוד שלפי הגירסא שהביא הרה"ק מקאמארנא היה גנוז הזוהר משך אלף שנות דור על אדמת בבל ורק אחדים מגדוליו נתוודעו אליו, הרי שלפי גירסת החיד"א נתגלה אורה במרחק מאות שנים ואלפי מילין בעיר טוליטול"א שבמדינת ספרד, ושנים רבות לא ידע איש על קיומו של האוצר, ולפי מתיישב הקושיא גדולה על שלא הוזכר חכמת הקבלה בכל הספרים מתקופת בבל.

והחיד"א בעצמו במקום אחד בספרו מסביר באריכות "מדוע ספר הזוהר הק' לא נתגלה לאמוראים ורבנן סבוראי והגאונים ולגדולי הרבנים ואיך נתגלה אחר כך בדורות הגרועים מהם".

אך מאידך עדיין לא ידוע מכל הגירסאות המובאים לעיל את הזמן המדוייק בו הפציע אור הזוהר הקדוש, והיא נותרה בגדר

תעלומה, אין פרטים נוספים מתי בדיוק אירע הסיפור עם המלך המזרחי, ואימתי התפשט הלימוד לרבים, ועל כן נותרה הערפל על תקופת חיי גדולי הראשונים אשר האירו את שמי היהדות לדורות עולם בחיבוריהם הנשגבים בתורת הנגלה כרש"י הקדוש, הרי"ף והרמב"ם, בעלי התוספות וגדולי אשכנז וצרפת, האם נתגלה להם ספר הזוהר ותורת הקבלה.

אך זאת ברור שהיו קיימים יחידי סגולה שעסקו בחכמת הקבלה, הריקאנט"י (בסוף פרשת נשא) מסכם את השתלשלות מסירת החכמה מרב לתלמידו באותם ימים, והוא מונה את אבי הראב"ד שאליהו נגלה אליו, ומסרה לבנו הראב"ד, וגם לו נגלה, והוא מסרה לבנו רבי יצחק סגי נהור שלא ראה מעולם וגם לו נגלה, והוא מסרה לשני תלמידיו, האחד רבי עזרא שפירש שיר השירים, והאחד רבי עזריאל, ואחריהן נמשכה להרמב"ן ז"ל שהיה ידוע מאבות חכמת הקבלה.

הרה"ק מאיזביצא זי"ע בהקדמתו לספרו בית יעקב כותב ש'הרבה מבעלי התוספות מוכח מלשונם שהסתירו הדברים שכיסה עתיק יומין, ורמזו אותם בדבריהם'.

הרבה ספרים משנים קדמוניות עסקו בהחקירה האם הרמב"ם ראה את ספר הזוהר או לא, ויש להקדים שהאדמו"ר המהר"ש מליבאוויטש זי"ע אמר שקבלה בידו רבי מפי רבי עד מרן הבעש"ט הק' זי"ע שהרמב"ם היה מקובל גדול, ומה שנזהר מאד שלא לגלות זאת אפילו ברמז, הוא מפני שהיה בזמן שמסוכן בו לגלות עניני קבלה, ואפילו ברמיזה, אך עדיין טעון בירור האם ראה את ספר הזוהר.

הרב פרי חדש כתב על מה שכתב הרמב"ם בסדר עבודת יום הכיפורים 'ואומר להם תטהרו' כתב: ...זה לא מצאתי לא בבבלי ולא בירושלמי ולא בתוספתא, ויש מי שכתב דהרמב"ם יצא לו מדברי הזוהר הקדוש, דכן מפורש בזוהר.

והחיד"א מביא את דברי הפרי חדש וכתב: ...ולי ההדיוט אינו נראה, דספר הזוהר לא נתגלה אפילו לאחרונים כמו הרשב"א והרא"ש, וקל וחומר שלא נתגלה בימי הרמב"ם.

וכה כותב הבן איש חי בשו"ת רב פעלים לשואל: המשכיל יבין שהרמב"ם לא היה יכול להרחיב הדברים כאשר הרחבנו, מפני שלא נגלו אליו זוהר הקדוש ודברי רבינו האריז"ל אשר קיבל מפי אליהו הנביא זכור לטוב בחכמת הקבלה וסודות התורה. וכן סבר הגאון בעל שדי חמד בספריו.

לעומתם קמו וגם ניצבו רבים מגדולי הדורות ושללו את דבריהם מכל וכל, לאחרונה נתפרסם כתב יד קדשו של הרה"ק מקאמרנא זי"ע בהגהותיו על השם הגדולים' להחיד"א, ועל שולי הגיליון של מעשה המלך מארצות המזרח שגילה את הזוהר בחפירה שהצגנו למעלה, כתב הרה"ק בחריפות: "כל זה שקר מוחלט, ולא היה להקדוש הרב המחבר להעתיק דברי כזב והבל, והזוהר היה ביד הגאונים ואמוראים ורבנן סבוראי".

כעין זאת נתפרסם הגהות נוספות בכתי"ק הרה"ק זי"ע ושם מדגיש "הזוהר היה לכל ראשי ישיבות והגאונים, וגם הרמב"ם ראה אותו...".

אכן יש גירסא שבערוב ימיו של הרמב"ם זכה להשיג את חכמת הנסתר, ויש אומרים שאף ספר הזוהר עצמו הגיע אליו באחרית ימיו, בתוכחי המשנה תורה עצמו בהגהות בעל המגדול עז לתלמיד הרשב"א על הלכות יסודי התורה מופיעים הדברים הבאים מפורשות ...לדעתי שר"מ ז"ל [הרמב"ם] ידע בהם בסוף ימיו, שאני מעיד שראיתי בספרד ארץ מולדתנו כתוב במגילה של קלף ישן ומיושן ומעושן לשון זה "אני משה ב"ר מיימון כשירדתי לחדרי המרכבה בינותי בענין הקץ", וקרובים היו דבריו לדברי המקובלים האמיתיים שרמז רבנו הגדול הרמב"ן ז"ל בתחילת פירושו לתורה, גם ראיתי תשובה אחרת ממנו והיה ז"ל מגיד בה שהתחיל לפרש אגדות על דרך נסתר...

גם בספר שומר אמונים הקדמון (לרבי יוסף אירגאס) מביא עדות חשובה משמו של אחד ממפרשי התורה וזה לשונו: ורבי יעקב זה הלך למצרים, ומסר הקבלה להרמב"ם ז"ל, ולרוב שמחתו בה היה משתבח בה לתלמידיו, אמנם לא זכה לזה עד קרוב לאחרית ימיו.

כעין זה כותב האברבנאל: וגם אני שמעתי שהרב הגדול המיימוני כתב באגרת שלו 'בסוף ימי, בא אלי אדם אחד ואמר לי דברים של טעם' ואין ספק שדברי קבלה היו אשר שמע בסוף ימיו.

ואכן בסדר הדורות מעיד שראה בספר 'אגרת חמודות' שמחברו ראה את האיגרת ששלח הרמב"ם מירושלים לתלמידו שבמצרים ובה כתב מפורשות ש'מצאתי זקן שהאיר את עיני בדרכי הקבלה', ויש אומרים שהזקן הלז היה האבן עזרא'.

נפלא ביותר דעת הרה"ק בעל ה'בני יששכר' זי"ע, והיא עוברת כחוט השני בין שלל ספריו הקדושים, כל מקום שהוא מראה על מקור דברי הרמב"ם בחכמת הקבלה, כתב הרה"ק בסגנון ...ורוח ה' נחה עליו וכיוון למה שכתבו המקובלים... או ...רוח ה' דיבר בו במרן הרמב"ם ז"ל שכתב... כי הנה יציבא מילתא גם לפי הקבלה הקדושה... וכיוצא בזה, דמשמע מדבריו הק' אף שאכן לא הגיעו לידי הרמב"ם ספרי החי"ן כתובים עלי גיליון עד לסוף ימיו, אך לעוצם קדושתו היתה רוח ה' בקולמוסו, ודברי קדשו היו תואמים וקולעים אל השערה אף לפי חלק הנסתר שבתורה, וכסגנון זה מדגיש אף החיד"א בספריו.

וכדאי להעתיק לשונו הזהב של הבני יששכר בפירושו 'מעין גנים' על ספר אור החיים (להיעב"ץ) בו העלה באריכות נפלאה את דעתו בענין חכמת הקבלה בבית מדרשו של הרמב"ם, ודבריו המה קילורין לעיניים, תחילה מקדים וכותב שהאר"י הקדוש גילה סוד כמוס באיכות נשמות הרמב"ם והרמב"ן, שהרמב"ם שורשו בפאה השמאלית דאדם קדמאה, ולפיכך עיקרו רק בהנגלה, והרמב"ן שורשו בפאה הימנית ולפיכך התעסק גם בנסתר, אך בפועל העפיל ועלה הרמב"ם הרבה מאוד והשיג מדרגות נפלאות ונשגבות.

והנה לקט מתוך דבריו הנחמדים: ...רבינו הרמב"ם ז"ל כתב מה שכתב (בענין היחס לחכמת הפילוסופיא) בעבור שלא נגלה עליו עדייו אור חכמת הקבלה האמיתית מהסיבה הנודעת לחכמי הקבלה, אבל להיות שנשמתו היתה גדולה ועצומה והשתדל ברוב עבודתו ותודתו להשיג חפץ אלוקי שהיתה תשוקתו נכבדה לאלקים לעובדו מבלי הפסק, ולא היה מספיק לעצמו בעבודתו

בעשיית המצוות לבד, עד שרצה לעובדו במושכלות רוחניות תמיד, והנה חכמת הקבלה לא היתה נגלית לו, על כן דפק בשכלו הטהור על פתחי החכמות, והשי"ת בראותו בר לבבו וזכות נפשו וגודל כיסופו לא הפסידהו החכמות, ואדרבה זיכהו באחרית ימיו בהתגלות לו צפונות החכמה התעלומה הנאמנה אשר היא עמקי סודות תורתנו...

ועוד ...הנה אירע למרן הרמב"ם ז"ל כמעט מה שאירע לאברהם אבינו, מה שכמה בני אדם הצליחו כגון אברהם אבינו וחנוך זה היה מצד החסד שלא היה להם באפשרי בתחילה לעבוד השי"ת באופן אחר, כיון שלא היתה להם הקבלה, ומגודל תשוקתם ראה השי"ת בר לבבם, והוציאם מן המבוכה, ככל החיזיון הזה אירע לרבינו הגדול הרמב"ם אשר התורה היתה חמד שעשועיו, כאשר תראה רוב השתדלותו בה בספר הי"ד שחיבר, אשר כל העולם יעידון שילאה כוח הבשריי לחבר חיבור גדול ונורא כמוהו...

ומסיים במעין גנים: הנה הטרחתי את עצמי עד כה להמליץ בעד הרב הגדול ולהראותך שהשי"ת היה אתו וגילה לו דרך החיים בסוף ימיו...

אמנם מרן רביה"ק זי"ע בספרו הבהיר ויואל משה (שם) כתב "...אף שהרמב"ם לא ראה ספר הזוהר, מכל מקום היה בידו כמה מדרשי חז"ל שאינם בידינו, ובתוכם מתלמידי רשב"י מאמרים משיטת רשב"י שבזוה"ק... עכלש"ק.

ואכן כדברי מרן רבינו הק' הוכח מהמציאות כי לפני כמאה שנים נתפרסם ספר נוסף של התנא האלוקי רשב"י שעמד לנגד עיני הרמב"ם בחיברו את ספרו הענק, ומקור חשוב זה נעלם כליל מעיני הדורות המאוחרים יותר שנשאו ונתנו בדברי הרמב"ם, ונחשפו אך ורק בשנים המאוחרות, והמדובר במדרש המכונה "מכילתא דרשב"י" בו מובאים הרבה משמועותיו של התנא האלוקי, והיא היא "מכילתא דרבי עקיבא" שמזכיר הרמב"ם בהקדמתו, שכן אצל חלק מהראשונים כונה כן המדרש, בהיותו אליבא דרבי עקיבא רבו של רשב"י, ודורות על גבי דורות היתה המכילתא בהישג יד רק בארצות ערב הנדחות, ובעיקר היתה נפוצה בארץ תימן, במקומות הללו היה זה קובץ של מדרשי חז"ל שכונו יחד "המדרש הגדול', ובו נכללו מדרשים רבים שנבעו ממעייני הקדמונים.

ויש גירסא אחת כי הרמב"ם בעצמו ריכז את המדרשים יחדיו לכדי חיבור, ואולם המסורת המקובלת בקרב יהודי תימן היא שבנו של הרמב"ם רבינו אברהם היא חיברה יחדיו.

בתחילת שנות הת"ר 'כאשר יתפתחון מבועי חכמתא לתתא' כדבריו המפורסמים של רשב"י בזוה"ק על המאה השישית לאלף הששי, זכתה אכן אף תורתו של רשב"י עצמו לחידוש עצום וגילוי האור הזו, וגיליונות בודדים מן המדרש החלו להתפרסם אל העולם היהדות שהתגורר בארצות אייראפא, שדרי"ם וחוקרים שונים ששו על המציאה הנדירה, והרחיקו נדוד לערבות אפריקא, ואז נחשפו עותקים מהימנים מן המדרש לעיני גדולי התורה שקיבלם בשקיקה. ובשנת תרס"ה נתפרסם לראשונה הספר "מכילתא דרשב"י", וכן יצא לאור ספר מיוחד בו מנה עשרות דברים המובאים ברמב"ם שהמפרשים תמהו עליו מהיכן מקורו, והסיקו מהן שדרכו לדרוש דרשות שלא נזכרו בחז"ל, אך הם נמצאו אחת לאחת באותה "מכילתא דרשב"י".

בקודש הקדשים

מעת פטירתו נהגו ישראל מעת לעת ומפקידה לפקידה לעלות לאתרא קדישא מירון, שם חלקת מחוקק ספון התנא האלוקי רבי שמעון בר יוחאי זיעוכי"א, ובפרט בהגיע יום הגדול ל"ג בעומר יומא דהילולא רבא נעשה המקום כ"תל תלפיות" שכל פיות אליו פונות, הן המה אלפי רבבות בני ישראל העולים לשפוך צקון לחשם על ציון הקודש במירון.

מנהג קדמון זה יסודתו בהררי קודש ויסוד המנהג הוא מדברי הזוה"ק: "שמעו קלא עולו ואתו ואתכנשו להילולוא דרבי שמעון", ומתאמרא משמי' דצדיקי קדמאי דהד קול עליון הזה שיצא אז בערך שנות אלף הרביעי בפטירת רשב"י, קול זה נתעורר עוד היום ונכנס ומעורר לבות רבבות אלפי ישראל מדי שנה להיות עולין ותאין ומתכנשין בל"ג בעומר במירון לשמוח שם בשמחת פני האדון ה'.

רבו הם העדיות על אודות המנהג הקדוש הזה, רבינו עובדיה מברטנורא זי"ע הוא הראשון שמתאר את הנהירה ההמונית לציון הרשב"י ביום ל"ג בעומר, וכך כותב: "בי"ח באייר באים מכל הסביבות ומדליקים אבוקות גדולות, מלבד מה שמדליקין עליה נר תמיד שהרבה עקרות נפקדו, וחולים נתרפאו בנדר ונדבה שהתנדבו למקום ההוא".

כן ידוע כי האר"י הק' זי"ע היה נוהג בעצמו לעלות ולהשתטח על ציון הרשב"י בל"ג בעומר, וכפי שכותב תלמידו הגדול רבי חיים ויטאל וז"ל: "אני ראיתי למורי ז"ל שהלך לשם פעם אחת ביום ל"ג בעומר הוא וכל אנשי ביתו, וישב שם שלשת ימים ראשונות של השבוע ההוא".

ומודעת זאת שהאוה"ח הק' היה פע"א בהילולת רשב"י בעיה"ק צפת ת"ו, ובעלותו למירון כשהגיע לתחתית ההר ירד מהחמור והיה עולה על ידו ועל רגליו וכל הדרך געה וצעק איך אני השפל נכנס למקום אש שלהבת, קוב"ה וכל פמליא של מעלה כאן, וכל נשמות הצדיקים שמה.

אמנם ההתעוררות הנשגבה לעלות ברננה למירון לא נס ליחה ולא כהתה עינה זה מאות בשנים ועד עצם הזה עולים ישראל בהמוניהם ותאין ומתכנשין להילולא דבר יוחאי, וכבר העיד הגה"ק בעל בני יששכר זי"ע: "נתאמת לנו מאנשי אמת, אשר השמחה ביום הזה על ציון רשב"י, היא שלא כדרך הטבע, דכתיב, אור צדיקים ישמח".

עיני בני ישראל נשואות אל התנא האלוקי רבי שמעון בר יוחאי זיעוכי"א שאמר כי "יכול לפטור את העולם מן הדין", ובוודאי גדול כוחו דרשב"י להגן על כל ישראל, וכדמתאמרא משמי' דהאריז"ל אשר ביום ל"ג בעומר עומד התנא האלקי הרשב"י על ציונו הקדוש ומברך לכל אחד ואחד הבאים לשמוח בשמחת הילולתו.

י"ח אייר

הגה"ק רבינו משה איסרליש זי"ע [הרמ"א]

מתולדותיו

נולד לאביו "הגאון והחבר ר' ישראל" (כפי שמתואר בפנקס הח"ק של קראקא) בעיר קראקא בערך בשנת ר"פ, בספר רחמי אב (אות שבת סימן נד) מובא שר' איסרל הי' לו חנות גדול ויקר בכל מיני משי, והי' מנהגו כאשר הגיע חצי היום בע"ש מיד סגר החנות, פ"א נתקנא בו הס"מ ובא לנסותו והתלבש בדמות שר גדול, ולקח הרבה סחורות יקרים ועשה ומדד ומדד סחורה זו וסחורה זה, וזה לקח הרבה זמן, וביני לביני הגיע חצי היום, ור' איסרל הלך לסגור חנותו, והשר התחנן אליו שיתן לו הסחורה ולא רצה, והפסיד מעות הרבה, וכבדוהו מן השמים עבור זה בבן קדוש ה"ה רבינו הרמ"א מאורו של ישראל, כאשר אמו של הרמ"א נפטרה, בנה ר' ישראל ביהכ"נ לזכרה, ביהכ"נ זה הי' נקרא על שמו של הרמ"א "דער רמ"א'ס שוהל" שקיים עד היום הזה, הרמ"א מזכירו בהקדמת ספרו תורת עולה, וז"ל: אני משה בן לא"א מורי הפרנס הנדיב אשר נדבה רוחו לבנות מקדש מעט בנין מפואר בית אלקים אשר שם נהלך ברגש ישראל שלי"ט, עכ"ל, כבר במעלליו התנכר נער והי' מצטיין מילדותו בזכרונו הנפלא, הי' בעל כשרונות גדול מאוד, ומתמיד גדול בתורה, רבו המובהק הי' הגאון ר' שלום שכנא זצ"ל שהי' המאור הגדול של יהודי פולין, ואף השיאו את בתו, אולם היא מתה עליו בנעוריו, ואז נשא לאשה את אחותו של הגאון בעל שארית יוסף זצ"ל.

על כס הרבנות

בהיותו צעיר לימים מינוהו כרב ואב"ד העיר הגדולה קראקא, אשר מראשית היוסדה יצא שמה לתהלה כ"ארץ ישראל הקטנה, שממנה תצא תושיה, ומלאה דעה כמים לים מכסים" (לפי מכתבו של הרמ"א למרו ה"בית יוסף"), ושם בקראקא יסד ישיבתו הגדולה, אשר עד מהרה נתפרסמה ומכל ערי המדינה נהרו אליו תלמידים רבים, ובהיות שירש רכוש גדול, וזכה לתורה וגדולה במקום אחד, כלכל את תלמידיו ביד רחבה, ובית מדרשו הי' היותר מפורסם בזמנו, כשהי' בן ל' שנה כבר הי' לו תלמידים גדולי הדור, ומהם הגאון בעל הלבושים, השל"ה הק', הסמ"ע, הגאון בעל משאת בנימין, ועוד, זי"ע. – הי' לו חבר טוב שלמד עמו עוד בישיבתו של ר"ש ה"ה הרה"ק ר' חיים אחיו של המהר"ל מפראג זי"ע, ונודע להרמ"א שאליהו הנביא בא לחבירו זה ללמוד עמו בכל יום, ביקש הרמ"א מחבירו שידבר עם אליהו שיתן לו רשות ג"כ לבוא להשתתף בלימוד זה, ר' חיים דיבר עם אליהו, ענה אליהו, שקשה לו לסבול את השרוולים הרחבים (זאת האיצטלא הרבנית שהרמ"א הי' לובש בתור רב העיר) וכאשר מסר ר"ח תשובת אליהו, אמר הרמ"א, שהוא מוכן לעזוב את הרבנות כדי שיוכל להשתתף בלימוד חשוב זה, אבל אליהו לא הסכים גם לזה שיוותר על הרבנות, ואמר, שרבים צריכים לו ואסור לו לעשות זאת (הקדמת ספרו ס' החיים עיין שם באריכות העובדא הנורא).

להרמ"א הי' מוכיח שהוכיחו תמיד על דבר מה שלא ראה עשה כהוגן, והרמ"א שילם לו בעבור זה, (כדרכם של הרבה צדיקים), פ"א עמד הרמ"א לפני תפילת שחרית ועיין בדברי תוספות באיזה מקומן, שהוקשו לו דברי רבינו תם, ובתוך כך ראה הרמ"א שאיחר זמן תפילה, והיו לו יסורים שיבוא לבית הכנסת בזמן מאוחר, וגם הי' ירא מהמוכיח, מכל מקום לא היתה לו ברירה, והלך לבית הכנסת, כשבא לבית הכנסת הלך אל המוכיח לתרץ את עצמו לפניו, אמר לו המוכיח שאין רוצה עוד להוכיחו ואל יבקש ממנו עד פעם, ולא הועיל כלום ושוב לא רצה להוכיחו, שאלו הרמ"א מדוע לא יוכיחו עוד, אמר לו כי לפני שנכנס הרמ"א לבית הכנסת בא אליו, (אל המוכיח) רבנו תם בעצמו, ובקשו לבל יוכיח את הרמ"א על איחור זמן תפלה, דזה הוא משום שהיו קשים לו דברי רבנו תם עד שיישב אותם, סיים המוכיח, כי לאדם כזה שבא ר"ת לבקש בעדו שלו יוכיחו, איננו רוצה להיות מוכיח (שפתי צדיקים).

והאיש משה עניו מאד

מובא בתהלה למשה שכאשר הספיד מרן הייטב לב זי"ע את אביו מרן הגה"ק רבי אלעזר ניסן זי"ע, והי' מדבר מגודל ענוותנותו, אמר שאין חידוש כ"כ, יען שהמדה הזאת ירושה מאבותינו הקדושים כי שמע מפי זקיני הישמח משה זי"ע, איך שפעם אחת נגזר גזירה רעה ועת צרה ליעקב, ושלח שליח מיוחד לקראקא להשתטח על ציון קברו של זקיני הרמ"א ז"ל ואמר להשליח תאמר לזקיני, אנכי ידעתי ומכיר את טבעי בני משפחתינו שהמה בטבעם נמוכי רוח ושפלי ברך עד מאוד, וידעתי שגם הוא הי' שפל בעיני עצמו, והאיש משה עניו מאוד ולא ידע את גדולתו וקדושתו, ע"כ אני אומר לו שהוא הוריד תורה ישראל וה' עמו שהלכה כמותו ובני ישראל יוצאים ביד רמ"א, וכוחו גדול עד מאוד, ובכח הזה היכולת בידו לבקש ולעורר רחמים על אחינו בני ישראל הנתונים בצרה ולבטל גזירה רעה מעל ישראל.

ויגבה לבו

אבל כשהדבר הי' נוגע לכבוד שמים וכדו' יצא הרמ"א מגדרו ולא ירד ולא חדל משום דבר, פ"א הלך הרמ"א מביהמ"ד לביתו דרך השוק, וראה שעומדים שם הרבה עגלות שהובא עליהם למכירה שומן אווזות, ואמר למשמשו שיעמוד אצל עגלה אחת, וכשיבא בעל השומן יאמר לו שהרב קורא אותו, השמש מילא את פקודתו, וכשבא בעל השומן מסר לו השמש דברי הרב, סירב הלה לבוא באמרו שעתה אין לו שהות, ואחר שימכור השומן יבא, השמש בהבינו שמסתמא נחוץ הדבר שיבוא מקודם, א"ל שבל יטעה את עצמו, כי לא יתן לו למכור השומן עד שילך אל הרב, וכל הקונים שירצו לקנות יאמר להם שהמוכר נקרא אל הרב ומסרב לילך, בוודאי לא יקנו שום אדם ממנו, בעל השומן הבין כי הצדק אתו, ובאם יסרב נגד הרב יפסיד יותר, הלך עם השמש, בבואו אל הרמ"א שאלו הרמ"א, מאין לך השומן, התחיל לצעוק כדרך ע"ה, רבי, אשתי בעצמה גידלה האווזות, ואני נסעתי במכוון להעיר להביא את השו"ב לשחטם, ובביתי נעשה השומן, אז עמד הרמ"א מלא קומתו והתחיל לצעוק עליו ולהזהירו ביותר, עד שהלה הודה שהוא שומן ד"א, והשמש הביט על הרמ"א איך כיוון הרמ"א ברוה"ק, אמר הרמ"א בענוותו רוחו, תדע בני שאין זה שום רוה"ק, אך בהליכתי התבוננתי שעל העגלה זו סובבים עורבים

הרבה חוץ מהרגיל, ועל העגלות האחרות לא ראיתי אף עורב אחד, מזה הבנתי שבוודאי זה שומן אסור (ברכה משולשת).

ויקנאו למשה .. תפתח ארץ ותבלע

סיפר רבינו בעל ברך משה ז"ל שראה את המקום אשר שם הי' החתונה הידוע, וגופא דעובדא הי' אשר משפחת בני בליעל חגגו את שמחת צאצאיהם בליל שב"ק, ופרצו גדרות בחללם את השבת בפרהסיא ע"י כלי זמרים בתופים ומחולות, ושלח הרמ"א להזהירם על חמר עון חילול שבת קודש, אמנם הם לא שמעו לקולו, ולעגו לקול אזהרותיו, וכאשר חזר והזהירם ועדיין עמדו במרדם, לפתע פתאום פצתה הארץ את פיה, וטבעו בארץ שעריה, וירדו חיים שאולה, ואותו מקום נשאר פנוי וריק לעולם (אלה מסעי).

תפארת בנים אבותם

מרן הישמח משה זי"ע הי' נכד לרבנו הרמ"א, כמו שכתב כמה וכמה פעמים על הרמ"א זקינו, ומזכירו ברתת וברעדה, ראה מש"כ על גליון שו"ת רמ"א (סי' י"א): ואחרי הרתת והרעדה של זקני רבינו הגדול בעל המפה ז"ל אומר דיש להשיב..., ולפעמים תובע בחזקה כבודו של זקינו הרמ"א, וז"ל בשו"ת השיב משה (סי' ו): ובחנם השיב הבאה"ט על זקני הרמ"א, דמהרי"ל וזקיני הרמ"א גם כן לא קטלי קני' באגמא חויין ח"ו, הויו ידועין מספר הזהר... וזה ברור כשמש אצלי דידוע לי ונתברר אצלי בכמה מקומות דזקיני הרמ"א ז"ל זכותו יעמוד לי הי' מדקדק מאד בלשון, וכמה דינים ואשלי רברבי יוצאים מלשונו הזהב... עייש, בספר צדיק כתמר יפרח מביא, שאמר מרן הקדושת יו"ט זי"ע שמקור הדבר מה שנהג הישמח משה ובני בניו אחריו לרקוד בהקפות שמחת תורה בהתלהבות גדול עד כלות הנפש, מקובל היא מזקניו הרמ"א והמהרש"א ז"ל שהי' דרכם לרקוד בשמחת תורה עם הספר תורה בהתלהבות עצומה עד אפיסת הכוחות.

ומשה עלה אל האלקים

מרן הרמ"א נפטר בשנת של"ב, כאשר נחרת על המצבה, עיין בצוואתו של הגה"צ בעל הויחי יוסף מפאפא זצ"ל "צדה לדרך" ערך סגולות (אות ה) וז"ל: ביום ג' חיי תרצ"ג זכיתי להשתטח (בקראקא) על קבר הרמ"א זי"ע, והי' פלא בעיני שראיתי שנת פטירתו של"ב, ובטו"ז הלכות ר"ח סי' ת"כ כתב שנת של"ג...עכ"ל, וז"ל בטו"ז: ושמעתי מזקן אחד שהעיד שהי' בק"ק קראקא בשנת של"ג שנפטר רמ"א ז"ל ביום ל"ג בעומר, והיו מסופקים אם לומר צדוק הדין, עמד אדם חשוב אחד והעיד ששמע מפי הרמ"א שי"ל צדוק הדין על אדם גדול, ותיכף אמרוה בקול רם, עכ"ל, מסופר כי אחד מן המספידים אמר באמצע הדברים שהרמ"א נפטר ביום ל"ג בעומר, וחיבר ל"ג ספרים, ובהמשך דבריו סיפר ומנה שבחיו והגיע לל"ב שמחים ולא מצא עוד שבח אחד, הכריז ואמר כל מי שיש לו עוד שבח יאמר, אז אמר אחד מן העומדים שם שמנהגו של הרמ"א הי' שבפורים לפנות ערב התחפש, והלך מדלת לדלת להזכיר לבוא למעריב בזמנו בביהמ"ד (לב העיברי), מנו"כ שם בביה"ח בקראקא, וזה אשר נחרת על מצבת קבורתו: "ה"ה נר המערבי הגאון הגדול בדורו מה"ו משה רועה אבן ישראל, ביום ג"ל למספר בני ישראל, גלה כבוד מישראל, משה הי' רועה צאן ישראל, צדקת ה' עשה ומשפטיו עם ישראל, הרביץ תורה בישראל, העמיד תלמידים לרבבות אלפי ישראל, ממשה ועד משה לא קם כמשה עוד בישראל, וזאת תורת החטאת והאשם אשר שם משה לפני בני ישראל", שנת של"ב לפ"ק, (א"ה כנראה שנחרזו החרוזים בתיבת "ישראל" לכבוד אביו ר' ישראל), רבינו בעל ברך משה ז"ל סיפר מן הפלא שבעת מלחמת העולם הרסו הצוררים הרשעים את הבית החיים העתיק אשר בקראקא, ואילו את מציבתו של הרמ"א לא עלתה בידם להחריב, ונשאר עומד על מכונו עד היום הזה, ומזה ידעו אח"כ להחזיר שאר המציבות למקומם, עפ"י מפת הבית החיים אשר הי' בידם (אלה מסעי).

מקום מנוחתו

ציונו של הרמ"א הי' לתל תלפיות ורבבות אלפי ישראל הי' פוקדים את ציונו הק' ביומא דהילולא החל בל"ג בעומר, פ"א גזרה המלכות לגייס בחורים יהודים לצבא, ויצא הרה"ק הרבי אלימלך מליזענסק זי"ע מביתו לנסוע להציון של הרמ"א בקראקא, להתפלל שם שתתבטל הגזירה, אבל באמצע הדרך הודיעו לו מן השמים שהגזירה כבר נחתמה ואי אפשר לפעול כלום, וחזר לביתו ולא המשיך בדרכו, ("ג אורות ח"ב).

תורה צוה לנו משה מורשה

הרמ"א למרות שלא זכה לאריכות ימים זכה לגדולה תורנית רבה, וחיבר חיבורים הרבה, מסורת אחת מונה ל"ג ספרים כמנין ל"ג בעומר שהוא נפטר בו, ומהמפורסם תורת חטאת על דיני איסור והיתר, תורת העולה עניי מדות ביהמ"ק, וטעמים על קרבנות ע"פ תוכונה ופילוסופיא, מחיר יין פי' על מגילת אסתר, שו"ת הרמ"א, ובספרו דרכי משה או"ח סי' ס"א מזכיר שעשה ס' יסודי הקבלה, וגם עשה הגהות על ספר היוחסין (שידוע שמלבד גדלותו בתורה הי' גם בקי בחכמות ומדעים שונים בעיקר תכונה ודברי הימים) גם הרבה חיבורים שלא ראו אור עולם, אבל עיקר חיבורו הוא הדרכי משה על סדר הטורים והבית יוסף, ולאחר מכן הגהותיו על שו"ע, איתא בשה"ג שהמגיד הי' מזרז את רבנו הבית יוסף להוציא ספרו בית יוסף על הטורים, כדי שלא יקדמנו חכם אחד מקראקא, ואז כבר כתב הרמ"א ספרו דרכי משה הארוך, ואחר שיצא הספר הבית יוסף סבר הרמ"א לגונזו, אולם לאחר מכן נמלך בדעתו וקיצר את ספרו ולא הביא רק מה שלא הביא הבית יוסף ולכן נקרא דרכי משה הקצר, גם השיג בו הרבה דברים על הב"י באותם מקומות שראה לחלוק, ובמיוחד במקומות שבני אשכנז הלכו אחר רבותיהם, שהלכו בדורות המאוחרים יותר ופסקו הלכה כבתראי, וכן הביא את מנהגי בני אשכנז שנהגו כרבותיהם גדולי התורה של צרפת ואשכנז, ובדרך זה המשיך בהגהותיו כאשר יצא הספר שולחן ערוך, הוא בענוותנותו קרא לחיבורו זה בשם "מפה" לומר שאין חיבורו אלא רק תוספות לשו"ע, ובגלל ענוותנותו זכה שהוראותיו ופסקיו נתפשטו ונתקבלו בכל תפוצות ישראל, וגדולי הדורות התייחסו אליו בהערצה

מופלגת, לדוגמא מרן החת"ס כתב עליו "וכל ישראל יוצאים ביד רמ"א", וכן כתב "שהוא מנתייראַ לצאת מגדר הרמ"א אפילו כחוט השערה", הגאון רבי עקיבא אייגר זי"ע כתב "תופשי התורה בארץ אשכנז ובארצות שסביבותיה קיימו אליהם ועל זרעם תורת משה – הרמ"א נ"ע בכל השגותיו על הוראות הבית יוסף ותורת משה מורשה לנו מבלי לנטות ממנה להקל או להחמיר", בדורות המאוחרים יותר השפיעו פסקיו גם על הפוסקים הספרדים שחששו לדבריו, ובכמה ענינים נהגו כמותו.

י"ט אייר

הגה"ק רבי מנחם מענדל מרימינוב זי"ע

ואלה תולדות

נולד לאביו ר' יוסף חריף זי"ל בעיר ניישטאט, סיפר הרה"ק הרבי ר' מענדל'ע בעצמו סיפר נורא, שאביו הי' גר בכפר אחד, פ"א אמר לו הפריץ שהיות שהוא צריך לנסוע למרחקים רוצה הוא למכור את כל נכסיו במחיר מוזל, וכיון שהוא מכיר אותו לאיש מהימן הלכך רוצה למכור את זה רק לו, ר' יוסף ראה שיש לפניו מציאה רבה, אבל בכל זאת לא הי' בידו את הסכום הדרוש, ונתייעץ עם אשתו, ואמרה לו הנה יש לנו תכשיטין וכלי בית וכדו', בא ונמכור את זה, וקצת כסף נלוה מידידינו, וכך יהי' לנו כסף לקנות את רכושו של הפריץ, וכן עשה, והלך עם הכסף אל הפריץ, באמצע הדרך שמע קול צעקה של בכיה מרה, הלך אחר הקול ראה נפטר אחד וסביב לו האלמה ושבעה היתומים בוכים בכיה רבה, איך הניח אלמה ושבעה יתומים, בלי מזון ומחי', ויהי כראות ר' יוסף את המעשה לקח כל הכסף שהי' בידו ונתן לאלמנה שיהי' לה לכלכל את בני ביתו, ויצא מביתה, חשב ר' יוסף למה לי לחזור לביתי בעירום ובחוסר, ונתיישב בדעתו לילך מכפר לכפר אולי יחנן ה' לו איזה הצלחה, ממשיך הרר"מ לספר, כי ממעשה הזאת שעשה ר' יוסף נעשה רעש גדול בשמים, איך בר ישראל ימסור נפשו כל כך, והסכימו בשמים שצריכים לתת לו איזה מתנה עבור מצוה זאת, כאשר שמע הס"מ זאת אמר לפני בי"ד של מעלה הנה כל הצדיקים לפני שנותנים להם מתנה מן השמים מתנסין בנסיון ואם עומדים בזה אז נותנים להם המתנה, ע"כ רוצה גם לנסות את ר' יוסף, וקבלו בשמים את דבריו, בא אליהו הנביא זכל"ט ואמר אני ארד ואנסה אותו כי אולי יגביר הבע"ד בנסיונות קשים שלא יוכל לעמוד בזה, וכן פסק שאליהו הנביא ילך לנסות את ר' יוסף, ויהי לעת ערב הגיע ר' יוסף לאיזה ישוב של יהודים, נכנס לביהמ"ד וקבל על עצמו שלא לבקש משום אדם אש"ל רק אם יקראו אותו, ויהי לאחר התפילה הי' מצפה שאחד יקרא אותו אולם אף אחד לא קראו, נשאר בביהמ"ד וישב ללמוד, פתאום נגש אליו זקן אחד נשוא פנים ונותן לו שלום ונכנס עמו בדברים עד שסיפר ר' יוסף להזקן את כל המעשה, שהזמין לו השי"ת מצוה גדולה, וכו', ועכשיו נשאר בעירום ובחוסר, אמר לו הזקן הנה אני עשיר גדול אני אתן לך סכום גדול שתוכל לפרנס בזה כל ימי חייך, בתנאי שתמכור לי את המצוה, והבע"ד התחיל לדבר אל לבו שימכור לו המצווה, כי אם יהי' לו כסף יוכל לעשות עוד מצוות, וכהנה וכהנה פיתוים, אבל ר' יוסף עמד איתן בדעתו ולא רצה למכור לו את המצוה, כאשר ראה הזקן שר' יוסף עומד בדעתו גלה לו שהוא אליהו הנביא והוא בא רק לנסות אותו, ועכשיו שעמד בנסיון נותנים לו מן השמים ג' ברירות או שיזכה ביחד עם בני ביתו לאריכות ימים או לעשירות מופלגת, או להפקד בבן זכר קדוש מן שמים, השיב ר' יוסף תיכף מה בצע בדמי או באריכות ימים, כי לא זכיתי עד הנה להפקד בבנים, אמר לו אליהו דע שתזכה להוליד בן קדוש ונורא, אשר יאיר כל העולם בתורתו ויראתו, אשר לא ירדה נשמה כזאת לעולם זה רבות בשנים, אבל רק באופן באם תקבל עליך התנאים שאתנה עמך, אחד שתהיו אתה ואשתך נע ונד כל ימי חייכם, והשנית כשתפקד בבן זכר תהי' מוכרח להסתלק מן העולם, ולאחר מלאות לבנך שנתיים תהי' גם אשתך להסתלק מן העולם, ענה לו ר' יוסף שצריך להתייעץ עם אשתו אם היא מסכימה להתנאים האלו, ונתרצו שניהם באמרם אם אין לנו בן חיים למה לנו, וקבלו עליהם התנאים, ונתקיים ההבטחה שהבטיח להם אליהו הנביא ונפקדו בבן זכר וקראו לו מנחם לאמר זה ינחמני, אבל גם התנאי נקיים כי תיכף נסתלק ר' יוסף ואחר שנתיים ימים נסתלקה גם אשתו, ונשאר הרר"מ יתום מבלי אב ואם, הרר"מ נתגדל בעיר האמבורג, והצליח מאד בלימודו ביתר שאת ויתר עז, והי' שקדן גדול בלימודו בשקידה רבה והי' לעילוי גדול, ביותר הי' רגיל ללמוד את הרי"ף, ואמרו עליו צדיקי דורו שהי' לו ניצוץ של הרי"ף זי"ע.

רבותיו

קבל תורה בישיבתו של הרה"ק הרבי ר' שמעלקא מניקלשבורג זי"ע וחשבו לרבו מובהק, אשר ממנו קיבל גם שרשי החסידות שקיבל מרבו הרה"ק המגיד ממעזריטש זי"ע, שם התרועע עם הרה"ק ה"חוזה" מלובלין ועם הרה"ק המגיד מקאזניץ זי"ע, ישנם האומרים כי למד תורה גם בית מדרשו של רבי דניאל יפה בברלין יחד עם הגאון בעל ה"פרי מגדים" זצ"ל, פ"א באמצע הלימוד בכה מאד שהשי"ת יאיר לו שיתקרב להצדיק הדור, ושיוכל להתקרב לעבודת ה', ונרדם ונתגלה אליו הרי"ף ואמר לו שיסע להרבי אלימלך זי"ע בליזענסק, ושם יהי' לו תכלית בעבודת ה', והוא הי' אז עדיין בחור והיות שהי' דר בהמבורג והי' לבוש במלבושי צמר, וכידוע שהרר"א לא בירך את מי שהי' לבוש בגדי צמר, ובנו של הר"א רבי אלעזר הוא הי' שומר על זה שבל יכנס איש עם מלבושי צמר, כשהגיע הרר"מ לא הי' שם ר"א ונכנס הרר"מ אל הר"א, ובאמצע הגיע ר"א וראה איך שאביו מברך בחור עם מלבושי צמר, ואמר לאביו הלא אין אתה מברך מי שלבוש מלבושי צמר, ענה לו הר"א, "וואס רעדסט וועגין דעם בחור, איך ווארט שוין לאנג אויף די נשמה, פונקען פייער שפירצט דאך פון זיין שטערן", וככה נעשה תלמידו של הר"א, מסופר שפ"א הי' אצל הרבי ר' ברוך ממעזובוש זי"ע שאלו הרר"ב שיספר לו איזה ענין שראה אצל רבו הר"א, אמר לו הרר"מ דידוע שלמטה מן האוזן יש איזה גיד קטן שאינו מתנועע כי ימי חייו של אדם, רק ברגע האחרון טרם יפדר הנשמה מן הגוף, אז יתנוע מפחד הבורא, ואצל רבו הק' גיד זה מתנוע בכל רגע מפחד השי"ת, וכאשר שמע הרר"ב את דבריו אמר א שיינער רבי און א שיינער תלמיד, א שיינער רבי כמובן, און א שיינער תלמיד וואס פארשטייט וואס צו זעהן ביים רבי'ן.

על כס הרבנות

פ"א הגיע להר"א משלחת מעיר פריסטיק שיתן עבורם איש הראוי להיות לרב ומו"צ בעירם, אמר להם שיכנסו לביהמ"ד וילכו לר"מ ויבקשו ממנו להיות רב בעירם, ונכנסו לביהמ"ד ראו איך שהרר"מ עומד שמו"ע, וחיכו עליו הרבה זמן, ועדיין לא גמר שמו"ע, נכנסו עוד פעם להר"א ואמרו לו שהם מחכים כבר הרבה זמן ועדיין הוא עומד שמו"ע נכנס הר"א לביהמ"ד שמע איך שהרר"מ עומד שמו"ע ואומר ונפשי כעפר לכל תהי' אפשר אלף פעמים, התחיל ר"א לצעוק עליו "גענוג עפר גענוג", אז פסע הרר"מ השמו"ע, וצוה לו ר"א ליסע עמהם לפריסטיק ולכהן כרב בעירם, וקיים ציוו רבו, מצבו הי' דחוק מאד ולפעמים הגיע עד כיכר לחם, אמנם בטחונו בה' הי' אין לשער, וחיזק עצמו בלימוד התורה, ועבד את בוראו בכל עצמותיו בתעניתים ובסגופים, הרה"ק מאפטא זי"ע אמר פ"א, בפריסטיק האדמה מקודשת בעומק ג' טפחים בקדושת א"י מגלגול השלג של הרבי ר' מענדעל'ה, כהשגיע בנו הקטן אליו ואמר לו שהגיע רעבונו עד כלות הנפש, השיב לו בתמימות, כי אין הדבר כך, שאלמלא כן, הרי הי' השם מזמין לי משהו לשבור את רעבונך, ואמנם כשפנה בנו לעבר הדלת לעזוב את החדר, מצא בכיסו פרוטה, החזיר את בנו ואמר לו צדקת בני שהגיע רעבונך עד כלות, כי הזמין לי השי"ת כסף שאוכל לכלכל אותך, יסופר שפ"א כשהלך אל הר"א מצא על הארץ רענדל זהב, והרים את זה מן הארץ, אח"כ התיישב וחשב גיוואלד איפה הבטחון שלי להכניע עצמי לפני הרענדל, והחזיר את הרענדל על הארץ, והלך לביהמ"ד, ואחר שלמד כמה שעות נכנס איש אחד לביהמ"ד ומסתכל לכאן ולכאן וניגש להרר"מ ונתן לו רענדל, וסיפר להרר"מ שמצא את הרענדל ברחוב על הארץ וחיפש למי לתת את זה, וכשראה אותו מצא חן בעיניו ונתן לו את הרענדל, בשנת תקנ"ז בערך עבר לרימאנוב ועל שם עיר הזאת נקרא בקרב ישראל, נהג את העיר ביד רמה, הרבה תקנות עשה לטובת הציבור, מדי חודש בחודשו שלח אנשים מיוחדים לבדוק את המידות והמשקלות בחניות וכל מי שנחשד בדבר נקנס קשות.

גם עמד בפרץ לבל יפרצו פרצות בכרמו בפרט בעניני צניעות בנשים עמד בכל תוקף שבל יתהדרו במלבושים פרוצות, וידוע שרביה"ק זי"ע הי' דרכו לומר משמו "די גאולה הענגט אויף א האר", כלומר על שער שבאשה בייהא"ר, שתלוי בזה גאולת ישראל, ומי המעכב שע"ד שבאש"ה, גם על מלבושי אנשים הקפיד מאד שלא יהי' דוגמת העכו"ם, עיין באגרת הקודש שכתב הרר"מ (נדפס בספרו) וז"ל: אמנם זאת יאמינו באמונה שלימה כי בזמנינו כל הרעות המעוררים על היהודים רח"ל הוא רק מחמת יצר לה האדם יטהו להנאה ותאוה לילך בחוקות ולבושי העכו"ם אשר נאסר עלינו בתורה ובנביאים ובכתובים ובפרט על הנשים הלובשים מלבושי פריצות אשר כמעט לא ניכר בין עבריות לישראלית להבדיל, עוד חדשים מקרוב באו במנהג חדש של עכו"ם שמהפכין ומניחין צד השמאל של הבגדים על צד הימין צו צו קנעפלין ובזה מגבירים השמאל על הימין בעוה"ר, יעי"ש באורך.

מגדולתו

ידוע היא המכתב של תלמידו הגה"ק בעל "מראה יחזקאל" זי"ע אשר נדפס בשו"ת מראה יחזקאל סי' ק"ד, ששלח לאביו הג"מ ר' יוסף להשיב לרבו הג"מ ר' שלמה פילף זצ"ל לתרץ על מה ולמה התחבר להרר"מ, וידוע שהרה"ק בעל הדברי חיים זי"ע הי' דרכו ללמוד תשובה זו ביומא דהילולא של הרר"מ בהתעמקות יתירה ובשעת לימודו הי' עיניו זלגו דמעות, אפס קצהו מגדולתו של הרר"מ משם תראה, וז"ל בין השאר: הלא כל עבודתיו ופעולותיו מנעוריו המה רק על ישראל אמונתו, שושבינא דמלכא ומטרוניתא, מן ההר אל העם לקרבם תחת כנפי השכינה, למד דעת את העם ליחד לבבם לאהבה וליראה את השם הנכבד והנורא, ולא לכבוד עצמו הוא דורש, והי' כל המבקש את השם אשר נפשו אותה באמת ובתמים לעבוד עבודת הקודש לפחוד אל ה' ואל טובו לדעת את המעשה אשר ייטב בעיניו יבוא לחצרות קדשו כי לחמו ניתן מימיו נאמנים לכל עובר ושב, זולת זה יש חדר מיוחד שאוכלים שם כל דכפין יהי' מי שיהי', ובמשך הזמן היותי אלצו היו שם כמה רבנים וגדולי ארץ, כולם אנשים גבורי כח עושי דברו, עומדים לפניו באימה וביראה וכו', אשר לזאת כשיסכים הבוב"ה על ידיכם, תזכו לשמוע דברי אלקים חיים, למראה עיניכם יוצאים מפה קדוש מדבר, היושב ודורש כמשה מפי הגבורה, (א"ה עיין בספר אמרי דבש שמביא ששמע מפי גדולים וצדיקים שבעת שערך הרר"מ את שולחנו הטהור והגיד תורה, הנרות שעמדו על שלחנו הי' דולקים מבלי שיתקטנו ויפחתו משיעורן, רק נשאר בגודלן, והאירו כל משך הזמן שהשמיע דברות קדשו,) והמכחיש המפורסמים הוא מוכחש מפי הכל, שכבר נתקבל רבינו הגדול בפי כל הגדולים והצדיקים ורבבות מישראל לקדוש ה' מכובד והחולק עליו כחולק על השכינה, והמהרהר אחריו כמהרהר אחר השכינה, יעי"ש באורך, עיין בספר דרכי חיים ושלום מהגה"ק ממונקאטש זי"ע, (דף רי"ט) שסיפר שהרר"מ בהיותו יושב בפסח וכטוב לב המלך ודיבר מנס קריעת ים סוף אמר שיבואו לפניו ספל מים ויראה כל אחד נס קריעת ים סוף, ונתן ידו על המים ותבקע המים בספל על י"ב גזרים.

קולו נשמע בשמים

סיפר רביה"ק זי"ע (עיין בדברי יואל פר' ויחי שמביא רביה"ק את זה בקיצור) שפ"א באו לפני הרר"מ נשמות מעלמא דקשוט עם קבולנה מרה, היות שהרה"ק ר' יחיאל מיכל מזלאטשוב זי"ע אשר לא הי' אז כבר בעלמא הדין, הוא ממונה בבית דין של מעלה, להיות דן דיני נפשות שכבר הלכו לעולמים, ובאשר הוא הי' חי בדור דעה והגון ביותר, והעונות והפשעים נחשבים לפי הדור, וכאשר דורו הי' זכאים ביותר, על כן הוא מחמיר למאד בעון חטא הידוע ר"ל, ועי"ז הוא מוציא פסקים ועונשים חמורים, ובקשו הנשמות מהרר"מ, שבטובו ישתדל בעבורם, שיעבירו את הרה"ק מזלאטשוב מהבין דין של מעלה, ואל יבוא במשפט עמהם, כי לא יצדק לפניו כל חי בדור הזה, וימנו צדיק אחר תחתיו, אשר ישפוט יותר קל, וכפי מדריגת הדור, והרר"מ העתיר בתפלה בעדם, ופעל לטובתם בעדם, וכן הי' שלאחר זמן באו שוב הנשמות, והגידו לו יישר כח על שהטיב עמהם, שהעמידו צדיק אחר בבי"ד

של מעלה, אשר ידין אותם לכף זכות יותר וכפי הדור ההוא, (עיין בספר נח"ל שער בת רבים אות ט' שהצדיק האחר הי' הרה"ק השרף מסטרעליסק זי"ע).

מנפלאותיו

פ"א ישב רבי אלימלך זי"ע בשלחנו הטהור והרר"מ ישב הראשון לצדו, וישבו שם גם כל החברייא, והרבי אלימלך הי' מערב המרק עם הכף ושפך מעט על השלחן, פתאום אחז הרר"מ את הר"א ואמר הלא יאסרו אותנו, ונתעורר ר"א, וכל העולם שחקו מפני שאמר שבשביל המרק הנשפך יאסרו אותם, וכשראה הר"א שהחברייא שוחקין על מה שאמר הרר"מ, אמר המלך בוויען מכין עצמו להוציא גזירה רעה, ונסיתי להפריע לו בכמה אופנים בסדר העולם ולא עלתה בידי, ע"כ הייתי כעת בוויען ביחד עם הרר"מ, ולקחתי הצלוחית דיו ושפכתי על הנייר שהי' כתוב שם הגזירה ונתבטלה הגזירה, והרר"מ שראה זה חישב שזה בפועל ממש, ע"כ צווח שיאסרו אותם, רביה"ק סיפר שגדול אחד (בעל המעשה) חסיד נלהב של בעל הייטב לב סיפר לו, שהי' לו בן משכמו ומעלה גבוה, והי' צריך לעמוד אל הצבא, ע"כ הלך אל הייטב לב שישחררוהו, אמר הייטב לב עה מ'וועט אים פון דארט ארויס ווארפן, אמר לו הגדול הנ"ל אמנם כן שהרבי אם הי' שם הי' משליך אותו אבל לא הם הרשעים, הקפיד הייטב לב ויצא חוץ לחדר והשאירם שם, אח"כ בא בחזרה וסיפר להם עובדא, הרה"ק ר' נתן לייב בנו של הרה"ק הרבי ר' מענדל"ע מרימונוב נסע פ"א על שבועות להרבי מלובלין זי"ע, ביו"ט שני שאל אותו ה"חוזה" היכן אביך, ר' נתן נבהל מאד, תיכף במוצאי יו"ט נפרד מהרבי ונסע לרימונוב, כשהגיע לפני רימונוב פגש באנשים, ולא רצה לשאול אותם להדיא, ע"כ שאל אותם מן הצד והם לא סיפרו לו כלום, כשנכנס לעיר פגש במקורב אחד, שאל אותו מה נשמע, א"ל עכשיו אני בא מאביך ועוסק בתורה, חישב בעצמו מי יודע, אולי כבר הגיעו רגעים האחרונים ועדיין אפשר להגיע אליו כשעוד יהי' בחיים, ע"ר רץ במהירות לאביו, כשהגיע אל אביו בלי נשימה שאל אותו אביו למה רצת כ"כ, סיפר לו כל המעשה, צחק הרר"מ ואמר הוא חפש אותי בעולמות העליונים, ואני הייתי אצל הקייסער בוויען, עד כאן סיפר הייטב לב להגדול הנ"ל, לרמז לו בזה שאפשר להיות הכא והתם, והסוף הי' שהבן של הגדול הנ"ל נשתחרר.

אחרית ימיו

בשנת תקע"ד רצו צדיקי אותו הדור לפעול בשמים שיתגלה משיח צדקינו, הלא המה הרה"ק המגיד מקאזניץ, הרה"ק ר' מענדעלע מרימונוב, הרה"ק החוזה מלובלין, הרה"ק בעל מאור ושמש, והרה"ק ר"נ מראפשיץ, והיהודי הקדוש, זי"ע, היהודי הקדוש קיבל על עצמו שהוא יסתלק מן העולם והוא יעזור להם מלמעלה, וכן הי' שהוא נסתלק י"ט תשרי תקע"ד, אולם לא הסתייעא מילתא, בערב חג הסוכות נסתלק לבית עולמו המגיד מקאזניץ ומפני עירבוב העולם ע"י השטן לא ידע מזה הרבי מלובלין על אף שעיניו היו צופיות למרחוק, בבית מדרשו של הרה"ק מראפשיץ זי"ע פרצה דליקה באמצע שמחת החג בשמחת תורה, לבית מדרשו של בעל מאור ושמש זי"ע נזרקה אבן באמצע הקפות, בבית מדרשו של הרה"ק הרבי מלובלין קרה מעשה הנורא מעשה "הנפילה", גם הרר"מ פעל הרבה בענין זה, אמר למקורביו אם יזכה לשנת תקע"ה, אז יזכו לשמוע שופר של משיח, בל"ג בעומר הרגיש באפיסת כוחותיו, בו ביום טיהר את עצמו ואמר אני הולך אלי עולם, למחרת היום יום י"ט אייר שנת תקע"ה יצאה נשמתו בקדושה ובטהרה, ועל מצבת קבורתו נחרת " פ"נ הרב איש האלקי מוה"ר מנחם מענדיל בן הרב הגדול מ' יוסף זללה"ה נתבקש בישיבה של מעלה י"ט אייר תקע"ה תנצב"ה ", ידוע שכ"ב שנה אמר תורה על פרשת המן כדי להשפיע פרנסה לכלל ישראל, מדברי תורתו נרשמו בספרים "מנחם ציון" "דברי מנחם" "תורת מנחם" "עטרת מנחם".

י"ט אייר

הגה"ק רבי מאיר מרוטנבורג זי"ע
[מהר"ם מרוטנבורג]

ואלה תולדות

נולד באשכנז בעיר בווארמיזא (וואר"ש) בשנת ד' אלפים תתקע"ה, לאביו רבי ברוך שהי' ת"ח ולמדן, המהר"ם חותם לפעמים בתשובותיו מאיר בר רבי ברוך, ומוזכר במרדכי פ' השוכר את האומנין (שם הגדולים), על קברו נחרת: בני דורו הי' מכלכל, בדעו מוסר השכל, בשפתי חן היקרים, פרי צדיק מקור חיים, פרץ מעיין כל איים, מפיק נפק וספירים. עיין בסוף פ"ק דקידושין שכתב תלמיד המהר"ם ה"ה הרא"ש ז"ל וז"ל: אמרו עליו על הר"ם מרוטנבורג שמיום שעלה לגדולה לא הקביל פני אביו ולא רצה שאביו יבא אצלו ע"כ, וכן כתב רבינו ירוחם נ"א ח"ב (עיין בשם הגדולים מה שהעיר בזה).

רבותיו

גלה למקום תורה ולמד מפיהם של בעלי התוספות ה"ה רבי יחיאל מפריש (מזכירו בתוספותיו יומא דף יח) והרב שמואל בר שלמה מפלייזא (מזכירו שם דף מב:), שם הי' עד ראי' לשריפת ספרי התלמוד שהי' בשנת ד"א את תת"ה, וע"ז חיבר את קינתו לתשעה באב "שאלו שרופה באש', כמו"כ הי' תלמידו של רבינו יצחק מווינא זצ"ל בעל 'אור זרוע', עיין בראש פ"ב דעירובין שהביא מהר"ם שכתב 'מדברי אור זרוע למדתי', גם הי' תלמיד רבי שמואל בר מנחם עיין בהגהות מיימוניות פכ"ט מה' שבת.

נשיאותו

כשחזר לאשכנז מקום מולדתו, החל בכהונתו כרב בקהלות שונות אשר בחרו בו הלא הם, קוסטניץ, אוגסבורג, ווירבצורג, ורוטנבורג, שעל שם העיר הזאת נקרא בקרב ישראל, כמו"כ כיהן בווארמייזא, נירנבורג, מגנצא, לא נודע זמן שהותו בכל עיר, אולם כנראה שרוב ימיו ישב ברוטנבורג, ושם יסד ישיבה גדולה והרביץ תורה לעדרים, אשר ממנה יצא תלמידיו הגדולים וביניהם

הרא"ש, בעל הגהות מיימוניות, ובעל המרדכי, והתשב"ץ, זצ"ל, (שם הגדולים בערכו). שמו הגדול הלך לפניו והוכר בכל מדינות אשכנז וצרפת כגדול הדור ופנו אליו בשאלות שונות בכל מקצועות התורה, לא נודע אם הי' רב הכולל לקהלות האשכנזים אבל מוזכר בשאלות שפנו אליו בתואר 'אב הרבנים', וכתב תשובות למאות ולאלפים, תלמידו בעל 'הגהות מיימוניות' (בהל' חמץ ומצה פ"ח ב') כותב וז"ל: "וגם בדורו לא הי' כמותו מופלג ובקי וידע דעת כל הקדמונים", הרשב"א (בתשובותיו ח"א סי' תרכ"ט) כותב על הוראתו: "יכבר הורה זקן יושב בישיבה חכם עם איש שיבה", נהג את המדינה ביד רמה גודר גדר ועומד בפרץ, עושה סייגים לתורה, מהר"י מינץ כתב דרוב מנהגי אשכנז ממנו יסדו, ראוי לציין דהמנהג לומר בליל יוה"כ לפני כל נדרי 'על דעת המקום' מקורו טהור של המהר"ם מרוטנבורג, המהרש"ל ביש"ש בהקדמתו לב"ק כותב עליו "איש עניו וטהור אשר אין באחרונים כמוהו", עיין בשם הגדולים שכותב וז"ל: ודע שכתבו האחרונים שאין לחלוק על מהר"ם בספרא, עי' בכתבי מהרא"י סי' קמ"ג ובש"ך ח"מ סימן ש"ל תוספת שבת סימן ז"ע, עכ"ל.

מלך אסור ברהיטים

בשנת ה' אלפים מ"ו שתכפו הצרות על היהודים באשכנז והמצב הי' ללא נשוא, אז גמר אומר המהר"ם לעזוב את ארץ מולדתו ללכת לארה"ק, לאחד נדודים קשים הגיע לעיר לומברדי והתעכב שם, שם הכירהו מומר אחד והלשין עליו לפני הבישוף מבאזיל ומסרו להקיסר רודולף (עיין לקמן) ויאסרהו תפוס במגדל עזיסהיים, מזכר בכמה מקומות, עיין בהגהות מיימוניות הל' ק"ש, ובהל' שבת פו, עי' בשם הגדולים (בערכו) וז"ל: ובים של שלמה גיטין פ"ד סי' ס"ו כ' דמהר"ם הי' תפוס במגדל אייגזהיים כמה שנים, והאדון תבע מן הקהילות סך גדול, והקהלות היו ורצין לפדותו, ולא הניח כי אמר אין פודין השבויים יותר על כדי דמיהם, ומסיק דאע"ג דהי' גדול הדור ושרי, וכ"ש שהי' לו קצת ביטול תורה, מ"מ חש שמא כל שר כן יעשה לת"ח מופלג שבדור עבור רוב הממון עד שלא יספיק ממון הגולה לפדותם, ותשתכח תורה מישראל ופסק זה השר לתפוס חכמי הגולה, והי' בדעת אותו הצורר לתפוס גם לתלמידו הרא"ש וברח לטוליטולא וניצול, זה תורף דבריו של המרש"ל עש"ב, אבל ראיתי בסדר הדורות ... מאגרת רביו יהודה בן הרא"ש כי המלך העליל על מהר"ם בשנת ה' אלפים ס"ה והי' שואל סך גדול והרב הי' עני, והמלך לא רצה שום ערב יהודי אלא הרא"ש תלמידו, והרחיבו למהר"ם שיהי' יותר מרווח בסוהר, ותוך זה נפטר מהר"ם בבית הסהר והרא"ש ברח ... .

תורה מתוך הדח"ק

במשך הזמן שהי' נתון במבצר לא פסק פומיה מגירסיה וכתב חידושיו ותוספותיו, וגם השיב תשובות לכל שואליו ככתוב בהגהת מס"ק סי' קמ"ו, ובתשב"ץ סי ר"ה, וגם בהיותו במגדל הרבין תורה לתלמידים, עיין בהגהות מיימניות (הלכ' שבת פו) שכותב: "וזכיתי כשהייתי אצל מורי במגדל וושבורק", (אולי הובא ממגדל אחד לשני, הכ') תלמידו רבי שמשון ב"ר צדוק סידר לפניו את ספר התשב"ץ, עי' בשם הגדולים (מערכת שין) וז"ל: וכותב שם התשב"ץ כ"י שקבל הדינים ההם ממהר"ם בעודו בתפיסה, וכ"כ הרב המבי"ט ח"ב סימן ר"ץ שעשה ספר התשב"ץ במגדל, ע"כ, באחת מתשובותיו שכתב המהר"ם משם כותב וז"ל: תופסי גיטין אין בידי ולא ספרי פסקים, והשיב לתלמידו הרא"ש: ואם ימצא שהתוספות וספרי הפוסקים חולקים עלי בשום דבר דעתי מבוטלת להם כי מה לעני יודע שיושב חושך צלמות ולא סדרים זה שלשה שנים ומחצה, העני הנשכח מכל טובה אסקופה הנדרסת הנקרא בשכבר מאיר ב"ר ברוך זל"ה, וכתב מהרש"ל בים של שלמה פ' החולץ סי' יח דכל היכא דחותם מהר"ם "הנשכח מכל טובה" הי' בתפיסה במגדל לסוף ימיו וקבל שלא יצא משם.

אשכבתי' דרבי

נסתלק בתפיסה ביום י"ט אייר, ומנו"כ בעיר ווארמייזא, הנה שנת פטירתו וגם כמה שנים הי' בבית האסורים תלוי באשלי רברבי וז"ל ספר הדורות: נפטר הר"מ בבית האסורים... וכתב היוחסין דף האחרון שהיה זה שנת מ"ז לאלף הששי, וכתב צ"ד וכן הוא האמת לדעתי, ולא כמ"ש יוחסין בדורות האחרונים שהיה זה שנת ס"ה, גם שמעתי מפי הגאון מהר"ר חיים כהן שראה בס' ישן... סיבת תפיסת מהר"מ ושהיה זה בימי הקיסר רדאפלס הראשון ושנות הקיסר הנזכר אינם מכוונים לשנת ס"ה כמו שתמצא בח"ב, עכ"ל בצ"ד, אבל המעיין בח"ב יראה כי רדאלפס הראשון נתקסר שנת ל"ג והיה חכם ונבון אהוב ומרוצה לעם, קשה לכעוס ונוח לרצות, ומת שנת נ"ב ונתקסר אדלוף שנת נ"ב והיה אכזר על עמו והכביד עולו ע"ד המסים ומתגאה ולא הראה סבר פנים יפות לשום אדם ונהרג שנת נ"ח ו' למלכותו עכ"ל, א"כ לג' מ"ו לא היה קיסר אדלוף כ"א רדאלפס שהיה איש חסד, ואם יש לתלות תולין במקולקל זה אדלוף שהיה אכזר, הרי נהרג שנת נ"ח, ולפ"ז יש מקום לגירסת שה"ק שכתב שהיה שנת נ"ז, הרי שנה אחת קודם שנהרג אדלוף, והבוחר יבחר, ובשה"ק ד"ס סע"א ז"ל, ראיתי באגרת שכתב ר' יהודה בן הרא"ש ז"ל בשנת ה"א ס"ה הושם בבית הסוהר מהר"ם הנ"ל תוך זה נפטר מהר"ם בבית האסורים, וכתב השה"ק ואני המחבר ראיתי בקוטרס ישן בשנת ה"א נ"ז ד' תמוז מלך רומי המכונה ריידלף תפס מהר"ם הנ"ל ונפטר בתפיסה י"ט אייר ולא ניתן לקבורה עד ד' אדר שנת ס"ז, ואני הכותב מצאתי בקובץ ישן ז"ל, שנת מ"ו לאלף הששי תפס מלך רומי שהיה נקרא אדלוף את רבינו מאיר הנ"ל ונפטר תוך תפיסה י"ט אייר נ"ג לפ"ק ולא ניתן לקבורה עד אדר ס"ז לפ"ק, וקבלה איש מפי איש שסך שמות השרים שתפסו אותו "מרקדט" "אולריך" "יורג" "רודלף" והסי' ר"ת מאיר, ע"כ מצאתי, ושמעתי מפי זקן ת"ח אחד ששמע מפי מגיד אמת איך שעשיר אחד שם נפשו בכפו להשתדל מן המלך להביא את מהר"מ הנ"ל לקבורה ותכף בלילה אחר הקבורה בא מהר"מ בחלום לאיש ההוא וא"ל בחר לנפשך א' מב' דברים או שיזכה הוא וזרע אחריו עד סוף הדורות שיאריכו ימים בעושר וכבוד, או שימות תכף ויזכה לחיי עה"ב, ובחר לנפשו שימות תכף וכן היה וחלה מיד וצוה לביתו ומת ובא איש ההוא בחלום לרב העיר שכן היה לו ושניתן לו מקום במחיצתו של מהר"מ בעולם ההוא ע"כ שמעתי, עד כאן הוא

מלשון ספר "סדר הדורות", והנה כמעט מכל המקורות שמביא ה"סדר הדורות" נמצא שהיה מונח גופו הטהור של המהר"ם בתפיסה כמה שנים, אבל מספר שם הגדולים משמע שהי' רק כמה חדשים, וז"ל בשם הגדולים: ונתפס מהר"ם ונח נפשיה בבית הסוהר, וע"ז זכה ונדכך הרבה כמו שאמר המגיד למרן ככתוב בספר מגיד מישרים ... ולא ניתן למהר"ם ז"ל לקבורה כמה חדשים מאייר עד אדר, ועשיר אחד אלכסנדר בר שלמה שם נפשו בכפו לקברו, ותיכף בא לו מהר"ם בחלום וא"ל אם ירצה להיות עשיר הוא וזרעו עד סוף כל הדורות או ירצה למות תיכף ויזכה לעה"ב, ובחר העשיר לזכות לעה"ב, ומת תיכף ובא בחלום שהוא נתון בעה"ב אצל מחיצת מהר"ם, עכ"ל.

מורשתו הרוחנית

וז"ל בשם הגדולים (בערכו): מהר"ם חיבר פי' סדר טהרות ומביא חידושיו הרב תוספות יום טוב. וחיבר ג"כ סדר ברכות והזכירוהו הפוסקים ומהם הרב תרומת הדשן סי' ל. וחיבר הלכות שמחות. מהר"ם חיבר תשובות למאות ולאלפים, ותלמידיו הרבה הגהות מיימוניות והרב המרדכי מביאים מתשובותיו תדיר, וגם נדפסו שני חלקים מתשובותיו קובץ גדול וקובץ קטן, ותשובות קובץ גדול הרב ש"ך מכנה אותם תשו' מהר"ם דפוס פראג, והרב בית חדש מזכירם שנדפסו בימיו, וגם יש תשובות מהר"ם רבות, בתוך שו"ת הרשב"א, תוספות יומא שבידינו הם ממהר"ם, עכ"ל עיי"ש באריכות, גם מרן הב"י מרבה להביא פסקים משו"ת ומנהגי המהר"ם מרוטנבורג, עוד מפוזרות דבריו בהרבה מקומות בתוס' בש"ס.

כ' אייר

הגה"ק רבי מרדכי מטשערנאביל זי"ע

נשמתו הק'

נולד בשנת תק"ל לאביו הרה"ק ר' מנחם נחום מטשערנאביל זי"ע בעמח"ס מאור עינים, – הרה"ק המגיד ממעזריטש זי"ע אמר פ"א לתלמידיו, שיש לו נשמה גדולה מעולם התיקון ורוצה ליתנה לאחד מתלמידיו ואינו יודע עדיין למי יתננה, כנפטר תלמידו הרה"ק ר' אהרן הגדול מקארלין זי"ע, אמר המגיד הק' לתלמידו הרה"ק בעל מאור עינים זי"ע שיסע לקארלין אל ציון הק' של הרה"ק מקארלין זי"ע, להגיד לו בשם רבו, שהיות שהשאיר בת קטנה, והמגיד יתן את הנשמה הגדולה להרה"ק ר' נחום מטשערנאביל והבן זכר שיולד להר"ק מטשערנאביל יהי' בעל לבתו זה, וכן עשה ונסע לקארלין ובאותו שנה נולד לו הרה"ק ר' מאטעלע מטשערנאביל זי"ע והוא נשא בתו זו.

במדריגת רבינו הקדוש

כבר בצעירתו הי' לו סדר עבודתו בקדש כפי שורש גודל נשמתו הק', פ"א באו לאביו הרה"ק ר' נחום והלשינו עליו שמתנהג בביתו ברחבות בגדלות ובעשירות וזה נראה כמותרות, אמר הרה"ק שהוא רוצה בעצמו לילך לראות אם אמת הדבר, והלך אל בית בנו, אמר לו בני אומרים עליך שיש לך כלי כסף וכלי זהב וכדו' הראני נא אותם, והוכרח ר"מ להראות לאביו כל החפצים ושאלו אביו על מה ולמה לך כל זה, ענה לו הגמ' מספרת לנו מרוב עשרו של רבינו הקודש ולבסוף איתא (כתובות ק"ד.) כי בשעת פטירתו של רבי זקף עשר אצבעותיו כלפי מעלה ואמר לא נהניתי אפי' באצבע קטנה, וקשה אם לא נהנה למה הוצרך לו כל זה, אלא ע"כ מסתמא גם בזה יש דרך בעבודת ד', אז הלך אביו מבית בנו שמח וטוב לב, ונתן ידיו על גופו הקדוש ואמר שישו בני מעי שישי, והכן כך הי' דרכו בקודש כל הימים לא להנות מעוה"ז כלום.

וידוע כי דרכו בקודש הי' לאכול מעט מזעיר, ולעומת זה דרכי הק' של הרה"ק מאפטא זי"ע הי' לאכול הרבה יותר מהטבע, פ"א נזדמן ר"מ אצל הרה"ק מאפטא בליל שב"ק אמר הרה"ק מאפטא לר"מ הנה כשמזדמן לשבת אורח גדול היינו ר"ח הוא נותן לו תפילה אחת (דהיינו דמתפללים מוסף של ר"ח ולא של שבת) וכשמזדמן לשבת אורח יותר גדול מר"ח יו"ט נותן לו כל התפילות (דביו"ט שחל בשבת מתפללים רק תפילה של יו"ט) אבל סעודות אינו נותן להם, אבל כשמזדמן לשבת אורח יותר גדול היינו יום הקדוש אז נותן לו גם התפילות וגם הסעודות (דהיינו שלא אוכלים) והרה"ק מאפטא לא אכל אז בכל ג' סעודות שבת רק מעט והתנהג כמנהג הרה"ק ר' מאטעלא זי"ע.

להורות לעם ה' דרכי ה'

תיכף אחר פטירת אביו מילא את מקומו ובאו ונתקבצו אליו חסידים ואנשי מעשה לשמוע ממנו את הדרך אשר ילכו וגם המון עם באו שיורו להם דרך ד', והוא ענה לעומתם כל אחד לפי ערכו ומורה להם, לאחד דרך ד' ולהשני דרך תשובה וכדו', פ"א בא אליו איש פשוט ושאלו הרה"ק מטשערנאביל שיגיד לו סדר היום שלו ענה האיש בבוקר הוא קם ונוטל ידיו כדין ולובש המלבושים, ותיכף הולך ומסתובב על הכפר בין הנכרים, וקונה אצלם תבואה ומו"מ לסחור, ובערך בשעה שמינית הולך לביתו ורוחץ פניו וידיו ומברך ברכת התורה ומתפלל ואומר תהלים ואח"כ שותה מעט י"ש ואוכל סעודת שחרית, ומברך בהמ"ז ואח"כ ישן מעט, וכשהוא מתעורר הולך עד פעם בין הנכרים כנ"ל ולפנות ערב חוזר לביתו ומתפלל מנחה ומעריב, ושותה מעט י"ש ואוכל סעודת ערב ומברך בהמ"ז וקורא ק"ש ושוכב לישן כך מתנהג כל הימים, אמר הרה"ק ר"מ לא טוב הדבר שהוא עושה שמקדים העסקים קודם התפלה, אמר לו האיש הרבי איני בקי בענין כי דרך הנכסים לילך מוקדם לעבודתם וצריך לתפשם לפני כשהם יוצאים, אמר לו הרה"ק ר"מ אספר לך מעשה, פ"א נסע איש אחד להיות מלמד חוץ לביתו ורצה לאסף כסף הרבה שכשיבוא לביתו יעשה עם זה מסחר וכך הי' מלמד ג' שנים רצופות ולא השתמש עם כסף הזה וגם אכל משל אחרים כדי שכשיחזור לביתו יהי' לו הרבה כסף לסחורה וכך אסף כסום כסף גדול וחילק אותם לכמה צרורות של דנרי זהב, וצרור אחד הי' של כמה פרוטות שחורות של נחושת, פ"א בא בערב שב"ק לפנות ערב לאיזה כפר חוץ מן העיר והצטער מאד כי מוכרח לישאר שם לשבת ואינו יודע מה לעשות עם כספו ואינו מאמין את בעל אכסני' שלו, וחשב להחזיק את כספו כל

השבת עליו, אבל כשהגיע שבת נתעורר בקרבו קדושת השבת, ונתן את הכסף לבעל האכסני וכל השבת דאג אם טוב עשה או לא, והבעל האכסניא הבין דאגתו ובטוב לבו מיהר להתפלל במוצ"ש קודם שגמר המלמד להתפלל ותיכף נתן לו כספו, והמלמד שמח מאד ומישש בידו בכיס לראות אם החזיר לו הכל וכשראה שלא חסר כלום מישש עוד הפעם לראות אם גםהפרוטות קטנות של נחשת החזיר לו וכשראה שהחזיר לו הפרוטות ג"כ גדלה שמחתו למאוד, וסיים הרה"ק מטשערנאביל וראה מזה שהמלמד הי' שוטה שכשראה שזה האיש החזירו בנאמנות את הדינרי זהב שלו עדיין נתירא שמא לא יחזיר לו הפרוטות הנחושת, והוסיף הרה"ק מטשערנאביל כמוהו כן אתה שבכל לילה אתה מפקיד נשמתך שהיא יקרה מפנינים שבה תלוי כל חיותך, אצל הבוכ"ע וכשאתה קם בבוקר ואתה רואה שהשי"ת עמד באמונתו להחזיר לך נשמתך שהיא מאוד יקרה איך לא תאמין שהשי"ת יזמין לך פרנסתך גם אחר התפלה שהוא דבר קטן נגד הנשמה, ואמר לו שמיום ההוא והלאה יתפלל מקודם ואח"כ יצא לעסקיו והשי"ת יזמין לו פרנסתו גם אחר התפלה.

מנפלאות מעשיו

וכך הי' לו כי בכל פעם שעבר ארגז של ספרים הי' נוטל ספר אחד ועין בו קצת והי' מחזירו למקומו וכשבא לקאוולא לשדך בנו הרה"ק מטריסק זי"ע עם בת הרה"ק ר' יעקב מקאוולע בנו של הרה"ק מנעשכיז זי"ע, לפני כתיבת התנאים בבית המחותן עבר ארגז שהיה סגור ובקש שיפתחו לו ולקח ספר ועיין בו קצת וקמט שם דף אחד והחזירו למקומו, ואחר גמר כתיבת התנאים בא אשה אחת בבכיה רבה, שהרה"ק מטשערנאביל יתיר אותה מכבל העיגון, ושאל הרה"ק מטשערנאביל מהמחותן הרה"ק מקאוולע מה זאת שלא עזרו לה עוד הנה, ענה הרה"ק מקאוולע שכמה פעמים כבר ישבו בי"ד להתיר לה, אבל בכל פעם בגמר הבירור נולד להם ספק באחד מהדינים ואי אפשר להם להעלות היתר ברור, אז אמר הרה"ק מטשערנאביל שאך עתה לפני כתיבת התנאים, עיין בספר ונראה לו שמשם יכלו להתיר הספיקות והוציאו הספר הנ"ל ופתח בדף שהקמיט ונפשט להם ספיקותם. וכשרצה לנסוע לביתו החליף כל הפרוטות הקטנים ועשה מהם דינא זהב ונשארו כמה פרוטות נחושת שלא הצטרפו לדינר זהב.

זן ומפרנס

כמה פעמים כשבאו אצלו עם בקשות שיפעול ישועות דרש שיתנו לו סכום כסף גדול, ואמרו שמפרנס הצדיקים נסתרים שבדור הרה"ק השר שלום מבעלז זי"ע שלח פ"א אחד עם "קוויטל ופדיון נפש" אל הרה"ק מטשערנאביל וכשחזר בנו לאביו לבעלז שאל אותו מה עשה הרה"ק מטשערנאביל בקויטל שלו, אמר לו שסבבו סביב אצבעו, אמר לו הרה"ק מבעלז זה עשה מפני שכשהקויטל שלי סביב אצבעו אזי נקל לו לפעול מה שברצונו, ואח"כ שאל להרה"ק מבעלז מה עשה אם "הפ"נ" אמר לו שהניחו בכיסו המיוחד לו בבגדיו, א"ל הה"ק מבעלז אתה יודע מה הוא עושה במעות הללו, אספר לך שרבי הרב הקדוש מלובלין זי"ע הי' נוהג בכל ערב פסח לאחר אפיית המצות מצוה, סידר המצות לשלשה סוגים אלה שישרו בעיניו קראן צדיקים, ואלה שלא היו מהודרים כ"כ קראן בינונים והגרועים מהם קראן רשעים, שנה אחת לא עלו לו מצות שישרו בעיניו להקרא בשם צדיקים ועגמה עליו נפשו, פתאום בא איש אחד עם מצות ואמר להרה"ק הרבי מלובלין שהרה"ק ר"מ מטשערנאביל שלח אותם, והאיש הנ"ל הלך לו לדרכו, והרה"ק מלובלין שמח מאד עם המצות אשר נשלח אליו, וסיים הרה"ק מבעלז אתה יודע לשער המרחק מטשערנאביל שברוסיא ועד לובלין שבמדינת פולין והאיש הנ"ל הגיע עם מצות שנאפו ע"פ אחר חצות מטשערנאביל ללובלין, ולאנשים כאלו שיכולים להגיע בדרכים כאלו הוא מפרנס אותם ממעות הנ"ל.

עינים צופיות

סיפר כ"ק מרן רבינו בעל ברך משה זי"ל שפ"א הי' אצל אחד מחסידיו וראה שיש לו מנורת כסף יקרה מאד וביקש הרה"ק מטשערנאביל שיתן לו את המנורה במתנה והלה טען שקנה המנורה במתנה לאשתו, ואי אפשר לו ליתנו לו ואמר שיתן מעות לרבו תחת המנורה אבל הרה"ק מטשערנאביל לא הסכים, ובאין ברירה הוצרך להאיש הנ"ל ליתן את המנורה לרבו ותיכף ומיד נסע הרה"ק מטשערנאביל משום והמנורה בידו, והיה אך יצא יצא הרה"ק מטשערנאביל באו שוטרים ופרצו לתוך ביתו וחפשו את המנורה, לפי שהמנורה נגנב במית הפריץ, ותפשו את הגנבים ואמרו שמכרו את המנורה לאיש הזה, ואחר שחפשו שם שעה ארוכה ולא מצאו מבוקשם אז אמרו שבוודאי טעות הוא בידם, והלכו להם, וכ"ז ראה רבו מקודם ועי"ז הציל אותו מידם.

הסתלקותו לחיי העוה"ב

נסתלק לגנזי מרומים ביום כ' אייר. בנו הרה"ק מטריסק זי"ע מביא בספרו מגן אברהם שאמר על אביו הפסוק ומרדכי יצא בלבוש מלכות, כי אביו נסתלק ביום הספירה מלכות שבהוד.

מורשתו הרוחני

נדפס ממנו ספר לקוטי תורה ומתאמרא משמי' של הרה"ק משינאווא זי"ע שכל אחד צריך שיהי' הספק לקוטי תורה בתוך תיק הטו"ת שלו וללמוד בו בכל יום מעוטר בטלית ותפילין.

זרעו אחריו

שמונה בנים היו לו הידועים בגדולתם וקדושתם, ולששה מהם קראם בשמות הששה אושפזין, ולאחד קרא יוחנן ה"ה הרה"ק ר' יוחנן מראחמיסטריווקא, ואמרו שנקרא כן תחת שם יוסף, – וכשנתגדל ונעשה חתן אצל הרה"ק ר' שלום יוסף מסאדיגורע בן הרה"ק מריזשין זי"ע הבינו שלזה לא קראו בשם יוסף.

ואמר הרה"ק מריזשין זי"ע שראה בעולם הנשמות חבילה של שמונה נשמות ובא "הרוסישער גנב" ונטלה, וכוונתו הי' על הרה"ק ר' מאטעלע מטשערנאביל ושמונת בניו הק'.

דבר בעתו

ל"ג בעומר

לקט מדרש מפי צדיק וקדוש עלין, בעניני קדושת היום וסגולתו

פ"א דיבר הרה"ק רב שר שלום מבעלזא זי"ע מענין גדולת יום ל"ג בעומר ואמר ל"ג בעומר הוא יום גדול מאוד ואמר בנו הק' ר' זינדל "טאטע איך וויס!" ושאלו אביו: וואס ווייסטו? ואמר: "אזוי ווי יום כיפור" אמר לו אביו הק': "אמת, האסט צוגעטראפן".

(הרה"ק ר' איציקל מפשעווארסק זי"ע)

◆◆◆

רואים בחוש התעוררות הנפלה הנכנסת מדי שנה בשנה בלבות רבבות אלפי ישראל לעלות למירון ביום ל"ג בעומר ממש שהוא היא אתערותא עלאית כמ"ש בזוה"ק (ח"ג דף רצ"ו) וז"ל בתר שמעון קלא עולו ואתו ואתכנשו להילולא דרבי שמעון הנה הד הוד קול עליון הזה שיצא אז בערך שנת אלף הרביעי לפטירת רשב"י קול זה מתעורר עוד היום ונכנס ומעורר לבות רבבות אלפי ישראל מיד שנה להיות עולין ותאין ומתכנשין ביום ל"ג בעומר במירון למקום מנוחת קדשו דרשב"י, ולשמוח שם בשמחת פני האדון ה'.

(לשון הריא"ז מרגליות ז"ל בספרו הילולא דרשב"י)

◆◆◆

הרה"ק רבינו עובדיה מברטנורא זלה"ה במכתבו לאחיו (בשנת רמ"ט) כותב בזה"ל: ב"ח אייר יום מיתתו דרשב"י באים מכל הסביבות ומדליקים אבוקות גדולות מלבד מה שמדלקין עליה נר תמיד וכו' שהרבה עקרות נפקדו וחולים נתרפאו בנדר ונדבה שהתנדבו למקום ההוא.

(דרכי ציון)

יומא דהילולא רבה קדישא

ויום ל"ג בעומר הוא הילולא דרשב"י כי מת אז, והיה למעלה הילולא וכו', וראוי לכל איש היראי וחרד לשום אל לבו וכן ראיתי בעיני בעת שהייתי שם (בשנת תשכ"ג) **ותמהתי מאד על מה שבצד אחד נראין חסידים ואנשי מעשה מרקדין בהתלהבות אש קודש, ומצד אחר נראין שאר בני אדם מרקדין כפוחזים וריקים באופן שאינו ראוי ואינו לכבוד המקום הקדוש ההוא,** והוא כדברי האוחה"ק הנ"ל שבמקום קדוש שם מתאחזין ומתקבצים כוחות הטומאה.

עכ"פ חסידים ואנשי מעשה ואחבנ"י האוחזים בדך הקדושה מתוך מסי"נ שהולכים לעלות לציון קדשו אין מבטלין הזמן אף רגע ומרגישים הרגש קדושה יותר משאר מקומות, **וכן מספרים אלו שזכו לעלות לציון קדשו עם מרן כ"ק דודי זללה"ה בשנת תרצ"ב לפ"ק,** וראו את גודל עבודת הקודש והתעוררות רבה שהיתה שם במחיצתו אשר קדושה על קדושה נכפלת.

כ"ק מרן רביה"ק נעלה נרך משה זי"ע
נפתיחה לתלמידי הישיבות, ל"ג בעומר תשנ"ד

יום ההוא לשוב בתשובה, כי זכות רשב"י מסייעת להבא לטהר.

יערות דבש (ח"ב דרוש י"א)

◆◆◆

יום ל"ג לעומר ירבה שמחה לכבוד רשב"י זכותו יגן עלינו, כי הוא יומא דהילולא דילה, ונודע שרצונו הוא שישמחו ביום זה, כידוע ממעשה מהר"א הלוי זלה"ה (עי' שער הכוונות ענין ספה"ע) ומעשים אחרים אשר שמענו ונדעם משום רבנן קדישי. ויש מי שנהג לעשות לימוד בליל ל"ג לעומר בי עשרה ללמוד שבחי רשב"י המפוזרים בזוהר ואדרא זוטא, והוא מנהג יפה

עבודת הקודש להר"ר החיד"א (פו"ב אות רכג)

◆◆◆

לכבוד התנא אלוקי הרשב"י זיע"א העומד לנו במקום קודש הקדשים, כדאיתא בזוהר הקדוש (פר' בא) מאן פני האדון ה' דא רשב"י, וכל ת"ח המבין ויודע ומכיר גודל קדושת המקום והיום בהלולא בל"ג לעומר ידע כי השנים כאחד טובים (היינו הזמן והמקום) וכו', כי א"א בעולם להגיע אפילו אפס קצהו לשמחה אמיתיות השופע ביום הזה אם לא כי יתבונן וילבוש חרדה ורעדה וישפיל עצמו ויבטש גרמיה, כמו שאמר בזוה"ק גופא דלא סליק נהורא דנשמתיה מבטשין יתיה, ולפי ערך הביטול והאין וביטול המסך המבדיל החומר הגס, כן לעומת זה ממילא יבוא ויושפע אור השמחה שמחה אלקית, ובזה נאמר 'וגילו ברעדה' אי אפשר לבוא הגילה אלא מתוך רעדה שקדמו וכו'.

ומעיד אני באמת כי בילדותי שמעתי פה מרבני קשישאי רבני הספרדים אשר אבותם ראו וספרו להם כי הרה"ק ר' חיים בן עטר זיע"א היה פעם א' בהלולא פה עיה"ק צפת ת"ו, וכשעלה למירון והגיע לתחתית ההר שעולים משם אל המקדש ירד מהחמור, והיה עולה על ידיו ועל רגליו, וכל הדרך היה גועה וצועק: היכן אני השפל נכנס למקום אש להבת שלהבת, קוב"ה

וכל פמליא של מעלה הכא, וכל נשמות הצדיקים שמה. ובעת הלולא היה שמח שמחה גדולה, והוא בעצמו שרף כמה בגדים יקרים לכבוד הרשב"י זיע"א, וגם הזקנים מהספרדים פה ידעו ושמעו זה.

כבוד מלכים להגה"צ רבי שמואל העליר זצ"ל אב"ד צפת

גודל ענין העליה על ציונו הק'

ביום א' הסמוך נלך להמקום שהזכרתי קבוצת תנאים שמאי והלל, ויש תפלה מיוחדת על כל צדיק וצדיק. ועל קבר רשב"י לומדים הזוהר באימה וביראה ובדביקות גדול אח"כ, לשמח את הלב, גם אני אקח הזוהר כי כמה נסים יאורעו שם, כי צריכים ללמוד הזוהר באימה וביראה ובדביקות גדול, ואח"כ לשמוח הלב שמחה רוחנית ולא שום אבלות ועצבות, כי באלה חפץ רשב"י, והוא בדוק ומנוסה, ואח"כ נודרים נדרים ונדבות ומתפללים תפלות.

מתוך אגרת השל"ה הק'

◆◆◆

מצוה לילך על קבר של רשב"י ובנו ר' אלעזר בל"ג בעומר, ואין לומר אז 'נחם' בברכת תשכון (ולירושלים עירך). והרב (האר"י הק') זללה"ה הלך שם עם אשתו ובני ביתו וישב שם ג' ימים.

סדור ר' שבתי (פוד ספה"ע)

◆◆◆

אומרים משמי' דהאריז"ל שביום ל"ג בעומר עומד התנא האלקי הרשב"י על ציונו הקדוש ומברך לכל אחד ואחד הבאים שמה למירון לכבוד שם קדשו לשמוח שם בשמחת הילולא רבתי שלו.

(הילולא דרשב"י)

קדושת וסגולת היום

כל ימי הספירה אנו מיחלים ומצפים ליום ל"ג בעומר שבו הרחמים גוברים.

(עבודת ישראל בשם המגיד הק' ממעזריטש זי"ע)

והנה זה ארבעים שנה זכיתי להיות עם כ"ק מרן אאמו"ר שליט"א במירון (ונסע אז בשנת תשכ"ג לפ"ק בוקר מעיר צפת להשתטח על ציונו הקדוש), **והיה לנו סיפוק רוחני בהיותינו שמה, ומני אז השתוקק כ"ק מרן אאמו"ר שליט"א ודיבר בכל פעם בצפיה רבה מגודל השמחה באתריה דמר שאינו מובן לבני חו"ל, מה שנרגש שם שתי בחינות, וכמו שנרמז ברבי שמעוון הכתוב** (תהלים צב יד) **שתולים בבית י' בחצרות אלקינו יפריחו, ראשי תיבות שמעון בן יוחאי, כמבואר בדברי יחזקאל** (לל"ג בעומר), **דהיינו בחינת בתי גואי המשל ופחד עמו בבית ה' מבפנים על הציון, שם מתאספין מרי נפש ונשברי לב שופכים לבם כמים בדמעות שליש לפני ה', ומחכים לישועה בזכותיה דהאי תנא קדישא, וגם בחינת בתי בראי עוז וחדוה במקומו, בחצרות אלקינו מבחוץ שמחה וחדוה עילאה בהתרוממות הנפש, והיא שמחה של מצוה שלא כדרך הטבע.**

כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א

(ל"ג בעומר תשס"ג לפ"ק)

◆◆◆

מל"ג בעומר מתחיל ההארה של מעמד הר סיני שהיא קבלת התורה וכבר כתבנו שההארה של יציאת מצרים היה הכנה למתן תורה והניסים והנפלאות היה כדי שנתאוה למתן תורה ע"י הניסים, ועד ל"ג בעומר היה ההארה של יציאת מצרים ומל"ג בעומר מאיר ההארה של קבלת התורה שמרומז במלת ע"ד שרומז על התורה.

(קדושת לוי פר' ויצא)

◆◆◆

ט"ב ימים קודם קבלת התרה היינו ביום ל"ג בעומר בו ביום מתחיל להתנוצץ אור הגנוז בתורה אור כי טוב ע"כ מנהג ישראל שמדליקין בו נרות.

(בני יששכר, ל"ג בעומר)

◆◆◆

ושמעתי מפי מו"ז ז"ל (בעל חידושי הרי"ם זללה"ה) כי בל"ג בעומר יכולין לזכות ליראת ה'.

שפת אמת (פר' אמור, תרנ"ב)

◆◆◆

וכל שנה כשבא יום זה יכול כל אדם לזכות לפי כחו להשיג קבלת הד"ת שירד ביום זה בתושבע"פ ולכן קבעוהו למועד.

(פרי צדיק)

◆◆◆

בל"ג בעומר הזמן להמשיך פרנסה.

(עטרת ישועה)

◆◆◆

וראוי לכל איש הירא וחרד לשום אל לבו היום ההוא לשוב בתשובה כי זכות רשב"י מסייע לטהר.

(יערות דבש)

◆◆◆

נמשך ביום הזה רפואה וארוכה לכל חולי ישראל הנצרכים לישועות ורפואות והיא בכלל הברכה.

(צבי לצדיק)

נשמת רשב"י

ראה משה מה שיתקן רבי שמעון בן יוחאי, שהיה ניצוץ שלו מזמנא תניינא דסליק משה להר, ולכן כמו שמשה תיקן ה' ספרים, כן רבי שמעון חיבר ה' פרקים ספרא דצניעותא. וזה סוד פסוק (תהלים סח, יט) 'עלית למרום שבית שב"י נוסריקון: ש'מעון ב'ן י'וחאי, שהוא בזמנא תניינא דסליק להר, אבל בזמנא קדמאה 'לקחת מתנות באדם' וכו'.

מגלה עמוקות (אופן ע. ועיי בשה"ג להרחיד"א מע"ג אות י סי' שלב)

עבדו את ה' בשמחה

ואמר חזקיה אמר ר' ירמיה משום רשב"י יכול אני לפטור כל העולם כולו מן הדין כן מידי שנה יום הילולא דילי' אומר כן בשמים על ידי הקב"ה נתן לבני ארץ ישראל ויוכלו להתקבל התפילות ולכן המנהג לשמוח.

(שפתי צדיק)

◆◆◆

יספרו כי מרן ז"ל [הרה"ק רבי העניך] מאלכסנדר, היה רגיל בל"ג בעומר לברכם שיתקבלו תפלתם לרצון בשמים, אולי כוונתו כמו במוצאי יוהכ"פ רגילים העולם כן לברך איש לרעהו, כי תמיד קשה שיתקבלו התפילות, כדכתיב (ישעי' נט, ב) 'עונותיכם היו מבדילים' וגו', על כן כאשר יוהכ"פ מכפר תחול הברכה שיתקבלו התפילות, ורשב"י אמר יכול אני לפטור כל העולם מהדין בפרק ד' דסוכה (מה:), כן מדי שנה יום הלולא דיליה אומר כן בשמים, על ידי זה מתכפרין כל ישראל ויוכלו להתקבל התפילות, ועל ידי זה מתכפרין כל ישראל ויוכלו להתקבל התפילות, ולכן המנהג לשמוח כדאיתא סוף תענית (ל:) לא היו ימים טובים לישראל כיום הכיפורים וט"ו באב, מפרש בגמרא יום הכפורים דיום סליחה ומחילה.

שפתי צדיק (ל"ג בעומר אות א)

◆◆◆

בזמר בר יוחאי עצי שיטים עומדים לימודי ה' הם לומדים, י"ל כי עצי שיטים עומדים דרשו רז"ל (סוכה מה:) א"ר ירמי' משום רשב"י כל המצוות כולן אין אדם יוצא בהן אלא דרך גדולתן שנא' עצי שיטים עומדים עכ"ל הגמ', וי"ל בדרך רמז כל המצוות כולן אין אדם יוצא בהן אלא דרך "גדילתן" הינו במוחין "דגדלות" ושמחה, וז"ש בר יוחאי – שהוא רשב"י בעל המימרא הלז בגמ' כנז' "עצי שיטים עומדים" שממנו נלמד שצ"ל קיום המצוות דרך גדילתן הינו במוחין דגדלות שמחה והרחבת הדעת "לימודי ה' הם לומדים" וכל התורה נלמד בשמחה ופיקודי ה' ישרים משמחי לב, וממליצים זכות רשב"י ביום הנעלה הלז יומא דהילולא דילי"ה שנזכה לקיים תורת ה' ומצוותיו בשמחה וכט"ס כי במוחין דקטנות ועצבות יכולים ליפול ח"ו לגמרי, ע"כ צריכים רק שמחה, וע"ז נזכה לישועה שלימה ב"ב.

(שער יששכר)

◆◆◆

ענין ל"ג בעומר איתא בסה"ק שהיא מרומז בהפסוק "ג"ל עיני ואביטה נפלאות מתורתך" (תהלים ק"ט) ואולי ביאור הענין עפימש"כ המגיד הק' בעבו"י (פ' שפטים) וזלה"ק דרך העבודה הנכונה להסתכל תמיד על גדלות הבוב"ה אשר ברא השמים ושמי השמים וכל צבאם ומכולם עיקר רצונו בעבודת האדם השפל אחרי אשר יטהר ויזבח את יצרו ויעסוק בתורה ובעבודה זו תפלה מעומק הלב וערבה לד' מנחתו ובכל זאת צריך לזכור שפלותו וחטאתו מימי קדם ולהכנע ולהיות לו רוח נשברה, וע"פ שני אלה הדברים תכוון העבודה לד' רק במחשבת גדלות הבורא ואינו מקטין א"ע אשר ע"כ הוא מתגאה לאמר ב"ה אני מתפלל ועוסק בתו"מ, או להיפוך מי שמסתכל ע"ע שהוא אין ואפס רק שהוא מרה שחורה שמתמרמר כ"כ עד שלא יאמין שהקב"ה ישמע לתפלתו וא"כ למה יתפלל בחנם, הנה תועבת ד' גם שניהם, ע"ז איתא בתקו"ז הק' רמז על מאחז"ל

תועלת השיר בהתלהבות לכבוד רשב"י

אפשר להמליץ מה שפירש רבינו הקדוש מלובלין זללה"ה בספה"ק דברי אמת (פ' תרומה) **על המשנה** (שבת נא:) **כל בעלי השיר יוצאין בשיר, פי' יוצאין מכל רע ח"ו, בשיר על ידי שירה, ונמשכין לו יתברך בשיר, ומזין עליהן, מלשון מזונות, דכאשר הגבורות נמתקים בא פרנסה לעולם, וטובלין במקומן, כי מצינו** (סנהדרין לט.) **כששאל הרשע אלהיכם כהן הוא וכו' במאי טבל, אהדר ליה בנורא. כי עיקר טבילה בנורא, וטובלין מטומאה בנורא בהתלהבות השיר, וזה וטובלין במקומן, עכדה"ק. נמצא על ידי שיר להשי"ת יוצאין מכל רע, ונמשכין לו יתברך ונשפע פרנסה וטובל במקומו, הכל בשיר.**

ולולא דמסתפינא נראה להוסיף על דברי קדשו בשי"ר ראשי תיבות ר'בי ש'מעון ב'ן י'וחאי, וזה שאמר יוצאין בשיר, פי' שעל ידי שירה בהתלהבות להשי"ת בל"ג בעומר יומא דהילולא דרשב"י, יוצאין מכל רע ונמשכין לו יתברך, ונשפע פרנסה לישראל וזוכים להטהר מטומאה, בזכות השירה לכבוד הילולא דרשב"י, אכי"ר.

כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א

(ל"ג בעומר תשס"ה לפ"ק)

(חגיגה) סומא בא' מעיניו פטור מן הראי', כי האדם צריך לפקח ב' עינים א' לסתכל על גבהות הבוב"ה ורצונו בעבודת שוכני בתי חומר והשני לזכור קטנות עצמו עד אשר יעמוד בחיל ורעדה ולקיים לפניו נעבוד ביראה ופחד יעי"ש, ואולי כי בל"ג בעומר התחיל להתנוצץ אור מתן התוה"ק אנו מבקשים גל עיני בחי' ב' עינים, להסתכל על גדלות הבוב"ה, ובקטנות עצמו שזהו דרך העבודה הנכונה שיוכל לעסוק בתו"מ ובתפלה מעומק הלב, וזהו ואביטה נפלאות מתורתך, וערבה לד' מנחתו ועבודתו.

(תפארת שמואל)

◆◆◆

ר"ש הוא לכל אפי' לפחותים

כל מי שיש לו אמונה ברשב"י יש לו חיזוק בר' שמעון בן יוחאי. כשם שהש"ת הוא ה' לכל, כך רשב"י הוא רשב"י לכל אפילו לפחותין.

בית אהרן (ל"ג בעומר)

◆◆◆

שתולים בבית ה' בחצרות אלוקינו יפריחו, ר"ת ש'תולים ב'בית ה' שב"י ר"ת ש'מעון ב'ן י'וחאי, דמבקשים אנחנו מהבורא ית"ש דאורות הקדושים של רשב"י וחבריו ה"שתולים בבית ה"" בעולם העליון "בחצרות אלוקינו" לאותן העומדים מרחוק מבית ה' שהם בחצרות אלוקינו כמו שהחצר הוא לפני הבית, כן עומדים מנגד "יפריחו" יזריחו ויופיעו בתוכנו.

(דברי יהזקאל)

◆◆◆

טעם החאלאק"ע

טעם למנהגן של ישראל שמגלחין שערות ילדים בעת שנתגדלו ונעשו בני ג' שנים, ובא"י המנהג לגלח הילדים בל"ג בעומר הלולא דרשב"י ע"ה על הציון הקודש, יש למצוא רמז לזה בתורה כי "והתגלח" (ויקרא יב, לג) כתיב ג' גדולה לרמז בעת שנתגדל הילד ונעשה ג' שנים אז צריך לגלחו, והפסוק הזה הוא פסוק ל"ג להורות שמגלחין אותו ביום ל"ג בעומר, והוא מקור טהור למנהגן של ישראל ומובא בפע"ח (שער ספיה"ע פ"ז) וז"ל העיד לי הרי"ס (הר' יונתן סאגיס) שהלך (האריז"ל) שם לגלח את בנו ועשה שם משתה ושמחה.

(עטרת ישועה)

◆◆◆

מתנוצץ אורו של שבועות

ענין קדושת ל"ג בעומר, כי בפסח הי' מקריבין העומר הבא מן השעורין מאכל בהמה, ובשבועות שתי הלחם הבאים מן החטים מאכל אדם, לרמז שאדם צריך לטהר ולקדש עצמו בימי הספירה ולזכך את חומריותו הבהמיות כדי שבעצרת יגיע למדרגת אדם, וזהו אדם ובהמה תושיע ד' היינו אדם שעלה ע"י מעשיו הטובים ממדרגת בהמה למדרגת אדם, ויען כי בל"ג בעומר אשר כבר עברו רוב ימי הספירה מספר ל"ב ונתרחקנו ממאכל בהמה ומתקרבין ובאין ומאירים לפנינו האורות מבחי' אדם במשך הימים שהם מספר טוב, ולמאור ובא קראו יום הוא יום הילולא דהתנא הקדוש רשב"י זיע"א אשר בו יתחילו הישועות על ישראל, ועין בעין נראה כי סימנא מילתא היא כי מספר גימט' של אדם ובהמה תושיע ד' עולה מספר רבי שמעון בר יוחאי.

(הגה"ק מבארניב ז"ל הובא בס' כוחו דרשב"י)

◆◆◆

שמחת היום

אדמו"ר הקדוש הרבי ר' ברוך נכד הבעש"ט זיע"א נהג בכל שנה ושנה ביום ל"ג בעומר לעשות סיום ספרי הזוה"ק, ואחר הסיום לקח הספר הזוהר בידי קדשו ורקד כמה שעות, ואחרי ריקודין משמחת היום ומשמחת התורה נשק בפי קדשו את ספר הזוהר ואמר בזה הלשון "איך קען דיך, און די קענסט מיך" (פי' אני מכיר אותך ואתה מכיר אותי) עכל"ק.

(כוחו דרשב"י)

יום ל"ג בעומר בצל צדיקים הקודמים זי"ע

הגה"ק החוזה מלובלין זי"ע:

חסיד אחד הי' פעם אחת אצל החוזה מלובלין והיה ממקורביו, אמר לו הרה"ק מה עתה במירון אמר לו שמח מאוד, אמר לו הרה"ק תרצה להיות במירון, והשיב לו, איך אפשר לי להיות, ונתן לו מעט שירים לאכילתו בשולחן ויצא מכליו ומחושיו והתחיל לנגן פזמון בר יוחאי בקול ורקד מאוד עד שלא ידע כלל שהוא בלובלין, ואח"כ תפס אותו הרה"ק מלובלין ואמר לו: ר' פרץ, היכן אתם, ובא לדעתו שהוא בלובלין.

(כתבי ר"י שו"ב)

◆◆◆

הגה"ק בעל דברי חיים זי"ע:

כעין סיפור הנ"ל מסופר על הרה"ק מצאנז שפע"א כשערך הרה"ק מצאנז את שולחנו הטהור ביום ל"ג בעומר היה שם יהודי אחד מארץ ישראל, ובאמצע אכילת המייערן חשב היהודי הנ"ל בינו לבין עצמו על השמחה הגדולה השוררת במירון ביומא קדישא הדין וחבל שהפסיד בהאי שעתא הזדמנות זו לשמוח שם בהר הקודש, הרה"ק תפס תיכף את מחשבתו וקרא אותו ונתן לו קצת מהמייערן ואמר לו "דא האסטו מיירון [מירון]" ותיכף באותו רגע התחיל היהודי להרגיש

את השמחה הגדולה השוררת במירון והתחיל לרקוד בהתלהבות אש קודש, עד שכל הקהל התחיל לרקוד אתו יחד.
(עטרת חיים)

◆◆◆

הגה"ק מקארלין זי"ע:

הגה"ק בעל בית אהרן מקארלין ידוע אשר הוא הוא בעל המימרא הידועה: "כשם שהש"ת לכל כך רשב"י לכל אפילו לפחותים", פע"א נסע הרה"ק נסיעה, וכשהיה בדרך חל ל"ג בעומר, הבית אהרן עבר בעיר בארדיטשוב ושם ערך את שולחנו הטהור, שם בבארדיטשוב היה גר יהודי בשם ר' יוזל שהיה שם אחד מדייני העיר, הדיין ר' וזל היה תלמיד חכם אבל לא היה לו קשר עם חסידות, אבל כעת שהגיע הבית אהרן לעירו בל"ג בעומר הלך להשתתף בשולחנו הטהור, באמצע הטיש קרא הבית אהרן להדיין ר' יוזל: בבקשה תאמר איזה מימרא מרבי שמעון", הזכיר ר' יוזל מאמר הרשב"י "מוטב שיפיל עצמו לכבשן האש ואל ילבין פני חבירו ברבים", וכשאמר ר' יוזל המאמר הוסיף הבית אהרן וסיים המאמר "מנלן מתמר", בשעת מעשה לא הבינו החסידים כוונת הבית אהרן עם המאמר וגם בזה שסיים המאמר במילים "מנלן מתמר", לא עבר הרבה זמן ור' יוזל שהיה כבר הרבה שנים אחרי חתונתו ועדיין לא נפקד בבנים, נפקד בשנה זו ונולדו לו תאומים, כעת נזכרו כבר בשולחנו הטהור של הבית אהרן בל"ג בעומר, כשהבית אהרן כיבדו במאמר מהרשב"י וסיים "מנלן מתמר", שבזה המשיך הבית אהרן ישועה ליהודי זה שיפקד ויוולד לו תאומים כמו שמצינו בתורה אצל תמר.
(שיח שרפי קודש)

◆◆◆

אצל הרה"ק מראזוואדאוו זי"ע:

ידוע שאצל הרב מראזוואדאוו היה ל"ג בעומר יום מיוחד וכו', דבר זה לא ראו אצל שאר נכדי דזיקוב, רק בראזוואדאוו, ושורש הדבר היה כך, להרה"ק מצאנז נזדמן פעם להיות ביום ל"ג בעומר בעיר דזיקוב, הרה"ק הרבי ר' אליעזר נהג לעשות סעודה בל"ג בעומר, והזמין את מחותנו הדברי חיים להסעודה, והוסיף ואמר לו: מחותן, חלש אני וקשה לי לישב אצל סעודה זמן רב, וע"כ אבקש מהמחותן להודיע לי בדיוק באיזה זמן יבוא, ואז נערוך את הסעודה מבלי להצטרך להמתין, ואמר לו הדברי חיים איזה שעה.

כשהגיעה השעה, נכנס הרבי ר' אליעזר ונטל ידיו להסעודה, אבל הרב מצאנז לא בא, הוא סגר את חדרו באכסניא שלו, ושמעו שהוא מסתובב בחדרו הלוך ושוב, והיה מעשן את מקטרתו, הקהל אצל הרבי ר' אליעזר תמהו, מדוע לא בא בזמן שקבע, והלכו אליו ודפקו על הדלת, אבל לא פתח, כך נמשך זמן רב, ואצל הרבי ר' אליעזר מצטערו מזה, שהלה הגיד להדברי חיים שהוא אדם חלוש והדבר עולה לו בטורח, ומדוע מתעלם הדברי חיים מכל זה.

הרב מראזוואדאוו היה אז אברך, וחס על כבוד אביו, הלך להאכסניא ודפק בכח על הדלת, כששמע הדברי חיים דפיקה חזקה, פתח את הדלת, וכראותו את הרב מראזוואדאוו קרא אותו פנימה, וחזר וסגר את הדלת, והם הסתובבו יחדיו בהחדר הלוך ושוב שעה ארוכה.

כשיצא משם הרה"ק מראזוואדאוו היה בהתלהבות נוראה (צוקאכט), ומאז נקבע אצלו ל"ג בעומר ליום מיוחד בשנה, ואמרו שהדברי חיים גילה לו שורש קדושת היום הזה.
(בית צדיקים יעמוד ח"ג דף ס"ד)

◆◆◆

כידוע היה ל"ג בעומר נחשב כיומא דפגרא חשוב אצל הרה"ק מראזוואדאוו, והוא קיבל את ענין ל"ג בעומר מהרה"ק מצאנז, ומעשה שהיה כך היה: פעם שבת הרה"ק מצאנז אצל הרה"ק מדזיקוב, ונשאר שם לל"ג בעומר, והיה מדובר שיערכו את הסעודה בשעה י"ב בצהרים, הזמין הרה"ק מצאנז את הרה"ק מראזוואדאוו שיכנס אליו בשמונה בבוקר, לפני התפילה, וכשבא שוחח עמו במשך ארבע שעות תמימות.

כאשר הרה"ק מדזיקוב ראה שהשעה מתאחרת והרה"ק מצאנז טרם התפלל, שלח משמשו משה משרת לראות מה הרה"ק מצאנז עושה, הלך המשמש לאכסניית הרה"ק מצאנז ונקש בדלת, הרה"ק מראזוואדאוו ביקש לקום ולפתוח, אמר לו הרה"ק מצאנז: אל תלך, אני אפתח, הוא פתח את הדלת וכיבד את משה משרת במלקות ממקטרתו כדרכו בקודש.

שב משה משרת אל הרה"ק מדזיקוב, ואמר: שניהם מפטפטים, "זיי זיצן און באצקען", והוסיף: שכר הליכה כבר קיבלתי, הן המכות שהרה"ק מצאנז כיבדו בהן, שיחתם הסתיימה בסביבות השעה שתים עשרה, והרה"ק מצאנז עמד כעשרים מינוט, ואמרו בשמו, שהוא מתלבש במלאך שיש לו אלף פיות ואלף לשונות, כשסיים את תפילתו, ישבו לסעודת ל"ג בעומר. הרה"ק מראזוואדאוו לא סיפר לאיש על מה שוחחו, אף לא לבניו הקדושים, אך זאת אמר, שהרה"ק מצאנז אמר כאלו דיבורים, "אזעלכע שמועסן", ששערות ראשו סמרו מפחד, "די האר האבן זיך פאר פחד אויפגעשטעלט אונטערן קאפל אויפן קאפ", ואז גילה לו "וי אזוי מען זעהט א נשמה".

משם קיבל הרה"ק את סוד ל"ג בעומר לעשותו כחג, וקראו "יום קבלת התפילות", כמו שכתב מרן המנחת יהודה [מסטוטשין] במאמריו.

פעם היה הרה"ק מצאנז באיוואניטש (מקום מרפא) ולשבת נסעו אליו הרה"ק מראזוואדאוו וחותנו מרן הגה"ק הייטב לב זי"ע, והיו שם כשמונה מאות יהודים לשבת.

בליל שב"ק בעת עריכת השולחן הטהור, ישב הייטב לב מימין הרה"ק מצאנז, והרה"ק מראזוואדאוו לשמאלו, לאחר ברכת המוציא – והדגיש תיבת המוציא – פנה הרה"ק מצאנז והמתיק סוד עם הרה"ק מראזוואדאוו, לאחר שסיים את דבריו פנה הייטב לב לחתנו מאחורי גבו של הרה"ק מצאנז, ושאלו בלחש מה אמר לו הרבי, פנה אליו הרה"ק מצאנז ואמר לו: מה ששוחחתי עם המחותן, אני מצווה שלא לומר.

ופירשו זאת, שהיו להרה"ק מצאנז ענינים מיוחדים שגילה אותם לתלמידים מסויימים בדווקא, והראיה מענין ל"ג

בעומר שמסרו רק להרה"ק מראזוואדאוו, ומה ששייך לצדיק זה אינו יכול לומר לצדיק אחר, והראיה, שהרה"ק מראזוואדאוו לא סיפר מענין ל"ג בעומר שקיבל לאף אחד.

(החכמה מאי"ן דף ק"ל)

◆◆◆

מקובל בין חסידים ואנשי מעשה העובדא דלהלן: אא"ז הדברי חיים מצאנז זי"ע היה פעם בדזיקוב אצל מחותנו הרה"ק הרר"א זצ"ל, והמתינו על הדברי חיים ליכנס לסעודת ל"ג בעומר, וכשאיחר בדבר, שלחו למשמש להביאו אל השולחן, כשפתח המשמש את הדלת, ראה שהדברי חיים אוחז ביד הרה"ק רבי משה'לע מראזוואדאוו זצ"ל, ורמז הרה"ק מהר"מ למשמש שלא יבלבל עתה, ואחרי שהגיעו אל השולחן, שאל הרה"ק מהר"א לבנו רבי משה זצ"ל, על מה שוחחו, והשיב לאביו, שהדברי חיים מסר לו סודות של השיר בר יוחאי, "ווי אזוי אריין צו שטעלן יעדן בר יוחאי אין זיין קעסטל".

(שיחתן של עבדי אבות ח"א דף רפ"א)

◆◆◆

רבי משה מראזוואדאוו זי"ע היה פעם בל"ג בעומר אצל הדברי חיים [מצאנז] זי"ע, ואמר רבי משה שאחיו רבי נפתלי חיים נמצא עכשיו במירון, ונעשה שם התעוררות, אז סגר עצמו הד"ח עם רבי משה קודם התפילה, ואמר רבי משה אח"כ שאז גילה לו הד"ח הסוד של ל"ג בעומר.

(אוצר ישראל דף קס"א)

◆◆◆

הרה"ק מראזוואדאוו העיד על עצמו (או צדיקים אחרים העידו עליו) שיש לו ניצוץ מנשמתו של התנא רבי אלעזר בן רבי שמעון (או מרבי שמעון בר יוחאי), ואכן ראו אצלו שבל"ג בעומר נהג להתפלל לפני התיבה כל השלש תפילות.

והיה זה לפלא, כי מפאת גודל חולשתו וכו' לא התפלל כמעט כל השנה לפני התיבה, ואפילו בג' חשון, יומא דהילולא של אביו הגה"ק רבי אליעזר'ל [מדזיקוב זי"ע], לא התפלל כל הג' תפילות לפני התיבה, ופעם אחת אחרי שהתפלל בג' חשון תפילת ערבית לפני התיבה התיישב על הכסא (זאפע) ואמר שהיום הוא יומא דהילולא של אביו, ובעוד יומיים יומא דהילולא של אמו (ה' חשון) ואיני יודע מהיכן מחליפים כח (בלשונו: היינט יארציט, איבער מארגן יארציט, איך וויס נישט וואו נעמט מען אזויפיל כח), ועל כל זה בל"ג בעומר התפלל כל הג' תפילות לפני התיבה.

(י"ג אורות ח"ב דף ר"י - בית צדיקים יעמוד ח"ג דף ס"ד)

◆◆◆

בל"ג בעומר הי' הרה"ק מראזוואדאוו נוהג לומר קדיש ולהתפלל לפני העמוד, ואף הדליק נר לכבוד היארציט, ונתן תיקון כמו בעל חיוב, והרה"ק הצדיק בלאזשוב זי"ע אמר בבדיחותא שרבי שמעון בר יוחאי כבר אינו בעולם כמה אלפים שנה ועדיין יש לו כאן יתומ'ל קטן בעולם.

(דברי שלמה יהודה דף תי"ח)

◆◆◆

פעם אחת יצא מפיו הקדוש [של הרה"ק מראזוואדאוו זי"ע] אם העולם היו יודעים שיכולים לפעול אצלי בל"ג בעומר יותר מיוהכ"פ, אז היו באים אלי רק על ל"ג בעומר, ומאז ואילך נסעו אליו אלפים ורבבות מישראל על ל"ג בעומר ונושעו על ידו.

(כל הכתוב לחיים דף רכ"ח)

◆◆◆

גם הרבה אנשים שפנו אליו [אל הרה"ק מראזוואדאוו זי"ע] בבקשות במשך השנה, דחה אותם עד ליום ל"ג בעומר, ואכן ביום זה נתאסף קהל רב בראזוואדאוו.

(י"ג אורות ח"ב דף ר"י)

◆◆◆

ל"ג בעומר היה ידוע בראזוואדאוו ואל הרה"ק ר"י מסטיטשין זי"ע, כיום פקידה וישועה, המונים נהרו להיוושע, עד שמרוב הדוחק לא יכלו הגבאים להשתלט על הקהל, והרה"ק מראזוואדאוו היה עומד בעצמו ליד הפתח ופיקח על הסדר.

(החכמה מאי"ן דף קל"ב)

◆◆◆

איש אחד בא להרה"ק רבי משה מראזוואדאוו זי"ע לבקש ישועה גדולה, וציוה לו שיבוא בל"ג בעומר, כי אז עת רצון להתפלל ולפעול ישועות בזכות רשב"י, ואמר על זה רמז בפסוק (תהלים פד, ג) לבי ובשרי ירננו אל קל חי, לב"י נוטריקון ל"ב יום, דהיינו שכבר עברו ל"ב ימי העומר, ועכשיו הגיע ובשר"י, נוטריקון רבן שמעון בר יוחאי, דהיינו ל"ג בעומר יומא דהילולא דיליה, והיום הזה מסוגל להתפלל ולקיים ירננו אל קל חי, שאז הקב"ה מקבל התפילות.

(בית צדיקים יעמוד דף ס"ה)

◆◆◆

שמעתי מהרה"ג ר' נחום האראוויטץ, שאביו הגה"צ ר' יעקב יצחק זצ"ל היה בן בתו של הרה"ק ר' יעקב יצחק מאיוויניטש שהי' חתן הרה"ק ר' מנשה מראפשיץ זצ"ל, וזקינתו הנ"ל לא זכתה לבנים, כשכבר עברה י"ד שנים מהנישואין נסעה להרה"ק ר' משה'לע ראזוואדאווער זצ"ל שתיושע בזרע של קיימא, אמר לה הרה"ק שתבוא אליו על ל"ג בעומר, וכן עשתה, ובאת אליו על ל"ג בעומר, אמר אז הרה"ק: "איך האב א נשמה איך וואלט עס געגומען פאר מיין משפחה, אבער איך קען נישט צוקוקן איר צער, געב איך עס פאר איר", אחר זה נולד אביו זצ"ל.

בימים ההם היו לובשים העמעדער בלי כפתורים, והיו ב' מינים, א' בלי חוטים (בענדלעך) וא' בחוטים, ואביו היה לבוש בהעמעד עם חוטים, ופע"א הי' אצל הרה"ק מפלאנטש בנו של הרה"ק מראזוואדאוו וראה אותו לבוש בהנ"ל, אמר לו: "דו ביזסט מיין ברודער און דו גייסט מיט בענדלעך" [כוונתו הי' שהרי אביו הרה"ק מראזוואדאוו אמר שזה הנשמה רצה ליקח להמשפחה שלו].

(שיח זקנים ח"א דף מ"ז)

◆◆◆

סיפר לי הרה"צ ר' משה האלבערשטאם מקיוויאשד ששמע מחותנו הגה"צ מקיוויאשד זצ"ל ששני דודיו משמעו

שאנשים נושעים בראזואדאוו בבנים בל"ג בעומר, נסעו ג"כ להרה"ק ר' משה'לע בל"ג בעומר, ואמר להם שיסעו לביתם ויביאו גם נשיהם, הם עשו כן וגם נשיהם באו אז באותו ל"ג בעומר, ונושעו בבנים.

(שיח זקנים ח"ב דף מ"ב)

◆◆◆

הרה"ק מראזואדאוו היה מחלק בייגל ביום זה, ואמר כי יש בשמו רמז לל"ג בעומר, וידוע לי מיהודי ממעלין, ר' אליעזר, שהרבי כיבדו בבייגל בל"ג בעומר והוא הצליח מאוד ונעשה עשיר גדול, והיה בעל צדקה נודע.

(החכמה מאי"ן דף קל"ב)

◆◆◆

סיפר לי הגה"צ ר' מרדכי מנשה זילבער ששמע מכ"ק אדמו"ר [ר' יהודה] מסטיטשין זצ"ל, ששמע מאביו הרה"ק [רבי יצחק] מסטיטשין זצ"ל, שאביו הרה"ק מראזואדאוו זצ"ל אמר בענין ל"ג בעומר, "וועז איך וואלט געקענט געקענט זיין אין מירון אויף ל"ג בעומר, וואלט אויך געקענט אויספועל'ן פאר אידן כל מיני ישועות, און אפשר גאר דעם רעכטן קנאק (היינו ביאת המשיח)".

(שיח זקנים ח"ד דף ק"י).

◆◆◆

סיפר לי הגה"צ ר' מרדכי מנשה זילבער ששמע מכ"ק אדמו"ר [ר' יהודה] מסטיטשין זצ"ל, ששמע מאביו הרה"ק [רבי יצחק] מסטיטשין זצ"ל, שכשהתחיל אביו הרה"ק מראזואדאוו זצ"ל לעשות ענין גדול מל"ג בעומר, לא הגיע קהל גדול לשולחנו, ונגמר השולחן כשהיה עדיין יום, והלך הרה"ק מראזואדאוו לטייל בחוץ ואמר לבנו הרה"ק מסטיטשין, "אוי, די זון גייט שוין אונטער, וועז איך וואלט געקענט האלטן דעם טאג מיט אייזערנע צוואנגען וואלט איך אים געהאלטן, ס'איז מיר קיין שום טאג נישט אזוי גוט אויפן הארץ אזוי ווי דער טאג.

(שיח זקנים ח"ד דף ק"ט)

◆◆◆

באמירת התורה היה הרה"ק מראזואדאוו מפליא את מעלת היום, אומר היה, ש"משה" בגימטריא ל"ג בעומר, ואמר: שאין לו בכל השנה כולה זמן טוב כמו ל"ג בעומר, אילו הייתי יכול לעכב את היום הזה, הייתי מחזיקו בשיניים.

(החכמה מאי"ן דף קל"א)

◆◆◆

אמר הרה"ק מסטיטשין זי"ע, כשהיה אביו הרה"ק מראזואדאוו מזכיר בל"ג בעומר את שמו של התנא האלקי רבי שמעון בר יוחאי היה כה עורג וכוסף, עד שלא היה יכול להוציא את התיבות מפיו.

(החכמה מאי"ן דף קל"א)

◆◆◆

שמעתי מהרה"ג ר' יצחק לעבאוויטש אב"ד וואודרידזש, ששמע מהגה"צ מוהר"א מקיוויאשד זצ"ל, שאצל הרה"ק ר' משה'לע מראזואדאוו זצ"ל האט זיך געעפנט צוויי שנירלעך טערארן אין הושענא רבה און ל"ג בעומר [היו נפתחין שני שרשרות של דמעות בהושענא רבה ובל"ג בעומר], והראה על עיניו איך שנזלו דמעות, ואמר א גאנצן טאג האט זיך געגאסן א קוואל פון טערארן [במשך כל היום היה נשפך מעין של דמעות].

(שיח זקנים ח"ו דף קנ"ז)

◆◆◆

מרן רביה"ק זי"ע:

הן ידוע ומפורסם המנהג בארץ ישראל להדליק הדלקה ביומא דהילולא רבא של התנא האלוקי רבי שמעון בר יוחאי זי"ע. ובפרט במקום הקודש ציון המצויינת באתרא קדישא מירון יע"א, ופעם אחת דיבר רבינו זי"ע בעת עריכת שולחנו הטהור בל"ג בעומר אודות מנהג ההדלקה, וסיפר על הזכות הגדול של ההדלקה שקנה הרה"ק מרוז'ן זי"ע, ועד היום מחזיקים נכדיו בירושה ובמסורת בהדליקם את ההדלקה אצל ציון המצויינת.

אז בשעת תש"ו עת שהותו בארה"ק נהג רבינו כמנהג הקודש, ואחרי תפלת ערבית יצא רבינו מבית מדרשו שברחוב שערי פינה אל עבר רחוב מאה שערים ושם הדליק את המדורה תחילה בביהמ"ד כתב סופר שבשכונת בתי אונגארין, ורקד בעוז ובחדוה על הניגון בר יוחאי בהתלהבות רבה ועצומה וינועו אמות הסיפים. – משם פנה רבינו אל ביהמ"ד קהל יראים מארמארוש שברחוב מאה שערים וגם שם נתאספו כמה מנינים יהודים להשתתף ולחזות בהדלקת רבינו מדורת אש לכבוד התנא האלוקי רשב"י כמנהג המקום.

רבינו נסע מירונה ביום ל"ג בעומר ורק לעת ינטו צללי ערב עלה להשתטח על ציון המצויינת יען שמשך כל שעות היום לא הי' אפשר לילך שם מחמת ריבוי המתפרצים והתערובות, ורק בערב כשכבר הי' רק מתי מעט וכל ההר והדרך למערת הרשב"י נתרוקנו קצת או אז עלה רבינו לציון הקודש.

רבינו הגיע למירון ונכנס אל הקודש פנימה ציון המצויינת אשר שם חלקת מחוקק ספון התנא האלוקי רשב"י והתחיל ללמוד האדרא זוטא מהזוהר הק' בהתלהבות אש קודש ובהתעוררות רבתי, אח"כ אמר תהלים בציבור בהתעוררות מיוחדת כשדמעות רבות זלגו מעיניו מאין הפוגות, באמירת התהלים שפך צקון לחשו וכאב ליבו בהשתפכות הנפש, וכן קרא שם קויטלעך.

בהזדמנות אחרת סיפר פעם רבינו אודות הל"ג בעומר ההוא בגעגועי קודש והרבה כיסופין, והתבטא בזה"ל: "פעסער אהבה טרערן זענען דארט פארגאסן געווארן".

הנה כי כן ידוע שבל"ג בעומר תשי"א שכב רבינו על ערש דוי כשפרחה לו מחלת השושנה על רגלו, ולפיכך ערך את שולחנו הטהור בחדרו המיוחד, כשרק רבנים מיוחדים ועוד כמה אנשים חשובים הירשו להכנס אל הקודש פנימה.

באותו סעודה הירבה רבינו לספר מביקורו בשנת תש"ו במירון, כשבמיוחד התייחס על מה שראה בעיניו את גודל הגעגועים והכיסופים של יהודי תימן וראה את התרגשותם וחביבותם העצומה לעלות למירון ביומא דהילולא ל"ג בעומר, עד כדי כך שכבר יצאו בדרכם באמצע ימי החורף וערכו את ימי חג הפסח הם ונשיהם וכל משפחותיהם על אם הדרך, והכל כדי שיגיעו ביום ל"ג בעומר באת"ק מירון יע"א.

משולחן מלכים

שיחות קודש שנשמעו מפי כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א

בשמחת האפשערן של נכד כ"ק מרן רבינו שליט"א

בן לנכדו הר"ר דוד אלימלך האלבערשטאם שליט"א

בן הגה"צ רבי אברהם האלבערשטאם שליט"א

אבד"ק מנחת חינוך וראש הכולל טארטיקוב ב"פ יע"א

חתן חדב"נ הגה"צ רבי חנוך העניך אשכנזי שליט"א

רב ביהמ"ד אבני צדק בקרית יואל יע"א

יום ה' פרשת לך לך תשע"ח לפ"ק

א' הנוכחים: ער איז דער ערשטער 'משה' נאכ'ן ברך משה.

רבינו: יא, ביי אונזערע אייניקלעך.

מ'האט נישט געקענט קיין נאמען געבן פריער ווייל מיין שוועזער (האדמו"ר הישועות משה מווישניץ ז"ל) האט דאך נאך געלעבט.[1]

אבד"ק מנחת חינוך: ביי די ספרדים גיט מען נעמען נאך לעבעדיגע אויך...[2]

רבינו: [בצחות] דארט קריגט מען זיך אויך, נאר לעבעדיגערהייט, דער זאגט ער הייסט נאך מיר, אן דער זאגט ער הייסט נאך מיר...

אבד"ק מנחת חינוך: דאכט זיך מיר ביים רמב"ן איז געווען עפעם א מעשה, איבער א נאמען געבן נאך אים בחיי, אן ער האט געזאגט מ'זאל א נאמען געבן נאכ'ן רבינו יונה וואם האט שוין נישט געלעבט.

רבינו: זיי זענען געווען מחותנים, דער רמב"ן האט געהאט א זוהן וואם איז געווען אן איידעם ביים רבינו יונה.

א' הנוכחים: ער האט געהאט א זוהן וואם האט געהייסן ר' שלמה וואם איז געווען אן אייידעם ביים רבינו יונה.

רב דביהמ"ד אבני צדק: דער אגרת הרמב"ן איז געשריבן פאר דעם זוהן?

א' הנוכחים: דאם איז באקאנט אז דער זון פאר ווען ער האט געשריבן דעם אגרת הרמב"ן האט געהייסן ר' נחמן.

רבינו: יא, ער האט לכאורה געהייסן נאכ'ן פאטער פונעם רמב"ן.

---

1 עיין בספר חסידים (סי' ת"ס) שכתב: ויש מקומות שאין קורין בשמות ההורים אם הם חיים, אלא רק אחר שכבר מתו.

וכתב החיד"א שם בפירושו ברית עולם (סי' ת"ס) ויש מקומות שאין קורין שמות החיים וכו', וכתבו סימן 'קראו בשמותם עלי אדמות', ולכל המנהגים אין אדם קורא בנו בשם עצמו, אבל ראיתי במקום אחד ששמו מרדכי וקרא שם בנו מרדכי, והיה זר בעיני מאד, עכ"ל.

2 עיי' בס' ברית אבות (סי' ח' אות י"ד), ובס' הברית (עמ' שט"ז) שהאריכו בזה, ועיי"ש שמקובל אצל הספרדים בירושלים לסגולה לאריכות ימי האב שיקרא בנו בחיין בשמו.

ויש בני ספרד שאדרבה מדקדקים בכך לקוראו דוקא על שם אביו גם בעודו בחיים שזהו דרך כבוד לאביו וכמ"ש עטרת זקנים בני בנים.

ובסדר הדורות (ערך ר"ג) כתב כי רשב"ג קרא לבנו ר"ג על שם אביו בחיין, ועיין בפרש"י בדברי הימים (א ג) שכתב חור בנו של כלב הוליד בן ויקרא את שמו כלב בחיין.

כמו"כ ידוע שהאור החיים הק' נקרא על שם זקינו הרה"ק רבי חיים ז"ל אף שהיה עדין בחיים, ועיין הקדמותו לספרו חפץ ה' שרוב תורתו קיבל מזקינו הנ"ל.

ובספר מעגל טוב כותב החיד"א ז"ל שפעמים רבות נעשיתי סנדק וקראו שם הילד יוסף חיים דוד על שמי, עכ"ל.

ועיין בשו"ת חקל יצחק (סימן מ"ב) בזה"ל: עובדא ידענא מהגה"ק בעל דברי חיים מצאנו שקרא לנכדו צבי בחיי חותנו הרב ר' צבי מטארנא ע"ה.

דער רמב"ן איז געווען א נאנטער קרוב פאר"ן רבינו יונה, זיין מאמע איז געווען א שוועסטער פאר"ן רבינו יונה'ס פאטער, אויסערדעם זענען זיי געווען מחותנים.

א' הנוכחים: דעם רבינו יונה'ס פאטער האט געהייסן רבי אברהם.

אבד"ק מנחת חינוך: דער רבי שלמה בן הרמב"ן האט געבוירן א זוהן ווען דער רבינו יונה האט שוין נישט געלעבט, האט דער רמב"ן אים געזאגט אז ער זאל ענדערש א נאמען געבן 'יונה' נאכ'ן רבינו יונה.[3]

רבינו: יא, ער זאל נישט געבן נאך אים (הרמב"ן), ווי זיי האבן זיך געפירט, נאר נאך זיין שוועסטער (הרבינו יונה), אלץ ובא השמש וזרח השמש.

אבד"ק מנחת חינוך: דער רבי דער ברך משה איז אמאל געווען סנדק ביי א ספרד'ישן ברית, און ביים נאמען געבן האט ער געפרעגט ויקרא שמו בישראל? האט דער בעל ברית געווייזן אויפן רבי'ן אז ער וויל געבן 'משה'...

רבינו: יא, אלעס קען זיין...

א' הנוכחים: אבער הרב עקשטיין (הגה"צ רבי קלונימוס אליעזר עקשטיין ז"ל שהי' אבד"ק חרדים דבוענאס איירעס) מהאט נישט געלאזט די ספרדים זאלן א נאמען געבן נאך אים.

רבינו: מ'האט דאך אבער יא געגעבן.

א' הנוכחים: כ'מיין אז נישט בחייו.

רבינו: יא, ס'איז יא דא, ס'איז דא אייניר דא פון זיינע תלמידים וואס הייסט 'אליעזר דוד', ער הייסט 'אליעזר' נאך הרב עקשטיין (שהי' הסנדק) און 'דוד' נאך (בנו) ר' דוד עקשטיין (ראה"ק דקהלתינו חק' קריית יואל, שהי' המוהל).

אבד"ק מנחת חינוך: אינטערסאנט איך האב אמאל געהערט אז אין בעלזא, האט מען נישט געוואלט געבן דעם נאמען 'שלום' נאכן ערשטן בעלזער רב, ווייל ס'איז שוין געווען איינער מיטן נאמען 'שלום' דארט אינעם הויף.

א' הנוכחים: מ'האט נישט א נאמען געגעבן 'שלום'?

אבד"ק מנחת חינוך: הערשט דעם אינגסטן קינד האט רבי ישכר בער א נאמען געגעבן 'שלום'

רבינו: איר מיינט צו זאגן אז דער בעלזער רב רבי ישכר בער האט נישט געוואלט געבן קיין נאמען 'שלום' נאכ'ן זיידן, ווייל ס'איז שוין געווען א איינער דארט מיט דעם נאמען, מ'זאל נישט אזויפיל זאגן דעם נאמען.

אבד"ק מנחת חינוך: יא, אזוי האב איך געהערט.

רבינו: דער בעלזער רב האט געהאט פיר זוהן, דעם ערשטן זוהן האט ער א נאמען געגעבן 'אהרן' נאכ'ן שווער'ס זייט, נאך רבי אהרן טשערנאבלער,[4] אדער נאך רבי אהרן קארלינער, דאס איז אויך זיין שווער'ס זייט, ער איז דאך געווען רבי מאטעלע טשערנאבלער'ס שווער. דעם צווייטן זוהן האט ער א נאמען געגעבן 'יהושע' נאך זיין טאטן. דעם דריטן זוהן האט ער א נאמען געגעבן 'מרדכי' נאך רבי מאטעלע טשערנאבלער, דאס איז אויך פונעם שווער'ס זייט.

א' הנוכחים: בזיווג ראשון איז ער געווען ר' אהרן טשערנאבלער'ס אן אייניקל, דער זוהן איז דאך שוין געווען פון זיווג שני?

רבינו: ער האט געמומען זיווג שני אויך א טשערנאבלער אייניקל, אויך פון רבי אהרן טשערנאבלער'ס אייניקלעך, ער האט געמומען א קרובה.[5]

א' הנוכחים: האט ער געגעבן א מרדכי פון זיין שווער'ס זייט בזיווג שני און בזיווג ראשון.

רבינו: יא, זיי זענען געווען בריידע רבי אהרן טשערנאבלער'ס אייניקלעך.

דעם פערטן זוהן האט ער יא א נאמען געגעבן 'שלום' נאכ'ן זיידן דער שר שלום.

אבד"ק מנחת חינוך: מ'זאגט אז דעמאלטם האט ער למעשה יא געגעבן דעם נאמען וועגן א סיבה, ווייל ער איז

---

3 עי' בשו"ת הרשב"ש (סי' רצ"א) וז"ל: ...ושאלת איך הוא זקיני הרמב"ן ז"ל וגם רבינו יונה ב"ר אברהם ז"ל, דע, כי רבי אברהם אביו של רבינו יונה, ואמו של הרמב"ן היו אחים, וגם היה להם אח אחר ושמו רבי יוסף, וגם בנו היה שמו ה"ר יונה, ובתו של רבינו יונה ב"ר אברהם ז"ל היתה נשואה לשלמה בנו של הרמב"ן ז"ל, וכשנפטר רבינו יונה בטוליטלה, היתה בתו מעוברת, וכשילדה ילדה בן זכר, והיה לו לקרותו 'משה' כשם אביו, אמר הרמב"ן אע"פ שצריך לקרותו על שמי, אני רוצה שיקרא 'יונה' ע"ש זקנו אבי אמו, משום וזרח השמש ובא השמש עד שלא כבתה שמשו של זה זרחה שמשו של זה, וכן הוה דנפק מיניה גברא רבא, והיה רב וגדול בישראל, ובנו של זה היה שמו שלמה, והיה אביו של אבי אמי ה"ר יונה דיסמאשטרי יצ"ל, זהו שלשלת יחוסן: יונה ב"ר שלמה ב"ר יונה ב"ר שלמה בן הרמב"ן ז"ל, ולפי זה אני שישי מזרע הרמב"ן ז"ל ורבינו יונה ב"ר אברהם ז"ל מצד הורתם מנוחתם כבוד.

4 שביזיו"ר הי' חתן הגה"צ רבי ישעי' משולם זושא טווערסקי ז"ל בנו של הרה"ק רבי אהרן מטשערנאביל ז"ל בן הרה"ק רבי מאטעלע מטשערנאביל ז"ל.

5 בתו של הגה"צ רבי אברהם שמואל הלוי פעטשעניק ז"ל האדמו"ר מברעזוא [וואהלין], שבגיל צעיר בן ח"י שנים מילא את מקום אביו הגה"צ רבי יוסף הלוי ז"ל באדמורו"ת, הוא הי' בנו של רבי יצחק הלוי פעטשעניק ז"ל החתן הרה"ק רבי אהרן מטשערנאביל יזקינו.

געבוירן אינעם בעלזער רב'ס (השר שלום) יארצייט (שנולד כ"ז אלול תרס"ז לפ"ק) האט ער יא געגעבן לכבוד דעם.[6]

א' הנוכחים: דער זוהן ר' מרדכי דאם איז געווען דער בילגעראייער רב, ווער איז געווען דער זוהן ר' יהושע?

רבינו: ער איז געווען רב אין יעריסלוב, דעם מאכנובקא רבי'נס (כ"ק אדמו"ר ממאכנובקא בעלז שליט"א) זיידע, זיין טאטנ'ס טאטע ער האט געהייסן ר' יהושע.[7]

און 'שלום' איז געווען ר' שלום פון אפטא, זיי זענען ביידע אוועק ביי די קריג.

*

א' הנוכחים: פון וואו שטאמט דער נאמען 'סיני'?

רבינו: דער דברי חיים האט געהייסן מ'זאל א נאמען געבן 'סיני'. דער גארליצער רב איז דאך געווען אן איידעם ביים ייטב לב, און דער ייטב לב איז געווען א זוהן פון רבי אלעזר ניסן (הגה"ק אבד"ק דראהביטש יצ"ו), האט מען אמאל א נאמען געגעבן 'ניסן', און ס'האט נישט מצליח געווען.... האט דער דברי חיים געהייסן שפעטער מ'זאל א נאמען געבן נאך רבי אלעזר ניסן 'סיני', ווייל 'סיני' איז די אותיות 'ניסן'. דאם איז געווען ביים דזשמיגראד'ער רב (כ"ק רבי סיני הלבערשטאם ז"ל בנו של הגה"ק מגארליץ ז"ל).[8]

רב דביהמ"ד אבני צדק: דער לב שמח האט געהאט אן אייניקל וואס האט געהייסן 'חיים אלעזר ניסן'.

אין סאטמאר איז געווען דער לעמבערגער רבי,[9] ר' משה דוד אשכנזי.

רבינו: יא, ער איז געווען אן איידעם ביים קאלבסובער רב.[10]

רב דביהמ"ד אבני צדק: יא, זיין זון האט געהייסן 'חיים אלעזר ניסן'.

דא איז אויך דא אן יונגערמאן ר' אלעזר ניסן פרידריך, זיין טאטע איז געגאנגען פרעגן דעם רבי'ן ז"ל ווועגן דעם נאמען, ער איז טאקע פון די איינציג'סטע אלעזר ניסן'ס... מ'הערט נישט דעם נאמען כמעט.

א' הנוכחים: דעם ישמח משה'ס שווער האט געהאט דעם נאמען.

רבינו: ער האט געהייסן 'ניסן' אליינם (מעיר פרעמיסלא).

אבד"ק מנחת חינוך: פון דארט קומט דער נאמען? און נאך ווועמען האט ער געהייסן 'אלעזר'?

רבינו: נאכ'ן תנא רבי אליעזר, ווייל ער האט ג'חלומ'ט פון דעם תנא רבי אליעזר, האט ער א נאמען געגעבן אלעזר, אבער אהן א יו"ד.[11]

א' הנוכחים: נאך ווועמען האט דעם רבי'נס מאמע געהייסן 'פעסיל לאה'?

רבינו: 'לאה' וויים איך נישט נאך ווועמען זי האט געהייסן. 'פעסיל' האט זי געהייסן נאך די גארליצער רביצין (הרבנית הצ' ע"ה אשת הגה"ק רבי ברוך מגארליץ ז"ל). זי איז געווען א מומע פאר אידער,[12] דעם ייטב לב'ס טאכטער.

רב דביהמ"ד אבני צדק: דאם ווייסט מען יא קלאר אז זי האט געהייסן 'פעסיל' נאך איר?

רבינו: אזוי האט זי מיר געזאגט. אבער 'לאה' האט זי נישט געווואוסט נאך ווועמען זי הייסט.

רב דביהמ"ד אבני צדק: ס'איז א חידוש אז מ'האט א נאמען געגעבן נאך די גארליצער רביצין, וואלאווער רב האט געגעבן נאך די גארליצער רביצין...?

---

6 עיי' בס' שולחן רבותינו (ה"א) שהיה מקובל בבעלוא שהרה"ק המהרי"ד לא רצה ליתן השם 'שלום' כי קשה לשמור על השם כגון בבית המרחץ כי הוא שמו של הקב"ה, אבל היות שהבן הרביעי נולד בהיארצייט של זקינו הק' המהר"ש מבעלוא, אז הוא נתן השם 'שלום'.

אגב, יש לציין שהיה קפידא גדולה בבעלוא על השם 'שלום', והמהר"א מבעלוא היה קורא את משמשו ר' שלום פויגל לפני התפילה בלשון 'פרידן' כי חשש מהקדמת שלום לפני התפילה.

7 חתנו של כ"ק רבי יוסף מאיר ממאכנובקא ז"ל בנו של הרה"ק רבי איציק'ל מסקווירא ז"ל וחתן רבי מנחם נחום בר"א מטשערנאביל ז"ל.

8 כן מקובל שנכדי הגה"ק רבי אלעזר ניסן ט"ב ז"ל שהיו נקראים על שמו היו נפטרים בצעירותם, ועל כן נכדי הגה"ק מגארליץ ז"ל שהיו נכדי הגה"ק רבי אלעזר ניסן ז"ל הלכו לשאול בעצת זקנים הקדוש מרן הדברי חיים מצאנז ז"ל, והוא יעץ להם לשנות את השם ולקרוא 'סיני' שהם אותיות 'ניסן', וכן נוהגים עד היום.

9 הגה"צ רבי משה דוד אשכנזי ז"ל מסטאניסלוב-לעמבערג, הי' בנו של הגה"צ רבי אשר אנשיל אשכנזי ז"ל מסטאניסלוב-אלעסק בן הגה"ק רבי יואל אשכנזי ז"ל מח"ס שו"ת מהר"י אשכנזי וחתן הגה"ק הלב שמח ז"ל.

והוא נהג את הצרו בעיר לעמבערג רבות בשנים, ואח"כ עזב את האדמורו"ת והתיישב בעיר סאטמאר בבית מדרשו של רביה"ק ז"ל.

10 הגה"ק רבי אברהם אהרן טייטלבוים ז"ל אבד"ק קאלבסוב בנו בכורו של מרן הייטב לב ז"ל.

11 דביום הוולדו ראה אביו בחלום ענין גדול וגם דברי הגמ' (ביצה טו:) מעשה ברבי אליעזר שהי' יושב ודורש כל היום כולו, ועל דבר זה נקרא אליעזר אולם השמיט היו"ד וקראו אלעזר על שם אחד מאבותיו הזקנים שהי' שמו אלעזר, ושם ניסן ע"ש חותן משה הנגיד הצדיק מוה"ר ניסן מפרעמיסלא ז"ל.

12 אחות אמו של אביה הגה"ק רבי אהרן ז"ל מסטאניסלוב-אלעסק בן הגה"ק רבי יואל אשכנזי ז"ל מח"ס שו"ת מהר"י אשכנזי וחתן הגה"ק הלב שמח ז"ל.

רבינו: אה, וויל ס׳איז דאך געווען א מחלוקה דער גארליצער רב מיט רבי יוקל.[13] אבער אזוי איז געווען.

ס׳איז אינטערעסאנט, דער גארליצער רב איז דאך זייער שארף געווען, און ער האט זיך געקריגט מיטן שוואגער ער האט אים אוועק געמאכט, אבער אויף די רביצין האט ער יא געזאגט עפעס שיינע דיבורים.

א׳ הנוכחים: אויף רבי יוקל׳ס רביצין. זי איז געווען דעם ייטב לב׳ס טאכטער.

רבינו: יא. ער האט געהאט דרך ארץ פאר איהר, דעם שווער׳ס טאכטער.

רב דביהמ״ד אבני צדק: דער גארליצער רב פלעגט אויך אוועק מאכן דעם באבובער רב (הגה״ק ר׳ שלמה׳לע ז״ל בעל עטרת שלמה), און איינער האט געשיקט זאגן פארץ גארליצער רב – כ׳געדענק נישט ווער דאס איז געווען – אז ער זאל אויפהערן...

רבינו: דעם באבוב׳ער רב׳ס מאמע, זי איז געווען רבי מאיר נתן׳ס רביצין. און דעם דזשיקוב׳ער רב׳ס טאכטער.[14] זי איז געווען א שוועגערין פארץ גארליצער רב.

רב דביהמ״ד אבני צדק: יא, האט זי געבעטן פונעם גארליצער רב זאל אויפהערן, האט ער געענטפערט, ׳גוט, איך וועל אויפהערן׳, און ממש קורץ דערנאך איז ער נפטר געווארן.

ושאל רבינו: ענק זענען נישט קיין גארליצער אייניקלעך, ענק זענען קשאנוב׳ער אייניקלעך, נישט אזוי?

הררד״א: יא.

רבינו: כ׳האב געהערט פונעם טאטן ז״ל אז ס׳איז געווען א מלמד אין גארליץ א גרויסער ארימאן, ער האט געהייסן שמואל, האט אים דער גארליצער רב אמאל געפרעגט צי ער האט שוין אויף הוצאות פון פסח, האט ער געזאגט אז ער האט נישט אפילו אויפן היינטיגן טאג און אוודאי נישט אויף פסח, זאגט אים דער גארליצער רב ׳נעם א פיאקער און לאמיר פארן׳, זיי האבן געגומען א פיאקער און מ׳פארט אזוי ארוים מחוץ לעיר, ער האט נישט געזאגט וואו ער פארט, ביז ווען ער איז אנגעקומען צו א קרעטשמע, דארט האט דער גארליצער רב געהייסן אז מ׳זאל זיך אפשטעלן. זאגט ער פאר דעם איד ׳גיי ארויין אין די קרעטשמע, און ברענג ארוים א טאץ מיט ביר צו טרינקען׳.

דער איד איז אריינגעגאנגען אין די קרעטשמע און ער זאגט פארן קרעטשמער אז דער גארליצער רב איז אינדרויסן, און ער האט געבעטן אז מ׳זאל ארויסברענגען א טאץ מיט ביר צו טרינקען. דער איד האט אנגענאמן ביר אין גלעזלעך ארויפגעשטעלט אויף א טאץ און ארויסגעברענגט, בין כך ובין כך, ווילאנג דער מלמד איז אריינגעגאנגען אין די קרעטשמע און פארהאנדלט איבער די ביר זאגט דער גארליצער רב פארן בעל עגלה ׳פאָהר אוועק פון דאנעט׳. און ער איז אוועקגעפארן. וועק דער איד איז ארויסגעקומען מיטן טאץ ביר, זעהט ער אז ׳איננו׳.... דער גארליצער רב איז נעלם געווארן, ער קוקט אהער, ער קוקט אהין, דער וואגן איז נישטא, נו וואם טוהט ער דא מיט די ביר?. דרייט ער זיך אוים און ער גייט צוריק אריין אין די קרעטשמע, דער קרעטשמער האט אים געהייסן באצאלן פאר די ביר, און דער איד טענה׳עט אז ער האט נישט, ער האט דאך עס נישט געגומען פאר זיך, ער האט עס געגומען ווייל דער גארליצער רב האט אים געהייסן אז ער זאל ברענגען ביר, און דערווייל איז ער נעלם געווארן.

דער קרעטשמער האט נישט געוואלט גלייבן זיין מעשה און ער האט זיך אנגעהויבן ארומצו׳טענה׳ען מיט איהם, און ער האט פארלאנגט אז ער מוז באצאלן פאר די ביר וואם ער האט געגומען. דער מלמד האט געווינט אז ער האט נישט צו באצאלן און ער האט דאס נישט געבעטן, ער האט געוואלט צוריק אהיימפארן אבער ער האט נישט געהאט קיין געלט צו דינגען א וואגן מיט וואם צו פארן, האט ער נישט געהאט קיין ברירה און ער האט געמוזט דארט בלייבן איז די קרעטשמע, און וואס ביז ווען עס וועט אנקומען א צווייטער איד וואם פארט אויף זיין וועג אז ער זאל קענען מיט איהם פארן אהיים, ס׳איז דאך נישט געווען אזוי שיירות מצויות, איז ער דערווייל דארט געבליבן.

זיצט ער דארט אין די קרעטשמע און ער וואס ארט אויף א איד זאל אהנקומען. זיצענדיג דארט זעהט ער ווי מ׳דעקט טיש, האט ער געזעהן אז דא גייט עפעס פאהר, וועט שוין זיין עפעס א סעודה, האט ער זיך שוין געפריידט, קודם וועט ער

---

13 המחלוקה שנתהווה אודות הרבנות בעיר גארליץ, כי מרן הד״ח מסר את הרבנות בגארליץ למרן הייטב לב, ואחרי הסתלקות אביו הגה״ק רבי אלעזר ניסן ז״ל כשעלה לשרת בעבודת אב״ד בק״ק דראהביטש, ישב על כסאו בגארליץ אחיו הגה״ק רבי שמואל ז״ל (עד יום פטירתו יום ט׳ מחשון תרמ״ט ומנו״כ בקראקא), ולאחר פטירתו נתהווה ויכוח בין בנו הגה״ק רבי ישראל יעקב יוקל ז״ל שהי׳ אז אבד״ק בערבעשט הדב״נ מרן הייטב לב, לבין הגה״ק רבי ברוך מגארליץ ז״ל שהי׳ אז אבד״ק רודניק (הי׳ ג״כ חתנו של מרן הייטב לב ז״ל), כי הרה״ק מגארליץ טען כי אביו מרן הד״ח לא מסר להייט״ל את הרבנות בגארליץ לצמיתות רק נתנה לו ולא לזרעו, ולמעשה אחרי הדין תורה הידוע שהי׳ בעניו זה נשארו שניהם רבנים בגארליץ.

14 הגה״ק רבי מאיר נתן ז״ל בנו של הגה״ק מרן הדברי חיים ז״ל הי׳ חתנו של הגה״ק רבי אליעזר מדזשיקוב ז״ל.

שוין קענען עפעס טועם זיין, ער איז דאך שוין געווען גוט הונגעריג אויך, און אינצווישן וועט ער טרעפן מיט וועם אהיים צו פארן. דערווייל זעהט ער ווי ס'זענען אנגעקומען אידן אין די קרעטשמע, און מ'גייט פראווען א תנאים, איך איד פון די שטאט, א צווייטער פון א צווייטע שטאט האבן זיך משדך געווען און זיי האבן אפגעשמועסט צו פראווען דעם תנאים אין די קרעטשמע וואם איז צווישן די צוויי שטעט.

בקיצור די מחותנים זענען אנגעקומען זעהט ער גאר אז ער אליין, דער ר' שמואל, איז געווען דער שדכן ביי דעם שידוך, ער האט נישט לאנג צוריק דאם געהאט אנגעטראגן צום ערשט, נאר די מחותנים האבן זיך שפעטער מיישב געווען אז זיי דארפן אים נישט האבן און זיי האבן גומר געווען דעם שידוך אליין און מ'האט אים ניטאמאל איינגעמאלדן אז דער שידוך וועלט געשלאסן. איז ער אהין געגאנגען און ג'טעג'ט אז ער לאזט נישט ליינען די תנאים ביז מ'באצאלט אים. ער איז דאך געווען גערעכט האבן ביידע מחותנים נישט געהאט קיין ברירה זיי האבן אים נישט געקענט מעיז פנים זיין און זיי האבן ארויסגענומען געלט און אים באצאלט שדכנות.

אויפאיינמאל קומט צוריק אהן דער גארליצער רב מיטן וואגן, און ער זאגט 'שמואל, נו? דו האסט שוין אויף יום טוב?..., קום ארויף אויפן וואגן און מ'פארט אהיים'.[15]

א' הנוכחים: מ'זאגט אז דער גארליצער רב האט נישט געהאט קיין חסידים.

רבינו: יא ער האט געהאט. ער האט נישט געהאט קיין סאך חסידים, אבער ער האט געהאט געהויבענע חסידים.

דער ראדאמישלער רב (הגאון המפורסם רבי שמואל ענגיל ז"ל אב"ד ראדאמישלא מח"ס שו"ת מהר"ש ענגיל) איז געווען א גארליצער חסיד, ס'איז געווען נאך.

אבד"ק מנחת חינוך: דער ראדאמישלער רב האט געזאגט אז מ'האט געזעהן 'בעל שם'סקע מעשיות' ביים גארליצער רב.[16]

רב דביהמ"ד אבני צדק: ס'איז עפעס שפעטער רואיגער געווארן, ביי די גארליצע מחלוקה?

רבינו: יא און ניין...

רבי יוקל האט זיך אוועק געצויגן פון דארט קיין וואלאווע, ער האט איבער געלאזט די גאנצע מחלוקה.

א' הנוכחים: אבער אין די משפחה אליינס איז געבליבן א מחלוקה, אדער ס'האט זיך מיט דעם געענדיגט?

רבינו: צו, ס'האט זיך מיט דעם געענדיגט...?

זיי זענען דאך געווען שוין מחותנים פון פריער, רבי יוקל האט געהאט א זוהן וואם האט געהייסן ר' יצחק, ער איז געווען אן איידעם ביי רבי משה'לע בארדיובער דעם גארליצער רב'ס זוהן. זענען זיי געווען מחותנים, דער גארליצער רב איז געווען א זיידע, און רבי יוקל איז געווען א טאטע, דאם איז נאך געווען פאר די מחלוקה, און מ'האט זיך ל"ע ג'ג'גט....

מיין מאמע האט געהאט א קרובה, א 'רויזא בלומא', זי איז געווען א קינד פון דעם ר' יצחק,[17] און ס'האט דארט נישט געטויגט...

עד כדי כך האב איך געהערט, אז דער בארדיובער רב, רבי משה'לע בארדיובער, איז שטארק נישט געזונט געווען, האט ער געשיקט א שליח צום קדושת יו"ט זיך מזכיר זיין, און ער האט געזאגט פארץ שליח 'זאג פארץ פעטער, דער קדושת יו"ט איז דאך אים געווען א פעטער,[18] ער זאל געדענקן אז אונז זעמיר אמאל זייער נאנט געווען'.

רב דביהמ"ד אבני צדק: נאך פון צאנז.[19]

---

15 עי' בס' נפלאים מעשיך (ח"א): סיפר לי כ"ק מרן רבינו בעל הברך משה מסאטמאר זי"ע [בעיר סעמערינג] ששמע מזקיני החסיד המפורסם רבי יעקב יוסף לעפקאוויטש ע"ה שפעם היה בגלילות גארליין שדכן א' שהציע שידוך לבעה"ב א', והמחותנים המתיקו ביניהם סוד שיסעו לכפר הסמוך לגמור שם השידוך בצינעא כדי שעי"ז יפטרו מדמי שדכנות, הרה"ק ברוח קדשו הרגיש בדבר, וקרא להשדכן והציע לו שיתלוה עמו לכפר פלוני כי יש לו ענין מסויים בזה, והלה נסע עם הרה"ק, והיות שהשדכן היה נוכח שם לא יכלו להתחמק מליתן דמי השדכנות, וכך הטריח עצמו הרה"ק להציל את העשוק מיד עושקו וגם למלט את נפשם מאיסור גזל.

וראוי לציין שבספר 'רבי מאיר אומר' (מהרה"ח המרומם ר' מאיר שטיין ז"ל, דף רט"ו) מסופר עובדא זו בהוספה קצת, אשר הגה"ק מגארליין ז"ל בקש מזקינו החסיד המרומם ר' יעקב יוסף ז"ל שיקח אותו עם ה'פיאקער' שלו לכפר הלז, וגם יזמין גם את המלמד הנ"ל לנסוע אתם, ור' יעקב יוסף סיפר עובדא נפלאה זו ממה שראו עיניו.

16 עיי' בס' י"ג אורות (ח"א) שהגאון מראדאמישלא ז"ל אמר על הרה"ק מגארליין ז"ל 'ער איז געווען א שטיק בעל שם', עי"ש.

17 אחי אביה הגה"ק ר' אהרן ז"ל אבד"ק וואלאווע, בנו ומ"מ של הגה"ק ר' ישראל יעקב יוקל ז"ל.

18 הגה"ק ר' משה הלבערשטאם מבארדיוב ז"ל הי' בנו של הגה"ק מגארליין ז"ל בנו של מרן הדברי חיים ז"ל וחתן מרן הייטב לב ז"ל - גיסו של מרן הקדושת יו"ט ז"ל .

19 לתועלת המעיינים נעתיק את הסיפור במילואו כפי שסיפר רבינו שליט"א בתוך שיחות כמה פעמים: - דער זיידע ז"ל דער קדושת יו"ט איז געווען א גרויסער צאנזער חסיד, איז ער געווען אמאל די הייליגע נאכט (ל"ל כל נדרי) ער מיטן בארדיובער רב זענען געשטאנען אונטערן

רבינו: יא, אזוי איז געווען די שליחות, במילא בעהט ער אים ער זאל מתפלל זיין פאר אים, ער זאל געדענקען אז מ'איז אמאל זייער נאנט געווען.

און דער שליח האט איבער געגעבן די שליחות, האט דער קדושת יו"ט געענטפערט, 'אמת, אונז זעמיר זייער נאנט געווען, אבער .....'. בקיצור ס'האט אים זייער וויי געטוהן די פרשה..., דער ר' איציקל איז ליידער צוגרונד געגאנגן, ער איז דאך געווען דעם ייטב לב'ס אן אייניקל.

רב דביהמ"ד אבני צדק: בקיצור, ס'איז געווען א מחלוקה.

רבינו: כ'האב געהערט אמאל ווי ר' לייבוש פרענקל (מנכדי הגה"ק רבי אברהם אהרן מקאלבסוב ז"ל) מיט ר' אהרן טייטלבוים האבן אמאל געשמועסט, ר' אהרן איז געווען א זוהן פון רבי לייבוש (מאיהעל), וואם ער איז געווען א ברודער פאר רבי יוקל.

ר' לייבוש פרענקל'ס זיידע, נאך וועמען ער האט געהייסן, ער איז געווען דער טוען פון ר' יוקל ביי די מחלוקה. דער סאנוקער רב, ער האט געהייסן ר' יהודה יצחק פרענקל,[20] ס'איז דא תשובות אין דברי חיים צו אים, ער איז א צאנזער חסיד געווען, ער איז געווען רבי יוקל'ס טוען דעמאלטם. און דער ר' לייבוש'ס איז געווען עפעם אויסגעקאכט אין דעם, פון דארט האב איך אסאך געהערט.

א' הנוכחים: וועך איז געווען דער בורר אויפן גארליצער רב'ס זייט?

רבינו: דער ערוגת הבושם האט געפירט די דין תורה, ער איז נאך געווען דעמאלטם רב אין קליינוואַרדיין, און דער ראדאמישלער רב איז געווען דער בורר פונעם רודניקער רב, ער איז דאך געווען א צאנזער חסיד.

א' הנוכחים: און וועך איז געווען דער בורר פון רבי יוקל?

רבינו: דער איסטריקער רב, ער איז געווען דער אנדערער בורר.[21]

ביי די דין תורה האט איינער געזאגט אז רבי ברוך (הגה"ק מרחדניק) איז א קינד פונעם הייליגער רב (מרן הדברי חיים ז"ל), האט דער ערוגת הבושם געזאגט 'אזוי...? מאכט אויף די טיהר, און יעדער איינער זאל זעהן ווי אזוי מ'איז מקיים דעם לא תגורו מפני איש'.

דער גארליצער רב האט שפעטער געשיקט א שליחות פאר רבי יוקל 'איך בין גרייט דיר אהין צו געבן דאם גארליצער רבנות', ער איז שוין געווען רב אין וואלאווע דעמאלטם, און ער האט געענטפערט 'איך דארף שוין נישט', האט ער געזאגט 'אינטערעסאנט וועך ער האט געווואלט, האט איך נישט געווואלט, וועך איך וויל, וויל ער נישט'.

רב דביהמ"ד אבני צדק: דאם האט דער גארליצער רב געזאגט.

רבינו: יא, אויף דעם אז רבי יוקל האט עם נישט אהנגענומען יעצט.

א' הנוכחים: די דין תורה האט זיך אמאל געענדיגט?

רבינו: דער ערוגת הבושם האט געפסק'נט אז רבי יוקל איז גערעכט, אבער דער ראדאמישלער רב האט נישט אונטער געשריבן, האט מען נישט געקענט ענדיגן די דין תורה,[22] ס'איז דא א בריוו פונעם ערוגת הבושם וואם שרייבט אזוי. אבער למעשה זענען ביידע געבליבן דעמאלטם אין גארליץ.

דער קדושת יו"ט האט געזאגט שפעטער פארץ שוואגער, פאר רבי יוקל, קום קיין אונגארין איך וועל דיר שאפן א רבנות, ער האט אים דעמאלטם געשאפט דאם רבנות אין וואלאווע. ס'איז נישט געווען אזוי גרינג צו שאפן א רבנות

---

20 פענסטער פונעם צאנזער רב, זיי האבן געוואלט זעהן דעם דברי חיים'ס התנהגות, זיי האבן זיך אנגעהאנגען אויף די פענסטער'ס א גאנצע נאכט, האבן זיי געהערט ווי דער דברי חיים זאגט: 'אויף א בעל תפילה שטייט דאך אין שולחן ערוך (סי' תריי"ט סעיף ו) אז ער זאל שלאפן [בליל יום הכיפורים], ממילא איך בין דאך מארגן א בעל תפילה, וויל איך זיך גיין לייגן', און האט געהייסן פארן משמש זאל צוגרייטן דעם געלעגער, וויל ער גייט זיך לייגן, און אז מ'דארף גיין שלאפן, דארף מען דאך ליינען קריאת שמע, האט דער קדושת יו"ט דערציילט אז דער דברי חיים האט אזוי לאנג מאריך געווען ביי 'אחד', אז דאס האט געדויערט עד אור הבוקר... נו שוין יעצט דארף מען זיך שוין גיין גרייטן צום דאווענען....

21 ע"ד מחלוקה זו העמידו בוררות של ג' רבנים מובהקים, הגאון רבי שמואל ענגעל ז"ל מראדמישלא היה הבורר מצד הגה"ק רבי ברוך ז"ל, והגאון רבי יוסף ריינמאן ז"ל אב"ד איסטריק היה הבורר מצד רבי ישראל יעקב יוקל ז"ל, והגאון הערוגת הבושם ז"ל מחוסט היה השלישי.

22 וכפי המסופר בשנגמר הבוררות ורצו להוציא את הפס"ד לטובת רבי יעקב יוקל, קפץ הגאון מראדמישלא דרך החלון, כי לא רצה להוציא פסק נגד בנו של הרה"ק מצאנז שהיה חסיד צאנז נלחב ומבניו הקדושים כידוע.

ועיין בס' שיח זקנים (ח"ו עמ' שכ"ז) שכשהערוגת הבושם הוציא את המכתב לטובת רבי יעקב יוקל, נתהוה מזה רעש גדול, אמנם הרה"ק הצדיקו באמרו: לאזט אפ, די שטוב איז פול מיט אמת.

וע"ע בס' עטרת חיים ח"ב (עמ' קמ"ב) שהרה"ק משינאווא אמר על דברי הערוגת הבושם: הלכה כמשה, ואין לנו אלא דברי בן עמרם! (כי שם אבי של הערוגה"ב היה רב עמרם גרינוואלד ז"ל).

בימים ההם, אז ס׳איז געווארן פריי א רבנות פאסטן האט זיך אלץ געטוהן דערווען (כי מיד היה על זה הרבה קופצין).

למשל ס׳איז געווען שווער אריינצושטעלן דעם פעטער ז״ל זאל ווערן רב אין אורשיווע, דער זיידע ז״ל (מרן העצי חיים) איז געפארן אויף שבת קיין אורשיווע, אז זיין ברודער זאל האבן דאם רבנות, ער האט זיך געמוזט אדורכקומען מיטן מונקאטשער רב דערווען, ס׳איז דאך נישט ווייט פון מונקאטש, ס׳איז געווען א שווערע זאך צו באקומען א רבנות.

בקיצור ער האט איבער געלאזט די גאנצע מחלוקת, ער איז אוועק געפארן פון גארליץ און זיך אריבער געצויגן קיין וואלאווע.

דער קדושת יו״ט איז אמאל געווען אין גארליץ, דעמאלטס איז יענע תקופה ווען ביידע שוואגער׳ס זענען נאך דארט געווען רב, און ער איז געווען באזוכן ביי ביידע שוואגער׳ס, דעמאלטס איז געווען פסח שני, איז ער געווען ביים שוואגער ביי רבי יוקל, און ס׳איז געווען דארט א סעודה, און מ׳האט אויפגענעבן מצות לכבוד פסח שני, און נאכדעם איז ער געווען ביים אנדערן שוואגער ביי רבי ברוך, האט ער אים געזאגט אזוי אויף א ווערטל, ׳כ׳הער אז דו האסט געגעסן חמץ שעבר עליו הפסח...׳. (כי הרב מגארליץ לא הרשה להאנשים שהיו סרים למשמעתו לאכול מהמצות שנאפו תחת השגחת גיסו.)

האט דער קדושת יו״ט געזאגט ׳חמץ שעבר עליו הפסח איז דאך אסור מטעם קנס (כמבואר בפסחים כח.), א חיזיגן קען מען קנס׳ענען, א פרעמדן קען מען נישט קנס׳ענען...׳

רב דביהמ״ד אבני צדק: רבי איציק׳ל (האדמו״ר מפשעווארסק ז״ל) איז געגאנגען וועגן גארליצער רב, זיך מזכיר זיין ביים ערשטן באבובער רב (בעל עטרת שלמה, שהי׳ בן אחיו הגה״ק רבי מאיר נתן ז״ל).

רבינו: יא, רבי איציקל פון אנטווערפן איז געווען א יונגל, צעהן יאר אלט, און דער פאטער זיינער (הרה״צ ר׳ נפתלי אלימלך געווירצמאן ז״ל מק״ק גארליין) האט זיך געדרייט ביי רבי יוקל, און דער גארליצער רב האט אים (ר׳ איציקל) געזעהן און האט אים געזאגט א שארף ווארט.

רב דביהמ״ד אבני צדק: זיי דערציילן די מעשה אזוי, אז דער גארליצער רב האט אים געזעהן אלס אינגל אזוי מיטן גאנצן לבוש... מיט די שווארצע זאקן... האט ער געפרעגט ווער איז דער יונגל, זיין טאטע האט געהייסן ר׳ נפתלי אלימלך, האט מען אים געזאגט אז זיין טאטע איז דער ר׳ נפתלי אלימלך וואם האט זיך אהנגענומען פאר רבי יוקל, האט ער געפרעגט ׳ס׳איז נאך דא פון זיינע קינדער?׳...

האט ער זיך זייער דערשראקן, איז ער זיך געגאנגען מזכיר זיין צום באבובער רב, האט דער באבובער רב געזאגט, איך נעם אויף מיר ביז צו די פינעף און אכציג יאר...

רבינו: יא, שפעטער ממש בעפאר ער איז אלט געווארן פינעף און אכציג יאר, האט ער געהאט א ספק צי ער האט געמיינט פינעף און אכציג יאר פון דעמאלטס (דהיינו צ״ה), צי ער האט געמיינט ביז צו די פינעף און אכציג יאר.

האט ער געשיקט דעמאלטס זיך מזכיר זיין ביים פעטער ז״ל, ער האט געשיקט א בריוו מיט א קוויטל, רבי לייבוש (כ״ק אדמו״ר מפשעווארסק שליט״א) האט דעמאלטס געווואוינט דאהי, האט ער אים געשיקט ער זאל אריינגיין צום פעטער מיט׳ן קוויטל, און דער פעטער ז״ל האט געליינט דאם קוויטל און אים געווואונטשן אויף אריכות ימים.

שפעטער א צייט האט ר׳ איציקל געזאגט אז ס׳איז משמע פון דעם אז ער (מהר״ש מבאבוב) האט געמיינט די פינעף און אכציג פון דעמאלטס.

און מ׳זעהט דאך אזוי אז ער האט געלעבט פינעף און נייניציג יאר (שנולד ביום י״ב טבת תרט״ב ונלב״ע ביום הקדוש תשל״ז).

אבד״ק מנחת חינוך: רבי איציקל האט אמאל געזאגט פאר מיין שוואגער ר׳ יצחק [באב״ד], מעגסט קומען צו מיר מיין טאטע האט געהאט מסירות נפש פאר דיין זיידן.[23]

רבינו: מ׳זאגט אז רבי יוקל האט שפעטער געזאגט, די מחלוקה האט נישט געשאדט נישט פאר מיר און נישט פאר אים, נאר פאר די ארומיגע וואם האבן זיך געמישט און זיך אנגענומען.....

א׳ הנוכחים: אין קשאנוב איז אויך געווען עגמת נפש מיט א מחלוקה, נישט אזוי?

רבינו: יא, דארט איז אויך געווען, איבעראל האט זיך געטוהן.... איבעראל איז געווען די זאכן....

א׳ הנוכחים: מיטן תפארת שלמה?

רבינו: ניין, נישט דאם, שפעטער, ס׳איז געווען מיט די קשאנובער אייניקלעך.

וועז דער קשאנובער רב (הרה״ק רבי דוד׳ל ז״ל בן מרן הדברי חיים ז״ל) איז נסתלק געווארן, איז געווען א זוהן וואם האט געהייסן רבי משה, און ס׳איז געווען א זוהן רבי נפתלי, האט זיך געמאכט א מחלוקה.

אין בארא פארק האט געווואוינט ר׳ חיים דוד האלבערשטאם פון בעלזא, ער איז דאך אויך א קשאנובער

---

23 הגה״צ ר׳ יצחק באב״ד ז״ל אבד״ק טארטיקוב בלאנדאן הי׳ בנו של של הגה״צ ר׳ אלכסנדר אשר באב״ד ז״ל אבד״ק טארטיקוב, שהי׳ (בייוו״ר) חתן הגה״ק רבי אהרן טייטלבוים ז״ל אבד״ק וואלאווע, בן הגה״ק רבי ישראל יעקב יוקל ז״ל אבד״ק וואלאווע.

אייניקל, ער איז געווען אן אייניקל פון ר׳ נפתלי, און זיי (מהותנו אבד״ק מנחת חינוך שליט״א) זענען ר׳ משה׳ס אייניקלעך, בקיצור מ׳האט׳זיך ארום געקריגט איבער דעם רבנות.

רב דביהמ״ד אבני צדק: ר׳ חיים דוד׳ס זיידע, רבי נפתלי, ער האט געוואלט דאס רבנות פאר זיך, ר׳ משה׳לע האט דאס געוואלט פאר א זוהן.

רבינו: יא, כ׳האב עס פון אים אמאל געהערט, פון ר׳ חיים דוד, די פרשה באריכות.

א׳ הנוכחים: איז די מחלוקה נישט געווען צוויישן צוויי ברודער׳ס, ס׳איז געווען צוויישן א פעטער און א נעפיו.

אבד״ק מנחת חינוך: יא, און דער שינאווער רב איז אויך געווען אריין געמישט דארטן.

רבינו: יא, ווייל רבי משה׳לע איז געווען א סוחר, און ער האט געוואלט זיין זוהן (הגה״צ רבי יוסף אלימלך ז״ל) זאל ווערן רב, און ר׳ נפתלי האט געוואלט דאס רבנות פאר זיך. דער שינאווער רב איז דאך געווען פאר זיי א פעטער, האט ער געזאגט ׳איך האב אליינס געהערט פונעם ברודער (הרה״ק רבי דוד׳ל מקשאנוב ז״ל) אז דער אנדערער זון (רבי נפתלי) זאל ווערן רב׳.

א׳ הנוכחים: רבי משה׳לעם ברודער זאל ווערן.

רבינו: יא. דער רבי משה׳לע האט אויך געהאט א זון רבי ברוך.

אבד״ק מנחת חינוך: עם האט געשאדט אויף שפעטער, ביי די קינדער, די מחלוקה.

וברוך רבינו על המזונות

ואיחל רבינו לנכדו חילד משה׳לע: לחיים, מזל טוב.

אה, ב״ה שיינע פיאות, א שיינע קאפל מיט ציצית....

א׳ הנוכחים: עם שטייט אים גוט די פיאות.

רבינו: פאר יעדן אידיש יונגל שטייט גוט די פיאות...

ואיחל רבינו לחיים לכל הנאספים

אבד״ק מנחת חינוך: דער רבי משה׳לע איז אמאל געפארן קיין לעמבערג, ער איז געפארן אויף מסחר, האט דער צאנזער רב געזאגט אז ווען ער וועט זיין דארט אויף שבת זאל ער אריין פארן קיין זידיטשויב, ער זאל זיין שבת אין זידיטשויב, ס׳איז געווען אין יענע געגענט.

רבינו: יא, ס׳איז געווען א זידיטשויבער ביהמ״ד אין לעמבערג, פון זידיטשויבער חסידים.

אבד״ק מנחת חינוך: רבי אייזיקל זידיטשויבער האט אים זייער שוין אויפגענומען, ער האט אים געזעצט נעבן זיך א גאנץ שבת. ווען עס איז געקומען שלש סעודות איז געווען א שטיקל גערודער מיט קולות, רופט זיך אהן רבי אייזיקל, ׳שא שא, רבי שמעון בן יוחאי מיט זיין חבריא זענען דא׳, אזוי האט ער זיך אנגערופן אינמיטן שלש סעודות.

נאך שבת ווען ער איז אהיים געקומען האט דער צאנזער רב אים געהייסן ער זאל איבער זאגן פונקטליך ווי אזוי דער שבת איז געווען אין זידיטשויב, האט ער אים אלעם פארציילט, ווען עס איז געקומען צו שלש סעודות האט ער אים נישט געוואלט פארציילן, אז ער האט געזאגט מיט אזא הפלגה, אבער ער האט אים געמוטשעט נו.... האט ער אים געזאגט וואס ער האט געהערט מפה קדשו, האט דער דברי חיים געזאגט ׳אזוי?! אזוי?! אזוי האט ער געזאגט?!׳, ער האט עס זייער מפליא געווען.

מיין זיידע האט עס אליין געהערט פון אים, ווי אזוי דער צאנזער רב האט עס מפליא געווען.

רבינו: רבי אייזיקל זידיטשויבער איז געווען א חידוש, זיין עצם ווערן רבי איז געווען א חידוש. ער איז דאך קודם נישט געווען קיין רבי, ער איז געווען א תלמיד פון רבי׳ן ר׳ הירש און א נעפיו, זיין ברודער׳ס א זוהן,[24] און נאכ׳ן רבי ר׳ הירש האט ער נישט געוואלט פירן, און ער איז אויף איינמאל געווארן רבי. מ׳האט אנגעהויבן פארן צו אים פלוצלינג פון איבעראל.[25]

רב דביהמ״ד אבני צדק: נאכ׳ן בעלזער רב׳ס פטירה (השר שלום ז״ל) איז ער געווארן רבי.

רבינו: יא, און ער האט אנגעהויבן צו וואונטשן ׳א ישועה פון הימל׳, ׳א ברכה פון הימל׳, און ס׳איז געווען א חידוש, ס׳איז געווען ווי מ׳זאגט א נייעם בימים ההם, ס׳איז דא א נייער רבי אין זידיטשויב, עמיצער האט פארציילט פארץ דברי חיים אז ס׳איז דא א נייער רבי אין זידיטשויב ער וואונטשט א ישועה פון הימל, האט דער דברי חיים געזאגט ׳זידיטשויבער הימלען איז אמת׳ע הימלען׳![26]

---

24 בנו של אחיו הגה״ק רבי ישכר בעריש מזידיטשויב ז״ל.

25 עיין בס׳ פאר יצחק (פי״ב אות ב) שפע״א ביקר הגאון רבי הלל מקאלאמייא ז״ל בזידיטשויב וראה איך שאנשים המתינו להכנס לקבל ברכת קודש שעות ע״ג שעות, ואח״כ כשפתח דלתו היה מברך במהירות קבוצות שלימות בצוותא חדא, ולא הקשיב לכאו״א את מה שבפיו, והגאון הנ״ל הרהר בלבו בתרעומת על שהרה״ק אינו מקדיש מזמנו לשמוע את מה שבפיהם, אחרי שהם מחכים כמה שעות לקבל פניו, והרה״ק רבי אייזיק׳ל הרגיש במחשבתו.

נענה הרה״ק ואמר להגה״ק מקאלאמייא: דעו לכם שקודם שנשמתינו ירדה לעולם, פעלה למעלה שכל מי שרק יעבור על מפתן בתינו כבר יוושע בכל מילי דמיטב, כדי שלא נצטרך לבטל מזמנינו היקר שמוקדש כל היום לתורה ועבודה, ע״ש.

26 וע׳ במילי דהספידא שנשא הרה״ק רבי נפתלי אבד״ק ליטאוויסק ז״ל בנו של הרה״ק רבי שמעון מיערוסלאוו ז״ל, על הרה״ק רבי אייזיקל מזידיטשויב ז״ל, שאמר כוונה בלשון ברכה זו עפימ״ש בסידור האריז״ל של רבי שבתי בתפילת שחרית דר״ה על מה שאנו אומרים ׳הלן בסתר

אבד"ק מנחת חינוך: רבי אייזיקל זידיטשויבער אלין אינגערמאן פלעגט צו קומען קיין צאנז, דער דברי חיים האט אים זייער מקרב געווען.

א' הנוכחים: ס'איז דא עפעס א מעשה פון א ראשי תיבות שבי"ל?

רבינו: יא, כ'האב דאם געהערט פונעם טאטן ז"ל, ער האט עס געהערט מן הסתם פון זיין שוואגער דער סלאטפינער רב, ער איז דאך געווען א זידיטשויבער אייניקל.[27] האט ער געזאגט אז א איד איז אמאל געקומען קיין צאנז צום דברי חיים, ער האט געלאזט שרייבן א קוויטל, ער האט געהייסן 'שמואל בן לאה' אזוי האט מען געשריבן אינעם קוויטל, דער דברי חיים נעמט דאם קוויטל, און ער פרעגט איהם, דו הייסט שמואל בן לאה?, זאגט יענער 'יא', זאגט אים דער דברי חיים, 'דו הייסט דאך שמואל בן יוטא לאה!'. בלייבט ער שטיין אזוי איבערראשט, זאגט אים דער דברי חיים ווייטער, 'איך וועל דיר זאגן א סימן, שבי"ל איז ראשי תיבות ש'מואל ב'ן י'וטא ל'אה'.

ווען ער איז ארויס געגאנגען, איז ער געבליבן שטיין אזוי איבערראשט..., ווייל ער פלעגט פארן צו רבי אייזיקל זידיטשובער (נסתלק לחה"ה בשנת תרל"ג), און ווען ער פלעגט אים געבן א קוויטל מיט זיין נאמען שמואל בן לאה, פלעגט אים דער זידיטשויבער רבי אלעמאל זאגן 'שביל', און ער האט קיינמאל נישט געווואוסט וואם ער זאגט אים (כי בזידיטשויב היה הכל בזריזות ובקצרה כנ"ל), און ער האט זיך נישט געטרויעט איבער צו פרעגן דארט איז געווען גרויס פחד,[28] אבער ווען ער איז יעצט געקומען אין צאנז און דער צאנזער רב זאגט אים דו הייסט ש'מואל ב'ן י'וטא ל'אה, האט ער פארשטאנען אז דער זידיטשויבער רבי פלעגט אים דאס מרמז זיין מיטן זאגן 'שביל'.

רבי אייזיקל האט אין די יונגע יארן נישט געהאט קיין פרנסה, האט ער זיך מיישב געווען אז ער וועט ווערן א שוחט, איז ער געגאנגען און ער האט זיך געלערנט שחיטות, נאך וואם ער האט זיך געלערנט שחיטות איז ער געפארן צום בעלזער רב (הגה"ק השר שלום ז"ל), – דער בעלזער רב האט געהאט א גרויסן איינפלוס (שהי' דבריו נשמעין) אין די גאנצע געגענט, – איז ער געקומען צום בעלזער רב און ער איז אריין געגאנגען און פארציילט אז ער האט זיך געלערנט שחיטות און ער בעהט דער רבי זאל אים פארשאפן ערגעץ ווי א פאסטן, און דער בעלזער רב האט אים גארנישט געענטפערט.

ס'איז אדורך א שטיק צייט און ער האט ער פארשטאנען אז ווען דער בעלזער רב וויל וואלט שוין געווען עפעס, ער וואלט שוין געזאהן פירות, איז ער געגאנגען צום אלעסקער רב (הגה"ק בעל לב שמח ז"ל) וואם איז געווען אן איידעם ביים בעלזער רב, און געזאגט וואם ער האט געבעטן פונעם שוועי, ער זאל מברר זיין אז אפשר זעהט דער בעלזער רב אז ער איז נישט געגוג א ירא שמים וכדו', ברוב ענוותנותו האט ער דאם געהאלטן פון זיך.

האט ער געזאגט גוט כ'וועל אים פרעגן, איז דער אלעסקער רב געגאנגען און ער האט געפרעגט דעם שוועי דעם בעלזער רב, און האט אים געזאגט ס'איז דא א יונגערמאן וואם זוכט א שחיטה פאסטן און ער איז א בנן של קדושים און ער האט נישט קיין פרנסה און ער האט א שטוב מיט קינדער, ער בעט דעם שוועי זאל אים פארשאפן א פאסטן, האט דער בעלזער רב אים געזאגט 'טויזענטער אידן וועלן נאך פארן צו אים..., א שוחט וועל איך אים מאכן...???'

אבד"ק מנחת חינוך: דער בעלזער רב האט דעמאלטס געזאגט 'יצחק אייזיק בן עטיא' איז די ראשי תיבות פון די ד' עולמות... (יצירה, אצילות, בריאה, עשיה).

ונפרד רבינו מהם ברב ברכות

בצל שדי', עיי"ש. נדפס בספרו אילה שלוחה (עמ' קס"א), ובס' ילקוט מהרי"א (עמ' קל"ה).

27 כ"ק הגה"צ רבי חיים יצחק אייזיק הלבערשטאם ז"ל אבד"ק סלאטפינא הדב"נ מרן העצי חיים ז"ל, אביו הי' רבי יהושע בן הגה"ק ר' משה'לע הלבערשטאם ז"ל אבד"ק בארדיוב, כנ"ל שמזכירו רבינו כמה פעמים שהי' חביב מאוד בעיני מרן הדברי חיים ז"ל. אמו היתה בת הגה"ק רבי יהודא צבי הירש אייכנשטיין ז"ל אבד"ק דאלינא, מגזע זידיטשויב. ויקרא שמו בישראל ע"ש ב' זקניו הק' מרן הדברי חיים והמהרי"א מזידיטשויב ז"ל

28 עיי' בס' זכר צדיק לברכה (ח"ב) שבשנת תשי"ג ערך רביה"ק בעל דבר"י את ליל הסדר בבית מדרשו, ובשע שולחן עורך נדחפו החסידים מבחוץ ברצונם להכנס לחזות בעבודת הקודש, והדלת נפרצה, ורביה"ק נזדעזע לראות חילול יו"ט וגירש את כולם מהביהמ"ד, ולמחרת כשדיבר בכאב מהחילול יו"ט נענה ואמר שבזידיטשויב לא היו מעיזים לגעת בהדלת מחמת פחד וחרדת קודש, ולא היו צריכים להעמיד שומר שלא להיכנס.

ועיי' בס' פאר יצחק (פרק כ"א) וז"ל: בחג הסוכות עברה יראתו וקדושתו כל גבול אנושי כמעט יותר מבימים הנוראים, ואם היה בכל השנה כולה נורא על כל סביביו, הנה בימי חג הסכות היתה ישיבתו בתוך הסוכה רק ביראת ה' כל היום, שאפילו בניו היו יראים מגשת אליו, בכל יום ויום מימי החג ערב וכקר היה מסיב בסעודה יחד עם הצבור, וארכבותיהם של המסובים היו דא לדא נקשן ונשמרו לנפשותם שלא לעשות תנועה כל שהו שלא לבטל אותו מדבקותו, ע"ש.

קהל
יטב לב
ד'סאטמאר

נתייסדה ע"י רבינו הגה"ק
מהרי"ט ב"ב וזוקללה"ה

בני ברק
תש"ך

בנשיאות
כ"ק מרן אדמו"ר הגה"ק
שליט"א

קול רנה וישועה באהלי צדיקים

מימן טוב ומזל טוב יהא לנו ולכל ישראל אמן

קול צהלה ורינה, שפתותינו תרנה
נברך לאלוקינו, שהשמחה במעונינו,
עת הזמיר הגיע בגבולינו

ובהדרת קודש ובאותות כבוד ואהבה, נשגר בזה ברכת מזלא טב"א, אל מול פני הדרת גאון מאורינו ומאליפנו, המסור מריחוק מקום וקירוב הלב למעננו, שר התורה והיראה, לוחם מלחמת ה' בעוז ובגבורה, משריש בלבות רבבות אלפי ישראל מסוף העולם ועד סופו השיטה הברורה, מלהיב לבבות בני ישראל בדברים אהובים, היורות זיקים ושביבים, חסידא ופרישא, בוצינא קדישא, נהורא נפישא

כבוד קדושת מרן רבינו הגה"ק שליט"א

לרגל שמחת הולדת הנכד למזל טוב

אצל נכדו הרה"ג ר' **זלמן טייטלבוים** שליט"א
רב ביהמ"ד בית מנחם זאב

חתן חדב"נ הגה"צ רבי **חנוך הענין אשכנזי** שליט"א
רב ביהמ"ד אבני צדק בקרית יואל יע"א

ומצלאין אנו לחיי מלכא מרנא ורבנא, יזכהו השי"ת לנהל את עדת מי מנה, מתוך נחת והרחבת הדעת, על מי מנוחות ינהלינו ובמעגלי צדק ינחינו, ויזכה לרוות רוב נחת דקדושה מכל יו"ח במדה גדושה, מתוך בריות גופא ונהורא מעליא, עדי נזכה במהרה לרגלי מבשר צדק משמיע ישועה, ומלכינו מרן שליט"א בראשינו, במהרה בימינו, אמן.

המברכים בקידה חמש מאות

הנהלת הקהילה

ובכן צדיקים יראו וישמחו
וישרים יעלוזו וחסידים ברינה יגילו

קהל יטב לב
ד'סאטמאר
קרית יואל יצ"ו

Cong. Yetev Lev
D'Satmar
Kiryas Joel

Main Office: 16 Garfield Road | Monroe, NY 10950 | **Tel.** 845.774.4040

לְמַעַן רִבּוֹא רִבְבֵן חַי וְנִבְרֵי אֵשׁ

כמ"ד

תאו וא'יתכנשו
להילולא דבר יוחאי

בחדוה ובהתרוממות דקדושה הננו להודיע לכל הקהל הקודש, שכמדי שנה בשנה
יתאספו ברוב עם הדרת מלך בקול רנה ותודה המון הונג, אצל מעמד הרבבות

הדלקה רבתי

ביום ל"ג בעומר

יום א' פרשת בהקותי הבע"ט

שיתקיים במעמד רבבות אנ"ש שיחיו כולם באו נקבצו לך
עם שלומי אמוני ישראל מרחבי ניו יארק רבתי

בשטח העתיק רחבת ידים
בחצר בעהמ"ד הגדול
דקרית יואל יצ"ו

בשעה 6:45 אחצ"ה

ישישו וישמחו כל הקהל הקודש זקנים עם נערים בתופים ובמחולות
בנהורא עיליאה וברשפי אש קודש לכבוד התנא אלקי רשב"י זי"ע

אשרי עין ראתה כהן בעבודתו, בהדלקת המדורה ע"י

כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א

קול חוצב להבות א"ש:

לפני מעמד ההדלקה ישמיע כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א
דברי תורה והתעוררות בגודל קדושת וסגולת היום

ויהי רצון שזכותו הגדול של התנא אלקי הרשב"י זי"ע ישפיע שפע רב בכל העולמות, ויתברכו כולם
מטעון הברכות, וכדאי הוא רבי שמעון לסטוך עליו להתברך בכל משאלות לבבם לטובה, אכי"ר.

הנהלת הקהלה